

Ги дьо Мопасан
Бел Ами

Първа част

I.

Като получи рестото от касиерката, Жорж Дюроа излезе от ресторанта. С хубаво телосложение, запазил позата на стар подофицер, той се изправи, засука мустаците си и изгледа закъснелите посетители с бърз и проницателен поглед, подобно на ястреб, който набелязва своята жертва.

Жените го загледаха с любопитство. Те бяха три интересни особи — една учителка по музика на средна възраст, лошо сресана, небрежно облечена, с прашна шапка и събрана отстрани рокля, и две богати дами с мъжете си, постоянни посетители на този обикновен ресторант, в който се сервираше на достъпни цени.

Като излезе на тротоара, той се спря за секунда, умувайки какво да прави. Днес е двадесет и осми юни и в джоба му остават оскъдни пари до края на месеца. С тях може да обядва един път без да закусва или да закусва два пъти без да обядва. Той пресметна, че трябва да се задоволи само със закуска и по този начин ще спести за две вечери с кренвирши, хляб и две чаши бира на булеварда. Това негово любимо вечерно развлечение беше голям разход в личния му бюджет.

Жорж Дюроа тръгна надолу по улица „Нотр Дам дьо Лорет“.

Той беше запазил стойката си от времето, когато носеше хусарска униформа — изпъкнали гърди, леко разтворени нозе, сякаш току-що беше слязъл от кон. Движеше се енергично между тълпата, помагайки си с раменете, блъскайки срещаните, като си разчистваше по такъв начин път. Небрежно наместил износената си висока шапка и, тропайки с токове по улицата, вървеше с вид на човек, който презира всичко — минувачите, къщите, целия град. По този начин той демонстрираше високомерието на истински военен, попаднал между цивилни.

Въпреки своя евтин костюм, той запазваше известна външна елегантност, макар и малко шаблонна. Висок, с хубаво телосложение, рус, с малко кестеняв оттенък на къдравите му коси, сресани на път през

средата, разкошни мустаци, с ясно сини очи с малки зеници, той наподобяваше герой на булеварден роман.

Беше гореща лятна вечер, една от задушните парижки вечери, когато силно се чувства недостиг на въздух. От зданията нагорещени като баня, излизаха изпарения, които правеха гъст нощния мрак. Гранитните отвори на каналите бълваха отровен дъх, а от прозорците на подземните готварници се носеше по улицата отвратителната миризма на прегорял сос и помия.

Портиерите, по жилетки, възседнали като кон сламени столове, пушеха лула край къщните врати; минувачите вървяха изтощени от жегата гологлави, като държаха шапките си в ръце.

Като стигна до булеварда, Жорж Дюроа отново се спря като се двоумеше накъде да тръгне. Поиска му се да отиде до Елисейските полета и до авенюто на Булонската гора, за да подиша малко свеж въздух; едновременно с това в него се зараждаше желание и очакване за любовна среща.

Как ще стане това той не знаеше, но го очакваше в продължение на три месеца всеки ден и всяка вечер. Понякога отвърщаха на любовните му желания, благодарение на неговата външност и галантност в обноските, но той очакваше нещо по-голямо и по-хубаво.

С празни джобове и кипяща кръв той пламваше от всеки допир с „професионалистките“, които му шепнеха по къошетата: „Ще дойдеш ли с мен, момче?“ Но той не смееше да отиде с тях, понеже нямаше с какво да плати. Смътно се надяваше и очакваше нещо друго, други по-малко вулгарни ласки.

Той обичаше да посещава такива места, които бяха пълни с освободени от скрупули жени — техните балове, кафенета, техните улици; обичаше да се блъска между тях, да приказва с тях на „ти“, да вдишва техните пресилни благовония, да се чувства заобиколен от тях. Това все пак бяха жени, които можеш да любиш. Той не чувстваше към тях никакво презрение, свойствено на семейните мъже.

Жорж Дюроа изви по посока към „Мадлен“ и тръгна по течението на тълпата, която изнемогваше от жегата. Големи кафенета, препълнени с посетители, заемаха част от тротоара. Пред тях, на кръгли или четириъгълни маси, имаше чаши пълни с червени, жълти, зелени, кафяви — от всички цветове — напитки; вътре в шишетата се виждаха

прозрачните късове лед, които изстудяваха хубавата кристална вода.

Дюроа забави крачки, измъчван от жаждата, от която гърлото му беше пресъхнало. Той ясно си представи възхитителния вкус на разхладителните напитки. Но ако той си позволи да изпие две чаши в една вечер, тогава ще се сбогува със скромната вечеря в утрешния ден; а нему са много добре познати гладните часове през последните дни на месеца. Той си каза: „Ще чакам до десет часа и тогава ще пия чаша разхладително в «Американ»“. Дявол да го вземе, колко, все пак, ми се иска да си сръбна!“ Дюроа погледна цялата тази публика, пиеща около масите, всички тези мъже, които можеха да утоляват жаждата си колкото си искат. И тръгна край кафенето, като зае нахален, предизвикателен вид, мъчейки се да определи с по един само поглед, по израза на лицето, по облеклото, всеки посетител колко пари има в себе си. Глух неприязън се появи в него против всичките тези мирно беседващи господа. В джобовете си навярно те носят и златни, и сребърни, и медни монети. Средно във всекиго може би имаше не по-малко от два луидора. В кафенето са стотина души — сто пъти по два луидора правят четири хиляди франка! И, полюшвайки се не без грация, прошепна: „Свини!“ Ако той би могъл да пипне в някое къше на улицата, в тъмнината едного от тях, той би му извил шията — ей, Богу, без да му трепне съвестта, както той правеше това с домашните птици в селата през време на големите маневри.

Той си припомни двете години, през които бе живял в Африка и какво беше правил с арабите там... Корава, зла усмивка мина през устните му, когато се сети за това, което беше сторил и което струваше живота на трима души от племето Улет Авана. Местните хора дадоха на него и на неговите другари двадесет кокошки, два овена, злато и повод за смях и подигравки в продължение на шест месеца.

Никога не биха намерили виновните, които и не търсеха, понеже арабите се смятаха за естествена плячка на войниците.

В Париж не е така. Не може открито да се граби с препасана сабя и с револвер в ръка, както там, далеч от гражданското правосъдие, на воля. И той почувства събуждащия се в душата му инстинкт на подофицер, втурнал се в покорена страна. Разбира се, сега му беше мъчно за тези две години, прекарани в пустинята. Колко е досадно, че той не остана там! Но нали се надяваше, че се връща към по-добро. А

сега!... Да! Няма какво да се каже, сега е по-добре!

Той почна да движи езика из устата си, сякаш за да се увери, че му е сухо небцето.

Народът се движеше наоколо изнемощял и уморен. И той продължаваше да мисли: „Тълпа скотове! В джоба на всеки един от тези глупци има пари!“ Блъскаше с раменете си тези, с които се срещаше и си подсвиркваше весели арии. Мъжете, които той блъскаше, се обръщаха и мърмореха сърдито; жените казваха: „Същинско животно!“ Дюроа мина край театър „Водевил“ и се спря пред кафене „Америкен“, като се питаше не е ли време вече да си поръча напитка, понеже жаждата много го мъчеше. Преди да се реши на това, той погледна часовника, който беше със светещ циферблат. Беше девет и четиридесет минути. Той познаваше добре себе си: щом сложат пред него чаша бира, ще я изпие веднага. И какво тогава ще прави до единадесет часа? „Ще отида до «Мадлен» и обратно, без да бързам“ — помисли си той.

Като стигна до ъгъла на площада пред операта, Дюроа среща един пълен млад човек, силуетът на когото като че му се стори познат. Започна да се рови из спомените си, като повтаряше с половин глас: „Къде, дявол да го вземе, съм виждал този субект?“ Напразно си блъскаше ума. После изведнъж по един странен каприз на паметта, този самият човек му се стори по-млад, по-слаб и облечен във формата на хусар. И извика високо: „Да, това е Форесте!“ Направи още една крачка и тупна вървящия по рамото. Той се обърна, погледна го, после каза: „Какво искате от мен, господине?“

Дюроа започна да се смее:

— Не ме ли познаваш?

— Не.

— Жорж Дюроа. От 6-ти хусарски.

Форесте протегна и двете си ръце.

— А, драги мой! Как прекарваш?

— Много добре. А ти?

— О! Не е важно това. Представи си — моите дробове са се превърнали в някаква разкашавена хартия. От всеки дванадесет месеца кашлям шест месеца. Разболях се от бронхит, който ме хвана в Буживал. След което се върнах в Париж — ето вече четири години минаха.

— Нима! Но като те погледне човек, не би повярвал това.

И Форесте, като взе под ръка своя бивш другар, започна да му разказва за болестта си, за консултациите и съветите на лекарите, за невъзможността да изпълнява техните предписания, поради положението, което има. Препоръчано му е да прекарва зимата на юг, но как да стане това? Той е женен, журналист е, има много добро положение.

— Аз завеждам отдела за политика във вестник „Ла ви франсез“. Водя сенатските отчети в „Спасение“ и от време на време давам литературна хроника в „Планета“. Да, положението ми е добро.

Дюроа го погледна учудено. Той се беше много променил, беше възмъжал. Сега неговата походка, неговото телосложение, неговото облекло бяха на човек солиден, уверен в себе си; имаше корем като на човек, който много добре се храни. Навремето той беше слаб, лекомислен спортист и веселяк. Трите години в Париж го бяха съвсем изменили; той надебеля, стана сериозен — космите над слепите му очи бяха почнали да побеляват, въпреки неговите двадесет и седем години.

Форесте попита:

— Къде отиваш? Дюроа отговори:

— Никъде, разхождам се, преди да си отида у дома.

— Тогава няма ли да ме изпратиш до редакцията, където трябва да прегледам коректурите? А след това ще пийнем по чаша.

— Да идем.

И те, като се хванаха под ръка, тръгнаха с тази свободна непринуденост, която се запазва между другари от училище и от полк.

— Какво правиш ти в Париж? — попита Форесте.

Дюроа сви рамене.

— Гладувам, просто гладувам. Като свърших службата, аз поисках да дойда тук да правя кариера, или по-вярно — да живея в Париж. И ето шест месеца стоя в Дирекцията на Северните железни пътища, получавам хиляда и петстотин франка годишно и нищо повече.

— Дявол да го вземе, това не е много съблазнително — каза Форесте.

— Уверявам те, така е. Но какво бих могъл да направя? Аз съм сам и не познавам никого, нямам никаква протекция.

Форесте го изгледа от петите до главата с поглед на опитен човек, който може да преценява положението, после каза с убедителен глас:

— Виждаш ли, мой любезни, тук всичко зависи от апломба. На ловкия човек е по-лесно да стане министър, отколкото директор на дирекция. Трябва да умееш да импонираш, а не да молиш. Но как ти не можа да намериш нещо по-хубаво от Железниците?

— Аз търсих навсякъде, но нищо не намерих. Засега имам друго предвид. Предлагат ми място за учител по езда в манежа „Пелерен“. Там поне ще имам три хиляди франка.

Форесте го прекъсна:

— Не прави тази глупост, даже ако ти дадат десет хиляди франка. С това ти изведнъж ще си преградиш пътя. В своята дирекция поне никой не те вижда, можеш, ако съумееш, да се махнеш оттам и да направиш кариера. Но станеш ли учител по езда — свършено е. Това е все едно да бъдеш управител на ресторант, където обядва цял Париж. Щом започнеш да даваш уроци по езда на светските господа или на техните синове, те никога вече няма да се отнасят с тебе като с равен на тях.

Той замълча, помисли няколко секунди, после попита:

— Ти нали имаш диплом за бакалавър?

— Не, скъсаха ме и двата пъти.

— Това няма значение, ако си завършил курса. Когато говорят за Цицерон или за Тиберий, ти знаеш ли приблизително за кого става дума?

— Да, почти.

— Тъй, и никой повече и не знае, с изключение на някакви двадесет глупака, които, все едно, с това няма да отидат далеч. Да се прочуеш като знаещ съвсем не е трудно: трудността е да не допуснеш открито да те обвинят в невежество. Трябва да се лавира, да се избягват затруднителните положения, да се заобикалят пречките, да поставяш други в неловкост чрез помощта на енциклопедичния речник. Всички хора са глупави като гъски и ахмаци като риби.

Той говореше със спокойната насмешка на човек, който познава живота и се усмихваше, наблюдавайки минаващите. Но изведнъж той се закашля и се спря, за да престане кашлицата му, после с отпаднал глас каза:

— Не е ли възмутително да нямаш възможност да се отървеш от този бронхит? И това през най-горещите дни на лятото. О, тази зима ще

ида да се лекувам в Мантон. Та нали, дявол да го вземе, здравето е най-важното нещо.

Те стигнаха до булевард „Пуасонер“ и се спряха пред голяма стъклена врата, върху стъклото на която беше залепен разтворен брой от вестник. Трима души се бяха спрели и го четяха.

Над вратата висеше, като възвание, една табела с големи огнени букви — „Ла ви франсез“. Фигурите на хората, които минаваха през осветеното от тези букви място, изведнъж ясно изпъкваха като при дневна светлина, след което отново се изгубваха в тъмнината.

Форесте блъсна вратата.

— Влез — каза той.

Дюроа влезе, изкачи се по една голяма нечиста стълба, която се виждаше от улицата и се озова в чакалнята, където двама лакеи се поклониха на приятеля му, после се спряха в стаята, която беше нещо като приемна, разхвърлена и потънала в прах, облечена в мътно зелен рипс, зацапан и някъде съвсем изгризан от мишките.

— Седни — каза Форесте, — аз ще се върна след пет минути.

И той изчезна през една от трите врати, които извеждаха от тази стая.

Някаква особена миризма, неуловима и странна, миризма на редакционна зала, изпълваше салона. Дюроа, малко смутен и замаян, не мърдаше. От време на време покрай него влизаха и излизаха бързо от една врата в друга хора — с такава бързина, че той не успяваше да ги види.

Това бяха или много млади хора, които си даваха вид на много заети, с листове хартия в ръце, която трепереше в тяхното бързо ходене; или словослагатели, под шарените блузи на които, изцапани с мастило, се виждаха чисто бели яки и сукнени панталони, каквито имаха и господарите им — те грижливо носеха коректури, които бяха още мокри.

Няколко пъти се появяваха господа, красиво облечени — в доста стегнати сюртуци и в ботинки, върховете на които бяха много заострени — навярно репортери от висшите кръгове, които носеха вечерната хроника.

Дойдоха и други — важни, съсредоточени, с високи шапки с плоски краища, фасон, който ги отличаваше от всички други хора.

Форесте се яви под ръка с един висок и слаб господин, на възраст от тридесет до четиридесет години, облечен в черен фрак и бяла яка, доста мургав, със засукани мустаци, с нахален и самодоволен вид.

Форесте му каза:

— Довиждане, драги учителю.

Господинът му стисна ръката:

— Довиждане, мили мой — и като подсвиркваше, заслиза по стълбата с тръстиково бастунче под мишница.

Дюроа попита:

— Кой е този?

— Това е Жак Ривал, известен хроникьор дуелист, той е дошъл да си прегледа коректурите. Гарен, Монтел и той са тримата най-добри парижки хроникьори. Той получава тук тридесет хиляди франка в годината за две статии седмично.

Като излизаха, те се срещнаха с един нисък човек, който беше с дълги побелели коси, имаше нечист вид и се изкачваше по стълбите с почивки.

Форесте се поклони ниско:

— Норбер дьо Варен — каза той, — поетът, автор на „Угаснали светила“, човек с цена. Всяка новела, която той ни дава се заплаща триста франка, макар най-дългата никога да няма повече от двеста реда. Но да влезем в „Наполитен“, аз горя от жажда.

Като седнаха на една маса в кафенето, Форесте поръча:

— Две чаши — и глътна своята бира наведнъж, докато Дюроа пиеше с бавни глътки, с наслада, сякаш беше някакво рядко и скъпоценно питие.

Форесте помълча, като че размишляваше за нещо, после каза изведнъж:

— Защо и ти да не си опиташ силите в журналистиката? Дюроа го погледна учудено, после каза:

— Но... За това... Защото аз никога нищо не съм писал.

— Можеш да опиташ. Аз бих ти уредил за репортер, да събираш за мен новини и сведения, да правиш посещения, да изпълняваш някои поръчки... В началото ти ще имаш двеста и петдесет франка и платени обиколки с фойтон. Искаш ли да говоря с директора?

— Разбира се, искам.

— Тогава ела утре да вечеряш у дома, там ще се съберат пет-шест души — патронът г-н Валтер с жена си, Жак Ривал, Норбер дьо Варен, когото ти ей сега видя, и още една приятелка на жена ми. Бива ли?

Дюроа не отговори веднага, изчерви се и се смути. После смънка:

— Работата е в туй... че нямам подходящ костюм...

Форесте се учуди:

— Ти нямаш фрак? Дявол! А това нещо е необходимо. В Париж по-скоро можеш да минеш без място за спане, отколкото без фрак.

После изведнъж, като бръкна в джоба на жилетката си, извади купчина златни монети, взе два луидора, сложи ги пред своя бивш другар по служба и каза простичко:

— Ти ще ми ги върнеш, когато можеш. Вземи под наем или купи на изплащане необходимите ти дрехи, с една дума направи това, което трябва, и ела утре на вечеря, в седем и половина, на улица „Фонтан“ 17.

Трогнатият Дюроа взе парите като каза:

— Ти си много добър. Аз съм ти безкрайно благодарен. И бъди уверен, че няма да забравя...

Форесте го прекъсна:

— Стига, не бива. Да пием още по чаша, нали? — И извика: — Момче, две чаши бира!

Когато бирата бе изпита, журналистът предложи:

— Искаш ли да походим още един час?

— Разбира се.

Те тръгнаха по посока към църквата „Мадлен“.

— Какво да предприемем? — каза Форесте. — Казват, че в Париж за празноскитаният се винаги имало нещо занимателно. Това не е вярно. Когато аз се разхождам вечер, никога не зная къде да отида. В Булонската гора си струва да се отива само с жена, но невинаги има такива под ръка; кафе-концертите могат да забавляват само моя аптекар и жена му, но не и мен. В такъв случай какво да се прави? Нищо. Тук би трябвало да уредят зимна градина, нещо като парка „Монсо“, която да бъде отворена през цялата нощ, където би могло да се слуша хубава музика и да се пият разхладителни питиета под сенките на дърветата. Това не би било увеселително място, а място за разходка; за вход биха вземали скъпо, за да привлекат елегантни дами. Всички биха се разхождали по насипани с пясък алеи, осветени с електричество, седели

биха и биха слушали музика по желание — отдалеч и отблизо. Някога е имало нещо такова в „Мюзар“, но с много кръчмарски вкус — недостатъчно елегантно, недостатъчно прилично, недостатъчно сериозно. Нужна е доста голяма, доста хубава градина. Това би било чудесно. Къде искаш да отидеш?

Дюроа, смутен, не знаеше какво да отговори.

— Аз никога не съм бил във „Фоли Бержен“. На драго сърце бих отишъл там — каза той.

Форесте се учуди:

— „Фоли Бержен“? По дяволите! Там ще се пържим като в пещ. Но нека — там все пак е забавно.

И двамата завиха към улица „Фобур Монмартър“.

Силно осветената фасада на зданието хвърляше ярки отблясъци по четирите околни улици. Цяла върволица от файтони се трупаше там.

Форесте влезе, Дюроа се спря:

— Ние забравихме да идем на касата.

Но Форесте отговори със самодоволен тон:

— Тези, които са с мен, никога не плащат.

Тримата проверители на билети се поклониха на Форесте.

Стоящият в средата протегна ръка. Журналистът попита:

— Има ли хубава лежа?

— Разбира се, г-н Форесте.

Той взе подадения купон, блъсна вратата, обвита в кожа, и те се озоваха в залата.

Димът от цигарите обгръщаше като лека мъгла отдалечените части на сцената и другата част на салона. Издигащите се безброй белезникави струи от пурите и цигарите, които пушеха всички тия хора, образуваха лека мъгла, която се увеличаваше и се издигаше към тавана под широкия купол, над главите на зрителите от първия ред се превръщаше в облак от дим.

В широкия коридор около залата, където се лутат тълпи леки жени между тъмните силуети на мъжете, една група от тях причакваха влизащите пред един от трите бюфета, където седяха три продавачки на напитки и любов, напудрени и изпосталели. Зад тях имаше голямо огледало, което отразяваше техните гърбове, както и лицата на минаващите.

Форесте бързо вървеше напред с вид на човек, който има право на внимание.

Като се приближи до разпоредителя на ложите, той попита:

— Това лежа седемнадесет ли е?

— Тук, господине.

И те се озоваха в една малка дървена клетка, драпирана с червено, където имаше четири стола в един цвят. Те бяха слепени тъй близо един до друг, че едва ли можеше да се мине между тях. Приятелите седнаха. Надясно и наляво от тях се простираше дълъг, допрян с двата си края до сцената ред от такива еднакви клетки със седнали хора, на които се виждаха само главите.

На сцената три момчета в трико, от които едното беше високо, другото средно, а третото — ниско, правеха гимнастически фокуси.

Високото момче отначало вървеше с малки бързи крачки, усмихваше се и изпращаше с ръка поздрави, подобни на целувки. Под трикото личаха мускулите на ръцете и на нозете му. То излъчваше напред гърдите си, за да намали размерите на изпъкващия корем. Лицето му приличаше на лице на бръснар — грижлив път разделяше косите на две равни части точно по средата на главата. С грациозно подскачане то се озова на гимнастическия уред, и като увисна на ръцете си, въртеше се наоколо, като завъртяно колело; или като обтягаше ръцете си и изправяше тялото, оставаше неподвижно, хоризонтално виснало над уреда, като се държеше само на обтегнатите си ръце.

После скачаше на земята, отново се покланяше, като се усмихваше на ръкопляскащите от първите редове и се отдалечаваше в дъното на сцената, като показваше при всяка крачка мускулатурата на нозете си.

Второто момче, което не беше толкова високо, но по-набито, излизаше на свой ред и правеше същите упражнения; след това първото започваше отново, при все по-засилващото се одобрение на зрителите.

Но Дюроа съвсем не се интересувахе от това зрелище и, като обърна глава, започна да разглежда разхождащите се зад ложите мъже и леки жени.

Форесте му каза:

— Обърни внимание на първите редове: буржоа с жените и децата си — глупци, които идват тук да гледат. В ложите са простоватите и без особени интереси хора, няколко артисти, няколко второстепенни

проститутки. А зад нас е всичката онази сбирщина, която Париж има. Какви са те? Погледни ги. Тук има от всичко по малко — от всички професии и от всички класи, но преобладават мръсниците. Служещи по банки, в министерства, магазини, репортери, сутеньори, офицери в цивилно облекло. Пияници във фракове, хапнали и пийнали в някоя кръчма, прекарващи тук времето си между Операта и Булеварда, още цяла гмеж подозрителни личности, неподдаващи се на анализ. Колкото се отнася до жените — те са от един вид: такива, които вечерят в „Америкен“; професионални проститутки — с цена от един до два луидора, дебнещи чужденците, които плащат пет луидора. Те съобщават на клиентите си кога не са ангажирани. В разстояние на шест години аз ги опознах всичките, срещам ги всяка вечер, цяла година в едни и същи места, с изключение на „Сен Лазар“ или друго подобно място, когато те се намират на лечение.

Дюроа не чуваше. Една от жените, която се беше подпряла с лакти на тяхната лежа, го гледаше. Това беше една пълна брюнетка, напудрена, с почернени клепачи под едро изписаните вежди. Нейният разкошен бюст се обтягаше от тъмен копринен корсаж; устните, начервени, подобно на рана, предаваха на лицето ѝ нещо възбуждащо, възпламеняващо, което събуждаше страстни желания.

Тя повика с кимане на глава една от своите разхождащи се приятелки, блондинка с възруси коси, и ѝ каза умишлено високо, за да може да се чуе:

— Погледни. Ето един красавец. Ако той поиска да ми плати десет златни, няма да се откажа.

Форесте се обърна и, като се усмихваше, удари Дюроа по бедрото:

— Това е по твой адрес; имаш успех, драги мой. Поздравявам те.

Някогашният подофицер се изчерви и с машинално движение на пръстите си пипна златните монети в джоба на жилетката си.

Завесата са спусна, оркестърът засвири валс. Дюроа каза:

— Да се разтърпим ли край галерията?

— Както искаш.

Те излязоха и веднага бяха подети от вълната разхождащи се: блъскаха ги, притискаха ги от всички страни; те се движеха, като имаха пред очите си цяла гора от шапки. Проститутките, на двойки се мушкаха из тази тълпа от мъже, майсторски лавираха между гърбове,

лакти, плещи, като че бяха в дома си и се чувстваха сред този поток от самци като риби във вода.

Дюроа, възхитен, вървеше по течението, като гълташе с наслада въздуха, напоен с тютюн, човешки изпарения и благоуханията на кокетките. Но Форесте почервения, закашля се и се задуши.

— Да идем в градината — каза той.

И като завиха наляво, те се спряха в един ъгъл на градината, където имаше два фонтана. Под дърветата, край цинкови маси, бяха насядали пиеси мъже и жени.

— Да прием ли още по чаша? — попита Форесте.

— Да, с удоволствие.

Те седнаха, наблюдавайки минаващите. От време на време до тях се приближаваше жена, която питаше с банална усмивка: „Ще ме почерпите ли с нещо, господине?“ и отговора на Форесте беше: „Чаша вода от фонтана“. Тя се отдалечаваше като измърморваше: „Муцуна!“

Пълната брюнетка, която току-що се беше подпирала на преградката на тяхната ложа, отново се появи, като гордо вървеше под ръка с дебелата блондинка. Те бяха хубава двойка и много си приличаха.

Като забеляза Дюроа, тя се усмихна, сякаш погледите им бяха вече успели да си кажат един на друг някаква тайна; взе стол и много спокойно седна срещу него и, като накара и другарката си да седне, поръча с висок глас:

— Момче, два гренадина!

— Нима ти не се стесняваш? — каза учудено Форесте.

— Това е приятелят ти, който ме съблазнява — отговори тя. — Такъв красавец. Струва ми се, че той е способен да ме накара да върша глупости!

Дюроа, смутен, не знаеше какво да каже. Той засука мустаците си, като се усмихваше глупаво. Момчето донесе сироп, който жените изпиха на един дъх. После те станаха. Брюнетката, като кимна с глава приятелски и леко като удари с ветрилото си Дюроа по рамото, каза:

— Благодаря, котенце. Ти май не обичаш да разговаряш. Двете тръгнаха, като кълчеха бедрата си.

Форесте започна да се смее на глас:

— Наистина, любезни мой, знаеш ли, че ти имаш успех сред

жените? Това не трябва да се пренебрегва. С това може да се отиде далеч. — Помълча секунда, после отново с този мечтателен тон на човек, който мисли не на ум, а гласно, каза: — С тяхната помощ най-лесно може да се сполучи в живота.

Тъй като Дюроа продължаваше да се усмихва без да отговаря, той попита:

— Ти ще останеш ли още? Аз излизам. За мен стига.

— Да, ще остана още малко. Още не е късно.

Форесте стана.

— Е, тогава довиждане, до утре, не забравяй — номер 17, улица „Фонтан“, в седем и половина вечерта.

— До утре. Благодаря.

Стиснаха си ръцете и журналистът излезе.

Щом като той се махна, Дюроа се почувства свободен и отново радостно похвана златните монети в джоба си. После стана и бързо се озова в навалищата. Скоро той видя двете жени, блондинката и брюнетката, които се разхождаха с вид на бедни принцеси между мъжете.

Той тръгна право към тях, но когато се приближи, не се реши да проговори.

— Е, развърза ли ти се езика? — каза брюнетката.

Той измърмори: „Извинете“, без да бъде в състояние да измисли нещо друго, освен тази дума.

Тримата стояха на улицата, като затрудняваха движението на навалищата.

После тя изведнъж попита:

— Ще дойдеш ли с мен?

И той, треперещ от желание, отговори грубо:

— Да, но в себе си имам само една златна монета.

Тя снизходително се усмихна:

— Това е нищо.

И го взе под ръка в знак на съгласие.

Докато вървяха, той пресметна, че с останалите пари за утрешната вечеря ще може да вземе фрак в заем.

II.

— Къде е квартирата на г-н Форесте? — На третия етаж — лявата врата.

Портиерът каза това с любезен тон, със забелязващо се уважение към живеещия там. И Жорж Дюроа заизкачва стълбите. Той се чувстваше малко смутен и не на себе си. Беше облякъл фрак за първи път в живота си. Чувстваше се неговата неестественост — нелакирани ботинки, макар и доста изящни, евтина риза, купена тази сутрин, с доста тънък нагръдник, който вече беше започнал да се набира. Другите негови ризи, които той носеше постоянно, бяха по-малко или повече изхабени и даже най-здравата от тях той не се реши да облече днес.

Извънредно широките панталони даваха лоша форма на краката, те се развяваха около прасците му, като нещо, което случайно е попаднало върху тялото. И само фракът, който му дойде по мярка, стоеше добре.

Дюроа бавно се изкачваше по стълбите с разтуптяно сърце и с безпокойство в душата, измъчен най-вече от страха, че ще се покаже смешен. Той неочаквано видя един елегантен господин, който го гледаше. Те се оказаха тъй близо един до друг, че Дюроа тръгна към него, но се спря учуден: това беше самият той, отразен от голямо, цял ръст огледало на площадката на първия етаж. И цял затрепера от радост, като се видя много по-наконтен, отколкото очакваше.

В дома си той имаше само едно малко огледало за бръснене и понеже не можеше да разгледа в него отделните части на своя тоалет, си мислеше, че изглежда твърде смешен.

А сега, като неочаквано се видя в огледалото, той даже не можа да се познае сам; стори му се, че е едър човек, светски мъж, когото той намери за много представителен и шикозен. И като се разглеждаше вече подробно, реши, че наистина общият вид беше напълно приличен.

След това Дюроа направи малка репетиция, както това правят актьорите, които изучават ролите си. Усмихна се, протегна ръка, направи няколко жеста, които изразяваха чувствата учудване, радост, одобрение, пригответи и няколко образаца усмивки и погледи за демонстриране на галантност при обноските си с дамите.

Вратата на стълбата се отвори. Като се страхуваше, че могат да го заварят ненадейно в това положение, той започна бързо да се изкачва,

като се безпокоеше да не би някой от поканените да е видял как той кокетничеше пред огледалото.

Като стигна до втория етаж, той видя отново друго огледало и забави крачките си, за да се види как изглежда във време на движение. Увери се, че наистина всичко е много добре. Походката е чудесна. Изведнъж почувства към себе си голямо уважение. Разбира се, той истински си повярва, че с такава външност и с жаждата за успех, с твърдостта и независимостта на характера, който знаеше, че притежава, ще отиде много далеч. Прииска му се да потича, да прескочи през стълбите, за да стигне до третия етаж. Спря се на третото огледало, засука мустаци с обичайното движение на ръката си, свали шапката, за да си поправи косите и избърбори с половин глас, както често правеше, като се обръщаше към себе си: „Ето, прекрасна идея“. След това протегна ръка към звънеца и позвъни.

Вратата се отвори почти веднага и той видя лакея, облечен в черен фрак, важен, избърснат, с такава внушителна външност, че Дюроа отново бе обхванат от смутно безпокойство — може би от машиналното сравнение на своя с неговия костюм. Лакеят, който беше с лакирани ботинки, попита, като взимаше палтото на Дюроа, което той държеше в ръцете си, като че се страхуваше да не забележат петната:

— Как ще заповядате да съобщя?

И извика високо фамилията през отворения от портиера салон, където трябваше да се влезе. Но Дюроа, който изведнъж загуби цялото си самочувствие, отново бе обхванат от страх и безпокойство. Предстоеше му да направи първата крачка към този нов, страстно желан от него живот. И той влезе. Пред него стоеше млада, руса жена, която го очакваше сама в голямата добре осветена стая, пълна, като оранжерия, с растения.

Той изведнъж се спря в недоумение: коя е тази жена, която се усмихва? После той си спомни, че Форесте е женен. И мисълта, че тази изящна блондинка е жена на неговия приятел, съвсем го смути.

— Госпожо, аз...

Тя му подаде ръка:

— Зная, господине, Шарл ми разказа за вашата вчерашна среща и аз много се радвам, че му е дошла щастливата мисъл да ви покани да бъдете с нас.

Той се изчерви до уши, без да знае какво повече да каже, и почувства, че го изпитват, че го оглеждат от глава до пети, че го измерват и оценяват...

Искаше му се да се извини, да измисли причина, която да обясни нескопосаността на неговия костюм. Дюроа седна на посоченото му място и когато почувства неговата еластичност и мекост, приятното ласкаещо допиране до неговите ръчки и облегалки, които тъй любовно го приеха в прегръдките си, стори му се, че той вече встъпва в нов, пленителен живот, че вече има нещо възхитително, че той става нещо, че вече е спасен. Г-жа Форесте все още не снемаше очите си от него, когато той я погледна. Тя беше облечена в дреха от бледогълъбов кашмир, която много добре очертаваше нейната стройна талия и едрите ѝ гърди. Ръцете и шията ѝ се показваха измежду пана от бели дантели, с които бе обшит корсажът и късите ръкави; косите ѝ, събрани в кок, леко се виеха в задната част на главата, като образуваха над врата светло къдраво облаче.

Дюроа като че ли се успокои от нейния поглед, който, кой знае защо, му напомняше жената, която вчера беше срещнал във „Фоли Бержер“. Тя имаше сиви, със синкав оттенък очи, на които този оттенък придаваше странен израз; тънкият нос, пълните устни и не много месестата брадичка оформяха неправилно, но привлекателно лице, мило и лукаво. Едно от онези женски лица, всяка черта на което излъчва особена прелест, обладава способността при всяко движение да поражда ново очарование...

След късо мълчание, тя го попита:

— Отдавна ли сте в Париж?

— От няколко месеца, госпожо — отговори той като малко по малко се овладяваше. — Аз служа по железниците, но Форесте ми даде надежда, че мога, чрез неговото ходатайство, да се заломя с журналистика...

Тя се усмихна още по-любезно и каза почти шепнешком:

— Аз зная.

Отново се позвъни. Лакеят извести:

— Госпожа дьо Марел.

Това беше една дребна брюнетка, от тия, които ги наричат „брюнетчета“. Тя влезе бързо. Фигурата ѝ от раменете до краката бе

покрита с тъмно обикновено облекло. Само една червена роза изпъкваше на черните ѝ коси, която подчертаваше характера на лицето ѝ и му придаваше предизвикателен вид. След нея вървеше едно момиченце. Г-жа Форесте се спусна към тях:

— Добре дошла, Клотилда.

— Благодаря, Мадлен.

Те се целунаха. След това момичето подложи челото си с увереността на възрастна, като каза:

— Добър ден, братовчедке.

Г-жа Форесте я целуна. После представи гостите си:

— Г-н Жорж Дюроа, близък приятел на Шарл. Г-жа дьо Марел, моя приятелка и далечна роднина. — И прибави: — Моля ви да не се стеснявате, ние тук не обичаме официалностите. Надявам се, че вие също, нали?

Жорж Дюроа се поклони.

Но вратата отново се отвори и се показва един нисък, възпълен човек, водещ под ръка висока и хубава дама, много по-висока и по-млада от него, която се държеше с достойнство. Това беше г-н Валтер, депутат, финансист, предприемач, човек на борсата, евреин, главен редактор на „Ла ви франсез“, и неговата жена Базил Ревало, дъщеря на банкер.

След това дойдоха един подир други: Жак Ривал, доста елегантен, и Норбер дьо Варен, на когото яката на фрака лъщеше от падащите дълги коси, пърхотът от които бе обсипал раменете му.

Неговият лошо поставен нагръдник изглеждаше не много чист. Той се държеше с изящество на красив старец, и, като улови ръката на г-жа Форесте, целуна нейната китка. Когато се наведе към нейната ръка, дългите му бели коси покриха като вълна голата ръка на младата жена.

Най-после дойде Форесте, като се извиняваше за закъснението. Задържало го в редакцията запитването на Морел. Г-н Морел, депутат-радикал, току-що беше направил запитване в министерството относно кредита по колонизацията в Алжир.

Лакеят извести:

— Трапезата е готова!

Дюроа седна между г-жа дьо Марел и нейната дъщеря. Той отново почувства смущение, понеже се страхуваше да не направи някоя грешка

при употребяването на приборите или чашите. Пред него бяха сложени четири чаши, една от които със син цвят. За какво служеше тя? Докато ядяха супата, всички мълчаха. Най-после Норбер дьо Варен попита:

— Четохте ли за процеса на Готе? Що за примамка е той?

Започнаха да обсъждат този случай, граничещ с шантажа. За него говореха не тъй, както говорят в семейните книги за събития, описани във вестниците, а както говорят помежду си лекарите за болести и занаятчиите за зеленчуци. Никой не се смущаваше, нито учудваше на фактите, търсеха се скрити пружини, секретни поводи, с професионално любопитство и абсолютно равнодушие към самото престъпление. Стараеха се да си изяснят подробно причините за станалото, да установят всички интелектуални фактори, които обслужваха драмата — резултат на научно обоснован патологичен случай... Дамите също се увличаха от това изследване, от разискването върху станалото. След това се обсъждаха други събития от по-късно време; коментираха се, разглеждаха се и се преценяваха с особена практическа гледна точка на специалисти, които спекулират с новините, търгуващи с тях, тъй както търговците преглеждат и оценяват стоката, която после ще предлагат на купувачите.

След това започнаха да разговарят върху дуела. Жак Ривал взе думата. Това беше неговата специалност: никой друг не смееше да зачеква тази тема.

Дюроа се страхуваше да каже дума. От време на време той поглеждаше съседката си, кръглата шийка на която го съблазняваше. От крайчеца на ухото ѝ висеше брилянт на златна тънка верижка, приличащ на капка вода, търкулнала се върху кожата. Понякога тя правеше забележки, които винаги се съпровождаха с усмивка. Тя имаше забавен, но лек ум, беше безгрижна и весела като ученичка, която се отнасяше към всичко с незлоблив скептицизъм.

Напразно Дюроа се стараеше да ѝ направи някой комплимент, но като не можа да измисли какъв, залови се с дъщерята — наливаше ѝ вино, подаваше гозбите, обслужваше я. Момичето по-сдържано, отколкото майката, благодареше със сериозен тон, с бързи кимвания на глава:

— Много сте любезен, господине — казваше тя и слушаше разговора на възрастните със съзерцателен вид.

Ястията бяха чудесни и всички не скриваха своя възторг от това. Г-н Валтер ядеше като същински гладен вълк, не говореше почти нищо, като разглеждаше изпод очилата си блюдата, които му поднасяха. Норбер дьо Варен правеше същото, като от време на време изтърчаваше по някоя капка сос върху колосаната си риза.

Форесте, усмихнат и сериозен, наблюдаваше всичко, като разменяше с жена си любезни погледи, подобно на хора, на които работата им върви като по масло. Лицата на гостите се зачервиха, гласовете ставаха по-високи. От време на време лакеят нашепваше на всекиго от хранещите се на ухото: „Кортон“. „Шато“. „Лазор“?

На Дюроа му харесваше „Кортон“ и всеки път даваше да му наливат в чашата от него. По цялото му тяло се беше разляла възхитителна веселост; горещата вълна, която се издигаше от стомаха към главата му се разливаше по всичките му клетки, обхващаше го целия. И той почувства особена лекота и благодушие във всичките си мисли и чувства.

Поиска му се да говори, да обърне вниманието към себе си, да бъде изслушан, признат, подобно на всички тия хора, които присъстваха в залата. Разговорът, който се водеше непрекъснато, като прескачаха от тема на тема, като се залавяха за най-малкото нещо, след прегледа на всички събития на деня и хиляди други неща, премина най-после към голямото запитване на Морел за колонизирането на Алжир. Г-н Валтер, между две блюда, каза няколко каламбури, с които потвърди скептичния си ум. Форесте разказа съдържанието на своята утрешна статия. Жак Ривал искаше от военното управление на всеки офицер, който е прослужил тридесет години в колониите, да му се дава земя.

— По такъв начин — казваше той — вие ще създадете влиятелно общество, което с времето ще заобича този край, като се запознае с неговия език и с всички главни местни условия, които са най-трудни за всички новодошли.

Норбер дьо Варен го прекъсна:

— Да... Те ще знаят всичко, освен земеделие. Ще говорят на арабски, но няма да знаят как се отглежда цвеклото или се сее жито. Ще бъдат майстори на фехтовката, но нищо няма да разбират от наторяването. Обратно, би трябвало да се даде широк достъп в новите земи на всички желаещи. Способните хора ще си намерят там мястото

— другите ще погинат. Това е социален закон.

Настъпи кратко мълчание. Всички се усмихваха. Жорж Дюроа отвори уста и каза, учуден от тона на собствения си глас, като че никога не беше го чувал:

— Туй, от което се чувства липса, е плодна земя. Плодородните площи струват толкова, колкото и във Франция и се разкупуват от богатите парижани. Същинските колонисти от бедняци, отишли там да търсят прехрана, се изтласкват в пустинята, където нищо не расте, поради липса на вода.

Всички присъстващи го погледнаха. Той усети, че червенее. Г-н Валтер го попита:

— Вие познавате ли Алжир? Той отговори:

— Да, господине. Аз прекарах там двадесет и осем месеца и живях в три провинции.

Ненадейно, като забрави за извършеното от Морел, Норбер дьо Варен го запита за една подробност от нравите, която му беше съобщил един офицер. Въпросът се отнасяше за Мзаба — тази куриозна, малка арабска република, създадена в средата на Сахара, в най-сухата част на тази гореща страна.

Дюроа беше на два пъти в Мзаба. И той описа нравите на тази интересна страна, където капка вода се оценява със стойността на злато, където всеки жител се привлича на обществена служба, където търговската честност стои много по-високо, отколкото при културните народи.

Той говореше красноречиво, донякъде със самохвалство, възбуден от виното и от желанието да се хареса — разказваше анекдоти от полка, случки от арабския живот, военни приключения. Даже намери някои колоритни изрази, за да опише тези голи, жълти пространства, горящи под силните пламъци на слънцето. Всички жени бяха устремили очите си към него. Г-жа Валтер промълви със своя слаб глас:

— От вашите спомени вие бихте могли да напишете чудесна серия статии.

След това Валтер започна да разглежда младия човек през горния край на очилата си, както той винаги разглеждаше хората. Ястията той разглеждаше изпод очилата.

Форесте се възползва от момента:

— Любезни господин директоре, аз вече ви говорих за г-н Жорж Дюроа, като ви исках позволенията да го взема за мой помощник за политически информации. Оттогава, от когато Марамбо ни остави, при мене няма никой, който да събира необходимите и конфиденциалните новини и вестникът страда от това.

Господин Валтер зае сериозен вид и повдигна съвсем очите си, за да погледне Дюроа право в лицето. После каза:

— Няма съмнение, че господин Дюроа има оригинален ум. Ако той желае, да дойде да поговори с мен утре в три часа, ние ще наредим това. — После, като помълча, отново се обърна към младия човек: — Но дайте ми сега неголяма серия от бележки за Алжир, опишете в тях вашите спомени и засегнете въпроса за колонизацията, както направихте сега. Това е злободневно, много навременно и аз съм уверен, че това ще се хареса на нашите читатели.

Но побързайте! Първата статия ми е нужна утре или вдругиден, за да се заинтригува публиката, докато в камарата се разглежда запитването.

Г-жа Валтер добави, с мила сериозност, като придаваше на всяка своя дума лек покровителствен оттенък:

— С това очарователно заглавие: „Спомени на африканския ловец“. Нали г-н Норбер?

Старият поет, който късно беше добил известност, ненавиждаше и се надсмиваше на всички начинаещи. Той отговори със сух тон:

— Да, чудесно, но при условие, че следващото ще има същия стил, нещо, което е много трудно; да не се издържи, то е също, както в музиката да не вземеш верен тон.

Г-жа Форесте хвърли на Дюроа ласкав и ободряващ поглед, поглед на познавач, който казваше: „О, ти далеч ще отидеш?“. Г-жа дьо Морел през всичкото време се обръщаше към него и брилянтът на ухото й непрекъснато трептеше, а прозрачната капка като че ей сега щеше да се откъсне и падне...

Момичето стоеше неподвижно и сериозно, като беше навело глава над чинията си.

Лакеят отново обикаляше масата, като наливаше в сините чаши йоханигсбергско вино. Форесте предложи тост в чест на г-н Валтер, за процъфтяването на „Ла ви франсез“.

Всички присъстващи се поклониха на патрона на вестника, който се усмихваше, а опияненият от успеха Дюроа изпи чашата си наведнъж. Струваше му се, че ей така той би изпил цялото буре, изял би цял бик, удушил би един лъв. Той усещаше по тялото си необикновена бодрост, в ума си — непреклонна решителност и безгранични надежди. Сега той не беше чужд между тези хора; дойде, за да заеме положение, да си извоюва място. Той вече гледаше на всички с по-голяма увереност и най-после се осмели да се обърне към съседката си:

— Госпожо, имате чудно хубави верижки. Тя се обърна към него с усмивка:

— Аз сама измислих да окачвам брилянта тъй, просто на една верижка... Може да се помисли, че това са росни капки, нали?...

Той прошепна, смутен от своята смелост, като се страхуваше да не каже глупост:

— Туй е чудесно, но и вашето ушенце украсява всичко това. Тя му благодари с поглед, с един от ония лъчезарни женски погледи, които проникват в самото сърце.

Като обърна главата си, неговият поглед се среща с погледа на г-жа Форесте, също така благожелателен, но в него сега той забеляза по-голяма живост и кокетство...

Всички мъже говореха едновременно, като махаха с ръце и бяха повишили тона на гласовете си; обсъждаха грандиозния проект за подземна железница. Въпросът беше изчерпан едва в края на десерта. Всеки намери какво да каже за мудността на съобщенията в Париж, за неудобствата, за неприятностите в омнибусите и нахалството на водачите. После всички станаха, за да отидат да пият кафе. Дюроа, на шега, предложи ръката си на момичето; то важно му поблагодари и се повдигна на пръсти, за да пхне ръката си под лакътя на своя събеседник.

Като влезе в салона, стори му се, че се намира в някаква оранжерия. Палмови дървета бяха разперили листи по четирите краища на стаята, като се издигаха до тавана и се спущаха подобно на струя от водопад.

Около камината кръгли, колоновидни стволоче на каучукови дървета спускаха един върху друг своите продълговати, тъмозелени листа, а на рояла две растения от неизвестен вид, обсипани с цветове,

едното розово, другото бяло, създаваха обстановка на приказност, на нещо много прекрасно, за да бъде действителност...

Въздухът беше свеж и напоен с благоухания — неуловими, неведоми и нежни.

Сега, докато Дюроа можеше донякъде да се владее, започна внимателно да разглежда стаята. Тя не беше голяма: освен растенията, друго нищо не правеше впечатление в нея, нищо особено нямаше, но се чувстваше непринудеността, комфортът и уютността. Меките столове, топлият комфорт, всичко ласкаеше, всичко гъделичкаше очите и чувството.

Стените бяха облечени в старинна материя с лилав цвят, изпъстрени с жълти копринени цветенца, големи колкото муха.

На вратите имаше портиерни от светлосиньо войнишко сукно, най-различни места за сядане по цялата стая — люлеещи се столове, големи и малки канапета и табуретки, обвити в копринени покривки в стил на Людовиг XVI и утрехтски велур, гранатови нашивки върху кремав фон.

— Не обичате ли кафе, господин Дюроа?

И г-жа Форесте му подаде пълна чашка с приветлива усмивка, която не изчезваше от устните ѝ.

— Да, госпожо, благодаря ви.

Той взе чашката и в това време, когато несръчно се наведе над кутията за захар, за да си вземе със сребърните щипци една бучка, младата жена му каза полугласно:

— Поухажвайте госпожа Валтер.

После се отдалечи, преди той да успее да отвори устата си.

Най-напред той изпи кафето, което се страхуваше да не изсипе върху покривката; след това, като се отърва от него, започна да размишлява как да седне до съпругата на своя нов патрон и да завърже с нея разговор.

Изведнъж той забеляза, че тя държи в ръка празна чашка и тъй като наблизко нямаше маса, тя не знаеше къде да я сложи.

Той бързо се приближи до нея.

— Позволете, госпожо.

— Благодаря, господине.

Той занесе чашката, после се върна:

— Ако бихте знаели, госпожо, какви хубави минути съм прекарал

благодарение на „Ла ви франсез“ през време на моето живеене там, в пустинята! Наистина, това е единственият вестник, който може да се чете във Франция, защото той е най-остроумният и най-занимателният от всички вестници. В него може всичко да се намери.

Тя се усмихна с любезна снизходителност и сериозно отбеляза:

— На господин Валтер струваше не малко труд да създаде тип на вестник, който да отговаря на съвременните изисквания.

И те започнаха да разговарят. Той говореше банални работи със сладък глас, като хвърляше ласкави погледи, като пленяваше с мустациите си, стърчащи над горната устна и имащи приятен възрус цвят, с блед оттенък накрая.

Говориха за Париж, за неговите околности, за бреговете на Сена, за курортите, за летните развлечения — за всички глупости, за които можеше да се приказва безкрай.

После, като видя приближаващия се Норбер дьо Варен с чаша ликьор в ръка, Дюроа скромно се отдалечи.

Г-жа дьо Марел, която току-що бе приказвала с г-жа Форесте, го повика:

— И тъй, господине — каза му тя, — вие искате да се опитате в журналистиката?

Той заговори за намеренията си, после подхвана с нея същата тема, както и с г-жа Валтер, но сега той вече блесна с познанията си, като представяше за свои думите, които току-що беше чул. При това той гледаше непрекъснато събеседницата си в очите, за да подчертае особено дълбокия смисъл на думите си.

Тя му разказа на свой ред няколко анекдота с непринудената веселост на жена, уверена в остроумието си и желаеща постоянно да се глези и, като стана фамилиарна, слагаше ръката си на рамото му, снижаваше гласа си, говореше всякакви глупости, които придаваха на техния разговор интимен характер. Той беше във възторг — чувстваше, че се харесва на жената, която толкова много му допада. Той искаше веднага да ѝ докаже с нещо своята преданост, да я защити, да пожертва за нея нещо, и, като забавяше отговорите, даваше вид сякаш изцяло е погълнат от своите мисли.

Но изведнъж без никаква причина г-жа дьо Марел се обърна встрани и каза:

— Лорина, седни тук, мое дете, ще настинеш до прозореца.

Момичето се приближи до нея. Изведнъж Дюроа бе обзет от безумно желание да целуне Лорина, сякаш тази целувка можеше да се предаде на майка ѝ.

Той попита с топъл бащински глас:

— Ще позволите ли да ви целуна?

Момичето го погледна учудено. Г-жа дьо Марел каза, като се усмихваше:

— Отговаряй.

— Аз сега ви позволявам, господине, но друг път това не може да стане.

Дюроа веднага седна, взе Лорина на коленете си и после допря устните си до нейните вълнисти тънки коси. Майката се изненада:

— Вижте, тя не избяга; това е чудно. Обикновено тя позволява да я целуват само жени. Вие сте непреодолим, господин Дюроа.

Той се изчерви, без да каже нещо, и леко започна да люлее момиченцето на едното си коляно.

Г-жа Форесте се приближи и извика учудено:

— Вижте, Лорина свикна. Какво чудо!

Жак Ривал също се приближи с цигара в уста и Дюроа стана да си ходи, като се страхуваше да не развали с някоя неуместна дума цялата работа, която беше започнал с такъв успех.

Той се поклони, като стисна ръцете на всички дами, след което силно разтърси ръцете на мъжете. Тук той забеляза, че ръката на Жак Ривал беше суха, гореща и че приятелски отговори на неговото ръкостискане; ръката на Норбер дьо Варен беше мокра, студена, едва се допираше с пръсти; ръката на г-н Валтер беше влажна и подпухнала, без всякаква експресия, увехнала; ръката на Форесте — мека и влажна. Последният му каза ниско:

— Утре в три часа, не забравяй!

— О, бъдете спокойни, няма да забравя!

Като излезе на стълбата той почувства желание да тича — тъй го беше обзела радостта, че запрескача през две стъпала, но изведнъж видя в огледалото на втория етаж един господин, който тичаше след него и в миг се спря, сякаш заварен в някакво престъпление.

После той дълго време се оглежда, като се учудваше на хубостта

си. След като се усмихна самодоволно, той се сбогува с образа си, като му направи, като на някоя важна особа, нисък и почитателен поклон.

III

Жорж Дюроа излезе на улицата окрилен. Искаше му се да мечтае, да върви напред, като си мисли за бъдещето. Поемайки нежния нощен въздух, обзет от мисълта за ред статии, поръчани му от Валтер, той реши веднага да си отиде вкъщи и да започне да работи. И бързо тръгна по булеварда, към улица „Бурсо“, където живееше.

В неговата шестетажна къща живеяха двадесет работнически и буржоазни семейства. Като се качваше по стълбата, осветявайки с восъчни кибритчета мръсните стъпала, по които се търкаляха късове хартия и остатъци от цигари и от храна, той почувства силно отвращение и желание по-скоро да се махне оттам и да се настани, като богатите хора, в чиста и добре подредена къща. Тежката миризма от гозби, от отходните места и от човешките мръсотии, от помиите и от спарените стаи бе пропила цялата къща, която сякаш не би могла да се проветри никога.

Стаята на Дюроа, на петия етаж, беше обърната към безкрайното трасе на западния железен път, тя се намираше до самия изход на тунела, близо до гара „Батиньол“. Дюроа отвори прозореца и се подпря на лактите си. Под него, в дълбочината на тъмната пропаст, три червени неподвижни сигнала изглеждаха като грамадни очи на звяр; по-далеч се виждаха още фенери.

Всяка минута в тъмнината на нощта се чуваха подсвирвания — ту кратки, ту продължителни, едни по-близо, други по-далеч, откъм Анер. Те се изменяха като човешкия глас. Една от свирките се приближи, като издаваше непрекъснато жален вик, който се увеличаваше от секунда на секунда и скоро се показва един голям жълт фенер, движещ се с трясък и шум. Дюроа гледаше как дългата върволица от вагони изчезваше в тунела. Той обърна гръб на прозореца и си каза: „Хайде на работа!“ Сложи лампата на масата, но в момента, когато започна да пише, разбра, че има за писане само листове за пощенски писма.

Нямаше как, трябваше да пише на такива листове. Той натопи

перото в мастилницата и със своя хубав почерк написа първо заглавието: „Спомени на африканския ловец“.

Той седеше, като си беше подпрял главата с ръка, с очи отправени в лежащата пред него хартия. Как да започне?

Сега той не можеше да си спомни нищо от това, което току-що беше разказвал, нито един факт, нито един случай, нищо. Изведнъж той се сети: „Аз трябва да започна със своето заминаване“. И написа: „Това беше през 1874 година, около 15 май, когато изтощена Франция си отдъхваше след бедствието на страшната година...“

Безпомощен той спря да пише — не знаеше как да продължи, как да разкаже за своето пътуване, за своите първи впечатления.

След десетминутно размишление, той реши да отложи началото за сутринта, а сега да се заложи с описването на Алжир. Първото изречение започна така: „Алжир — това е цял в бяло град...“ И спря, не умееше да каже нищо друго. Спомни си хубавия светъл град, с неговите плоски къщи, които се спускаха от върха на планината към морето, но не намираше думи, за да предаде това, което беше видял и преживял.

След дълги усилия той добави: „Той е населен с араби...“ После хвърли писалката на масата и стана.

На неговия малък железен креват, на който от тежестта на тялото му се беше образувала хлътнатина, се търкаляха старите му дрехи, измачкани, сякаш са на някой мъртвец. На сламения стол лежеше неговата единствена копринена шапка, като че ли приготвена за събиране на милостиня.

По стените на стаята, облепени със сиви обвивки с гълъбови букети, имаше толкова петна, колкото и цветове, стари, подозрителни, произходът на които беше трудно да се определи; бяха ли това смачкани насекоми или капки от масло, следи от пипане с мазни пръсти или напръскани със сапунена пяна. Тук се чувстваше унижителната беднота. В него се породило ожесточение против бедността. Той реши, че трябва още сега да се махне оттук, че утре трябва да тури край на това отегчително съществуване.

Обхванат от желание за работа, той седна до масата и пак започна да търси думи, за да предаде вярно странната и пленителна картина на Алжир, тази предна врата към тайнствените глъбини на Африка. Африка на скитниците араби и невиджани негри, непознатата и

примамлива Африка, тази Африка, от която докарват за зоологическите градини фантастични животни, като че създадени за феерични приказки — щрауси, диви кокошки, газели, божествени кози, чудни жирафи, камили, чудовищни степни хипопотами, грозни носорози и горили, тия страшни братя на човека.

Дюроа смътно чувстваше как в него се зараждаха мисли; той би могъл да ги предаде устно, но да ги напише не му се отдаваше. Безсилието му го раздразваше, той отново стана, ръцете му бяха влажни от пот и кръвта тупаше в слепите му очи.

Когато той видя сметката на перачката, донесена същата вечер от портиера, изведнъж го обзе пълно отчаяние. Напусна го и радостта, и вярата в себе си, и вярата в бъдещето. Свършено, всичко е свършено, той нищо няма да направи, от него нищо няма да излезе; той се чувстваше нищожен, неспособен за нищо, излишен, осъден.

Дюроа се върна пак към прозореца точно в момента, когато влакът излизаше от тунела със стремителен яростен шум. Влакът отиваше през поля и долини към морето. И пробуди в сърцето му споменът за родителите. Този влак ще мине само на няколко километра от тяхната къща. И той си представи малката къщичка на върха на един хълм, който се издигаше над Руан и долината на Сена, при входа в селото Кантеле.

Баща му и майка му държаха една малка кръчма и бакалница, където селяните от околността отиваха в неделните дни да закусват. Родителите бяха решили да направят от своя син голям човек и го бяха дали в добро училище. Като свърши курса и като го скъсаха на бакалавърския изпит, той постъпи на военна служба, с намерение да стане офицер, полковник, генерал. Но почувства отвращение от службата и преди пет годишния срок започна да мечтае за кариера в Париж.

Като изкара службата, той тръгна за Париж, без да обръща внимание на молбите на родителите си, които мечтаеха да остане при тях. Той вярваше в бъдещето, вярваше, че щастливият случай, засега неизвестен, ще му дари победата. Той щеше да създаде благоприятни условия и щеше да се възползва от тях.

Дюроа е имал успех в полка си, вървяло му е, имал е любовни интриги с жени от висши кръгове. Той съблазнил дъщерята на бирника,

готова да захвърли всичко заради него, както и жената на един адвокат, която се опитала дори да се удави, страхувайки се, че той може да я напусне.

Другарите му казваха за него: „Това е един хитрец, един нехранимайко, който лесно се отървава от разните афери“. И той наистина реши да стане хитрец и нехранимайко.

Неговата чиста нормандска душа, покварена от ежедневието на монотонния гарнизонен живот, от мародерството, тъй обикновено в Африка, от незаконните налози, подозрителните измами, поддържани от понятието за чест господстващо в армията, любовта у военните да се кичат с патриотични чувства, героическите разкази на подофицерите и дребнавите нрави на тая среда се бяха превърнали в място, където можеше да се намери всичко. Но жаждата за успех вземаше най-голямо надмощие. Без сам да забележи, той се унесе в мечти, както ставаше с него всяка вечер. Представяше си невероятна любовна история, благодарение на която неговите надежди биха се сбъднали изведнъж. Той се оженва за дъщерята на банкер или на важен господин, която ще срещне на улицата и ще я познае веднага.

Острото изсвирване на локомотива, който беше изскочил от тунела, подобно на заек от дупката си, и се носеше с всички сили към гаража за почивка, изведнъж го опомни. Обхванат от смътна и радостна надежда, която почти не го напускаше, той изпрати в тъмната нощ любовна целувка на незнайната жена, пламенна целувка на желаното богатство.

Дюроа затвори прозореца и започна бавно да се съблича: „Да, утре аз ще бъда в по-добро настроение. Днес умът ми не работи. Като че пих много. Трудно ми е да пиша“.

Легна в кревата, угаси свещта и скоро заспа.

Събуди се рано, както това става в дни на големи надежди или тревоги, скочи от леглото, приближи се до прозореца и го отвори за да подиша чист въздух.

Къщите на улица „Римска“, от другата страна на широкия насип на железния път, блестяха от лъчите на изгряващото слънце като че обагрени от бяла светлина. Надясно, в далечината, в синкавата и лека мъгла се виждаха Аржентенските хълмове, височината на Сануа и воденицата на Оржемон; сякаш прозрачен, трептящ воал беше обгърнал

хоризонта.

Няколко минути Дюроа се вглеждаше в далечината: „Добре е да бъде човек там в такъв ден като днешния“. Той реши да работи. Повика синът на пазача, даде му пари и го изпрати в управлението, за да каже, че е болен.

Седна на масата, натопи перото в мастилницата, подпря с ръка главата си и се замисли. Напразно беше всичко. Нищо не излизаше. Но не се отчая. „Не съм свикнал — каза си той. — Това е занаят, както и всички други, трябва да се практикува. Аз имам нужда от помощ, ще ида при Форесте, той ще ми приготви статията за десет минути“.

Облече се и излезе на улицата. Съобрази, че още е рано да отиде при него и че навярно той става късно. Дюроа бавно тръгна по булеварда.

Нямаше още девет часа, когато той се озова в парка „Монсо“; там, след утринното поливане, беше свежо. Седна на една пейка. Някакъв елегантен млад човек бързо вървеше назад-напред — без съмнение очакваше някоя жена. Скоро тя се показа, забулена с воал; хвана ръката му, стисна я и след това се отдалечиха.

Бурна жажда за любов обхвана Дюроа — жажда за изящна, благоуханна, нежна любов.

Той стана и тръгна към Форесте, като мислеше за него. И върви му все пак — когато се приближи до входа на къщата, приятелят му тъкмо излизаше.

— Ти! Толкова рано! Какво искаш?

Дюроа, смутен от тази неочаквана среща, промълви:

— Работата... Работата е в това, че аз никак не мога да се справя със статията, която Валтер ми поръча. Това не е чудно, понеже аз никога не съм писал. Нужна е практика. Аз скоро ще се науча, но как да започна? Мисли имам, но не мога да ги изразя.

Форесте лукаво се усмихваше:

— Това ми е известно.

— Да, да, всичко в началото е така. Ето, аз дойдох... Искях да те помоля да ми помогнеш. За десет минути ти всичко ще скицираш, ще ми покажеш как да започна... Без тебе аз нищо не мога да направя.

Форесте весело се усмихваше и потупа своя стар приятел по рамото:

— Върви — каза той — при жена ми, тя ще ти помогне по-добре от мен, тя разбира този занаят. За съжаление, аз сега съм зает.

Дюроа изведнъж се смути, поколеба се:

— Но в такова време, аз не мога да я безпокоя.

— Можеш. Тя вече стана. Стои в моя кабинет и поставя в ред бележките ми.

Дюроа упорстваше:

— Не... Това не е възможно.

Форесте го хвана за раменете, обърна го и го тласна към стълбите.

— Но върви, щом ти казвам. Нима искаш да ме накараш отново да се кача на третия етаж, за да обясня твоя проблем.

Дюроа най-сетне склони:

— Благодаря, отивам. Ще ѝ кажа, че ти си ме заставил.

— Да, да. Тя няма да те изяде, бъди спокоен. Не забравяй главното: в три часа.

— Не бой се, няма да забравя.

Форесте тръгна с бързи крачки, а Дюроа бавно се изкачваше по стълбите, като обмисляше какво да каже. Вълнуваше се как ще бъде приет.

Лакеят, с четка в ръка, отвори вратата:

— Госпожата е вкъщи — каза той, без да чака да го запитат.

— Попитайте госпожа Форесте може ли да ме приеме и ѝ кажете, че нейният мъж, с когото се срещнах на улицата, знае това — помоли Дюроа.

Той остана да чака. Лакеят се върна, отвори вратата и съобщи:

— Госпожата ви чака.

Тя стоеше до писмената маса в една малка стаичка, стените на която бяха покрити с лавици от черно дърво, по които бяха наредени книги. Подвързии с различни цветове оживяваха и украсяваха еднообразните редове на книгите.

Тя се обърна усмихната, облечена в бял изящен пенъоар обшит с дантели, протегна му ръката си, която изпод широкия ръкав се разголи цялата.

— Толкова рано? — каза тя, после добави: — Но това не е упрек, а само въпрос.

— Извинете — каза той, — аз не исках да дойда, но вашият мъж

ме накара. Аз така съм смутен, че не смея да кажа какво ме доведе тука.

Тя му предложи стол:

— Седнете и кажете.

Тя държеше в ръката си писалка от перо на гъска, като изкусно го въртеше между двете си ръце. Пред нея имаше голям лист хартия, изписана до половината. Работата беше прекъсната от пристигането на младия човек.

Когато работеше на тази маса, тя се чувстваше твърде комфортно. Нейният пенъоар издаваше аромата на току-що освежена от тоалета плът. Дюроа си представяше нейното младо, чисто тяло, нежно обвито в тия ефирни дрехи.

— Е, в какво се състои работата? — попита тя.

Той нерешително каза:

— Ето... но истина... аз не смея... Вчера аз работих много до късно... Днес още в ранно утро... Опитах се да напиша статия за Алжир по молбата на Валтер... но нищо не излезе... аз скъсах черновите... аз не познавам този занаят; аз дойдох да помоля Форесте да ми помогне...

Тя го прекъсна, като весело се усмихваше, доволна, поласкана:

— Той ли ви прати при мен?... Това е мило...

— Да. Той каза, че ще ми помогнете по-добре от него... Но аз не смеех, не исках. Разбирате ли?

Тя стана:

— Да, това е много мило сътрудничество. Аз съм във възторг от това. Седнете на мястото ми; моят почерк е познат в редакцията. Ние ей сега ще напишем една чудно хубава статия.

Той седна, взе перото и лист хартия. Мадам Форесте, права, гледаше неговите приготовления. После взе от камината една цигара й запуши.

— Аз не мога да работя без цигари. Е, какво ще ми разкажете?

Той учудено повдигна глава.

— Аз не знам. Именно затова дойдох при вас.

— Да, аз ще ви помогна.

Смутен, той най-после плахо каза:

— Аз искам да разкажа за пътуването си от самото начало.

Тя седна срещу него, от другата страна на масата, като го гледаше в очите:

— Хайде, разкажете ми от самото начало, без да бързате, аз ще разбера това, което е нужно.

Той не знаеше как да започне; тя го заразително като свещеник на изповед, задаваше му въпросите така, че той с лекота си спомняше забравените подробности и срещи. Той разказва четвърт час, след което тя го прекъсна:

— Сега да започнем. Представете си, че описвате своите впечатления на някой приятел; това ще даде възможност да се кажат множество глупости, уместни забележки, ще бъдете естествен и занимателен. Почнете: „Мили Анри, ти искаш да узнаеш какво е това Алжир — аз ще ти кажа. Аз искам да ти изпратя от моята малка колиба нещо като дневник, в който животът ще бъде описан ден по ден, час след час. Няма друго какво да правя. Понякога това ще бъде малко грубо, но нали ти не бива да го показваш на своите познати дами...“

Тя прекъсна диктуването, запали угасналата цигара. Тихото скърцане на перото спря.

— Продължаваме: „Алжир е голямо френско владение, разположено на границата на неизследваните страни — пустинята Сахара, Централна Африка и пр. Алжир е вратата, бялата красива врата, която води към този своеобразен материк. Но дотам трябва да се отиде. Това не е лесна работа. Ти знаеш, че аз съм добър учител по езда, аз обучавам конете на полковника; но нали можеш да бъдеш добър ездач и лош моряк. Това се отнася за мен. Спомняш ли си за майор Симдрег, когото ние наричахме доктор Ипек? Когато ни се приискаше да останем за денонощие в лазарета, в този благословен кът, ние отивахме при него. Той седеше на стола разкراчено, обут в червени панталони, сложил ръце на коленете си тъй, че те образуваха мост. Той въртеше големите си кръгли очи, като хапеше единия край на белите си мустаци. Ти помниш неговата диагноза: «Този войник има стомашно разстройство. Дайте му разслабително номер три, според моята рецепта, дванадесет часа почивка; ще му стане по-добре». Разслабителното беше всемогъщо и действаше чудесно. Нямаше как, трябваше да го пият. Изпиталите действието на предписаното от доктор Ипек ползваха дванадесет часа почивка. Та, ето, мой любезни, за да бъдеш в Африка, трябва в продължение на четиридесет часа да страдаш, след вземането на разслабително по рецептата на трансатлантическата компания.“

Тя потриваше ръцете си, много доволна от това, което беше измислила.

Стана, започна да се разхожда, като отново запуши цигара. Диктуваше, изпускайки струйки дим; те отначало излизаха право из тънките стиснати устни, после се разширяваха и оставяха във въздуха сиви следи, прозрачна мъгла, дим, приличащ на тънка паяжина. Тя ту разгонваше с ръка тези облачета, ту ги разсичаше с показалеца и внимателно гледаше как постепенно се губят в пространството на стаята.

Дюроа, с устремен в нея поглед, следеше движенията и жестовете ѝ, извивките на нейното тяло, израза на лицето, когато тя се забавляваше с тази празна игра, която не отвличаше мисълта ѝ.

Тя обмисляше перипетиите на пътуването, описваше измислени съпътници, разказваше за една любовна история с жената на един армейски капитан, която отиваше при мъжа си.

После седна, започна да разпитва Дюроа за топографията на Алжир, за която тя не знаеше нищо. В продължение на десет минути тя беше напълно информирана и с лекота очерта колониалната и политическата география, за да подготви читателя за разбирането на сериозни въпроси, които щели да бъдат разглеждани в следващите статии.

След това следваше пътешествието, в което се описваха мавританките, еврейките, испанките.

— Само това интересува читателите — каза тя.

Тя завърши с отиването в Саид, в подножието на високите планини, и със забавната интрига между подофицера Жорж Дюроа и една испанска работничка във фабриката в Аин ел Адяр. Описваше техните срещи в скалистите планини, нощем, когато вият чакалите, хиените и арабските кучета.

— Продължението утре! — каза весело тя. — После добави: — Ето как се пишат статии, любезни мой. Подпишете се...

Той се двоумеше.

— Но подпишете се!...

Той се засмя и накрая на страницата написа: Жорж Дюроа.

Тя се разхождаше и пушеше. Той я гледаше, без да знае как да ѝ благодари, щастлив от нейното присъствие, пълен с благодарност и

чувствена наслада от тяхната зараждаща се близост. Струваше му се, че всичко наоколо е част от нея, всичко, даже стените, отрупани с книги. Канаетата, мебелите, въздухът леко напоен с тютюнев дим, носеха някакъв особен отпечатък — всичко беше пропито от нежно, мило очарование, излъчвано от нея.

Ненадейно тя попита:

— Какво мнение имате за моята приятелка госпожа дьо Марел?

Той се почуди:

— Че е... аз я намирам... намирам я за много привлекателна...

— Нали!

— Разбира се.

Искаше му се да добави: „Но далеч не такава, каквато сте вие“. Но не посмя...

— А знаете ли колко е забавна, оригинална, умна! Тя е бохема, същинска бохема. Затова не я обича нейният мъж. Той вижда само нейните недостатъци и съвсем не цени достойнствата ѝ.

Дюроа беше поразен, като узна, че г-жа дьо Марел е омъжена. — Нима тя е омъжена? Какво работи нейният съпруг?

Г-жа Форесте леко мръдна раменете и веждите си с някакъв недоумяващ вид:

— Той е инспектор по северните железни пътища. Всеки месец се връща в Париж по за една седмица. Жена му нарича това „задължителна служба“, или „седмична безплатна работа“, или още „света неделя“. Когато вие с нея се опознаете по-отблизо, ще видите каква нежна и мила жена е тя. Посетете я тези дни.

Дюроа не мислеше да си отива, струваше му се, че той е тук завинаги, че си е у дома.

Но изведнъж вратата тихо се отвори и влезе един висок господин, без да бъде съобщено за това.

Като видя, че има друг мъж, той се спря. Мадам Форесте се сконфузи за момент, слаба червенина покри лицето ѝ.

— Влезте, любезни мой. Позволете ми да ви представя приятелят на Шарл, Жорж Дюроа, бъдещ журналист.

Тя добави с особен тон:

— Нашият добър и най-близък приятел — граф дьо Водрек. Мъжете се поклониха, погледнаха се един друг в очите и Дюроа се

отдалечи.

Не го задържаха. Той изказа няколко думи на благодарност, стисна ръката на младата жена, поклони се на госта, който стоеше със сериозно лице на светски човек. Излезе смутен, сякаш беше направил някаква глупост.

Когато се озова на улицата, стана му някак неприятно; глуха тъга го обхвана.

Той вървеше, без да може да разбере откъде дойде тази неочаквана тъга. Не намираше ясно обяснение... Но строгото лице на граф дьо Водрек, вече стар, с бели коси, със спокоен и смел вид на богат човек, уверен в себе си, не излизаше от ума му.

Дюроа забеляза, че идването на този непознат, който наруши тяхното мило *tete-a-tete*, което му се струваше вече съвсем обичайно, породило в него студена безнадеждност, която обхваща човек понякога при случайно дочута дума, без някаква причина.

Струваше му се, че този човек не беше доволен от неговото присъствие там.

Беше едва дванадесет, а до три часа той нямаше какво да прави. Реши да закуси при Дювал. Скита се след това по булеварда. Когато стана три часа, той тръгна към редакцията на „Ла ви франсез“.

Слугите стояха със скръстени ръце на пейката в очакване, а портиерът бе застанал зад нещо подобно на учителска катедра и разпределяше дошлите писма. Обстановката беше внушителна и правеше впечатление на посетителите. Служителите умееха да се държат с достойнство, както подобава на персонала на един голям вестник.

Дюроа попита:

— Може ли да се видя с господин Валтер?

— Господин редакторът е на заседание — отговори портиерът. — Бихте могли да почакате. — И му посочи приемната, пълна с хора.

Тука имаше видни хора с ордени, бедни посетители, лошо облечени, в сюртуци, закопчани догоре, с петна по гърдите, които напомняха очертанията на моретата и на континентите в географските карти. Между тях имаше три жени. Една от тях — хубава, усмихната, нагиздена, приличаше на кокетка; другата, с посърнало лице, набръчкано, строго облечена, имаше вид на бивша артистка, в която

нещо напомняше на приправена младост с неприятен дъх на развалени парфюми. Третата жена, в траур, стоеше в ъгъла с печален образ на неутешима вдовица. Навярно бе дошла за милостиня.

Не приемаха никого, макар че бяха изминали повече от двадесет минути. Дюроа се обърна към портиера:

— Господин Валтер ми определи да дойда в три часа. Проверете тук ли е моят приятел Форесте.

Въведоха го в една голяма зала, където четирима господина пишеха на широки зелени маси. Форесте стоеше до камината, пушеше цигара и играеше на билбоке. Той беше майстор в тази игра и всеки път прикачваше голямата дървена топка на малкия дървен гвоздей. Той броеше: „Двадесет и две; двадесет и три; двадесет и четири; двадесет и пет“.

Дюроа каза: „Двадесет и шест“. Форесте го погледна, без да прекъсва правилните движения на ръката:

— О, ти ли си? Вчера направих до седемдесет и един удара наведнъж. Само Сен Потен е по-силен от мен в тази игра. Срещнали се с патрона? Няма нищо по-смешно от това да гледаш как този старик Норбер играе на билбоке. При това той отваря устата си, като че ли иска да глътне топката.

Един от сътрудниците се обърна към него:

— Знаеш ли, Форесте, аз знам къде продават чудно билбоке, от много скъпо дърво. То е било собственост на испанската кралица. Не струва много скъпо.

— Къде е това? — попита Форесте.

Изпусна на тридесет и седмия удар, отвори шкафа, където Дюроа видя около двадесет великолепни билбокета, грижливо сложени в колекции и номерирани, като съкровище. Като сложи своето билбоке на мястото му, той попита:

— Къде се намира тази скъпоценност?

— В продавача на билети в театър „Водевил“ — отговори журналистът. — Аз утре ще ти го донеса. Искаш ли?

— Добре. Аз ще го купя, ако наистина е добро; повече билбокета не са нещо излишно.

После се обърна към Дюроа и му каза:

— Хайде с мен, аз ще те заведа при патрона. Иначе ще трябва да

чакаш тук до седем часа вечерта.

Те минаха през приемната; същите лица стояха на предишните си места. Когато Форесте се яви, младата жена и старата артистка бързо се приближиха до него.

Той заведе всяка една от тях до прозореца и, макар те да приказваха много тихо, все пак Дюроа можа да чуе, че той и на двете им говореше на „ти“.

След това двамата влязоха при редактора.

Заседанието, което беше се проточило повече от час, се състоеше от игра на карти с някои от тези господи с плоски шапки, които Дюроа беше виждал по преди.

Господин Валтер държеше картите със съсредоточен вид, а неговият противник ловко маневрираше с умения на опитен играч. Норбер дьо Варен пишеше статия, седнал на редакторското кресло, а Жак Ривал, като се беше разположил на дивана, пушеше цигара.

Усещаше се тежката миризма на кожи, на стар тютюн и на печатница — особена редакционна миризма, добре позната на всички журналисти. На масата от черно дърво с медни украшения имаше купчина книжа: писма, картички, вестници, списания, сметки и разни печатни бланки. Форесте стисна ръцете на всички, които стояха около играчите, без да каже нито дума. Когато Валтер свърши играта, той се обърна към него:

— Моят приятел Дюроа.

Редакторът бързо погледна през очилата си към младия човек и попита:

— Донесохте ли статията? Тя ще влезе днес, заедно с пренията по запитването на Морел.

Дюроа извади от джоба си сгънатите на четири листове:

Патронът изглеждаше доволен:

— Добре, добре. Вие удържахте на думата си. Трябва ли, Форесте, да прегледам това?

Форесте отговори:

— Няма защо, господин Валтер. Аз писах заедно с него статията, за да го въведа в тази работа. Статията е добра.

Директорът събра картите, раздадени от високия сух господин, депутат от левия център, и каза:

— Много добре.

Форесте не му даде да започне втора игра, наведе се към него и му прошепна:

— Вие ми обещахте да вземете Дюроа на мястото на Марамбо. Ще разрешите ли да го назначим при същите условия?

— Да, добре.

Като хвана приятеля си под ръка, той го изведе от стаята, а Валтер се залови отново на игра.

Норбер дьо Варен не повдигна глава. Преструваше се, че не беше видял или не беше познал Дюроа. Жак Ривал, обратно, демонстративно му стисна ръката, като показваше с това, че той може да разчита на него като на добър приятел.

Когато се върнаха в приемната, всички ги погледнаха въпросително. Форесте се обърна към младата жена с доста висок глас, за да го чуят другите посетители:

— Редакторът ей сега ще ви приеме. Той се съветва с двама членове от бюджетната комисия.

След това бързо се отдалечи със замислен и важен вид, като че трябваше ей сега да изпрати спешна телеграма.

Като се върна в редакционната зала, Форесте веднага се залови за билбоке и като прекъсна броенето на ударите, каза на Дюроа: — Ти ще идваш всеки ден в три часа; аз ще ти посочвам къде трябва да ходиш през деня. Ще ти дам препоръчително писмо до началника на бюро на полицейската префектура, а той ще те изпрати при един от чиновниците си. Ти ще се договориш с него да получаваш интересните новини. Служителите от префектурата ще ти дават официални и полуофициални новини. За подробности се обърнеш към Сен Потен, той е в течение на работата, него ще го видиш утре или сега. Главното е да се научиш да извличаш максималната информация от хората, с които ще те запозная. Трябва да се научиш да проникваш навсякъде, даже през затворени врата. Ти ще получаваш по двеста франка на месец и по две су на ред за интересни сензационни новини.

Форесте се отдаде отново на играта си и бавно продължаваше да брои: „Осем, девет, десет, единадесет, дванадесет, тринадесет.“ Изпусна на четиринадесет и се ядоса: „Нещастното число тринадесет, то винаги

ми носи несполука. Аз, вярвайте, ще умра на 13-то число“.

Един от сътрудниците, като свърши работата си, взе своето билбоке от шкафа — това беше едно ниско човече, съвсем приличащо на дете, макар да имаше повече от тридесет и пет години. Влязоха и други журналисти. Всеки от тях вземаше своята игра.

Скоро те станаха шест души, наредили се с гръб към стената. С еднакви правилни движения те хвърляха във въздуха червени, жълти или черни топки. Започна надпреварването. Двама журналисти, които още пишеха, станаха, за да следят играта.

Форесте спечели единадесет удара повече. Малкото човече, приличащо на дете, изгуби. То позвъня на служителя и му каза:

— Девет чаши бира.

И отново започна да играе.

Дюроа, след като изпи бирата си, се обърна към Форесте:

— Какво да правя? Форесте отговори:

— Засега няма нищо. Можеш да излезеш.

— А нашата... Нашата статия... Ще излезе ли тази вечер?

— Да, не се безпокой за нея. Аз ще прегледам коректурите.

Пригответи за утре продължението и ела тука в три часа.

Дюроа се сбогува с всички тези хора, имената на които все още не знаеше и излезе радостен и оживен.

IV.

Жорж Дюроа не спа добре тази нощ; чакаше с нетърпение да съмне, за да може час по-скоро да види напечатана статията си. Едва се бе зазорило, когато той стана и излезе на улицата. Вестникопродавачите все още не бяха се появили. Той се запъти към гара Сен Лазар, като се надяваше, че там „Ла ви франсез“ е донесен за продажба много по-рано, отколкото в неговия квартал. Той видя, че една търговка дойде и отвори лавката си, после срещна човек, който носеше голям куп вестници. Това бяха „Фигаро“, „Жил Блаз“, „Голоа“ и още два-три сутрешни вестника. „Ла ви франсез“ нямаше.

Дюроа започна да се страхува, че статията е оставена за другия ден. Ами, ако случайно в последната минута тя не се е харесала на

Валтер?

Като се върна към будката, той забеляза, че вестникът вече се продава. Той видимо се развълнува. Даде три су на вестникопродавача и с нервно вълнение разгъна вестника и набързо прегледа заглавията.

— Нищо.

Сърцето му радостно затуптя, когато под една от колоните намери името си, напечатано с големи букви: ЖОРЖ ДЮРОА. Каква радост...

Вече с вестника в ръка, той тръгна по тротоара, без да мисли за друго нещо, с накривена шапка, готов да спре всеки минувач и да му каже: „Купете този вестник, тука е моята статия“.

Искаше му се да вика, както това вършат вестникопродавачите: „Прочетете «Ла ви франсез», прочетете статията на Жорж Дюроа «Спомените на един африкански ловец»“. И изведнъж на него самия му се прииска да прочете статията си на обществено място, в кафене, между тълпата.

И тръгна да търси заведение, където вече има посетители. Трябваше дълго време да скита, докато най-после реши да влезе в една винарна. Седна на една маса и си поиска, без да се съобразява с ранния час, ром, както би си поръчал и абсент. После повика слугата и му каза да му даде „Ла ви франсез“. Но препасаният с бяла престилка младеж отвърна:

— Нямаме такъв вестник, ние получаваме други вестници. Дюроа се разсърди.

— Ето там продават...

Слугата изтича и веднага му донесе един брой от вестника.

Жорж Дюроа жадно започна да чете своите „Спомени“, като няколко пъти високо повтаряше: „Много добре... Много добре... Отлично...“ Искаше да обърне вниманието на съседите и да породи в тях желанието да разберат какво интересно има в този вестник. После стана и, като излизаше, остави вестника на масата. Съдържателят забеляза това и се обърна към него:

— Господине, господине, вие забравихте вестника си.

— Аз вече го прочетох и затова ви го оставям — отговори той. — В него днес има напечатана една много интересна статия.

Той не посочи коя е тази интересна статия, но, като излизаше, видя как един от посетителите взе вестника.

След като излезе на улицата, той реши да отиде в управлението, където работеше, за да си получи месечната заплата и да си подаде оставката. Той потреперваше от възторг при мисълта как ще изненада своя началник и колегите си. Нарочно вървеше бавно, за да не бъде там по-рано от девет и половина, тъй като касата се отваряше едва в десет часа.

Зданието, в което се помещаваше управлението, беше голямо и тихо, а зимно време през целия ден трябваше да се осветлява. Тук работеха осем служители, а в ъгъла, зад завесите се намираше помощника на началника.

Дюроа най-напред отиде да получи заплата си. Парите бяха сложени в жълт плик, поставени в чекмеджето на касиера. След това с високомерна походка отиде в голямата зала, в която беше прекарал толкова дни. Щом влезе, помощник-началникът Потел го извика:

— А! Вие ли сте, господин Дюроа. Началникът вече няколко пъти ви търси. Вие нали знаете, че той не разрешава да отсъствате от служба два дни подред без медицинско свидетелство.

Дюроа стоеше в средата на стаята и предварително се възхищаваше на ефекта, който ще предизвика съобщеното от него. И на висок глас каза:

— Това съвсем не ме интересува!

Служителите бяха поразени. Потел показва главата си иззад завесите, зад които той се предпазваше от простуда. Настъпи такава тишина, че се чуваше дори бръмченето на мухите:

— Какво казахте? — попита плахо Потел.

— Казах, че не искам да знам за това. Аз дойдох само, за да си дам оставката. Аз постъпих на работа в редакцията на „Ла ви франсез“ със заплата 500 франка, без да се имат предвид хонорарите. Днес аз дебютирах.

Искаше му се да продължи тази приятна минута, но не можеше да се сдържи да не изрече всичко наведнъж. Ефектът беше пълен. Никой дори не помръдна. Дюроа победоносно заключи:

— Аз ей сега ще съобщя за това на господин Пертюи, после ще си взема сбогом и с вас.

И той излезе, за да отиде при началника. А той, щом го видя, извика:

— А, ето ви и вас... Вие знаете ли, че аз... Но Дюроа го прекъсна:

— Стига. Няма защо да викате толкова.

Г-н Пертюи, човек дебел, зачервен, изведнъж се почувства смазан и поразен. Дюроа продължаваше:

— Омръзна ми вашата дупка. Днес аз постъпих в един вестник. Предложиха ми хубаво място... Имам чест да ви се поклоня.

Това каза Дюроа и излезе.

Той се върна да стисне ръцете на своите бивши колеги, които го гледаха респектирани, тъй като през отворената врата бяха чули разговора му с началника.

Най-после Дюроа се озова на улицата с последната заплата в джоба си, получена от Железниците.

Той закуси в един скъп ресторант, пак изпрати момче от персонала да закупи вестник „Ла ви франсез“ и пак го остави на масата, след като излезе. После от няколко магазина накупи разни ненужни работи, само за да му ги доставят на негово име: Жорж Дюроа, сътрудник в „Ла ви франсез“. Като съобщаваше улицата и номера на къщата, той добавяше:

— Ще ги оставите на портиера.

Понеже имаше още време, той влезе в една печатница, където веднага, в присъствието на лицето, което е направило поръчката, приготвяха визитни картички. Поръча си сто, като под фамилното си име постави своето ново звание.

Накрая тръгна към редакцията.

Форесте го прие високомерно, както приемат подчинени: — А! Ето те и теб... много добре. Аз имам няколко поръчки. Почакай ме десет минути. Нека най-напред да си свърша работата.

И продължи започнатото писание.

На другия край на голямата маса едно дребно човече, доста бледо, тлъсто, без коса, изпъчено, с лъснал се череп, пишеше, като беше заврял лицето си в хартията — толкова беше късоглед.

Форесте го попита:

— Сен Потен, кажи в колко часа ще отидеш да интервюираш нашите господа?

— В четири.

— Ти ще вземеш със себе си Дюроа, младият човек, който стоеше ей сега пред тебе и ще го посветиш в тайните на професията.

— Добре.

После, като се обърна към Дюроа, Форесте добави:

— Ти донесе ли продължението на статията за Алжир? Началото има голям успех.

Смутен, Дюроа каза:

— Не... Аз мислех, че ще намеря време след обяд... Имах толкова работа да върша, че никак не можах...

Форесте сви рамене недоволно:

— Ако не бъдеш акуратен, рискуваш с бъдещето си. Валтер разчиташе на твоята статия. Аз ще му кажа да отложи до утре... Ако ти, приятелю мой, мислиш, че ще ти плащат за мързела, грешиш.

След кратко мълчание, той добави:

— Желязото трябва да се кове докато е горещо! В това време Сен Потен стана.

— Аз съм готов — каза той.

Форесте, като се обърна и като зае почти тържествена поза, за да даде нужните заповеди, каза на Дюроа:

— Тогава... ето какво... Тук, в Париж, от два дни се намират китайският генерал Ли Тценг Фао, който се е настанил в „Континентал“ и раджата Тапозахиб Рамадерао Пали, който е в хотел „Бристол“. Вие ще ги видите и ще поговорите с тях.

След това се обърна към Сен Потен:

— Не забравяй главните точки, които ти посочих. Попитай раджата и генерала какво мислят за политиката на Англия в Далечния изток, за нейната колонизаторска политика и за надмощието ѝ в колониите; какви са техните надежди за намесата на Европа изобщо и на Франция в частност.

Той млъкна, после допълни:

— За нашите читатели ще бъде интересно да знаят какво мислят в Китай и в Индия по въпросите, които тъй силно вълнуват общественото мнение.

После се обърна към Дюроа:

— Наблюдавай как действа Сен Потен, той е чудесен репортер, и се старай да се научиш да извличаш всичко от събеседниците си в продължение на пет минути.

След това той пак важно взе перото, като искаше да подчертае

необходимостта от дистанция със своя приятел и нов колега.

Щом като излязоха, Сен Потен започна да се смее:

— Ей ти тебе фокусник! — обърна се той към Дюроа. — Той сякаш ни взе за свои читатели.

Докато вървяха по булеварда, репортерът предложи:

— Да сръбнем ли нещо?

— Добре. С удоволствие. Много е горещо.

Влязоха в едно кафене и си поръчаха разхладителни напитки. Сен Потен се разприказва, разказваше за вестника, за всичко, с големи подробности.

— Патронът? Той е същински евреин! А вие знаете, че евреинът трудно се променя. Каква раса! — и той заизброява цял ред от примери за неговото скъперничество, тъй присъщо на синовете на Израиля, разказва за неговите печалби, за неговото безсрамно търгашество и въобще за неговите лихварски наклонности. — При това той е много практичен човек, който на никого не вярва и управлява всички. Неговият вестник е официален, католически, републикански, либерален, орлеански, който му служи, само за да поддържа борсовите операции и разните начинания. В това отношение той е майстор, печели милиони, като основава дружества, които нямат нито стотинка капитал...

Сен Потен наричаше Дюроа „мили приятелю“ и продължаваше да разказва:

— _Тоя скъперник приказва като Балзак. Представете си следния случай. Преди няколко дни аз влязох при него в кабинета му, където беше старият глупак Норбер и Дон Кихот Ривал, дойде и Монтеген, нашият управител, със своята известна на цял Париж сафтянена чанта. Валтер повдигна глава и попита: _

— _Какво ново има? Монтеген наивно отговори: Аз току-що изплатих петнадесет хиляди франка, нашият дълг за хартията. _

_Патронът подскочи от мястото си. _

— _Какво казвате? _

— _Аз заплатих на господин Прив. _

— _Вие сте си изгубили ума! _

— _Защо... защо... защо...? _

_Свали очилата си и ги избърса. После се усмихна с онази странна усмивка, която се появява винаги, когато е намислил да каже нещо

хитро или важно: _

— _Защо? Защото бихме могли от това да получим едно сериозно намаление. _

_Монтеген, учуден, отговори: _

— _Но господин редакторе, сметката беше проверена от мен и одобрена от вас... _

_Тогава патронът отсече: _

— _Не трябва човек да бъде тъй наивен като вас. Трябва да знаете, Монтеген, че първо трябва да събирате дълговете и след това вече да се извършват разни видове плащания. _

И като махна с глава, Сен Потен авторитетно добави:

— Е?... Не е ли в Балзаковски стил всичко това?

Дюроа никога не беше чел Балзак, но отговори убедено:

— Да, дявол да го вземе.

След това репортерът нарече г-жа Валтер „една голяма пуйка“, а Норбер дьо Варен „стар нещастник“. Каза, че Ривал подражава на Фервак. А като стигна до Форесте, подчерта:

— Да, на него му провървя, защото намери такава жена!

Дюроа попита:

— А каква е неговата жена?

Потен, като потриваше ръцете, си каза:

— О, това е тънка игра. Тя е любовница на стария Водрек, граф Водрек. Той даде зестрата и я омъжи.

Дюроа изведнъж почувства тръпки и нервно потрепера; искаше му се да наругае и изблъска този бърборко. Но само го прекъсна и попита:

— Сен Потен ли е вашето име?

— Не, казвам се Тома. В редакцията започнаха да ме наричат Сен Потен.

Дюроа плати напитките и каза:

— Струва ми се, че вече е време да посетим ония двама големци.

Сен Потен се закикоти:

— Колко сте наивен! Нима мислите, че аз наистина ще отида да питам китаеца и индицеца какво мислят за Англия? Аз по-добре от тях знам какво са длъжни да мислят пред читателите на „Ла ви франсез“. Аз вече съм интервюирал петстотин души от тези китайци, индуси, японци... Всички те са ми отговаряли едно и също нещо. Аз само

трябва да взема статията си за последния от тях и да я препиша цялата. Ще изменя само заглавието и титлата, възрастта, свитата. О, тука вече не трябва да се греши, защото ще ме изобличи „Фигаро“ или „Голоа“, но за сметка на това аз получавам най-верни сведения само за пет минути от портиерите на хотел „Бристол“ или „Континентал“. Нека тръгнем за там и ще си попушим по пътя. После ще си поискаме от касата на редакцията пет франка за файтон. Ето, любезни мой, как си уреждат работите практичните хора.

Дюроа каза:

— При такива условия е изгодно човек да бъде репортер.

Журналистът тайнствено отговори:

— Да, но най-изгодна е хрониката — тя не е нищо друго, освен замаскирана реклама.

Те станаха и тръгнаха по булеварда, по посока към църквата „Мадлен“. Сен Потен неочаквано каза:

— Слушайте, ако си имате работа, то не сте ми нужен.

Дюроа му стиска ръката и се отдалечи.

Мисълта, че тази вечер ще трябва да пише статия, го измъчваше. Той вървеше и си спомняше за разни факти, случки и анекдоти. Стигна до авенюто на Елисейските полета, където рядко се виждаха разхождащи се хора. Париж беше пуст през тези горещи дни.

След като обядва в малък ресторант близо до арката Етуал, той бавно тръгна по булеварда към дома си.

Щом се прибра, той веднага седна до писмената маса. Като видя пред себе си голям лист хартия, тутакси обмисления материал се изпари от главата му. Той се мъчеше да си спомни поне някои факти, да ги задържи. Но щом се сетеше за нещо, то изчезваше; всичко се превръщаше в някакъв хаос. Той не знаеше как да подреди фактите, каква форма да им даде, откъде да започне.

Като се блъска цял час и похаби пет страници, по които беше написал само няколко начални думи, той реши: „Още нямам опит. Трябва да взема още един урок.“ И пред него изпъкна възможността да прекара още едно утро в работа с госпожа Форесте, в това дълго, интимно, сърдечно *tete-a-tete*; при тази мисъл той целият затрепера. Повече не се опита да работи, може би от страх да не обърка всичко, и реши да легне.

На другата сутрин той стана късно, без да бърза, сякаш предчувстваше очакващото го удоволствие от посещението. Беше тече от десет часът, когато той позвъни на къщата на своя приятел.

Лакеят каза:

— Господарят е зает.

Дюроа дори и не помисли, че мъжът може да бъде в дома си. И помоли:

— Кажете, че това съм аз, по една спешна работа.

След пет минути го въведоха в кабинета, където беше прекарал такова чудно утро.

Мястото, където той беше седял, беше заето сега от Форесте; той беше облечен в халат, в меки туфли, с шапка. Жена му, в същия пенъор, стоеше до камината и диктуваше с цигара в уста.

Дюроа, като се спря на вратата, каза:

— Извинете, аз ви попречих.

Приятелят му, като вдигна сърдито глава, изръмжа:

— Какво още искаш? Кажи веднага! Ние бързаме.

— Дюроа, засрамен, шепнеше:

— Нищо, нищо, извинете.

Но Форесте се разсърди:

— Казвай какво има, дявол да го вземе! Време за губене няма.

Нима ти дойде тук, само за да ни поздравяваш?

Дюроа, силно смутен, реши да каже:

— Не... работата е в туй, че... аз пак не мога да напиша статията... а ти... а вие бяхте тъй мили миналия път. Аз се надявам... и затова посмях да дойда...

Форесте го прекъсна:

— В края на краищата, ти ни се присмиваш. Значи ти си мислил, че аз ще изпълнявам твоята работа, а ти ще вземаш парите. Много хубава работа!

Младата жена продължаваше да пуши, без да каже нито дума, и през всичкото време се усмихваше с неопределена усмивка, която скриваше нейната вътрешна ирония.

И Дюроа, зачервен от срам, мърмореше:

— Простете ми, аз се надявам, аз мислех... — После изведнъж каза ясно: — Хиляди извинения, госпожо, простете, позволете ми горещо да

ви благодаря за хубавата статия, която вчера ми написахте.

След това той се поклони на Шарл:

— В три часа ще бъда в редакцията.

И с бързи крачки тръгна към квартирата си, като се заканваше „Добре, аз ей сега ще напиша тази статия сам, те ще видят...“

Възбуден от гняв, като влезе в стаята си веднага седна да пише. Той продължи описанието на приключенията, започнато от г-жа Форесте, като го претрупваше с подробности, взети от фейлетонните романи, измисляйки невъзможни случайности. Всичко това беше написано с неустановения стил на гимназист. След един час той завърши статията, която беше пълен хаос, и, уверен в себе си, я занесе в редакцията.

Там срещна най-напред Сен Потен. А той, като му стисна ръката като на сътрудник, го попита:

— Четохте ли моя разговор с китайците и индусите? Нали е смешно? Целият Париж се смя. Аз не видях даже крайчеца на обущата им.

Дюроа, който още нищо не беше чел, взе вестника и започна бегло да разглежда дългата статия, озаглавена „Индия и Китай“, докато репортерът му посочваше и подчертаваше най-интересните места.

Пристигна и Форесте, задъхващ се, със сериозен и загрижен вид:

— Много добре, и двамата ми трябва.

Той им посочи ред политически справки, които те трябваше да направят до вечерта.

Дюроа му представи статията си.

— Ето продължението за Алжир.

— Добре, дай я. Аз ще я предам на директора.

С това разговорът приключи.

Сен Потен и новият му колега излязоха в коридора.

— Бяхте ли на касата? — попита Сен Потен.

— Не. Защо?

— Защо ли? За да получите заплатата. Редно е винаги да си вземате парите за месеца предварително. Малко ли неща могат да се случат.

— Е..., разбира се, но малко ми е неудобно.

— Аз ще ви представя на касиера. Той няма да има нищо против.

Тук плащат добре.

Дюроа получи двеста франка, от които двадесет и осем франка за статията. В джобовете си носеше и заплатата, получена от Железниците — всичко триста и четиридесет франка. Никога той не беше имал такава сума и му се стори, че вече е богат за дълго време.

Сен Потен го заведе в четири-пет редакции, които се конкурираха с техния вестник. Той се надяваше да узнае нужните му новини, благодарение на своята приказливост и хитрост.

Вечерта Дюроа нямаше какво да прави и реши да отиде в „Фоли Бержер“.

— Аз съм Жорж Дюроа, сътрудник на „Ла ви франсез“ — представи се той на пропуска. — Преди няколко дни бях тук с господин Форесте, който обеща да ми осигури безплатен вход. Не знам дали ви е информирал за това.

Прегледаха акуратно списъка, но не откриха неговото име. Въпреки това, контрольорът любезно каза:

— Заповядайте, влезте и се обърнете към управителя, той навярно ще уважи вашата молба.

Дюроа влезе и веднага срещна Рашел, жената, която беше завел първата вечер със себе си. Тя се приближи до него:

— Добър вечер, мили, как си?

— Добре, а ти?

— Аз също. Знаеш ли, че вече те сънувах два пъти?

Поласкан, Дюроа се усмихна:

— Е, какво означава това?

— Това значи, че ми харесваш, чудако, и че ние ще започнем отново, ако пожелаеш...

— Тази вечер, ако искаш можем да бъдем заедно.

— Да, ще се чувствам щастлива.

— Добре, но... — той се колебаеше, смутен от това, което искаше да каже. — Но... работата е в това, че в момента нямам пари; бях в клуба и там изгубих всичко.

Тя го погледна в очите, като чувстваше лъжата с инстинкта на проститутка, свикнала с хитростите и измамите на мъжете.

— Лъжеш — каза тя. — Това не е хубаво от твоя страна.

Той смутено се усмихна:

— Искаш ли да ти дам десетте франка, които ми останаха?

С безкористността на куртизанка, която удовлетворява каприза си, тя прошепна:

— Колкото решиш, миличък, аз те искам.

Като отправи поглед към пленителните мустаци на младия човек, тя нежно го хвана под ръка и каза:

— Да изпием по един гренадин и после да се поразходим малко. Бих желала да отидем до Операта. Но нали обещаващ, че рано ще отидем вкъщи...

Дюроа спа до късно в дома й. Отдавна се беше вече съмнало, когато той излезе, за да купи „Ла ви франсез“. С треперещи ръце разтвори вестника, но не намери статията си; погледът му шареше върху вестникарските колони с надежда да види името си.

Нещо тежко легна на сърцето му — и от умората от любовната нощ, и от тази неприятност, която за него бе съкрушително нещастие.

Той се прибра вкъщи и легна. Заспа на леглото облечен.

В късния следобед Дюроа отиде в редакцията и влезе при Валтер:

— Тази сутрин бях много учуден, като видях, че моята втора статия за Алжир не е поместена — каза той с нескрит упрек.

Редакторът вдигна глава и сухо каза:

— Аз я дадох на вашия приятел Форесте, като го помолих да я прегледа. Той прецени, че е неудовлетворителна и вие ще трябва да я поправите.

Дюроа, разгневен, излезе без да каже нито дума, бързо влезе в кабинета на своя приятел и попита:

— Защо ти днес не помести статията ми?

Журналистът пушеше, като се беше разположил на канапето; сложил нозете си върху масата, той мачкаше в ръцете си някаква започната статия. Спокойно, с монотонен и слаб глас, като че излизаше изпод земята, той каза:

— Патронът прецени, че тя не струва и ми поръча да ти я дам, за да я поправиш. Ето, вземи я.

Дюроа, сконфузен, не знаеше какво да каже и пхна листата в джоба си. Форесте продължи:

— Сега най-напред ще идеш в префектурата...

И той му посочи цял ред посещения и куп сведения, които

трябваше да събере. Дюроа излезе мълчаливо, без да може да измисли някоя силно обидна дума, за да му я каже.

На другия ден той донесе статията си. Върнаха му я пак. Той я преработи за трети път. Като я получи отново обратно, той разбра, че само Форесте може да му помогне.

Той не проговори повече за „Спомените на африканския ловец“; реши да бъде отстъпчив и хитър, щом като това е необходимо, и да изпълнява до последния момент старателно своите задължения на репортер.

Дюроа се запозна с театралните и политическите кулиси, с коридорите на властта, с държавни хора и депутати, с видни лица от правителството и с начумерените физиономии на сънливите портиери. Той си създаде постоянни отношения с министри, генерали, политически агенти, князе, сутеньори, куртизанки, посланици, епископи, със сводници, с хора с високо обществено положение, с файтонджии, гарсони от кафенетата и много други; той стана безразличен приятел на всички, приятел по сметка; те всички бяха смесени в една купчина; той ги мереше с един аршин, съдеше за тях от една и съща гледна точка, понеже се срещаше с тях всекидневно, отиваше от един при друг и с всички приказваше за едни и същи професионални работи. Той се сравняваше с човек, който е опитал различни видове вина и сега вече не може да различава „Шато Марго“ от „Аржантел“.

Дюроа скоро стана добър репортер, уверен в своите писания, хитър, бърз, тънък, същинско съкровище за вестника, както казваше Валтер. Но той получаваше твърде малко хонорари и ниска заплата, а животът по булевардите, в кафенетата и ресторантите го привличаше. Парите, за жалост, никога не му стигаха и той изпадаше в отчаяние.

Сигурно има някаква особена тайна, мислеше си той, когато видя, че джобовите на някои от неговите колеги бяха пълни със злато, Дюроа не разбираше как те можеха да имат толкова пари. Той подозираше, че съществуват някакви неизвестни подозрителни способности, някакви потайни сделки, някаква обществена корупция. Измъчваше го завист. И реши, че трябва да открие този секрет, да влезе в този съюз, да се сдружи със сътрудниците, добрали се до тайната на печеленето на пари.

V.

Изминаха два месеца. Наближаваше септември. Дюроа разбираше, че очакваното от него бързо забогатяване не е лесна работа. Най-много го огорчаваше незначителността на неговото обществено положение. Той не знаеше по какъв начин да достигне онова положение, благодарение на което хората се ползват с уважение и се радват на богатство. Той чувстваше положението си на журналист, без възможността за някакъв изход. Ценяха го, но го държаха на дистанция, поради неговия чин. Дори Форесте, на когото той беше направил много услуги, не го канеше повече на обяд, държеше се с него като с подчинен, макар и да продължаваше да разговаря като с приятел на „ти“.

Наистина от време на време Дюроа успяваше да печата статиите си. Той беше съумял да си изгради известна лекота на стила, която му липсваше, когато бе написал своята втора статия за Алжир. Той можеше сега да се надява, че неговите фейлетони няма да срещнат отказ, но между този успех и възможността по свое желание да си избира темите или, с вид на съдия, да коментира политически въпроси — имаше такава разлика, каквато съществува между положението на файтонджия и господар, които отиват на разходка в Булонската гора. Особено го измъчваше факта, че за него светското общество е недостъпно, че му липсваха познати, които да се отнасят с него като с равен, макар че дружеше с жени, някои от тях и актриси, които се ползват с известност и говореха с него с кокетна непринуденост.

Освен това той знаеше от опит, че всички те, светските дами и куртизанки, изпитваха към него странно влечение и спонтанно зараждаща се симпатия. Дюроа се измъчваше от нетърпението да се сближи с тези жени, от които можеше да зависи неговото бъдеще.

Много пъти му се искаше да се срещне с г-жа Форесте. Но винаги го задържаше унизителният спомен от тяхната последна среща. Освен това чакаше покана от страна на нейния мъж.

Изведнъж той си спомни за г-жа дьо Марел и за нейната молба да я посети. След обяд той тръгна към нейния дом, като не знаеше с какво друго да убие времето си.

„Всеки ден до три часа съм си вкъщи“ — беше го предупредила тя.

В два и половина часа той беше пред нейната къща. Тя живееше на улица „Дьо Вернейл“, на четвъртия етаж. След като позвъни, отвори му слугинята. Разчорлена, завързвайки връзките на обувките си, тя каза:

— Да, госпожата е тук, но аз не знам дали се е събудила.

Тя отвори незаклучената врата на приемната и Дюроа влезе. Приемната беше доста широка, но небрежно подредена. Мебели имаше малко. Избелелите стари канапета бяха наслагани край стените, според вкуса на слугинята. В подредбата не личеше отпечатък на грижливата заинтересованост на жена, която обича къщата си. По стените висяха четири малки картини, небрежно закрепени с помощта на върви. Тези картини изобразяваха една лодка в река, кораб в море, воденица в полето и сечене на дърва в гората.

Дюроа трябваше да чака доста време. Най-после вратата се отвори. Г-жа дьо Марел влезе бързо, облечена в японски пенъоар от розова коприна, с извезани златни пейзажи, сини цветя и бели птици.

— Представете си — каза тя, — че аз бях все още в леглото. Колко мило е от ваша страна, че дойдохте. Аз бях убедена, че вие сте ме забравили.

Тя с възхитен вид му подаде и двете си ръце и Дюроа, развълнуван, като я улови за ръцете, целуна една от тях. Той беше видял как веднъж това правеше Норбер дьо Варен.

Тя го покани да седне. После, като го изгледа от главата до краката, каза:

— Колко сте се изменили! Вие имате много добър вид. Животът в Париж ви е повлиял положително. Е, кажете ми някои новини.

Те разговаряха, сякаш бяха стари познати, които изпитваха един към друг изблик на силна симпатия, доверие, дружба и нежност, както това става при хора със сходен характер и произход, станали приятели след пет минути.

Изведнъж младата жена прекъсна разговора:

— Колко чудно е, че аз така разговарям с вас. Сякаш ви познавам отпреди десет години. Наистина, ние ще бъдем добри приятели. Искате ли?

Той отговори:

— От само себе си се разбира! — Неговата усмивка допълваше

недоизказаното.

В очите на Дюроа в този ярък и нежен пенъоар тя изглеждаше доста съблазнителна. Е, беше по-малко изящна, отколкото г-жа Форесте, по-малко кокетна, но затова пък повече действаше на чувствата, повече възбуждаше.

Когато беше при г-жа Форесте, тя едновременно и го привличаше, и възпираше със своята приветливо-студена усмивка, която казваше: „Вие ми харесвате“ и „Пазете се“. Истинският смисъл на тези думи той никак не можеше да разбере. Той изпитваше желание да се хвърли в нозете ѝ или да обсипе с целувки нежните дантели на нейния корсаж, вдишвайки бавно топлия аромат на гърдите ѝ. Сега, като се намираше при г-жа дьо Марел, той гореше от по-грубо, ясно определено желание, което го караше да трепва пред очертанията на нейното тяло.

Тя говореше без умора, като кичеше всяка фраза със свойственото си остроумие, подобно на майстор, който прави чудеса с ловкостта си, която за неопитните хора изглежда много трудна и предизвиква учудване.

На вратата тихо се почука. Тя извика:

— Можеш да влезеш, мое дете.

Появи се малката ѝ дъщеря, която приближи до Дюроа и му подаде ръката си. Майката, учудена, прошепна:

— Това е истинска победа. Аз съвсем не мога да я позная.

Като целуна момичето, Дюроа я постави до себе си и със сериозен вид започна галювно да я разпитва как е прекарала времето си след деня на тяхната среща. Тя отговаряше с детинския си глас, звънлив като флейта, с важен вид на възрастна особа.

Беше три часът. Дюроа стана.

— Идвайте по-често — каза г-жа дьо Марел. — За мен е голямо удоволствие да разговарям с вас. А вие вече защо не ходите у Форесте?

— Няма никаква сериозна причина за това — отговори той. — Имам доста много работа. Надявам се, че скоро ще се видим.

Той излезе със сърце, пълно със смътна надежда.

Дюроа не каза на Форесте за това свое посещение. И през следващите дни той не можа да забрави за посещението. Нещо повече, той през цялото време усещаше прозрачната и вълнуваща близост на тази жена; струваше му се, че беше завладял част от нея, силуетът на

нейното тяло не изчезваше от очите му. Той се намираше под влиянието на нейния образ, както това се случва, когато се прекарат няколко часа в приятни разговори с жена.

След няколко дни той я посети за втори път. Слугинята го покани в приемната. Дъщеричката Лорин веднага се появи. Този път тя поднесе за целувка челото си и каза:

— Мама моли да я почакате. Тя ще дойде след четвърт час, защото още не е облечена. Аз ще остана тук.

— Ще ми бъде много приятно да прекарам с вас, госпожице, четвърт час — каза Дюроа. — Но аз ви предупреждавам, че съвсем не съм сериозен. Аз цял ден играя. Аз ви предлагам да поиграем на котка и мишка.

Момичето стоеше учудено. После то се усмихна, както това би направила жена, която е изслушала някое предложение, което я е възмутило и учудило. То прошепна:

— В стаите не се играе.

— Мен ми е все едно — продължаваше той. — Аз играя навсякъде. Хайде, хванете ме.

Той започна да се върти около масата, като я дразнеше. Тя вървеше след него, без да престава да се усмихва, с вид на вежлива снизходителност, понякога протягаше ръка, но все още не се решаваше да тича след него.

Дюроа се спря, наведе се и когато тя се приближи нерешително, той подскочи във въздуха и бързо избяга в другия край на стаята. Тя, понеже всичко това ѝ беше много забавно, се разсмя и като се отдалечи, спусна се след него като издаваше радостни и страхливи викове, когато ѝ се струваше, че го е хванала. Той си преграждаше пътя със столовете, които разместваше, караше я да се върти около някои от тях, после го оставяше и взимаше друг. Сега Лорин тичаше след него, като се наслаждаваше с цялото си същество от тази нова игра. Със зачервено лице, тя по детински се радваше на всички скокове, хитрости и примки на своя гост.

Изведнъж ѝ се стори, че го е победила в играта, но той я хвана, надигна я до тавана и извика:

— Котката е хваната!

Възхитеното момиче риташе с нозе, като искаше да се изскубне, и

се смееше от сърце.

Г-жа дьо Марел влезе и каза учудено:

— Лорин... Лорин играе. Вие сте я омаяли, господин Дюроа.

Дюроа остави детето на пода, целуна ръката на майката, след което тримата седнаха. Искаше им се да поприказват, но Лорин, винаги мълчалива, бърбеше неспирно, като все още се намираше под влиянието на възбудата, появила се в нея от играта. Майката я изпрати в детската стая.

Тя, с разплакани очи, мълком се подчини.

Когато останаха сами, г-жа дьо Марел понижи гласа си:

— Знаете ли вие, че имам един голям проект — аз мислех за вас.

Всяка неделя аз обядвам у Форесте. На свой ред аз пък ги гощавам в ресторанта. Аз не обичам да приемам гости вкъщи, съвсем не съм създадена за това, освен туй не ме бива за домакинство. Аз обичам да живея бохемски. И тъй, аз ви поканвам в ресторант, но това наистина е доста еднообразно; ние обядваме трима, аз не каня мои познати. Казвам ви това, за да ви обясня в какво се състои работата. Вие без съмнение разбирате, че аз ви моля да се присъедините към нашата компания в събота, в кафене „Риш“, в седем и половина часа. Знаете ли това място?

Той се съгласи на драго сърце. Тя продължи:

— Ще бъдем само четирима — в случая две двойки. Тези малки банкети са много забавни за нас, жените, които не сме свикнали с такива развлечения.

Тя беше облечена в тъмнокафява дреха, която очертаваше нейната талия, бедрата, гърдите и ръцете. Дюроа почти се смущаваше, истинската причина за което не можеше да си обясни, понеже елегантността на нейния костюм не отговаряше на разхвърляността в дома ѝ.

Всичко, с което беше облечена, всичко, което се докосваше до тялото, ѝ беше тънко и нежно.

Той се раздели с нея, като чувстваше, както и първия път, усещането на нейната близост, което достигаше до халюцинация. Той чакаше близката среща с растящо вълнение.

Дюроа отново взе под наем черния фрак. Средствата му не позволяваха да си купи костюм. Той пръв дойде на определеното място, няколко минути по-рано от уречения час.

Заведоха го на втория етаж в малка стая с червени постелки и прозорец, който гледаше към булеварда. Върху четвъртитата маса, на която бе подредено за четирима души, беше постлана бяла покривка, тъй блестяща, като че беше лакирана. Всичко по масата весело блестеше от светлината на дванадесет свещи, поставени във високи свещници. Зад прозореца се виждаше голямо светлозелено петно, което се образуваше от клонките на дърветата, от които падаше светлина от прозорците на сградата.

Дюроа седна на ниско червено канапе. Отслабналите пружини се опънаха под тежестта на неговото тяло и на него му се стори, че пада в яма. Глух шум се разнасяше по цялата тази грамадна къща, шум, свойствен за такива големи ресторанти. Този шум произлизаше от смесването на различни звуци: звънът на съдове, вилици и ножове, бързите стъпки на прислугата, тракането на отварящите се врати, през които се чуваха гласовете на тия, които обядваха. Форесте влезе и му подаде ръка с приятелска фамилиарност, с каквато той никога не се отнасяше в редакцията на вестник „Ла ви франсез“.

— Дамите ей сега ще дойдат — каза той. — Тези обяди са чудесии!

После той разгледа масата, изгаси една слабо светеща газова ламбичка, затвори едното крило на прозореца, понеже духаше оттам, седна в ъгъла и каза:

— Трябва да се предпазвам. Цял месец бях добре, а сега пак от няколко дни не съм здрав. Във вторник, като излизах от театъра, се простудих.

Вратата се отвори и се показаха две млади жени, придружавани от един келнер. Те бяха покрити с воал, скромни, с очарователна тайнствена сдържаност, свойствена на жени, които посещават места, ползващи се със съмнително име.

Когато Дюроа поздрави г-жа Форесте, тя го смъмри, че не е ходил у тях. После, като погледна усмихнато приятелката си, каза:

— Вие предпочитате г-жа дьо Марел. За нея вие имате време.

Когато всички седнаха, келнерът подаде на Форесте менюто за вината. Г-жа дьо Марел извика:

— Мъжете могат да пият каквото искат. А на нас дайте хубаво студено шампанско и нищо друго.

Когато момчето излезе, тя каза, като възбудено се смееше:

— Днес аз искам да пиянствам. Днес ще си посрѣбнем.

Форесте, като се престори, че не я слуша, попита:

— Нали нямате нищо против, ако се затвори прозорецът. От няколко дни аз съм настинал.

— Молим.

Той затвори полуотворения прозорец и седна с успокоен вид. Неговата жена мълчеше и, загледана в масата, се усмихваше със своята неопределена усмивка, която като че всичко обещавахе и нищо не изпълняваше.

Донесоха дребни сочни миди от Останд, приличащи на малки уши, сложени в раковини, които имаха вкус на солени конфети.

След супата поднесоха пѣстърва, розова, като тялото на младо момиче.

Започнаха да разговарят. Най-напред заприказваха за една много интересна случка, за историята на една светска дама, заварена от един приятел на нейния мъж в прегръдките на един чужденец принц. Тази случка много забавляваше Форесте. Дамите обобщиха, че нескромният дърдорко е негодник и подъл човек. Дюроа се присъедини към тяхното мнение, като високо заяви, че в такива работи мъжът, каквато и роля да играе, макар и сам да бъде действащо лице или прост зрител, трябва да бъде ням като камък.

— Животът би бил чудесен — добави той, — ако бихме могли да разчитаме на безусловна деликатност и от двете страни. В повечето случаи, почти винаги, жените ги задържа страха от разгласяване на техните тайни. — И като се усмихна, каза: — Нима това не е така? Много от тях не биха се подвоумили да се отдадат на моментното влечение, ако не се страхуваха, че в замяна на минутното щастие ще трябва да заплащат с позор и сълзи.

Той говори с голяма убедителност, като че в дадения случай защитавахе своите интереси и думите му сякаш искаха да потвърдят: „От мен да не ви е страх за такива неприятности. Опитайте и ще разберете“.

Дамите кимаха одобрително. Те потвърждаваха със съчувствено мълчание, че тяхната твърда нравственост на парижанки не би устояла при вярата, че тайната ще бъде запазена.

Форесте, който полулежеше на канапето, като беше повдигнал единия си крак, с вързана на врата салфетка, каза със скептичен смях:

— От само себе си се разбира, че биха платили, ако бяха сигурни в мълчанието.

Дявол да го вземе! Бедните мъже!

Заприказваха за любовта. Като не я признаваше за вечна, Дюроа се съгласяваше, че може да има продължителна любов, която основана на доверието и дружбата, създава трайни връзки. Физическото съединение закрепва съюза на сърцата. Но той се възмущаваше от мъжете за ревността, драмите, сцените, нещастията, които винаги настъпваха след прекъсването на любовната връзка. Когато той млъкна, г-жа дьо Марел каза с въздишка:

— Това е едничкото хубаво нещо в живота, но ние често го пренебрегваме, понеже започваме да искаме много повече.

Г-жа Форесте, като си играеше с ножа, каза:

— Да... да... нужно е да бъдеш обичана...

Постепенно тя потъна в мисли. Изглежда, както в мечтите си, тя си представяше това, което не смееше да каже гласно.

Понеже се бавеха със сервирането на другото ядене, те от време на време сръбваха шампанско, като хапваха от препечения бял хляб. Мисълта за силна, пленителна любов, проникваше в душите им, опияняваше ги постепенно, подобно на искрящото вино, което разпалваше кръвта им и замайваше главите им.

Донесоха овнешки котлети, гарнирани с шпаргел.

— Вкусни са, дявол да ги вземе! — извика Форесте.

Те ядяха бавно, с наслада. Дюроа продължаваше:

— Когато аз съм влюбен в някоя жена, светът за мен не съществува.

Той каза това убедително, развълнуван от мисълта за радостите от любовта и доволен от вкусния обяд. Г-жа Форесте прошепна с безучастен вид:

— С нищо не може да се сравни щастието от първото ръкостискане, когато ви питат: „Обичате ли ме?“ и ви се отговаря: „Да, обичам ви!“

Г-жа дьо Марел, като изпи шампанското си наведнъж, весело каза, слагайки чашата на масата:

— Аз не съм тъй платонична.

Започнаха да се смеят, одобрявайки това, което тя каза. Очите на всички бяха блеснали. Форесте, който лежеше на канапето, се подпря с лакти на възглавницата и каза със сериозен тон:

— Вашата откровеност ви прави чест и доказва, че сте практична жена. Но може ли да се узнае какво е мнението на господин дьо Марел по този въпрос?

Тя бавно сви рамене с вид на безкрайно презрение. После каза ясно:

— В дадения случай господин дьо Марел не може да има мнение... На него е познато само... само въздържанието...

След възвишените теории, разговорът придоби изтънчен цинизъм: хитроумни двусмислици, фокусничене с изразите и думи, смело замаскирани подмятания, безсрамно лицемерие, изрази и образи, разкриващи в скрита форма всичко, което не може да се приказва. Такива разговори доставят на светските хора особен вид удоволствие, нещо, като похотлива представа, вълнуваща и чувствена, отнасяща се до всички потайни, странни и страстно желани детайли на съвкуплението.

Поднесоха пържени яребици с разни видове салати и гарнитури. Но те се хранеха вече без особен апетит, понеже бяха захласнати в своя разговор, потопени във вълните на любовта.

Жените бяха възбудени. Г-жа дьо Марел проявяваше свойствената на нея смелост, която граничеше с предизвикването. Г-жа Форесте се отличаваха с приятна въздържаност, целомъдреност в обноските, в усмивката, в гласа. И всичко това още по-ясно подчертаваше смисълът на казаните от нея думи.

Форесте, който се беше разположил между възглавниците, се смееше, пиеше и ядеше без умора. Понякога той изказваше такива груби или нецензурни думи, че жените, леко оскърбени, заемаха за две-три секунди смутен вид.

Поднесоха десерт и кафе. Ликьорите придадоха на общата възбуда повече тъжен и бурен характер.

Г-жа дьо Марел, както беше заявила, когато сядаше на масата, се изяви като пияница. И като се опитваше да забавлява своите събеседници, тя изглеждаше още повече пияна, отколкото беше всъщност.

Г-жа Форесте млъкна, може би от предпазливост. Колкото се отнася до Дюроа, който се бе възбудил до крайност, майсторски се преструваше на трезвен.

Запушиха цигари. Форесте започна да кашля. Кашлицата сякаш раздираше гърдите му. Със зачервено лице и изпотени слепи очи, той се задъхваше, като притискаше салфетката до устните си. Когато кашлицата утихна, той гневно каза:

— Тези удоволствия не са за мен. Това е просто глупост.

Неговото весело настроение изчезна, помрачено от преследващия го страх от болестта.

— Време е да си ходим — каза той.

Г-жа дьо Марел извика келнера и поиска сметката. Искаше да я прегледа, но цифрите скачаха пред очите ѝ и тя я подаде на Дюроа:

— Платете вие, аз нищо не виждам, аз съм много пияна. — В същото време тя му подаде портмонето.

Сумата възлизаше на 130 франка. Дюроа прегледа сметката, провери я, даде две банкноти, взе остатъка и попита тихо:

— Колко трябва да дам на келнера за почерпка?

— Колкото искате, аз не знам.

Той сложи на чинийката пет франка и върна портмонето на г-жа дьо Марел, като я попита:

— Ще ми позволите ли да ви изпратя?

— Разбира се. Аз не бих могла сама да отида до вкъщи.

Сбогуваха се с Форесте.

Дюроа и г-жа дьо Марел взеха файтон. Той я почувства близо до себе си, съвсем близо, затворена заедно с него в тъмната кутийка, осветявана понякога от отблясъците на уличните фенери. Той почувства през тъканта на дрехите топлината на нейните рамене и не можеше да ѝ каже нито дума, нито една дума, понеже изгаряше от желание да я прегърне.

„Ако аз се осмеля, как тя ще погледне на това?“ — мислеше си тай. Циничните думи, казани по време на обяда, го насърчаваха. Задържах го само страхът от скандал.

Тя също мълчеше. Стоеше неподвижно в ъгъла на файтона. Ако не виждаше блясъка на нейните очи всеки път, когато във файтона проникваше светлина, той можеше да помисли, че спи.

За какво мислеше тя? Струваше му се, че не трябва да говори, че ако макар с една дума наруши мълчанието, победата ще бъде невъзможна. Дюроа нямаше смелост да прояви грубо волята си.

Изведнъж той усети, че тя помръдна с единия си крак — напрани нервно движение, което изразяваше нетърпение или, може би, покана. Той трепна. Бързо, като се извърна, той се хвърли върху ѝ, като впиваше устните си в нейните и прегръщаше тялото ѝ. Тя тихо извика, като се опитваше да се изправи, да се изскубне, да го отблъсне. После тя се отдаде, сякаш нямаше сила да се противи.

Скоро файтонът спря пред нейната къща. Дюроа не можеше да намери нито една страстна дума, за да ѝ поблагодари, да я благослови, да ѝ се закълне в любов. Тя не ставаше, не се помръдваше, развълнувана от случилото се. Тогава той, за да не предизвика подозрение във файтонджията, слезе пръв и протегна ръка. Тя излезе от файтона, като леко се поклащаше, без да каже нито дума. Той позвъни и когато вратата се отвори, попита с разтреперан глас:

— Кога пак ще ви видя?

Тя прошепна тъй тихо, че той едва можа да чуе:

— Елате утре у дома на закуска. — И изчезна в тъмнината, като блъсна тежката врата, която се затвори с голям шум.

Дюроа даде пет франка на файтонджията и тръгна с бърз, тържествен ход, със сърце, препълнено с радост. Най-после той завладя една омъжена жена. Светска жена, същинска светска жена, парижанка! Как лесно и неочаквано стана всичко това!

Досега той мислеше, че победата над тези съблазнителни същества е придружена от много грижи, безкрайни очаквания, изкусна обсада, ухажване, любовни думи, въздишки и подаръци. Но ето, при едно малко усилие, първата от тях, която той среща, му се отдаде с такава учудваща бързина...

„Тя беше пияна — помисли той, — утре песента ще бъде друга.

Ще има и сълзи“. Тази мисъл го безпокоеше. „Какво да се прави? Сега, когато я спечелих, трябва да съумея да я задържа“.

В неясното видение, в което му се мяркаха неговите надежди за почести, успех, известност, пари и любов, той неочаквано си въобрази процесия от елегантни, богати, влиятелни жени, изчезващи с усмивка една след друга в облаците на неговите златни мечти.

Сънят му беше изпълнен със съновидения.

На другия ден, като се изкачваше по стълбите в къщата на г-жа дьо Марел, той беше видимо развълнуван. Как ли ще го посрещне тя? Ще го приеме ли? Ако тя е заповядала да не бъде приет?

Слугинята отвори вратата.

— Как се чувства госпожата? — попита той.

— Както винаги — отговори тя и го покани в приемната.

Дюроа се приближи до камината, за да се погледне в огледалото. Като си поправяше връзката, той видя младата жена, която го гледаше от прага на стаята. Престори се, че не я е забелязал и в продължение на няколко секунди с напрегнато внимание те се гледаха един друг в огледалото, преди да се срещнат лице в лице. Той се обърна. Тя не се помръдваше от мястото си. Дюроа се приближи до нея:

— Колко много ви обичам! Колко ви обичам!

Тогава тя го прегърна, като се притисна до гърдите му. После тя повдигна глава. Устните им се сляха в дълга целувка.

„Все пак колко просто е всичко това — толкова просто“, — помисли той. След това техните устни се разделиха. Той се усмихваше, като се стараеше да придаде на погледа си израз на безкрайно влюбен. Тя също се усмихваше, както се усмихват жените, когато искат да изразят желанието си, своето съгласие, жаждата да се отдадат.

— Ние сме сами — прошепна тя. — Аз изпратих Лорин да закуси при една своя приятелка.

Той въздъхна, като целуваше ръцете ѝ.

— Благодаря, аз ви обожавам.

Тя го улови за ръка. Седнаха на канапето един до друг. На него се падаше задължението да намери интересна тема за разговор.

— Нали не ми се сърдите много? — прошепна той смутено.

Тя постави ръка на устата му.

— Мълчи!

Двамата стояха, без да кажат нито дума, гледаха се един друг и сплитаха треперещите си пръсти.

— Колко много ви желая! — каза той.

— Мълчи! — повтори тя.

В съседната стая слугинята затрака съдовете.

Той стана:

— Аз не мога да остана до вас. Завива ми се свят.

Вратата се отвори:

— Закуската е готова.

Той тържествено я поведе към масата.

Те закусваха, седнали един срещу друг, като непрекъснато се поглеждаха и усмихваха, замаяни от зараждащата се любов. Докато се хранеха, той почувства докосването на нейния крак; обхвана го с нозете си и не го пусна, стискайки го с всички сили.

Слугинята влизаше и излизаше, внасяше и изнасяше чинии с пълно равнодушие, без да забелязва нещо. Когато закуската свърши, двамата се върнаха в приемната и отново седнаха на канапето. Той я прегърна, като се опитваше силно да я притисне до гърдите си. Но тя спокойно го отблъскваше:

— По-предпазливо. Може да влезе някой...

— Кога ще мога да ви видя сама, за да ви говоря за моята любов?
— прошепна той.

Тя се наведе до ухото му и каза съвсем тихо:

— След няколко дни ще дойда у вас.

Той се изчерви:

— Но у мен... у мен... е много скромно наредено.

Тя се усмихна:

— Това няма значение. Аз искам да видя вас, а не квартирата ви.

Той я помоли да определи деня. Тя каза, че ще дойде в края на идващата седмица. Дюроа настояваше да дойде по-рано, шепнеше й несвързани думи с пламенен поглед, като стискаше ръцете ѝ със зачервено лице, развълнуван, обхванат от непобедимо желание.

Тя се забавляваше с неговото нетърпение. И постоянно променяше деня. А той повтаряше:

— Утре... Кажете... утре...

Най-после тя се съгласи:

— Да. Утре. В пет часа!

Той въздъхна радостно. Започнаха да разговарят почти спокойно, като приятели, като че бяха познати от двадесет години. Някой позвъни и те трепнаха, като бързо се отдалечиха един от друг.

— Това трябва да е Лорин — прошепна тя.

Момичето влезе и спря учудено. После се приближи тичешком до

Дюроа, като, зарадвана че го вижда, плесна с ръце и извика:

— Ах, Bel ami! (Bel ami — миличкият приятел, добрият приятел)

Г-жа дьо Марел се засмя:

— Я виж! Бел Ами! Лорин ви кръсти много сполучливо. Това ще бъде вашият приятелски псевдоним. Аз също ще ви наричам Бел Ами.

Той сложи момичето на коленете си и трябваше да изиграе с нея всички игри, на които я беше научил.

Когато стана, часът беше три без четвърт. Трябваше да отиде в редакцията. Като стоеше на стълбата, той още веднъж прошепна:

— Утре, в пет часа.

Младата жена отговори с усмивка:

— Да — и се скри.

Като свърши работата си в редакцията, той започна да обмисля как да подреди стаята си, за да приеме своята любима. Трябваше колкото се може по-умело да прикрие бедността на жилището си. Реши да накачи по стените разни японски украшения. Купи за пет франка цял куп различни вещи и с тях покри най-големите петна по стените. Окачи по прозорците прозрачни картинки, които изобразяваха речни параходи, птици, хвъркащи под червено небе, разноцветни дами по балкони, процесии от черни човечета, вървящи из снежни равнини.

Малката му стаичка, в която трудно можеше да се обърне сам човек, скоро започна да прилича на вътрешността на нарисуван книжен фенер. Той беше доволен от наредбата и цяла вечер лепи по тавана птиците, които беше изрязал от останалите му цветни картини. След полунощ легна да спи, без да чува свирките на влаковете.

На другия ден Дюроа се върна рано вкъщи с един пакет пасти и бутилка „Мадейра“. После пак излезе, за да вземе две чинии и две чаши. Наслага всичките си покупки на тоалетното шкафче, като върху мръсната дървена дъска постла покривка. Съдовете за миене сложи под масата.

Тя дойде в шест без петнадесет минути. Възхитена от ярката пъстрота на рисунките, тя каза учудено:

— Много приятно е у вас. Но по стълбите има много хора.

Той я прегърна, като целуваше страстно косите ѝ, покрити с воал.

След приятните мигове, прекарани заедно, той я изпрати до улица „Римска“ и повика файтон. Когато тя седна във файтона, той прошепна:

— Във вторник, в същото време.

— В същото време, във вторник — отвърна тя и, като се възползва от тъмнината, го прегърна и го целуна по устата. Когато файтонджията шибна конете, тя извика: — Довиждане, Бел Ами!

В продължение на три седмици Дюроа приемаше в дома си г-жа дьо Марел през всеки два-три дена, сутрин или вечер.

Веднъж, когато я чакаше в определеното следобедно време, силни викове го накараха да се приближи до вратата. Плачеше едно дете. Освирепял мъжки глас крещеше:

— Защо се е разревал дяволът?

Няква жена отговори с писклив раздразнен глас:

— Тая мръсна кокона, която се качва горе при журналиста, блъсна Никола по стълбите.

— Не би трябвало да се пускат такива повлекани, щом като не забелязват децата по стълбите!

Смаян от чутото, Дюроа се отдръпна. Той затвори вратата, но скоро на нея се почука. Той отвори — г-жа дьо Марел се втурна в стаята като, едва поемайки си дъх, попита:

— Чу ли?

Той се престори, че нищо не е разбрал.

— Не, какво има?

— ... Как те ме ругаха.

— Кои?

— Тези проклетници, които живеят долу.

— Но какво се случи?

Тя заплака.

Той свали шапката ѝ, разпусна корсета, сложи я на леглото и намокри слепоочията ѝ с влажно парцалче. Тя се задушаваше. След като се поуспокои малко, тя настоя той да слезе долу, да ги повика на дуел и да ги убие.

— Но това са простаци — повтаряше той. — Работата ще стигне до съд. Теб ще те разкрият, ще те задържат, ще те погубят. С такива по-добре е човек да не се залавя.

— Какво ще правим сега? Аз повече не мога да идвам тук.

— Много просто. Аз ще сменя квартирата си — успокои я той.

— О, това няма да стане бързо — прошепна тя. — Неочаквано

измисли нова комбинация и успокоена каза: — Не, не, аз измислих. Остави всичко на мен и за нищо не се безпокой. Аз ще ти пратя утре сутринта „синя книжка“. Тя наричаше „синя книжка“ затворените градски телеграми, изпращани запечатани в плик.

Сега тя се усмихваше възхитена от своето откритие, което не искаше да му съобщи, и безумстваше в любовен екстаз.

Като слизаше по стълбите, тя все още бе в плен на случилото се. Г-жа дьо Марел се подпираше на ръката на Дюроа, понеже краката ѝ се подкосяваха.

На стълбите нямаше никой.

Понеже той обикновено спеше до късно, на другия ден в единадесет часа все още беше в леглото си, когато пощенският раздавач му донесе „синя книжка“. Дюроа я распечата и прочете:

„Свиждане днес. Пет часа. Улица «Цариградска» 127. Кажи да ти покажат квартирата, наета от г-жа Дюроа.

Целува те Кло“.

Точно в пет часа той влезе в една голяма къща и попита портиера:

— Тука ли е наела госпожа Дюроа квартира?

— Да, господине.

— Покажете ми я, моля ви.

Портиерът, свикнал с такива деликатни положения, изискващи предпазливост, го погледна и взе ключа от голямата връзка с ключове:

— Вие ли се казвате господин Дюроа?

— Разбира се.

Той отключи една малка квартира на долния етаж, която се състоеше от две стаи и се намираше срещу стаята на портиера.

Приемната беше облепена с нови книжни тапети по стените. Мебелите, направени от червено дърво, бяха покрити със зеленикав рипс и жълт рисунък. Килимът, украсен с цветя, беше тъй тънък, че през него кракът усещаше дъските на пода. Спалнята беше толкова малка, че три четвърти от нея се заемаха от леглото — обикновен голям креват със синкави тежки покривки, също от рипс и завивка от пух, покрита с червена коприна, изпъстрена с подозрителни петна.

Недоволен от обстановката, Дюроа помисли: „Тази квартира ще ми

струва много пари. Ще трябва да взема пари в заем. Тя съвсем е оглупяла“.

Вратата се отвори и Клотилда се втурна, шумолейки с роклята си, като вихър, с разтворени обятия. Тя беше във възторг.

— Нали това е много мило? И няма да има нужда от качване по стълби. Може да се влиза и излиза през прозореца; портиерът няма да може да вижда. Как хубаво ще се любим тук!

Той я целуна студено, като не се решаваше да я запита за това, което му беше на устата. Тя сложи на масичката, която се намираше в средата на стаята, голям пакет. Като го развърза извади оттам сапун, шише с тоалетна вода, свингер, кутия с иглянки, куки за пантофки и малки щипци за къдрене на косите.

Тя весело се забавляваше, като нареждаше квартирата и като слагаше всяко нещо на мястото му. И говореше непрекъснато, като разглеждаше шкафовете:

— Трябва да се донесат долни дрехи, които да се намират тук за всеки случай. Това ще бъде доста удобно. Ако ме намокри на улицата дъжд, ще идвам тук, за да се преобличам. Всеки от нас ще си има ключ, освен този, който ще си остане в портиера, за да го има в себе си, в случай, че ние забравим нашите. Наех квартирата за три месеца, разбира се, на твоето име.

— А кога ще трябва да се плати?

— Вече е платено, мили мой!

— Колко ти дължа?

— Не, мое момче. Това не се отнася за теб, това е моя малка прищявка.

Той се престори на сърдит.

— Не, аз това няма да позволя.

Тя го прегърна:

— Моля ти се Жорж. Това ми прави такова удоволствие. Аз искам нашето гнездо да принадлежи на мен, само на мен. Това нали не те оскърбява? Аз искам да поднеса дар на нашата любов. Кажи, че и ти искаш това, мили ми Жорж? — Тя го умоляваше с погледи, целувки, с цялото си същество.

Дюроа я предизвикваше да се моли, като се правеше на сърдит. Най-после той се съгласи, че всъщност тя има право.

Когато г-жа дьо Марел си тръгна, той, като потриваше ръце и без да прави усилие да вникне в дълбините на душата си, където беше се породило мнението, което той си беше съставил в тоя ден за нея, прошепна: „Все пак тя е мила“.

След няколко дни Жорж отново получи „синя книжка“. Тя му съобщаваше:

„Мъжът ми ще си дойде тази вечер след шестседмично отсъствие. Ние ще трябва да се разделим за осем дни. Колко е скръбно, мили мой! Твоята Кло“.

Дюроа остана изненадан. Той съвсем беше забравил, че тя е омъжена. Искаше му се да види този човек поне веднъж, за да има за него някаква представа.

Докато чакаше търпеливо заминаването на съпруга ѝ, той прекара във „Фоли Бержер“ две вечери, които свършиха у Рашел.

Една сутрин Дюроа отново получи телеграма, която съдържаше следните четири думи:

„Днес в пет часа, Кло“.

И двамата пристигнаха по-рано от определеното време. Тя се хвърли в прегръдките му, обхваната от безумно възбуждане, като го целуваше страстно по лицето.

— Ако искаш — каза тя, — след като се налюбим до насита, да отидем някъде да вечеряме. Аз съм свободна през целия ден.

Този път Жорж имаше пари и се почувства щастлив, че ще има възможност той да плати сметката.

— Да идем там, където ти пожелаеш, мила. Аз съм напълно съгласен — отговори той.

Около седем часа те излязоха от квартирата и се озоваха на големия булевард. Тя държеше ръката му и му шепнеше на ухото:

— Ако знаеш колко ми се иска да вървя с теб под ръка, как ми е приятно да те чувствам толкова близо.

Той попита:

— Искаш ли да отидем да вечеряме в „Латуйл“? — попита той.

— О, не. Там е много разкошно. Аз бих предпочела нещо просто, някоя малка гостилничка, където се хранят служители и работници; аз много обичам такива места. О, ако бихме могли да отидем във от града!

Понеже Жорж не знаеше такова заведение в този квартал, тръгнаха по булеварда. Влязоха в една винарна, където човек можеше и да се нахрани. През стъклената врата се виждаха две момичета, без шапки, седнали с двама военни. Трима файтонджии се хранеха в дъното на заведението, а една друга личност, на която занятието не можеше да се определи, пушеше с лула, като беше прострял краката си, с ръце пъхнати в джобовете на панталоните, разположил се на стола, с отмахната назад глава. Палтото му беше цялото изцапано, в джобовете си беше напъхал бутилка, парчета хляб, нещо увито във вестник и някаква връв. Той имаше гъсти разчорлени коси, посивели от мръсотия. Шапката му се търкаляше на земята под стола.

Появата на Клотилда с красив тоалет учуди всички посетители. Двете двойки престанаха да си говорят, тримата файтонджии спряха спора си, а лицето, което пушеше, извади лулата от устата си, и като се изплю на дъските, погледна я и леко поклати глава.

— Колко е приятно — каза г-жа дьо Марел. — Тук ще ни бъде много добре. Когато дойдем друг път, аз ще се облека като работничка.

Тя седна, без да се стеснява и без да се отвращава на един дървен стол, който лъщеше от разсипани мазнини и питиета, избърсвани набързо от келнера. Дюроа, малко смутен и малко засрамен, потърси окачалка, за да си закачи цилиндъра. Но като не намери такава, той го сложи на един стол.

Поднесоха им овнешко рагу, парче жиго и салата. Клотилда повтаряше:

— Аз обичам това заведение, защото е по моя вкус. Тук ми е приятно, отколкото в Английското кафене. — После добави: — Ако искаш да ми направиш пълно удоволствие, заведи ме на бал в някоя кръчма. Аз зная тук наблизо едно такова място, което се казва „Бялата кралица“.

Дюроа учуден, попита:

— Кой те е водил там?

Той я погледна изпитателно и тя се изчерви, сякаш този неочакван въпрос пробуди у нея нежен спомен. След минута мълчание тя каза:

— Това беше един приятел... — След това, като помълча, прибави:
— Той умря. — И искрено опечалена, наведе очи.

За пръв път Дюроа помисли, че нищо не знае от миналото на тази жена и потъна в размишления. Да, преди него тя е имала любовници, но какви са били те? От каква среда? Неясна ревност, нещо като сръдня се зароди в него, омраза към всичко, което той не знаеше, към всичко, което не му принадлежеше в това сърце, в този неин живот. Той я погледна раздразнен от тайната, скрита в тази хубава и загадъчна главица, която тази минута може би мисли с тъга за друг, за други... Как му се искаше да надникне в тези спомени, да се порови в тях, да узнае всичко, всичко да види!...

— Искаш ли да ме заведеш в „Бялата кралица“? — повтори тя. — Това ще бъде същински празник.

Дюроа се самоуспокои: „Та какво ме интересува мене миналото? Глупак съм, ако това ме вълнува“. И отговори усмихнато:

— Не ще и питане, миличка.

Като излязоха на улицата, тя прошепна с глас, с който се говори при признание:

— Досега аз не смеех да те моля за това, но ти не можеш да си представиш колко обичам тези места, където за жените е неприятно да отиват. По време на карнавала ще се облека като ученик. Аз съм много интересна в такъв костюм.

Щом влязоха в салона за танцуване, тя се стъписа и се притисна към него. Но беше доволна, че дойдоха тук. Тя с любопитство наблюдаваше проститутките и сутеньорите. Наблюдавайки суровия неподвижен полицаи, тя често повтаряше: „Ето един стражар, който има внушителна фигура“. След четвърт час на нея й омръзна и той я изпрати до къщи.

Двамата почти всяка вечер посещаваха кабаретата, където се веселят долните слоеве на Париж. Дюроа се увери, че любовницата му изпитва същинска страст към скитанията из бохемските свърталища.

Тя отиваше на среща, облечена в тъмни прости дрехи, с шапка на водевилна субретка; и без да се съобразява с простотата на своя костюм, тя не се разделяше със своите пръстени, гривни, брилянти. На молбата му да ги махне, тя отговаряше: „Нека мислят, че това са рейнски камъчета“.

Като си мислеше, че е много добре маскирана, макар всъщност това съвсем да не беше така, тя отиваше в кабаретата, които се ползваха с най-лошо име.

Тя помоли Дюроа и той да се преоблече като работник. Жорж не се съгласи, дори не смени цилиндъра си с мека шапка. Г-жа дьо Марел се утешаваше, оправдавайки неговия отказ така: „Нека мислят, че аз съм прислужница в някой виден дом и че имам връзки с човек от обществото“. И намираше тази комбинация за чудесна. Освен простонародните кабарета, те често посещаваха вмирисано на тютюнев дим заведение, като сядаха на малки дървени столчета около вехта дървена маса. Облак от парлив дим и миризма на пържена риба се носеше из салона. Облечените в прости ризи мъже приказваха високо, като посръбваха от чашките. Учуденият келнер разглеждаше дошлата странна двойка. Той им поднесе две чаши вишновка. Г-жа дьо Марел се вълнуваше, галеше Жорж и се радваше. Тя пиеше по глътка от това червено питие, като разглеждаше наоколо с неспокойни пламтящи очи. От всяка погълната чаша тя получаваше усещането на извършена грешка — всяка капка от парливото питие, което попадеше в нейното гърло, ѝ доставяше остра наслада, радост от забраненото и престъпно удоволствие.

По някое време тя казваше тихо: „Да си ходим“. И те излизаха. Тя бързо пристъпваше, навела глава, с малки крачки, също като актриса на сцената, между посетителите, които се бяха облегли на столовете и я съпровождаха с подозрителни и недоволни погледи. Излязла навън, тя въздъхваше с облекчение, сякаш беше успяла да се отърве от някоя голяма опасност.

Понякога, разтреперана, тя питаше Дюроа:

— Ако някой тук ме оскърби, какво би направил?

Той отговаряше със самохвалство:

— Бих съумял да те защита!

И тя радостно стискаше ръката му, като в нея се зараждаше желанието да я оскърбят, за да бъде защитавана, да види как тези мъже ще се бият помежду си заради нея, макар че между тях би бил и нейният любим човек.

Но тези разходки — два-три пъти през седмицата — започнаха да омръзват на Дюроа. Освен това от известно време беше му трудно да

харчи всеки път за файтон и за други дребни сметки.

Сега той едва свързваше двата края, понеже имаше по-големи нужди, отколкото когато служеше в Железниците. През първите месеци той харчеше без сметка, като се надяваше, че приходите му ще се увеличат. Но това не се случи.

Най-простият начин — заем от касата — той беше вече използвал, а от редакцията си беше взел заплата за четири месеца напред. Освен това той беше задлъжнял сто франка на Форесте, триста франка на Жак Ривал, който можеше да чака, без да се вземат предвид малките му дългове от пет до двадесет франка.

След като г-н Потен не можа да го посъветва по какъв начин да намери още сто франка, Дюроа изпадна в отчаяние. Сега той чуваше бедността си още по-силно, понеже разходите му се увеличиха. Омразата към всички хора растеше и при всеки най-малък повод тя избуяваше в некрасив вид. Понякога Дюроа се питаше как беше могъл да харчи средно около хиляда франка на месец, без да си позволява никакви излишества. И пресмяташе, че закуската от осем франка, заедно с обяда от дванадесет франка в един от хубавите булевардни ресторанти, вече възлизаха на един наполеон. А като се прибавят и десетина франка за дребни разноски, нещо, което ставаше неусетно, сумата стигаше тридесет франка. А тридесет франка правят деветстотин франка на месец. В тази сметка обаче не влизаха разноските за дрехи, обувки, долни дрехи, храна и пр.

На 14 декември той беше останал без франк в джоба си, като не виждаше от кого би могъл да вземе в заем малко пари. В този ден, както това често се случваше преди, той не закуси и прекара цялото време в редакцията, сърдит и огорчен. Около четири часа получи телеграма от любовницата си:

„Искаш ли да обядваме заедно? После ще направим разходка донякъде?“

Той отговори:

„Да обядваме ми е невъзможно“.

После си помисли, че е глупаво да се отказва от приятните минути, които щеше да прекара с нея:

„Ще те чакам в девет часа в нашето гнезденце“.

Дюроа изпрати писмото по едно момче, за да не прави разносики за телеграма. Беше отчаян, че не може да намери пари за вечеря.

До седем часа той не беше нищо измислил и стомахът вече го болеше от глад. Тогава реши да прибегне до едно отчаяно средство. Почака докато излязат всичките му колеги и като остана сам, позвъни силно. Слугата на директора, който беше останал да пази редакцията, веднага дойде. Дюроа, развълнуван, бъркаше из джобовете си.

— Чуйте, Фукар, аз съм си забравил портмонето вкъщи, а ще трябва да отида да вечерям в „Люксембург“. Бихте ли ми дали в заем петдесет су за файтон.

Слугата извади от джоба на жилетката си три франка и попита:

— Господин Дюроа, не желаете ли повече?

— Не, не. Толкова стигат. Благодаря ви.

И като взе парите, Дюроа слезе бързо по стълбите, после отиде и похапна в една малка гостилничка.

В девет часа той очакваше любовницата си, като си грееше нозете до камината в малкото салонче.

Тя се втурна оживена, много весела, възбудена от студения въздух:

— Ако искаш — каза тя, — най-напред да идем да се разходим, после, към единадесет часа, ще се върнем тук. Времето е чудесно за разходка.

— Защо да излизаме? Тук е тъй приятно — каза той.

— Ако беше видял колко е хубава луната — продължи тя, без да сваля шапката си, — в такава вечер разходката е неповторима наслада.

— Може би, но аз не искам да се разхождам.

Дюроа каза това ядосано. Това я учуди и оскърби и тя попита:

— Какво ти е? Какъв е този тон от теб, аз искам да се разходя, а не мога да разбера защо си сърдит?

Разгневен, той се изправи:

— За нищо не се сърдя. Това, според мен, е глупаво. Това е!

Г-жа дьо Марел беше от тия жени, които се дразнеха от отговорите

на техните въпроси, грубостта силно ги разгневяваше. Презрително, едва сдържаща злобата си, тя каза:

— Аз не съм свикнала да говорят така с мен. В такъв случай аз отивам сама. Довиждане!

Той разбра, че е стигнал до крайност, и като се спусна след нея, хвана я за ръцете и започна да ги целува:

— Прости ми, мила моя, прости ми, днес аз съм много раздразнен и нервиран. Имам неприятности, затруднения, работа...

— Това не ме интересува и аз съвсем не желая да ставам жертва на твоите настроения.

Той я задърпа към канапето:

— Чуй, миличка, аз съвсем не искам да те оскърбявам.

Почти насила той я накара да седне, и, като падна пред нея на колене, каза:

— Прости ли ми? Кажи, че си ми простила.

— Е, добре. Но това да не се повтаря — каза хладно тя и, като стана, добави: — А сега да излезем на разходка.

Прегърнал коленете ѝ, той не ставаше и шепнеше:

— Аз ти се моля да останеш. Направи това за мен. Бих желал тази вечер да сме само с тебе двама, край камината, кажи „да“, аз ти се моля, кажи „да“.

Тя отговори късо и жестоко:

— Не. Аз искам да изляза и няма да се подчиня на капризите ти.

А той настояваше:

— Моля те... Имам много сериозни причини за това...

Тя беше непреклонна:

— Не, ако ти не искаш да дойдеш с мен, аз ще изляза. Сбогом.

И тя тръгна към вратата. Той отиде до нея и я прегърна:

— Чуй, Кло, моя малка Кле; направи това заради мен.

Тя се спря и го загледа в лицето:

— Ти лъжеш. Какви са тия причини?

Той се изчерви, без да знае какво да каже. Тя, възмутена, продължаваше:

— Личи ти, че лъжеш... Подло животно...

Разгневена, със сълзи на очи, тя се изскубна от ръцете му. Той я задържа отново, като я беше хванал за раменете и, отчаян, готов да се

съгласи с всичко, за да избегне тази сърдита раздяла, каза с печален глас:

— Истината е в това, че нямам в себе си нито франк. Ето всичко.

Тя спря на мястото си и като продължи да го гледа в очите, за да узнае истината, каза:

— Какво казваш?

Той силно се изчерви.

— Казвам, че нямам нито франк. Разбираш ли? Нямам с какво да платя там, дето бихме отишли, нито чаша питие. Ти ме принуждаваш да признавам такива позорни неща...

Тя продължаваше да го гледа в очите:

— Значи това е истината, нали?

В този момент той обърна всичките си джобове:

— Гледай, сега доволна ли си?

Неочаквано, в страстен изблик, тя разтвори прегръдките си и се хвърли на врата му:

— О, мое бедно момче... Мое бедно момче... Ако знаех това! Кажки какво се е случило с теб?

Тя го накара да седне и, като падна до него на колене, прегърна го, като непрекъснато го целуваше по устата, мустаците, по очите. Помоли го да разкаже за случилото се.

Дюроа измисли една мила история. Трябвало да помогне на баща си, който се намирал в много тежко положение. Наложило се да изразходва не само всичко спестено, но и потънал до гуша в дългове. Накрая допълни:

— Аз ще трябва да гладувам още половин година, тъй като изразходвах всичко спестено. Какво да се прави, когато в живота се случват и такива неща...

Тя му шепнеше на ухото:

— Аз ще ти дам назаем, искаш ли?

Той отговори, пазейки честолубието си:

— Ти си много добра, миличка, но моля ти се да не говорим повече за това. Ти ме оскърбяваш с това.

Тя млъкна. После, като го притискаше в прегръдките си, каза:

— Ти никога няма да разбереш колко много те обичам.

Това беше една от най-приятните техни любовни вечери. На

тръгване тя каза усмихнато:

— Хм! Човек в твоето положение не би се почувствал зле, ако намери в джоба си забравени пари, заврели се някъде под хастара.

— Ах! И това става понякога.

Тя пожела да си отиде пеша, под предлог, че луната е чудесна и ще ѝ се наслаждава през целия път. Беше студена и ясна нощ, каквито са нощите в началото на зимата. Минувачите и конете бързаха, сякаш бяха ухапани от студа. Като се сбогуваха, тя го попита:

— Искаш ли да се видим вдругиден?

— Разбира се.

— В същото време ли?

— Да, да.

— Довиждане, мили мой.

Те се целунаха нежно.

Той тръгна с бързи крачки, като мислеше трескаво как утре на всяка цена трябва да намери пари. Когато вече беше влязъл в стаята си, той потърси в джоба на жилетката си кибрит и остана учуден като напипа една монета.

Като извади монетата и я погледна, остана смаян. Това беше един наполеон. Стори му се, че си е изгубил ума. Започна да я обръща, да я върти, като се мъчеше да разбере по какъв начин е попаднала в джоба му. После изведнъж се досети каква е работата и се възмути. Любовницата му му беше дала милостиня. Какъв срам!

Сърдит и оскърбен, той легна да спи.

Събуди се късно и чувства, че е гладен. Опита се отново да заспи, за да се събуди в два часа. После си каза: „Това до нищо няма да доведе. Ще трябва да обмисля как да намеря пари“. После излезе, като се надяваше, че на улицата нещо ще му дойде наум. Но не можа да измисли нищо. Вместо това, като минаваше покрай ресторантите, почувства голям глад и започнаха да му текат слюнките. По обяд, без да успее да измисли нещо, той изведнъж реши: „Ще отида да похапна с парите на Клотилда. Утре ще ѝ ги върна“. В една бирария той се нахрани за два франка и половина. Като отиде в редакцията, върна на слугата трите франка, като му каза:

— Вземете, Фукар, парите, които вчера ми бяхте дали за файтон.

Той работи до седем часа, после отиде да вечеря и похарчи още

три франка от същите пари. Като вечеряше, пи две чаши бира. Но понеже нито имаше възможност да вземе кредит, нито да измисли в разстояние на едно денонощие никакви парични източници, той трябваше да похарчи още шест и половина от двадесетте франка. По такъв начин щеше да отиде на среща с малко под четири франка в джоба.

Дюроа се чувстваше като бясно куче и възнамеряваше веднага да постави работата на чисто. Той ще каже на Клотилда: „Намерих в джоба си двадесет франка, поставени от тебе. Аз не мога сега да ти ги върна, защото положението ми е същото и нямам време да мисля за пари. Но следващия път ще ти ги върна“.

Тя дойде нежна, ласкава и разтревожена. Как ли ще я посрещне той? Целуна го смело, като искаше да отдалечи за известно време всякакво обяснение. На свой ред и той помисли: „Ще имам време да поговоря и за това. Трябва да се намери повод“. Но той не можа да подхване разговор на тази деликатна тема. През цялото време, докато бяха заедно, тя бе много мила. Разделиха се в полунощ, като си определиха среща в средата на другата седмица, понеже г-жа дьо Марел беше получила няколко покани за обяд.

На другия ден, като заплащаше закуската си, Дюроа понечи да извади от джоба си останалите четири франка, но заедно с тях намери и друга златна монета. Отначало помисли, че са му я дали по погрешка, когато вчера размени пари. Но от мисълта за унижителността на преследващата го милостиня, сърцето му нервно затуптя. Как съжаляваше, че не ѝ каза нищо! Ако беше изразил негодуванието си, това не би се повторило.

В продължение на четири дни той упорито и напразно полагаше усилие да намери пет луиза. Но вместо туй той похарчи и втория наполеон на Клотилда. Макар че, ядосан беше ѝ казал: „Не повтаряй повече глупавата си постъпка, иначе ще се разсърдя“, тя се изхитри и още при първото виждане пхна в джоба му още двадесет франка. Този път Дюроа успокои съвестта си със следното разсъждение: „Аз ще ѝ ги върна. Аз, може да се каже, че просто взех назаем тези пари“.

Касиерът на вестника най-после разбра отчаяната молба на Жорж и се съгласи да му дава по пет франка на ден. Тези пари му стигаха за прехраната, но за връщане на дълга от шестдесет франка и дума не

можеше да става. Като имаше предвид, че Клотилда отново беше обхваната от желанието да правят нощни разходки из всички подозрителни къшета в Париж, той не се разсърди особено, когато намери още една златна монета в един от джобовете си, друга — в същия ден — в обувката си, и на другия ден след разходките, пълни с приключения, намери и в кутийката на часовника. Тя искаше неща, който той не беше в състояние да удовлетвори. Затова съвсем естествено беше, че тя си заплащаше удоволствията, тъй като не искаше да се откаже от тях. Освен това Дюроа си водеше сметка за всички пари, които получаваше от нея, като не губеше надежда един ден да ѝ ги върне.

Една вечер тя каза:

— Представи си, че аз не съм била нито веднъж във „Фоли Бержер“. Искаш ли да отидем?

Около една минута той се подвоуми, тъй като се страхуваше, че там може да срещне Рашел. После си помисли: „Но нали аз не съм женен. Ако тя ме види ще разбере каква е работата и няма да ме заговори. При това ние ще сме в лежа“.

Към това го подтикваше и друга причина — имаше възможност да намери на г-жа дьо Марел безплатна лежа. По такъв начин щеше да ѝ плати една част от дълга си. Той помоли Клотилда да го почака във фойтона, като не искаше тя да разбере, че той ще вземе безплатен билет. После се върна при нея и те влязоха, поздравявани от контролорите.

Мястото за разхождане беше препълнено с хора. С голяма мъка двамата си пробиваха път между насъбралите се мъже и жени. Най-после стигнаха до ложата си и седнаха. Мястото им беше между тихия партер и шумящата галерия. Г-жа дьо Марел проявяваше любопитство към разхождащите се проститутки и не се интересуваха от сцената. Тя постоянно се обръщаше към тях, горяща от желание да ги пипне, да се докосне до техните корсажи, лица, коси... Изведнъж тя каза:

— Погледни онази пълната брюнетка, която непрекъснато ни гледа. Струва ми се, че иска да говори с нас. Забеляза ли я?

— Не. Имаш грешка — отговори той. Но беше я забелязал отдавна. Това беше Рашел, която обикаляше около тяхната лежа, хвърляше гневни погледи, готова да изговори куп жестоки думи.

Сред навалицата той се срещна с нея. Тя му бе прошепнала „Добър

вечер“ и му беше намигнала многозначително. Той не отвърна на нейното любезно поздравление, понеже се страхуваше да не бъде забелязано от Клотилда. Мина край нея с вдигната глава и презрително стиснати устни. Проститутката, обхваната от инстинктивна ревност, тръгна след него и отново се сблъскаха.

— Добър вечер, Жорж! — каза високо тя.

Той пак нищо не отговори. Тя бе твърде настоятелна в желанието си да бъде забелязана и да се поздрави с него. Тя неуморно се разхождаше около тяхната лежа, като очакваше удобен момент.

Като забеляза, че г-жа дьо Марел я гледа, тя докосна рамото на Дюроа:

— Добър вечер, как си?

Той не се обърна. Тя продължи:

— Какво е станало с теб? Нима от четвъртък насам си оглушал?

Жорж седеше с презрителен вид и ясно показваше, че не иска да се zlepоставя, разговаряйки с тази проститутка. Тя се засмя, но смехът ѝ беше гневен:

— Значи ти си и ням? — каза тя. — Може би тази дама ти е откъснала езика?

— Как смееете да говорите с мен? — почти изкрещя той. — Махнете се или ще помоля да ви арестуват.

Тогава тя се развика с пълно гърло и ококорени очи:

— Ето какъв си ти! Ах, ти негоднико! Когато спиш с някоя жена, след това поне я поздравявай. Не е оправдание, че понеже си с друга, сега се преструваш, че не ме познаваш. А когато минавах покрай теб, да беше поне кимнал с глава, тогава аз нямаше да те безпокоя. Но това за тебе е унижително. Добре тогава! Аз ще ти дам да разбереш!

Тя би крещяла още дълго, ако г-жа дьо Марел не напусна ложата и вече се промъкваше между тълпата, като търсеше, сякаш умопобъркана, изход...

Дюроа се спусна след нея. Рашел като видя, че двамата бягат, за да се отърват от нея, викна тържествуващо:

— Дръжте я! Дръжте! Тя ми открадна любовника.

Публиката се разсмя. Двама мъже, на шега, хванаха бягащата за раменете и уж искаха да я замъкнат някъде, като се мъчеха да я целунат. Но Дюроа я стигна, издърпа я от тях и я изведе на улицата. Тя се хвърли

в празния файтон, който чакаше на изхода. Той се качи след нея и на въпроса на файтонджията закъде ще заповяда да пътуват, каза:

— Където искаш.

Файтонът бавно затрополи по улицата. Клотилда, в нервен припадък, като беше закрила лицето си с ръце, ридаеше. Дюроа не знаеше нито какво да каже, нито какво да прави.

— Чуй, Кло, моя малка Кло, позволи ми да ти обясня — зашепна той. — За това, което се случи, аз нямам вина. Аз познавам тази жена много отдавна..., през младите си години...

Тя изведнъж откри лицето си и с яд на влюбена и измамена жена каза бързо и гневно:

— Ах, ти негоднико, мръснико, подлецо... Нима е възможно това? Какъв срам!... О, боже мой!... Какъв срам!...

Изливайки гнева си, тя постепенно идваше на себе си и си спомняше един след друг фактите:

— Та ти си й заплащал с моите пари!... И аз съм давала пари... за тази проститутка... О, подлец!

В продължение на няколко секунди тя като че търсеше по-силен израз, после изведнъж, като направи движение сякаш искаше да плюе, каза:

— О! Свиня, свиня... свиня... Ти си й заплатил с моите пари... Свиня... свиня... — като не намираше друга дума, тя повтаряше: — Свиня... свиня... свиня...

Изведнъж тя се надигна към прозореца и дръпна файтонджията за ръкава:

— Спри!

Отвори вратичката и изскочи на улицата. Жорж понечи да тръгне след нея, но тя извика:

— Да не смееш да вървиш с мен!

Наоколо започнаха да се събират минувачи и Дюроа, от страх да не стане скандал, не помръдна. Тя извади портмонето си и започна да търси под светлината на фенера пари; даде на файтонджията два и половина франка и каза с разтреперан глас:

— Ето... вземете си парите... аз плащам и закарайте този скот на улица „Бурсо“, квартал „Бутиньол“.

Събралиите се наоколо се развеселиха. Един господин каза: „Браво,

юнакия!“ А някакъв гамен, като се беше наредил до колелетата на файтона, викна пискливо: „Добър вечер, Биби!“

След това каретата, обсипана с куп насмешки и присмех, потегли.

VI.

На другия ден Жорж Дюроа се събуди в лошо настроение. Облече се без да бърза, седна край прозореца и се отдаде на размисъл. Той чувстваше болки по цялото си тяло — сякаш снощи бяха го били с тояги.

Крещящата необходимост на всяка цена да намери пари го накара да отиде при Форесте. Приятелят му го прие в кабинета си, греейки нозете си край камината.

— Какво те води толкова рано?

— Важна работа. Имам един дълг на чест.

— Да не си изгубил на комар?

— Той се подвоуми за момент и после каза:

— Да, изгубих.

— Много ли?

— Петстотин франка!

Той дължеше само двеста и петдесет. Форесте попита с недоверие:

— На кого задлъжня?

Дюроа не знаеше какво да отговори.

— На един... на един... който се казва дьо Карлевил.

— Хм! А къде живее той?

На улица... на улица...

Форесте се разсмя и каза:

— НеЙде, някъде, в някое си царство, нали? Аз познавам този господин, драги приятелю. Ако ти искаш двадесет франка, аз мога да ти дам, но повече не.

Дюроа взе един наполеон. После тръгна по всичките си познати, от къща в къща. И към пет часа той успя да събере осемдесет франка. Понеже не му достигаха двеста, той реши да не търси повече. „Не си струва да си давам толкова труд заради тази развратница — каза си той. — Когато имам пари, ще ѝ ги върна“.

В продължение на две седмици той води редовен, умерен и целомъдрен живот, целият изпълнен с енергия и замисли. След това изведнъж го обхвана жаждата за любов. Стори му се, че от няколко години не е прегръщал жена и при вида на всяка рокля тръпнеше, както треперят моряците, когато в далечината съзрат бряг. И една вечер реши отново да отиде във „Фоли Бержер“, като се надяваше да срещне там Рашел.

И наистина, той я видя още с влизането си. Тръгна към нея, като, усмихвайки се, ѝ подаде ръка. Тя го измери с поглед от главата до краката:

— Какво искате от мен?

Той се опита да се засмее:

— Хайде, не прави глупости.

Тя се обърна на токовете си и му каза:

— Аз не правя познанства със...

Рашел избра най-оскърбителната дума. Той почувства как кръвта нахлу в лицето му. Почувства се смазан и побърза да излезе навън.

Форесте, който беше болен, отслабнал и постоянно кашляше, беше направил службата на Дюроа в редакцията много тежка, като че ли напругаше всичките си мисли, за да измисли за него най-трудните поръчки. Веднъж, изпаднал в силно нервно раздразнение, след една мъчителна атака на кашлицата, след като не бе получил от Дюроа справката, която му беше поръчал, той избълва:

— Дявол да го вземе, та ти си бил по-глупав отколкото мислех.

Дюроа едва се удържа да не го плесне по лицето. Излезе навън, като повтаряше: „Чакай, аз ще ти запламя... Ще ти запламя, както трябва...“

Неочаквано му хрумна нещо и той се върна, като гневно се закани:

— Аз ще те насадя на пачи яйца, скъпи мой — и тръгна, като триеше ръцете си доволен, че е измислил отмъщението си.

На другия ден Дюроа се яви при г-жа Форесте. Завари я да чете, легнала на канапето. Тя му подаде ръката си без да става, само обърна главата си и каза:

— Добре дошли, Бел Ами.

Стори му се, че му удрят плесница!

— Защо ме наричате така? — попита той.

Като се усмихваше, тя отговори:

— В неделя видях г-жа дьо Марел и тя ми каза как са ви назовавали у тях.

Приятните маниери на младата жена го успокоиха. Но има ли от какво да се страхува той! Тя продължи:

— Нея вие я глезите! А при мене идвате само на 36-то число или нещо такова...

Той седна до нея. Тя бе чудесна със своя нежен и пламенен чар на блондинка, създадена за ласки. „Не ще и съмнение, че тя е по-хубава от онази“ — мислеше си Дюроа. Той не се съмняваше в успеха си; сякаш беше достатъчно да протегне ръка и тя ще падне, като узрял плод от дървото.

— Не идвах при вас, защото тъй беше по-добре — започна смело той.

— Как? Защо? — попита тя, без да подозира нещо.

— Защо ли? Нима не се досещате?

— Не, никак.

— Защото аз съм влюбен във вас... О, малко, засега малко, но аз не искам да се влюбвам напълно...

Изглеждаше, че тя не се учуди, не се обиди и не беше поласкана. Тя продължаваше да се усмихва и все така безразлично и спокойно отговори:

— О, вие все пак можехте да дойдете. В мен никога не се влюбват за дълго време.

Той се учуди повече на нейния тон, отколкото на думите ѝ, и каза:

— Защо?

— Защото това не е трудно и аз давам да се разбере това веднага.

Ако вие бяхте ми разказали по-рано за вашите опасения, аз бих ви успокоила и бих ви посъветвала обратното — да идвате по-често.

— Нима може да се заповядва на чувствата! — почти извика той с патос.

Г-жа Форесте му каза:

— Мой скъпи приятелю, за мен влюбеният се заличава от списъка на живите хора. Той оглупява, става идиот, а и нещо повече — той става опасен. С мъже, които са влюбени в мен или се преструват, че са такива,

аз прекъсвам приятелските връзки — първо, защото са смешни, и второ, те са опасни като бесните кучета. Затова докато мине тази тяхна болест, аз ги държа далеч от себе си. За вас любовта е нещо като насищане, а за мен тя е средство, средство за сближение на душите, което мъжете не признават. Вие я разбирате в буквален, а аз в преносен смисъл. Но погледнете ме в очите...

Сега тя не се усмихваше. Лицето ѝ беше хладно и спокойно и тя продължи да говори, като подчертаваше всяка дума.

— Аз никога, никога няма да бъда ваша любовница, помнете това. Значи съвсем е безполезно, дори за вас е вредно, да настоявате за това. А сега, когато... операцията е направена... искате ли да бъдем приятели. Истински добри приятели, без никакви задни мисли?

Той разбра, че трябва да се откаже от всякакъв опит да продължи да я уверява да отговори на чувствата му. Затова веднага от сърце прие нейното предложение и, възхитен от обстоятелството, че би могъл да има такава съюзница, и подаде и двете си ръце:

— Госпожо, аз напълно съм на услугите ви.

Г-жа Форесте почувства искреност в гласа му и си подаде ръцете. Той ги целуна една след друга, после, като изправи главата си, каза:

— Ей, Богу, ако бих срещнал такава жена като вас, с каква радост бих се оженил за нея!

Тези думи я трогнаха и тя отправи към него горещ, признателен поглед — един от ония погледи, които ни правят за цял живот роби на жените.

Накрая, като сметна, че този разговор е приключен, тя каза с мек тон, като сложи пръст на раната му:

— И аз веднага ще се заема с моите приятелски задължения. Вие, приятелю мой, не сте сръчен.

За момент тя се обърна и попита:

— Мога ли да говоря откровено с вас?

— Да.

— Напълно?

— Напълно.

— Тогава направете визита на госпожа Валтер, която доста ви цени, и почнете да я ухажвате. С нея можете да любезничите колкото искате, макар че тя, помнете това, е напълно честна жена. О, не

вярвайте да има заблуда в това отношение. Вие можете да получите там нещо голямо, стига само да съумееете да се поставите, както трябва. Аз знам, че засега вашето положение във вестника не е солидно. Но не се страхувайте от нищо; те приемат с еднаква любезност всички сътрудници. Послушайте ме и идете там.

Той, като се усмихна, каза:

— Благодаря ви. Вие сте ангел... Истински ангел пазител.

След това продължиха да си говорят на други теми. Той стоя дълго време, като искаше да докаже, че му е приятно да бъде с нея. Когато си тръгваше, попита още веднъж:

— И тъй, значи е решено? Ние приятели ли сме?

— Решено е.

Като забеляза, че неговият комплимент е възпроизвел ефект, той добави:

— Ако някога останете вдовица, аз ще предложа кандидатурата си. И бързо излезе, за да не й остави време да се разсърди.

Дюроа малко се притесняваше да направи визита на г-жа Валтер, понеже нямаше повод да отиде в къщата ѝ и не искаше да изпадне в неловко положение. Директорът беше разположен добре към него, ценеше работата му, предпочиташе го пред другите, когато трябваше да се възлагат трудни поръчки. И защо да не се възползва от неговото разположение, за да получи достъп до къщата му.

Като имаше предвид това, в една хубава сутрин той стана рано, отиде на пазара и купи за десет франка хубави круши. Опакова ги така, сякаш са донесени от далечно място и ги предаде, заедно с една картичка, на портиера на директоршата. На картичката бе написано:

„Жорж Дюроа най-учтиво моли г-жа Валтер да приеме тези няколко плодове, получени от него в това утро от Нормандия“.

На другия ден той намери в редакцията в шкафчето си за писма един плик с картичка от г-жа Валтер, която „сърдечно благодареше на г-н Жорж Дюроа и молеше да ѝ бъде гост всяка събота“.

Още на следващата събота той се представи. Г-н Валтер живееше на булевард „Молерб“, в собствена къща, част от която той, като практичен човек, даваше под наем. Портиерът, който спеше между

двете входни врати, отваряше вратата и на наемодателя, и на наемателя, като със своето празнично облекло със златни копчета придаваше на къщата вид на богат разкошен хотел.

Приемните стаи се намираха на първия етаж; чакалнята беше постлана с килим, вратите бяха драпирани. Двама лакеи, седнали на столове, стояха в очакване. Единият взе от Дюроа палтото, другият бастуна, отвори вратата, направи, като вървеше напред, няколко крачки, после го остави да мине пред него и съобщи гръмко името му в празната стая.

Жорж Дюроа, смутен, обръщаше глава на всички страни, докато забеляза в огледалото седящи хора, които изглеждаше, че се намират доста далеч. Отначало сгрещи посоката, заблуден от огледалото, после, като премина през празния салон, влезе в едно салонче облечено в синя коприна със златни копчета. Там четири дами беседваха с половин глас около кръглата маса, на която бяха сложени чашки с чай.

Въпреки увереността, която той беше придобил по време на живеенето си в Париж, особено поради репортерската си професия, която го срещаше с разни забележителни личности, Дюроа се почувства смутен от начина на влизането и минаването през празните салони.

— Госпожо, аз си позволих... — промълви той, търсейки с очи подарката на къщата.

Г-жа Валтер се появи и му подаде ръката си, която той взе, като се поклони.

— Вие сте много любезен, господине, че ме посещавате — каза тя и му показва едно капане, в което той почти падна, понеже му се стори, че е по-високо.

Всички млъкнаха. Една от жените започна да говори. Ставаше дума за студа, който, макар и доста силен, не беше достатъчен, за да прекрати тифуса или да направи възможно пързаянето на кънки. И всяка от останалите изказваше мнението си за настъпващите в Париж студове. После те изразиха своите предпочитания към сезоните, като изтъкваха разни глупави причини.

Лек шум на вратата накара Дюроа да се обърне и той забеляза в отражението на двете огледала да влиза една дебела дама. Щом тя влезе в салончето, една от гостенките стана, стисна на всички ръцете и излезе. Дюроа проследи с очи през другите салони нейната фигура, по която

блестяха разни перли.

Разговорът продължи върху Мароканския въпрос, върху войната на изток, както и върху пречките, които Англия среща в Южна Африка. Дамите разискваха тези въпроси, сякаш обсъждаха някоя светска комедия, доста позната и повтаряна много пъти.

Влезе и нова гостенка, с малко къдрава коса, блондинка, а заедно с нея се появи една висока суха дама на средна възраст. Разговорът се прехвърли за шансовете, които е имал г-н Лине, за да влезе в Академията. Новодошлата твърдеше, че ще го конкурира г-н Кабанон Лебас, автор на прекрасната версия в стихове на френски на „Дон Кихот“, предназначена за театър.

— Знаете ли, че тази зима тя ще бъде играна в „Одеон“.

— Така ли! Аз непременно ще отида да видя този литературен опит — г-жа Валтер отговори спокойно, любезно, и с индиферентност, като не се замисляше нито минута върху думите, защото тя си имаше за всичко готови мнения.

Когато започна да се стъмва, тя позвъни, за да донесат лампите. Като продължаваше да участва в разговора, тя се сети, че е забравила да вземе от гравьора поканите за блестящия обяд.

Г-жа Валтер беше малко дебела, още красива, в тази опасна възраст, когато дните на жената, способна да съблазнява, са вече преброени. Тя изглеждаше добре, но само благодарение на разни козметични средства, хигиена и други такива грижи. Правеше впечатление на методична, съдържана и разсъдлива жена, една от тези жени, чийто способности да мисли са изгладени и изравнени като френска градина, в която се ходи без изненади, намирайки там все нещо очарователно. Тя имаше ум положителен, дискретен и здрав, който заменяше фантазьорството ѝ с добротата, предаността, спокойното благожелателство към всички хора и за всичко.

Тя забеляза, че Дюроа нищо не говори, никой не се обръща към него и че това го смущава. Като чувстваше, че дамите скоро няма да престанат да обсъждат Академията, попита:

— А вие, господин Дюроа, който трябва да сте осведомени по този въпрос по-добре от всички, за кого са вашите предпочитания?

Той отговори без двоумение:

— По този въпрос, госпожо, аз никога не бих обърнал внимание на

относителните заслуги на кандидатите, а на тяхната възраст и на здравословното им състояние. Аз бих се интересувал не от техните титли, а от болестите, от които страдат. Не бих се интересувал от техните преводи в стихове на Лопе де Вега, а от състоянието на техните черни дробове, сърцето, бъбреците и гръбначния мозък. За мен е сто пъти по-важно дали страда някои от хипертрофия и особено от започваща атаксия, отколкото дали е написал четиридесет тома разсъждения за идеята за отечеството в теорията на варварите.

Това мнение бе последвано от одобрително мълчание. Г-жа Валтер, усмихвайки се, попита:

— Защо, впрочем?

— Защото Академията интересува жените само тогава, когато умира някой от нейните членове. Колкото повече от тях умират, толкова това ви е по-приятно. Но за да умират те по-скоро, трябва да бъдат приемани там старци и болни.

Като забеляза общо учудване, той добави:

— Впрочем, и аз самият също като вас много обичам да чета в парижката хроника за смъртта на някой академик. И веднага се запитвам: „Кой ще го замести“. И си правя моята листа. Това е една игра, една малка мила игра, която играят в парижките салони при смъртта на всеки безсмъртен: „Играта на смърт и на четиридесетте старци“.

Дамите, които още не се бяха съвсем съвзели от смущението, вече започнаха да се усмихват — така основателна беше неговата бележка. Той завърши, ставайки:

— Това сте вие, уважаеми госпожи, които ги избирате и ги избирате, само за да ги видите умрели. Избирайте старите, твърде старите, най-старите и не се грижете за останалото.

След това той се отдалечи, поклони се поотделно към всяка от дамите и излезе.

— Интересно момче. Кой е той? — попита една от жените.

— Един от нашите редактори, който заема във вестника засега малка длъжност, но аз не се съмнявам, че той бързо ще напредне — отговори г-жа Валтер.

Дюроа вървеше по булевард „Малерб“ с танцуващи стъпки, доволен, че излезе навреме. „Така трябваше! Така трябваше!“ —

повтаряше си той.

Същата тази вечер изглади отношенията си с Рашел.

През следващата седмица се случиха две важни събития — назначиха го за шеф на хрониката и го поканиха на обяд у г-жа Валтер.

„Ла ви франсез“ беше вестник, основан преди всичко на финансови начала. Патронът беше човек на финансовите сделки, за които пресата и депутатството служеха само като оръдия. Като се прикриваше зад своето добродушие, той постоянно работеше под маската на простак и веселяк, като си избираше за помощници хора от всякакъв род, стига да е уверен в тях, да му се виждат смели и опитни в действията си. Той смяташе, че Дюроа, като шеф на хрониката, тежи на мястото си.

Тази длъжност до това време изпълняваше секретарят на редакцията Буаренар, един строг, коректен вестникар, опитен, методичен и изпълнителен като чиновник. В продължение на тридесет години той беше секретар на единадесет вестника, но това съвсем не се отрази на неговите възгледи и начин на действие. Той минаваше от една редакция в друга, както минават от един ресторант в друг, като едва забелязваше, че храната в тях все пак се различава. Той не се интересуваше нито от политика, нито от религиозни въпроси. Той се отдаваше с всичката си душа на вестника, каквато и политика да водеше този вестник. Работеше като слепец, който нищо не вижда, като глух, който нищо не чува, като ням, който никога не говори. В същото време се отличаваше с необикновена професионална честност и никога не правеше компромис с нещо, което не смяташе за напълно правилно, лоялно и коректно от гледна точка на занаята си.

Г-н Валтер, който много го ценеше, все пак искаше да даде отдела за хроника на друго лице, понеже смяташе този отдел за един от най-важните във вестника. Защото чрез помощта на хрониката се разпространяват новините, разните слухове, които влияят върху публиката и на борсата. Трябва да умееш да поставиш между бележката за две светски вечери във формата на намекване някое важно нещо. Трябва да пишеш тъй, че хората да разбират какво е казано и между редовете; да се намира търсеното; да се опровергава, като с това още повече се потвърждава, или да се потвърждава така, че никой да не вярва на този факт. Отделът трябва да се води така, че в хрониката

всеки ден всеки да намира поне един интересен ред за себе си. И да се печелят читатели от всички слоеве. Трябва да се мисли за всекиго и за всички, за всички обществени слоеве, за всички професии, за Париж, за провинцията, за армията и за изкуствата, за духовенството и науката, за властите и за куртизанките.

Човекът, който ръководи този отдел, като има подчинени цял отряд репортери, трябва да бъде винаги нащрек, осведомен, предвидлив, скептик, хитър, гъвкав, надарен с безпогрешен усет. И да не се поддава на лъжливия слух, да избере нужното, интересното за публиката. Той е длъжен да придаде на съобщението такава форма, която би усилила ефекта от него.

На г-н Буаренар, като изключим неговия дългогодишен опит, липсваше повратливост и шикозност.

Дюроа трябваше да постави ред в работата, като се занимава със състава на редакцията на вестника, който, по израза на Норбер дьо Варен, „плуваше върху вълните на държавните фондове и на политиката“.

Инспиратори и главни редактори на „Ла ви франсез“ бяха половин дузина депутати, заинтересовани във всички спекулации, започвали или поддържани от директора на вестника. В камарата ги наричаха „шайката на Валтер“ и им завиждаха, понеже заедно с него и чрез него те бяха взели много пари.

Форесте, който беше редактор на политическия отдел, в очите на тези хора бе нищожна личност, изпълнител на техните проекти. Те му внушаваха да публикува необходимите статии, които той пишеше вкъщи, на спокойствие, както сам казваше. А за да има вестникът литературен и парижки вид, бяха поканили двама известни писатели с различно амплоа: Жак Ривал, хроникьор на деня, и Норбер дьо Варен, поет и фантастичен хроникьор, или по-точно автор на разкази, в които следваше новото литературно направление.

За дребни хонорари за вестника работеха музиканти, художествени и театрални критици, един сътрудник криминалист и един по спорта. Те бяха подбрани измежду множеството винаги свободни писатели от разни рангове и видове. Две светски дами, които се подписваха „Розовото Домино“ и „Бялата Лапа“, съобщаваха новини от висшето общество, разглеждаха въпросите на модата и етикета, занимаваха се

дори със сплетни из живота на високопоставените дами.

И „Ла ви франсез“ „плуваше по фондовете и тайните приходи“, управляван от своите опитни кормчий.

Дюроа още не се беше наравдал на назначаването си за шеф на хрониката, когато получи малка гравирана картичка с покана:

„Г-н и г-жа Валтер молят г-н Жорж Дюроа да им направи чест да обядва у тях в четвъртък, 20 януари“.

Този нов успех така го зарадва, че той целуна поканата, сякаш това бе любовно писмо. След това потърси касиера, за да разгледа с него твърде важния паричен въпрос. Шефът на хрониката обикновено има особен бюджет, от който той плаща на своите сътрудници за важни или второстепенни събития. В началото бяха предвидени хиляда и двеста франка месечно за отдела на Дюроа, от които по-голямата част имаше намерение да задържи за себе си. След големи настоявания на Дюроа, касиерът се съгласи да му даде четиристотин франка аванс. В първия момент бе решил да върне на г-жа дьо Марел дългът си от двеста и осемдесет франка, но веднага съобрази, че в такъв случай ще му останат само сто и двадесет, сума, която няма да му стигне, за да обзаведе прилично новото си работно място и той отложи плащането на дълга си за по-далечно време.

В продължение на два дни той подреждаше работното си място. Щастлив бе, че получи отделно бюро и чекмеджета за писма и обширната стая, където се помещаваше цялата редакция. Той заемаше един ъгъл в тази стая, а на другия край се виждаха черните коси, въпреки напредналата му възраст, на Буаренар, наведен над разните книжа. Дългата маса, сложена в средата на стаята, се заемаше от временните сътрудници. Често пъти около нея се събираха пет-шест души и започваха да играят на билбоке, като заемаха пози на китайски шебеци. Скоро и Дюроа се пристрасти към това развлечение и под напътствията на Сен Потен бързо напредваше. Форесте, който все повече и повече отслабваше, му предаде своето хубаво ново билбоке, тъй като за него бе малко тежко. И Дюроа подмяташе със силната си ръка голямата черна топка, завързана с връв, като броеше съвсем тихо: „Едно, две, три, четири, пет, шест“.

В деня, когато го бяха поканили да обядва у г-жа Валтер, за пръв път той направи двадесет удара наведнъж. „Хубав ден — мислеше си Дюроа, — във всичко имам успех!“ Умението да играе на билбоке вече беше го поставило в особено положение в редакцията на „Ла ви франсез“.

Жорж Дюроа напусна редакцията рано, за да има време да се облече. Докато се движеше по улица „Лондонска“, той забеляза пред себе си дребничка жена, която приличаше по походка на г-жа дьо Марел. И усети как топла вълна се заизкачва по лицето му и сърцето му затупка. Той пресече улицата, за да я види в профил. Тя също се спря, за да пресече. Той разбра, че се е заблудил и въздъхна облекчено. Дюроа често се питаше как да се държи, когато се срещне лице в лице с нея. Да я поздрави ли или по-добре да се престори, че не я е видял. „Аз няма да я погледна“ — помисли той.

Беше студено и малките локви по улицата бяха замръзнали. Като влезе въщи, той си помисли, че ще трябва да си смени квартирата, тъй като тази вече му е тясна. Дюроа беше възбуден и весел, готов да тича по покривите. Като се разхождаше от прозореца до леглото си, той повтаряше високо: „Върви ми! Съдбата е благосклонна към мен. Ще трябва да пиша на баща си“.

От време на време той пишеше на баща си и писмата му винаги внасяха голяма радост в малкото нормандско кафене, на края на пътя, на върха на хълма, в полите на когото лежи Руан, и в широката долина на Сена.

Понякога и той получаваше син плик, надписан с едър несигурен почерк и началото на родителското писмо винаги започваше с едни и същи думи: „Скъпи ми сине, с това ти съобщавам, че ние, майка ти и аз, сме добре. Из нашата страна няма никакви новини, но аз ти съобщавам“. Дюроа проявяваше сърдечен интерес към всички селски новини, интересуваха се от ежедневните дела на съседите, от сеитбите и от реколтата.

Връзвайки пред малкото огледало бялата си връзка, той повтаряше: „Трябва утре да пиша на баща си. Ако тази вечер би могъл да ме види в къщата, където отивам, той ще се учуди, ще се смае! Аз сега отивам на такъв обяд, какъвто той дори не е сънувал!“ И Жорж Дюроа в този миг си представи тяхната малка кухня зад салона на

празното кафене, жълтеещите се по стените делви и тенджери, котката край огнището с муцуна, обърната към огъня, в позата на химера с кръстосани нозе, дървената маса, мазна от времето и от разлетите напитки, димящата супа по средата, мъждукащата свещ между две тарелки. Сякаш пред очите му бяха бащата и майката — и двамата селяни, — сърбаци полека от супата. Той познаваше всички бръчки по техните стари лица, най-малките движения на техните ръце и глави. Знаеше също какво приказват всяка вечер, седнали на вечеря един срещу друг. „Ще трябва да отида да ги видя“, помисли си той. След като се облече, той изгаси свещта и слезе по стълбите. Както обикновено се случва, на булеварда го посрещнаха професионалистките и всяка му предлагаше плътски удоволствия. „Оставете ме на мира!“ — отговаряше той и махаше с ръка с такова възмущение, сякаш го бяха оскърбили и изругали. За кого го мислят те? Тази измет не умее да разпознава мъжете... Облечен с черен фрак, за да отиде на обяд при богати, известни, влиятелни хора, той имаше усещането, че е нова личност, че вече е станал друг човек, член на истинското, висшето общество.

Дюроа уверено влезе в приемната, осветена с високи бронзови свещници, и даде с изискано движение бастуна и палтото си на двама лакеи, които се бяха приближили до него. Всички зали бяха осветени. Г-жа Валтер го посрещна с очарователна усмивка и го представи на двама господа, които бяха дошли по-рано от него — г-н Фирмин и г-н Ларош Матьо — депутати и анонимни редактори на „Ла ви франсез“. Г-н Ларош Матьо се ползваше с авторитет във вестника, благодарение на влиянието си в камарата. Никой не се съмняваше, че след време той ще стане министър.

След тях дойдоха Форесте. Г-жа Форесте изглеждаше чудесно в своето розово облекло. Дюроа се изненада, когато забеляза, че тя интимничи с двамата депутати. Тя беседва с г-н Ларош почти шепнешком, край камината, в продължение на пет минути. Шарл изглеждаше измъчен. Напоследък той беше много отслабнал и непрекъснато кашляше, като повтаряше: „Аз трябва на всяка цена да прекарам края на зимата на юг“.

Норбер дьо Варен и Жак Ривал дойдоха заедно. След това през задните стаи се появи г-н Валтер с двете си дъщери, на възраст от

шестнадесет до седемнадесет години. Едната бе грозна, а другата — хубава.

Дюроа, макар да знаеше, че патронът беше семеен, все пак остана учуден. Никога той не беше мислил за дъщерите на своя началник, които не бе виждал. При това той си ги представяше още малки, а изведнъж ги видя вече госпожици. След представянето, една след друга те му подадоха ръце, след което седнаха край определената за тях малка масичка и започнаха да навиват сложените в кошничка копринена конци. Очакваха още няколко, а пристигналите вече мълчаха, както това се случва с хора от различни професии, събрали се на вечеря, след като различно са прекарали деня.

Дюроа, скучаейки, беше започнал да разглежда стените. Г-н Валтер, с видимо желание да се похвали, отдалеч попита:

— Моите картини ли разглеждате? — Той натърти на думата „моите“, като добави: — Аз ще ви ги покажа.

И той взе лампата, за да могат да се разгледат подробностите.

— Тук са пейзажите — каза той.

По средата на стената висеше една голяма картина на Гюйом — ирландски бряг по време на буря. Под нея беше една гора от Артини, после една равнина в Алжир, с камила на хоризонта, приличаща на някакъв странен монумент.

Г-н Валтер мина на съседната стена и каза с тон на церемониален майстор:

— Великата живопис. — Това бяха четири картини „Едно посещение на болница“ от Жерве; „Жътварка“ от Бастиен Лепаш; „Една вдовица“ от Бурго и „Една езекуция“ от Жан-Пол Лорен. Последната картина представляваше ваднейски свещеник, застрелван до стената на една църква от отряда на Сините.

Когато стигна до следващата стена, патронът каза с усмивка:

— Тука са фантастите. — Силно впечатление правеше „Горе и долу“. Тя изобразяваше една хубава парижанка, качваща се на стълбите на трамвая, когато той е в движение. Нейната глава е вече наравно с покрива на трамвая и мъже, седящи на скамейките, разглеждат с жадно любопитство младото лице, което идва срещу тях, когато седящите долу на платформата разглеждат нозете на младата жена и с досада, и с пожелание.

Г-н Валтер, като държеше лампата, повтаряше с лукава усмивка:
— Какво, нали е смешно? Нали е смешно?

После той освети „Спасяването на даещите се“ от Ламбер. В средата на почистена след ядене маса едно котенце, седнало на задните си крака, с учудване и внимание се вглежда в една муха, потънала в една чаша с вода. Котето е вече повдигнало крака си, готово да хване мухата с бързо движение. Но то още не се решава. То се колебае какво да прави?

После патронът показва картината „Урокът“ от Дедай, изобразяваща войник в казармата, който учи едно рунтаво кученце да бие барабан.

Дюроа се смееше и се възхищаваше на глас. Колко е прелестно това, колко е очарователно!...

Като чу гласа на г-жа дьо Марел, която влизаше, той изведнъж спря. Патронът продължаваше да осветява картините, като ги обясняваше. Сега той показваше акварел от Морис Лелуар — „Пречка“. Тя изобразяваше една носилка-стол, която преграждаше пътя на биещите се като херкулесовци. Изпод отвора на носилката-стол се виждаше красиво женско лице, гледащо... търпеливо, спокойно, дори с удивление тия двама мъже.

Г-н Волтер продължаваше:

— В другите стаи имам още картини, но те са от по-малко известни художници. Засега купувам картини от млади, още неизвестни художници и ги държа временно в задните стаи, очаквайки момента, когато авторите на тия картини ще се прославят. После шепнешком той каза:

— Сега е време да се купуват картини. Художниците умират от глад. Те са без стотинка, без стотинка...

Но Дюроа нищо не виждаше, слушаше и не разбираше. Г-жа дьо Марел беше тук, зад него. Какво да прави? Ако той я поздрави, няма ли тя веднага да му обърне гръб или да го наругае? Ако пък той не се приближи до нея, какво ще си помисли тя? „Ще гледам да спечеля време“ — каза си той. Беше тъй разстроен, че за момент му хрумна даже да се направи на болен и да си отиде вкъщи. Патронът приключи представянето на картините и сложи лампата, след което се поздрави с дошлата гостенка. Дюроа започна отново сам да разглежда картините,

сякаш не беше им се напълно насладил. Беше объркан. Какво да прави? Той чуваше гласовете, схващаше разговора. Г-жа Форесте го повика:

— Моля ви се, господин Дюроа. — Той се спусна към нея. Тя го викаше, за да го запознае със своя приятелка, която уреждаше един празник и искаше това да се хроника в „Ла ви франсез“.

— Разбира се, госпожо, разбира се — съгласи се той.

Г-жа дьо Марел сега се намираше съвсем близо до него. Той не смееше да се обърне. Изведнъж му се стори, че изгубва съзнание. Тя каза високо:

— Добър ден, Бел Ами! Значи вие вече не ме познавате.

Той бързо се обърна на токовете си. Тя стоеше пред него усмихната, гледаща го с очи, пълни с веселие и ласкавост. И тя му подаде ръката си. Той я пое треперейки, като се страхуваше дали зад нейното поведение не се крие някоя хитрост или примка. Тя искрено добави:

— Какво ви се е случило? Никъде не се виждате.

Той зашепна, като напразно се мъчеше да се владее:

— Имах много работа, много работа. Господин Валтер ме натовари с нова длъжност, която е свързана с грамадна работа.

Г-жа дьо Марел го гледаше в очите с искрено благоразположение:

— Зная, но това не е причина, за да забравите приятелите си — каза тя.

Разговорът бе прекъснат от една дебела госпожа, която влизаше. Тя бе деколтирана, с червени мишци и червени ръце, облечени и причесана с претенция. Дамата стъпваше тъй тежко, че при всяка крачка се чувстваше тежестта на бедрата ѝ. Като забеляза, че ѝ обръщат голямо внимание, Дюроа попита г-жа Форесте:

— Коя е тази личност?

— Виконтеса дьо Персемюр, която се подписва с псевдонима Бялата Лапа.

Той остана вцепенен и едва се удържа да не се изкикоти.

— Бялата Лапа! Бялата Лапа — аз си представях някоя млада жена, като вас! А каква била тя — Бялата Лапа! Но тя е интересна, доста интересна!

Слугата, който застана на вратата, съобщи:

— Яденето е сервирано.

Обедът беше обикновен и весел, един от тези обяди, през време на които приказват за всичко и за нищо. Дюроа седеше между по-голямата, грозната дъщеря на патрона, Роза, и г-жа дьо Марел. Съседството му с нея малко го стесняваше, макар тя да се държеше съвсем непринудено и бърбеше със свойственото си остроумие. Отначало той се подвоуми как да подходи с нея и не можеше да се оправи, подобно на музикант, който е изгубил верния тон.

След това, малко по малко той се овладя и започна да си разменя с нея интимни, почти чувствени погледи.

Изведнъж той усети, че някой под масата се докосна до крака му. Той леко повдигна крака си и срещна коляното на съседката си, която не се уплаши от неговото докосване. В този момент те не разговаряха, като и двамата се бяха обърнали към своите съседи на масата.

Дюроа, с разтуптяно сърце се докосна до коляното ѝ. Тя му отговори с леко натискане. И той разбра, че връзката им се подновява.

За какво говориха двамата след това? Като че ли за нищо. Но устните им трепваха всеки път, когато те се поглеждаха.

Жорж Дюроа, желяейки все пак да бъде любезен с дъщерята на началника си, от време на време се обръщаше към нея с някой въпрос.

От дясната страна на г-н Валтер стоеше виконтеса дьо Персемюр, която заемаше поза на принцеса. Дюроа, който едва сдържаше смеха си при нейния вид, тихичко попита г-жа дьо Марел:

— Познавате ли другата, която се подписва Розовото Домино?

— Да, много добре я знам: баронеса Ливар.

— Като тази ли е дебела?

— Не. Но също така е комична. Висока, 60-годишна баба, суха като пръчка, с причудлива фризура, с ум от времето на реставрацията, с тоалет от същата епоха...

— Откъде са се намерили тези феномени в литературата?

— Буржоазните парвенюта винаги биват събирани от случайните благородници.

— Няма ли други причини?

— Никакви.

После между патрона, двамата депутати, Норбер дьо Варен и Жак Ривал се завърза политически спор, който продължи докато стана време за десерта.

Когато се върнаха пак в салона, Дюроа отново се приближи до г-жа дьо Марел и, като я гледаше в очите, каза:

— Искате ли тази вечер да ви придружа до вкъщи.

— Защо?

— Защото моят съсед г-н Ларош Матьо ме завежда всеки път, когато вечерям тук.

— Кога ще мога да ви видя?

— Елате утре да закусите с мен.

И те се разделиха, без да си кажат нещо повече.

Дюроа не остана дълго време, понеже вечеринката му се видя монотонна и скучна. Като слизаше по стълбите, той настигна Норбер дьо Варен, който също си отиваше. Старият поет го улови под ръка, понеже вече не се страхуваше от съперничеството на младия човек във вестника, тъй като те работеха в съвсем различни отдели, сега той му засвидетелства своето желание за покровителство.

— Няма ли малко да ме придружите по пътя?

— С радост, скъпи учителю — отговори Дюроа.

И двамата бавно тръгнаха по булевард „Малерб“.

Париж през тази нощ беше почти пуст. Беше студена нощ, една от нощите, когато звездите изглеждат по-високо, пространствата бездънни, а леденият вятър донася някъде отвъд облаците диханието на смъртта.

В първия момент двамата мъже не говореха нищо. Пръв Дюроа, за да започне разговор, каза:

— Този господин Ларош Матьо има много интелигентен и образован вид.

— Така ли смятате?

— Да, казват, че в камарата той е един от най-даровитите хора.

— Възможно е. Между слепците еднооките изглеждат крале.

Всички тези хора са посредствени, понеже всичките им мисли са затворени между две стени — пари и политика. Това са педанти, мили мой, с които не може да се говори за нещо, за нещо, което ние обичаме. Техните мисли са заприщени тъй, както Сена е заприщена при Аниер. Ах, колко трудно е да намериш човек, който да има широчина в мислите си, който ви дава усещанията на онази неопитност на простора, която вдишват при брега на морето. Аз познавах няколко такива мъже, но те умряха.

Норберт дьо Варен приказваше с ясен, но въздържан глас, на който, ако би дал воля, би продънил среднощната тишина. Той изглеждаше възбуден и печален.

— Но не е ли все едно малко повече или малко по-малко ум, щом като всичко отива към един и същи край — заключи Норбер дьо Варен и млъкна.

Дюроа, който тази вечер се чувстваше много весел, каза, като се усмихваше:

— Днес, скъпи учителю, вие сте мрачно настроен.

— Това е моето обикновено настроение, мое дете — отвърна поетът. — То ще стане след няколко години и ваше. Животът е една стръмнина. Докато се изкачваш, гледаш към върха и се радваш; но когато стигнеш върха, веднага забелязваш зеещата пропаст и това е краят, това е смъртта. Качването става бавно, а слизането е бързо. На вашата възраст човек е настроен радостно. Надяваш се на много работи, които, впрочем, никога не се сбъдват. На моята възраст не се очаква нищо... освен смъртта.

Дюроа започна да се смее.

— Дявол да го вземе, тръпки ме побиват от вашите думи.

Норбер дьо Варен продължи:

— Не, сега вие не ме разбирате, но един ден ще си спомните за моите думи. Идва време, разбирате ли, а за мнозина доста рано, когато престават да се смеят, защото във всичко виждат ужасната маска на смъртта. О! Сега вие дори не можете да разберете тази дума — смърт. На вашата възраст това не означава нищо. На моята — тя ужасява. Да, започваш да я разбираш изведнъж, без да знаеш защо и за какво и тогава целият живот ненадейно изменя вида си. Ето вече петнадесет години откакто аз чувствам това... Вътре в мен нещо ме гложди, подобно кръвожаден звяр... Аз усещам как малко по малко, месец след месец, час след час рухвам — като къща, която трябва да рухне. Съзнанието за това разрушение ме промени във всяко отношение и аз сам себе си не мога да позная. От мене не остана нищо, което да напомня онзи бодър, радостен и силен човек, какъвто бях на тридесетгодишна възраст. Аз виждах как моите черни коси побеляваха с отвратителна и изкусна бавност! Изчезна моята хубава кожа, моите мускули, моите зъби, цялото мое предишно тяло, като ми остана само

скърбящата душа, която също скоро ще ми бъде отнета. Да, тя, подлата, ме изтощи, тя разруши бавно и мъчително цялото ми тяло, секунда след секунда. Сега аз чувствам смъртта във всичко до което се докосна. Всяка крачка ме приближава до нея, всяко движение, всяка въздишка ускорява това омразно разрушение. Да дишаме, да спим, да пием, да ядем, да работим, да мечтаем — всичко, което вършим, ни приближава до смъртта. И като заключение: да живееш, означава да умираш! О, вие ще узнаете всичко това! Ако бихте се замислили само четвърт час, бихте повярвали в това... Какво очаквате? Любов ли? Още няколко целувки и вие ще изгубите способността да се наслаждавате от нея... И после, освен нея, какво? Парите ли? За какво стават те? Да си купуваме жени? Печална участ! За да ядем много, да тлъстеем и да викаме нощем от припадъци от подагра? И после какво остава още? Славата ли? За какво ни е, щом като тя не се появява под формата на любов? Е, а после, какво — в края на краищата винаги смърт. Сега аз често я виждам толкова близо, че ми се иска да протегна ръка, за да я отблъсна. Тя се намира навсякъде по земята и изпълва пространството... Аз я виждам навсякъде — в малките животни, смазани наред пътя, падащите листа, белият косъм, забелязан в брадата на един приятел, всичко това ме кара да викам от дъното на измъчената си душа: „Ето я!“ Тя ми отравя всичко, което аз правя, всичко, което аз виждам, всичко, което аз ям и пия, всичко, което аз обичам — лунната светлина, слънчевия изгрев, необятното море, чудните реки, красивите летни вечери, когато тъй леко се диша.

Той вървеше бавно, малко запъхтяно, сякаш говореше сам на себе си и като че беше забравил, че го слушат. И продължи:

— И никога никое същество не се връща отново. Пазят снимки, изображения, посредством които може да се възпроизведат предметите, но моето тяло, моето лице, моите мисли, моите желания никога няма да се възродят отново и в същото време ще се появят милиони, милиарди същества, на които в едно пространство от няколко сантиметра ще бъдат също така разположени носа, очите, челото, бузите, устата, които ще имат същата душа, както моята, но аз няма да се върна и нищо от моето същество няма да се появи отново в тези безкрайни и разнообразни страдания, безкрайно различни и все пак приличащи си едно на друго. Защо да се привързваме? Към кого да хвърлим виковете на отчаянието?

В какво можем да вярваме? Всичките религии са безсмислени с техния наивен морал и егоистични обещания. Само смъртта е нещо, в което няма съмнение.

Той се спря, хвана Дюроа за двата края на пардесюто му и каза с протяжен глас:

— Помислете върху всичко това, млади човече, мислете за него в продължение на дни, месеци, години и ще виждате живота в съвсем друг вид. Потрудете се да се отървете от всичко това, което ви ограничава, направете свръхчовешко усилие да престанете да живеете за вашето тяло, за вашите интереси, за вашите мисли, и всичко човешко, за да обърнете внимание на друго, и вие ще разберете колко малко значение имат препирните между романтици и натуралисти, както и обсъждането на бюджета.

Норбер дьо Варен тръгна с по-бързи крачки:

— Вие също ще познаете ужаса на безнадеждността. Вие ще се видите давящ се, загиващ във вълните на съмненията. Вие ще викате на всички посоки „помощ“ и никой няма да ви отговори. Вие ще простирате ръце, ще молите за помощ, за любов, за утеха, но никой няма да дойде. Защо ни е съдено да страдаме така? Защото ние идваме на света по законите на материята, а не според законите на душата; но благодарение на засилването на мисълта, се създава несъответствие между изискванията на нашата растяща интелигентност и неизменните условия на нашия живот. Погледнете посредствените хора: ако тях не ги сполетят големи нещастия, те се чувстват доволни, без да страдат от световната скръб. Животните също не я чувстват.

Той пак се спря, помисли няколко секунди, после каза с уморен и съкрушен вид:

— Аз, аз съм едно изгубено същество. Аз нямам ни баща, ни майка, ни брат, ни сестра, ни деца, ни Бог.

След кратко мълчание добави:

— Аз нямам нищо друго, освен стихове.

После, като вдигна глава към небето, където светеше бледата луна, той издекламира:

И аз търся отговор на тази тъмна тайна.

В черното и пусто небе, където плува

бледото небесно светило.

Двамата стигнаха до моста на Съгласието, преминаха го в мълчание, после минаха край двореца на Бурбоните. Норбер дьо Варен отново заговори:

— Оженете се, драги мой, вие не знаете какво значи да живеете сам на моите години. Самотата ми причинява сега голяма мъка: самота въщи вечерно време, край огъня... През тези часове ми се струва, че съм съвсем сам в света, заобиколен от непознати опасности, неизвестни и страшни неща; и преградата, която ме отделя от съседа ми, когото аз не познавам, ме отделя от него така, както от далечните звезди, които виждам през прозореца си. Мен ме обхващат нервни тръпки, ужас и страх, и от мълчанието на стените изпадам в отчаяние. Тъй безкрайно, тъй печално е мълчанието на стаята, в която живееш сам. Това безмълвие угнетява не само тялото, но и душата. И всеки шум, всяко изскърцване на мебелите те кара да трепваш, защото не си очаквал никакъв шум в това мрачно жилище.

Той пак млъкна и после добави:

— Когато човек е стар, добре е да има деца!

Те стигнаха до средата на улица „Бурбонска“. Поетът спря пред една висока къща, позвъни, стисна ръката на Дюроа и му каза:

— Забравете всичките тези старчески дърдорения, млади човече, и живеете според възрастта си. Сбогом!

И той изчезна в тъмния коридор.

Дюроа продължи пътя си със свито сърце. Струваше му се, че пред него се е разтворила пропаст, пълна с кости, в която и той един ден ще се сгромоляса. „Дявол да го вземе, сигурно не е много весел неговият живот — промълви той. — Аз не бих взел място на първия ред, за да присъствам на дефилирането на неговите мисли!“

Той се спря, за да стори път на една парфюмирана дама, която беше слязла от файтона и отиваше в дома си, и жадно погълна миризмата от парфюмите, с които беше изпълнен въздухът. Изведнъж той трепна от радост и надежда: мисълта за г-жа дьо Марел, която той утре ще види, го обхвана напълно.

Всичко му се усмихваше, животът му пращаше нежни поздравии. Колко приятно е, когато надеждите се сбъдват.

Жорж Дюроа заспа опиянен от радост.

Сутринта стана рано, за да се поразходи в Булонската гора, преди да отиде на така желаното посещение.

Вятърът утихна, през нощта времето се беше оправило и лъхаше априлска свежест, а слънцето сякаш галеше лицето му. Всички, които живеяха в Булонската гора, бяха излезли в чудното утро на разходка, подмамени от светлия и приятен ден.

Дюроа бавно вървеше, като поглъщаше лекия сладостен пролетен въздух... Той мина през Триумфалната арка и тръгна по голямата алея, на противоположната страна на тази, която беше за ездачи. Гледаше яздещите мъже и жени, все богати хора. Но сега той не им завиждаше. Той ги познаваше почти всички по име, знаеше колко голямо е богатството им, познаваше скритата страна на техния живот, понеже неговата професия беше го превърнала в нещо като алманах на парижки знаменитости и скандали.

Минаваха амазонки, стройни, сякаш излята от тъмното сукно, което покриваше тялото им, с високомерен и недостъпен вид, характерен за много жени, когато яздат. Дюроа се забавляваше, като шепнеше с половин глас — както шепнат в черква молитвите — имената, титлите и качества на любовниците, които те имаха, или които им приписваха. Понякога вместо да каже „барон дьо Танкеле“, „принц дьо ла Турангейран“, той произнасяше „остров Лесбос“, „Луиза Мишо от «Водевила»“, „Роза Маркетен от Операта“.

Тази игра го забавляваше, сякаш бе открил, че под външността на аскета се крие вечният и безкраен срам за човека и това го радваше, утешаваше и ободряваше. После той каза на висок глас:

„Сбирщина от лицемерие!“ и потърси с очи ездачи, за които беше чувал скандални истории.

Той видя мнозина, които бяха фалшификатори при игрите на карти в клубовете, за които това служеше за единствен източник, единственият сигурен източник за доходи.

Други, също известни, живеяха също изключително с приходи от своите жени, което беше на всички известно; а някои, както казваха, с доходите на своите любовници. Мнозина бяха платили своите дългове (акт на чест), тъй че никой никога не узнаваше откъде са тези пари (доста подозрителна мистерия). Той видя хора, занимаващи се с

финансови сделки, чието забогатяване имаше за начало кражбата, но които биваха канени навсякъде, в най-видните и благородни къщи. Имаше хора, които се ползваха с такава почит, че дребните буржоа сменяха шапки при срещата си с тях, въпреки, че началните им спекулации в големите национални предприятия не бяха тайна. Всички те се държаха високомерно, имаха нахален поглед, презрителна усмивка — както тези, които имаха бакенбарди, така и тези, които имаха само мустаци.

Дюроа продължаваше да се смее, повтаряйки: „Да, няма какво да се каже, това са сган от алчни и ненаситни хора, сган от паразити!“

Но мина един файтон, красив, нисък, теглен от два бели коня, с развяващи се гриви и опашки; караше го малка блондинка, позната куртизанка, зад която седяха двама лакеи. Дюроа се спря с желание да се поклони и да поздрави това парвеню на любовта. А тя нахално изваждаше на показ безумния разкош, който беше спечелен с безчестие, за да дразни разхождащите се лицемерни аристократи. Може би той смътно почувства, че между тях съществува някаква прилика, някаква природна връзка, че те принадлежат към еднаква порода, имат една душа и че неговите успехи ще бъдат също тъй дръзки.

Дюроа се връщаше, като вървеше бавно, чувстваше се доволен. Той стигна пред къщата на своята стара любовница малко по-рано от определения час.

Тя го прие с протегнати устни, сякаш между тях не е имало никакво спречкване и даже след няколко секунди забрави благоразумната предпазливост, която тя пазеше в къщата си. После, целувайки завитите краища на мустаците му, каза:

— Ти не знаеш ли колко бях притеснена, мили мой? Аз се надявах на цял меден месец и ето изведнъж моят мъж ми се стовари на врата за шест седмици; той е в отпуск. Но аз не искам да остана през тези шест седмици без теб, особено след нашата малка свада. И ето какво измислих. Ти ще дойдеш на обяд в понеделник, аз вече му говорих за теб. Ще те запозная с него.

Дюроа остана в недоумение, понеже никога не беше му се случвало да се среща лице в лице с човека, жената на когото той имаше. Той се страхуваше нещо да не го издаде — някой поглед, някоя дума или нещо такова.

— Не, аз предпочитам да не се запознавам с твоя мъж — каза той.
Тя, учудена, настояваше, като се беше изправила с широко отворени очи пред него.

— Но защо? Какво е това особничене? Че това е съвсем обикновена работа. Аз не мислех, че ти си толкова глупав?

— Е, добре, аз ще дойда на обяд в понеделник — каза обидено той.
Тя прибави:

— За да не се възбуди подозрение, аз ще поканя семейство Форесте, макар че не мога да търпя в къщата си гости.

До самия понеделник Дюроа съвсем не мислеше за това посещение, но качвайки се по стълбите, той почувства особено безпокойство. Не за това, че му беше неловко да стисне ръката на мъжа, да яде неговия хляб, да пие неговото вино. Той смътно се страхуваше от нещо, което сам не можеше да си обясни какво е.

Като влезе в салона, той остана да чака, както обикновено е редът. После вратата на стаята се отвори и той видя един висок, с побеляла коса мъж, с изискана външност, с орден. Той се приближи до него и с особена вежливост му каза:

— Моята жена много ми говори за вас, уважаеми господине, и на мен ми е много приятно да се запозная с вас.

Дюроа тръгна към него, като се силеше да придаде на лицето си израз на голяма съсредоточеност. Той стисна с преувеличена изразителност подадената му ръка. После двамата седнаха, но не знаеха за какво да поведат разговор.

Г-н дьо Марел тури дърво в огъня и попита:

— Отдавна ли се занимавате с журналистика?

Дюроа отговори:

— От преди няколко месеца.

— О, вие бързо сте напреднали!

— Да, доста бързо.

И той започна да говори без много да мисли върху това, което казва за разни обикновени работи, както често се случва между хора съвсем непознати. Той се успокои и взе да му става все по-приятно. Дюроа гледаше сериозното и важно лице на г-н дьо Марел, чувствайки силно желание да се разкикоти, и мислеше: „Теб аз ще ти сложа рога, старче, ще ти сложа рога“. И едно вътрешно доволство го обхвана, една

радост на крадец, който е сполучил и който не подозират, една престъпна, възхитителна радост. Изведнъж му се прииска да стане приятел на този човек, да се сдобие с доверието му, да го накара да разкаже съкровени тайни на своя живот.

Г-жа дьо Марел влезе в стаята и с ведра усмивка се приближи до Дюроа, който не посмя в присъствието на нейния мъж да ѝ целуне ръката, както той всеки път правеше. Тя беше весела и спокойна, като човек, който е свикнал на всичко, който в своя откровен цинизъм намира тази среща за обикновена и проста. Дойде Лорин и подаде със срамежлив вид челото си на Жорж, като се стесняваше от баща си... Майката каза:

— Защо сега не го наричаш Бел Ами?

Момичето се изчерви, сякаш бяха извършили някаква голяма нередност, сякаш бяха разкрили нещо, което не трябваше да се казва, сякаш бяха разбудили съкровена тайна на нейното сърце. Когато дойде семейство Форесте, всички се изненадаха от вида на Шарл. Той беше много отслабнал и побледнял и кашляше неспирно. Той съобщи, че по настояване на лекаря идния четвъртък отива в Кан.

Семейство Форесте си тръгнаха рано. Дюроа, като клатеше глава, каза:

— Струва ми се, че неговият конец е много изтънял и че няма да го бъде за дълго.

Г-жа дьо Марел потвърди със спокоен глас:

— О! Той е изгубен! Ето човек, който е имал щастие да намери такава жена. Може да се каже, че тя върши всичко. Тя е в течение на всичко. Тя познава всички, без да се издава за това. Получава всичко, което желае! О, тя е майсторка, фина хитруша и интригантка, както никой друг. Ето едно съкровище за мъж, който би искал да напредва в живота си.

Жорж попита:

— Може би тя отново ще се омъжи скоро?

Г-жа дьо Марел отговори:

— Да, аз не бих се учудила, ако бих узнала, че тя има някого предвид... Някой депутат... Ако само не се срещнат големи морални... пречки... Но, както и да е, аз нищо не знам.

Г-н дьо Марел каза нетърпеливо:

— Ти винаги подозираш у хората такива работи, каквито аз не обичам. Не се намесвай в чуждите работи. Нека всеки постъпва според съвестта си. Би било добре, ако всички хора се ръководеха от това правило.

Дюроа излезе с неспокойно сърце и с разни мисли и планове в главата си.

На другия ден той отиде у семейство Форесте и ги завари да стягат багажа си. Шарл лежеше на едно канапе, като дишаше тежко и повтаряше:

— Трябваше да замина още преди един месец...

После даде на Дюроа цял ред инструкции за вестника, макар че всичко беше уредено и решено от г-н Валтер. Когато Жорж си тръгна, той стисна енергично ръцете на своя приятел:

— Е, скъпи мой, доскорошно виждане!

Г-жа Форесте го изпрати до вратата и той веднага ѝ каза:

— Не сте ли забравили нашия договор? Ние сме приятели и съюзници, нали? Ако вие имате нужда от мен, каквато и да бъде тя, не се двоумете. Една телеграма или едно писмо и аз ще бъда на разположението ви.

Тя прошепна:

— Благодаря. Няма да забравя.

И нейният поглед му казваше също „благодаря“, но някак по-дълбоко и нежно.

Когато Дюроа слизаше по стълбите, той срещна бавно изкачващия се г-н дьо Водрек, когото вече беше видял един път при нея. Той имаше печален вид — може би поради това заминаване.

Като искаше да се покаже светски човек, Дюроа го поздрави вежливо. Дьо Водрек отвърна с учтивост, но някак много гордо.

Съпрузите Форесте заминаха в четвъртък вечерта.

VII.

Заминаването на Шарл придаде на Дюроа по-голяма тежест в редакцията на „Ла ви франсез“. Той се подписа под някои статии, както и под хрониката, защото патронът искаше всеки да отговаря за ръкописа

си. Отдаде му се случай да има и няколко полемики, в които той излезе победител. Неговите продължителни контакти с държавни хора малко по малко го подготвиха за ролята на хитър и проникателен политически редактор.

На неговия хоризонт се виждаше само едно облаче. Едно хулително вестниче непрекъснато го нападваше, като в негово лице атакуваше водещия хрониката в „Ла ви франсез“, любимеца на г-н Валтер, както го наричаше анонимният сътрудник на този лист, който носеше името „Перо“. Всеки ден в този лист се печатаха клевети, остри нападки и всякакъв род инсинуации.

Веднъж Жак Ривал каза на Дюроа:

— Вие сте много търпелив.

— Какво може да се направи, та тук няма открита атака.

Един предобед, когато Дюроа влизаше в залата на редакцията, Буаренар му даде брой от „Перо“:

— Вземете, пак има една неприятна за вас бележка.

— По повод на какво?

— По повод на арестуването на някоя си госпожа Обер от един агент от полицията на нравите.

Жорж взе вестника и зачете статията, носеща заглавието „Дюроа се забавлява“:

„Прочутият репортер на «Ла ви франсез» ни съобщава днес, че госпожа Обер, за чийто арест от агента на мръсната полиция на нравите вече писахме, съществувала само в нашето въображение. Но ние научихме, че тази личност живее на улица «Д'Екюрейл» №18, на «Монмартр». Изобщо, ние много добре разбираме какъв интерес или какви интереси карат агентите на Валтеровата шайка да защитават агентите на полицията, като гледат снизходително на техните търговски сделки. Колкото се отнася до гореспоменатия репортер, той по-добре би направил, ако не съобщава тези прекрасни сензационни новини, тайната на които той владее: известия за смъртни случаи, опровергавани на другия ден, за войни, които никога не е имало, съобщение за царски речи, никога не произнасяни, или, най-после, всички сведения, отнасящи се до «приходите на Валтер», или дори малките пикантерии за вечеринки у жени, ползващи се с успех, или за превъзходните качества

на известни продукти, които донасят не малко доход на някои от нашите събрата“.

Жорж остана по-скоро учуден, отколкото раздразнен, разбирайки, че зад това се крие нещо неприятно за него.

Буаренар продължи:

— Кой ви даде тези отзиви?

Дюроа напразно се мъчеше да си спомни.

— Сен Потен! — извика той изведнъж.

После отново препречете статията в „Перо“ и, възмутен от обвинението в продажност, той се изчерви.

— Значи подозират, че на мен ще ми платят за... — каза Дюроа.

Буаренар го прекъсна:

— Да, дявол да го вземе! Това е много неприятно за вас. Патронът се отнася сериозно към такива работи. В хрониката това може да се случи тъй често.

В този момент влезе и Сен Потен. Дюроа се обърна към него:

— Четохте ли бележката в „Перо“?

— Да, и аз току-що бях при госпожа Обер. Тя наистина съществува, но тя не е била арестувана. Този слух няма никакво значение.

Дюроа видимо се зарадва от казаното от Сен Потен и реши да се яви при директора. Той го посрещна някак студено и недоверчиво. Като изслуша каква е работата, г-н Валтер отговори:

— Идете вие самият лично при тази дама и напишете такова опровержение, след което да ви оставят на мира по тази история. Аз говоря за последиците. Това е много неприятно за вестника, за мен, и за вас. Журналистът, подобно на жената на цезаря, трябва да бъде вън от всякакви подозрения.

Дюроа, с когото тръгна и Сен Потен седна в един файтон извика на файтонджията:

— Улица „Д’Екюрейл“ 18, „Монмартр“!

Те се качиха на шестия етаж на едно грамадно здание. Отвори им стара жена, облечена в ленено елече:

— Какво искате още? — каза тя като видя Сен Потен.

Сен Потен отговори:

— Аз ви доведох господина, който е инспектор от полицията и желае да ви разпита по вашата работа.

Тя ги пусна да влязат.

— След вас дойдоха още двама от един вестник — каза тя.

После се обърна към Дюроа:

— Значи вие, господине, искате да разберете в какво се състои работата?

— Да. Вярно ли е, че вие сте била арестувана от един агент на полицията на нравите?

Ти плесна с ръце:

— Това никога не се е случвало, добри ми господине, никога! Ето как стои работата. Месарят, от когото пазарувам, продава прясно месо, но размерва невярно. Аз съм забелязвала това много пъти, но не съм казвала нищо. Неотдавна му поисках два килограма котлети, понеже очаквах на обяд дъщеря си и зет си, но забелязах, че той ми отмерва котлети от остатъците. Аз бих могла да сготвя от тях рагу, но щом купувам котлети, аз не искам да ползвам чуждите остатъци. Отказах да ги взема. Тогава той ме нарече стар плъх, а пък аз него — стар мошеник. И тъй започнахме да се караме и около магазина се събраха повече от стотина души, които умираха от смях. Най-после дойде един полицейски и ни покани да отидем да приключим разправията си при комисаря. Ние отидохме, а след това ни пуснаха. Оттогава аз купувам месо от друго място и, за да избегна нов скандал, не минавам вече покрай тази месарница.

Жената млъкна. Дюроа попита:

— Това ли е всичко?

— Това е цялата история, драги господине — каза тя и му предложи чаша касис, но той отказа да пие.

Дюроа се върна в редакцията и веднага написа отговора:

„Един анонимен драскач от «Перо», като си беше наострил перото, искаше да ме вкара в скандал заради една бабичка, която уж била арестувана от агента на полицията на нравите. Аз опровергавам това. Аз лично се срещнах с г-жа Обер, която е приблизително на около шейсет години. Тя ми разказа подробно за скарването си с един месар, който не ѝ отмервал месото точно, когато тя купувала котлети. Тази разправия

свършила с обяснение при комисаря.

Ето цялата история.

Колкото за другите инсинуации на редактора на «Перо», аз ги презирам. Но обикновено не се отговаря на подобни неща, щом като те са прикрити зад маска“.

Жорж Дюроа

Г-н Валтер и Жак Ривал одобриха бележката. Беше решено да се помести в същия ден след хрониката.

Дюроа се върна в квартирата си малко развълнуван и обезпокоен. Какво ще му отговори неговият противник? Кой е той? Защо го преследва така грубо? Като знаеше колко лоши са нравите на журналистите, той се опасяваше, че тая работа може да отиде по-далеч.

Когато на другия ден прочете отново бележката си напечатани във вестника, стори му се, че е много по-остра отколкото, когато той я пишеше. Може би трябваше да се смекчат някои изрази.

През целия ден беше разтревожен, а през нощта спа неспокойно. Стана много рано, за да си купи по-скоро брой от „Перо“, където трябваше да се появи отговора. През този ден беше много студено. Локвите край тротоарите бяха замръзнали.

Вестниците още не бяха излезли и Дюроа си спомни за онзи ден, когато беше напечатана неговата първа статия „Спомените на африканския ловец“. Ръцете и нозете му се вкоченяваха и го боляха, особено пръстите. Той започна да тича около стъкления павилион, през малкото прозорче на който се виждаше само носът и червените страни на продавачката, седнала край печката.

Най-после донесоха един пакет вестници и жената подаде на Дюроа един брой от „Перо“. Той започна да търси името си из колоните и отначало не намери нищо. Вече беше си отдъхнал облекчено, когато видя една бележка, поставена между две линии:

Господин Дюроа от „Ла ви франсез“ е написал едно опровержение и, като опровергава, той лъже. Въпреки това признава, че г-жа Обер съществува и че агентът я е водил в полицията. Остава само да се прибави думата „нрави“ след думата „агент“ и всичко би дошло на мястото си.

Но съвестта на някои журналисти е на едно ниво с таланта им. И аз се подписвам: Луи Лангретон.

Сърцето на Жорж усилено затуптя и той се върна в квартирата си, за да се преоблече, без да осъзнава това, което прави. Прочее, бяха го наскърбили и то по такъв начин, че нямаше никакво съмнение. Защо? За нищо. Заради една стара жена, която беше се карала със своя месар.

Той се облече бързо и тръгна към г-н Валтер, макар че беше едва осем часът сутринта.

Г-н Валтер, вече станал, четеше „Перо“.

— Е, добре — каза той с тържествен вид, след като Дюроа влезе. — Вие не трябва да отстъпвате.

Жорж не отговори нищо. Директорът продължи:

— Идете веднага и намерете Ривал. Той ще се погрижи за интересите ви.

Дюроа смотолевя нещо и отиде да се срещне с хроникьора. А той още спеше. Като чу да се звъни, Ривал скочи от леглото си. След като прочете отзива, каза:

— Дявол да го вземе. Това не може да бъде. Кой искате да бъде другият секундант?

— Още не знам.

— Буаренар? Какво мислите за него!

— Добре, Буаренар.

— Владее ли добре шпагата?

— Съвсем не.

— Дявол да го вземе! Ами с револвер боравите ли?

— Стрелям, но не съм майстор.

— Добре.

— Вие идете да се упражнявате, докато аз уредя всичко. Почакайте ме една минута.

Той излезе и скоро се върна избръснат, елегантно облечен.

— Елате с мене — каза той.

Ривал живееше на първия етаж в малък хотел. Двамата слязоха в един много голям зимник, превърнат в зала за фехтовка и стрелба.

След като запали цял ред газови рогове, които се простираха до дъното на друг зимник, където се издигаше направен от желязо човек,

боядисан в червен и син цвят, той сложи на масата два чифта револвери нова система и започна да командва отсечено, сякаш бяха на самото място на дуела:

— Готово ли е? Огън! — Едно, две, три.

Дюроа, съвсем объркан, се подчиняваше, повдигаше ръце, мереше се и стреляше, като често улучваше манекена точно в корема. Още в ранното си детство той беше се упражнявал в стрелба, като убиваше на двора птици със стария бащин револвер. Жак Ривал, доволен заявяваше:

— Добре, много добре, много добре, ще ви тръгне, ще ви тръгне.

И след това, като го остави сам да се упражнява, каза:

— Стреляйте така до обяд. Ето ви патрони, не се страхувайте, че ще ги свършите. Аз ще дойда да ви взема за закуска и ще ви донеса новини.

И той излезе. Като остана сам, Дюроа постреля малко, после седна и се замисли. Колко глупаво беше това! Нима от това работата се променяше? Нима след дуела мошеникът преставаше да бъде мошеник? Какво спечелва един честен човек като се излага на куршума на някой мерзавец. И размишлявайки за мрачните страни на живота, той си спомняше за разсъжденията на Норбер дьо Варен, за слабостта на човешкия ум, за посредствеността на идеите, на стремежите и за нищожеството на човешкия морал. „Дявол да го вземе, колко е прав той“ — почти извика Дюроа.

Жорж почувства жажда. Като чу зад себе си шум от стичащи се капки, той се огледа и видя някакъв душ. Отиде и пи вода от крана. После отново изпадна в размисъл. В подземията беше потискащо като в гробница. Глухият тропот на файтоните напомняше трясък на гръмотевица. Колко е часът сега? Времето тук течеше като в тъмница, където то се определя единствено благодарение на появата на надзирателя на затвора, който донася храна.

Изведнъж Жорж чу стъпки и гласове. Влезе Ривал, придружаван от Буаренар. Щом като видя Дюроа, той каза:

— Всичко е уредено.

Дюроа помисли, че всичко ще свърши с извинително писмо. Сърцето му радостно затуптя.

— А!... благодаря — промълви той.

Хроникьорът продължи:

— Този Лангремон е много отстъпчив и прие всичките ни условия. Двадесет и пет крачки и да се стреля по команда вдигайки револвера. В тоя случай ръката е по-уверена. Ето, Буаренар, вижте...

И като взе оръжието, той започна да стреля, като доказваше, че премерването е по-удобно, когато револверът постепенно се издига с ръка. След това каза:

— Сега да отидем да закусим.

Тръгнаха към най-близкия ресторант. Дюроа през цялото време мълча. Той яде, за да не помислят, че го е страх. После тръгна с Буаренар за редакцията, където, разсеян, машинално изпълняваше задълженията си. В очите на всички той се показва смел.

Привечер Жак Ривал дойде да му стисне ръката. Те се уговориха, че секундантите ще го вземат със себе си с файтона в седем часа сутринта и ще се отправят за гората Верине, където ще стане дуелът.

Всичко това стана въпреки неговата воля, без неговото участие, без да каже една дума, без да заяви нещо, без да приеме или откаже. Всичко се случи с такава бързина, че той беше замаян, изплашен и не можеше да си даде ясен отчет за това, което става.

Жорж Дюроа се върна вкъщи около девет часа вечерта, след като вечеря с Буаренар, който от чувство на преданост не се отдели от него през целия ден.

Като остана сам в продължение на няколко минути, Жорж развълнувано се разхождаше из стаята с големи крачки. Беше много разстроен. Само една мисъл изпълваше ума му: Утре ще бъде дуелът. Той е бил войник, той е стрелял срещу арабите, без да има обаче за него някаква опасност, сякаш стреляше като на лов по някоя дива свиня.

Дюроа беше направил това, което трябваше да се направи. Той беше се показал такъв, какъвто трябваше да бъде. За него ще приказват, ще го ободряват, ще го хвалят. После той каза на висок глас, тъй както се говори в минути на силна възбуда на мисълта: „Колко брутален е този човек!“

И пак седна и се отдаде на размисъл. После хвърли върху малката масичка визитната картичка на своя противник, връчена му от Ривал. Той я препрочете пак, макар че през деня я беше чел поне двадесет пъти: „Луи Лангремон, ул. «Монмартр» 176.“ Нищо повече.

Жорж разглеждаше буквите, които му изглеждаха мистериозни,

съдържащи големи безпокойства. Луи Лангрмон — кой беше този човек. Каква възраст има? Колко е висок? Какво е лицето му? Не е ли възмутително, че един чужденец, един непознат идва тъй неочаквано да разбие живота ви, без никакъв повод, под влиянието на каприз, заради бабата, която се беше карала със своя месар?

Той повтори още веднъж на висок глас: „Колко е брутален!“

И Жорж застана неподвижно, замислен, без да сваля очи от визитната картичка. В него се зараждаше омраза към това късче хартия, смесена с чувство на слабост. Колко глупава е цялата тази история! Той взе малките ножички за нокти и проби с тях по средата напечатаното име, сякаш беше промушил някого.

И тъй, Дюроа ще трябва да се бие и да се бие с револвер? Защо той не беше избрал шпагата? Всичко би свършило с малко одраскване, а в стрелбата с револвер никога не можеш да бъдеш уверен в последствията. „Трябва да бъда смел!“ — каза си той.

Звукът на гласа му го накара да трепне. Той се огледа. Почувства се силно нервиран. Изпи чаша вода и легна да спи.

В стаята беше студено, но под завивката бързо се затопли. Но не можеше да заспи. Обръщаше се ту на лявата си страна, ту на дясната. По някое време почувства жажда. Стана, пи вода. Беше неспокоен: „Нима мене ме е страх?“ — питаше се той. Защо сърцето му започваше лудо да бие при най-малкия шум в стаята? Когато часовникът иззвъня, той скочи изплашен. И трябваше да отвори устата си, за да си поеме дъх.

Дюроа се опитваше да разсъждава философски върху темата за страха. Не, той нямаше право да се страхува, защото беше решил да върви докрай. Решил беше да се бие, да покаже мъжество. Но сега се чувстваше разстроен. И отново го обхвана съмнение, тревога и страх. Разбира се, той ще отиде на мястото на двубоя. Но ако се уплаши? Ако изгуби съзнание? Той мислеше за своето положение, за своята репутация, за своето бъдеще?

Изведнъж го обхвана силно желание да се огледа в огледалото. И запали свещта. Като погледна лицето си, той едва се позна. Стори му се, че никога не беше се виждал такъв. Очите му бяха опулени. Изглеждаше блед, много блед.

И като куршум го прониза мисълта: „Утре, по това време, аз може

би ще бъде мъртъв“. И сърцето му отново започна силно да бие. Той отиде до леглото си и изведнъж си представи как лежи прострян по гръб, бездиханен. Лицето му бе изпито, пожълтяло, сякаш бе лице на мъртвец, а ръцете му бяха прозрачно бели.

Изплашен от гледката, която си представи, той бързо отиде до прозореца, отвори го и започна да гледа навън. Ледена студенина премина от главата до нозете му и той се отдалечи от прозореца. Реши да запали огън. И той се залови за работа. Когато се докосваше до какъвто и да е предмет, ръцете му се разтреперваха нервно, главата му се замайваше, сякаш беше пил. Мъчителни мисли не му даваха покой и той се питаше: „Какво да правя? Какво ще стане с мен?“ И отново започна да се движи из стаята като повтаряше машинално: „Трябва да бъде енергичен, твърде енергичен“.

По някое време се стресна, разтърси глава: „Ще трябва да пиша на родителите си. Може би ще ми се случи нещо“.

И той седна, взе лист пощенска хартия и написа: „Мили ми тате, мила ми мамо...“ Но това обръщение му се стори много фамилиарно в такива трагични обстоятелства. Той скъса листа и написа друго: „Мили ми тате, мила ми мамо, тази сутрин аз ще се бия на дуел и тъй като може да се случи...“

Той не посмя да напише останалото и се изправи. Отново го завладя тревожна мисъл. Днес ще трябва да се бие на дуел. Това е неизбежно. Какво става с него. Той искаше да се бие. Неговото решение беше окончателно. Но в същото време му се струваше, че няма да има сили да отиде дори на мястото, където ще бъде дуела. От време на време зъбите му глухо потракваха и той се питаше: „Дали друг път моят противник се е бил на дуел? Добре ли стреля? Ползва ли се с известност? Заема ли видно положение?“ Жорж никога не беше чувал неговото име. Но ако този човек не беше добър стрелец, не би се съгласил на опасния двубой с револвери.

И Дюроа за кой ли път си представяше сцената на дуела. Пред него една подир друга изплуваха и най-малките подробности на борбата. И изведнъж той видя точно пред себе си тази малка черна, дълбока и зловеща цев на револвера, откъдето трябваше да излезе куршумът. И изпадна в страшно отчаяние. Цялото му тяло трепереше. Стискаше зъбите си, за да не вика, изпитваше безумно желание да се търкаля по

пода, да къса и хапе всичко, което му попадеше. Като видя до печката една чаша, той се сети, че в шкафа има бутилка питие, от която по навик от войнишките години си сръбваше сутрин по чашка. Като стисна бутилката, той жадно започна да пие направо от нея. Той я оставяше, само когато трябваше да си поеме въздух. Топлина, подобна на пламък, започна да му гори из стомаха, разля се из всичките му клетки и укрепи душата му. И изведнъж почувства, че му става горещо. Отвори прозореца. Денят настъпваше ясен и студен. Горе звездите сякаш умираха в дълбините на небето. Локомотивите с пищене започваха да излизат от депото, като всеки търсеше своята вагонна композиция. Други някъде отдалеч отправяха в простора остър зов и повтаряха своите пробуждащи викове, както правят петлите в селото.

„Аз може би повече няма да видя това“ — мислеше си Дюроа. Като чувстваше, че може отново да изпадне в отчаяние, сам започна да се окуражава: „Хайде, не трябва за нищо да мисля до момента на срещата. Това е единственото средство да бъда смел“.

Жорж Дюроа се залови с тоалета си. Бръснейки се, той още веднъж попадна под гнета на мисълта, че за последен път вижда лицето си. Отпи глътка питие и започна да се облича. Мъчително изминаваше последният час. Той ходеше назад — напред из стаята като се мъчеше да запази душевно равновесие. Когато почукаха на вратата, той едва не падна на гърба си — тъй силно беше вълнението му. Това бяха неговите секунданти. Вече!

Те бяха облечени в шуби. След като му стисна ръката, Ривал каза: — Навън студът е чисто сибирски. — После попита: — Добре ли сте?

— Да, много добре.

— Спокоен ли сте?

— Много даже.

— Всичко ще бъде наред. Вече ядохте и пихте ли нещо?

— Да. Нямам нужда повече от нищо.

Буаренар, заради тържествеността на събитието, беше си сложил един жълто-зелен чуждестранен орден, който Дюроа никога не беше виждал досега.

Излязоха. Във файтона ги очакваше някакъв господин. Ривал го представи:

— Доктор льо Брюман.

Дюроа му стисна ръката:

— Благодаря ви.

След това понечи да седне на предната седалка, но нещо твърдо го накара да подскочи. Това беше кутията с револверите.

Ривал повтаряше:

— Не! Дуелистът и лекарят да седнат отзад!

Дюроа се подчини и седна до лекаря.

Секундантите също се качиха и колата тръгна. Кутията с револверите притесняваше всички, особено Дюроа, който предпочиташе да не я вижда. Опитаха да я сложат отзад, но тя ги блъскаше по хълбоците, после я поставиха между Ривал и Буаренар. През цялото време кутията падаше от седалката. Накрая я сложиха при краката си.

Разговорът вървеше трудно, въпреки че лекарят разказваше анекдоти. Откликваше само Ривал. На Дюроа му се искаше да покаже, че се владее. Страхуваше се да не издаде вълнението си. Измъчваше го страхът да не би да започне да трепери.

Скоро файтонът излезе на полето. Беше около девет часът. В студеното зимно утро цялата природа блестеше. Дърветата бяха облечени в скреж. Земята звънтеше под конските стъпки. В сухия въздух ясно отекваше и най-малкият шум. Зимното слънце обливаше замръзналата земя с лъчи, които не топлеха.

— Аз взех револверите от Гастин Рент — казваше Ривал на Дюроа. — Той сам ги напълни. Кутията е запечатана. Ще прибавим към тях револверите на нашия противник и след това ще избираме оръжие на късмет.

Дюроа отговори машинално:

— Аз ви благодаря.

Ривал започна да му дава разни указания и съвети, като наблягаше, че трябва да се държи достойно. Той повтаряше всяка точка по няколко пъти:

— Когато попитат: „Готови ли сте, господа?“ — вие ще отговорите със силен глас: „Да“. Когато изкомандват „Огън“ — вие ще вдигнете бързо ръката си и ще гръмнете, преди да чуете три.

И Дюроа повтаряше на себе си: „Когато изкомандват «Огън», аз

ще вдигна ръката си; когато изкомандват «Огън», аз ще вдигна ръката си“. Той заучаваше това, както децата учат уроците си, за да запомнят по-добре прочетеното. „Когато изкомандват «Огън», аз ще вдигна ръката си“.

Файтонът навлезе в някаква гора, зави надясно в една алея, после още по-вдясно. Ривал рязко отвори вратата и извика на файтонджията:
— Там, през онова пътче.

И файтонът тръгна по път, ограден от двете страни с дървета, чиито мъртви листа, оскрежени, трептяха. Дюроа продължаваше да си повтаря: „Когато изкомандват «Огън», аз ще вдигна ръката си“. И, обезнадежден, той си помисли, че ако файтонът сега се обърне, всичко ще приключи в този миг. О, какво щастие би било, ако можеше това да стане! И ако той би могъл да си счупи крака...

Но Жорж забеляза, че на една полянка сред гората е спрял друг файтон, а четирима мъже тъпчеха с краката си, за да се стоплят. И той започна да диша толкова трудно, че си полуотвори устата, за да поеме въздух.

Първи слязоха секунданти, после лекарят и Дюроа. Ривал беше взел кутията с револверите и тръгна заедно с Буаренар към хората, които чакаха тяхната група. Дюроа видя как те се поздравиха церемониално, после тръгнаха заедно около полянката, гледайки ту земята, ту дърветата, сякаш търсеха нещо паднало или изхвъркнало. Накрая се събраха накуп и започнаха да се въртят, както децата, когато играят.

Доктор льо Брюман попита Дюроа:

— Добре ли се чувствате? Имате ли нужда от нещо?

— Нищо, благодаря ви.

Стори му се, че е луд, че спи, че бълнува, че с него става нещо свръхестествено.

Страхуваше ли се? Може би. Той не знаеше. Всичко около него се въртеше. Жак Ривал се върна и прошепна с доволен вид:

— Всичко е готово. Имахме щастието да изберем револверите за дуела.

За Дюроа това беше съвсем безразлично.

Снеха му палтото. Той се подчини. Попипаха джобовете на редингота му, за да се уверят, че не носи никакви книжа, нито

портфейл, за да се предпази.

Жорж си повтаряше като молитва: „Когато изкомандват «Огън», аз ще вдигна ръката си“.

След това го отведоха до един от прътовете, забити в земята, и му дадоха револвера. Чак сега той забеляза стоящия срещу него нисък, с опадали коси човек, който носеше очила. Това беше неговият противник. Той го виждаше много добре, но не мислеше нищо друго, освен това: „Когато изкомандват «Огън», аз ще вдигна ръката си и ще стрелям“.

Сред дълбокото мълчание се обади един глас, като че идеше отдалеч:

— Готови ли сте, господа?

Жорж извика:

— Да.

Същият глас заповяда:

— Огън!

Жорж Дюроа вече не чуваше нищо друго, нищо не забелязваше, не си даваше сметка за нищо, той чувстваше само, че си повдига ръката, натискайки с всичката си сила спусъка.

И в следващия миг забеляза малко дим около дулото на револвера. Неговият противник стоеше, без да променя позата си. Жорж видя, че над неговата глава също има малко облаче.

И двамата бяха стреляли. Всичко беше свършено. Секундантите и лекарят го разглеждаха и пипаха, разкопчаха му редингота и го питаха неспокойно:

— Не сте ли ранен?

Той отговори разсеяно:

— Не, не вярвам.

Лангремон също не беше ранен. Жак Ривал изропта недоволен:

— С тези проклети револвери винаги става така: или куршумът ще мине над тебе, или ще те пречука както трябва. Мръсно оръжие!

Дюроа не помръдваше, парализиран от учудване и радост: „Дуелът беше свършил!“ Трябваше да му измъкнат оръжието, понеже той продължаваше да го стиска в ръката си. Струваше му се, че се беше сражавал с целия свят. Дуелът беше свършил! Какво щастие. Обзет от смелост, той бе готов да предизвика когото иска.

Секундантите беседваха няколко минути за мястото и часа на срещата, на която трябваше да съставят протокола. После отново се качиха в колата и файтонджията, който се смееше на капрата, подкара конете, пляскайки с камшика си.

Четиримата закусиха на булеварда, обсъждайки станалото събитие. Дюроа разказваше за своите усещания:

— Аз съвсем не се страхувах. Нали забелязахте това?

— Да, вие добре се държахте — каза Ривал.

Когато протоколът бе съставен, дадох го на Дюроа, за да го помести в хрониката. Той се изненада като прочете за двата куршума, разменени с г-н Луи Лангремон и, малко неспокоен, попита:

— Но ние изстреляхме само по един куршум.

Ривал се усмихна:

— Да, един куршум... всеки по един куршум... та стават два куршума.

Дюроа прие това обяснение за удовлетворително и повече нищо не попита.

Валтер го целуна.

— Браво, браво! Вие защитихте името на „Ла ви франсез“! Браво, Дюроа!

Вечерта Жорж Дюроа посети главните редакции и най-големите кафенета по булеварда. На два пъти се срещна със своя противник, който също демонстрираше дръзката публична защита на достойнството си. Те не се поздравиха. Ако единият от тях беше ранен, те щяха да си стиснат ръцете.

На другата сутрин, около единадесет часа, Дюроа получи малка синя депеша:

„Боже мой, колко се изплаших! Ела скоро на улица «Константинополска», за да те целуна, моя любов! Колко си храбър — аз те обожавам.

Кло“.

Жорж Дюроа се отзова на поканата и още щом се яви на срещата, тя се хвърли в прегръдките му, като го обсипваше с целувки.

— О, мили мой, ако знаеше как се вълнувах, четейки сутрешните

вестници. О! Разкажи ми. Кажи ми всичко. Искam всичко да зная.

Жорж разказваше за случилото се с най-малките подробности.

— Навярно си прекарал страшна нощ преди дуела! — каза тя.

— Съвсем не. Спах много добре.

— Аз пък не бих мигнала. Разкажи ми как мина всичко на мястото на дуела.

— Когато застанахме един срещу друг, на двадесет крачки, на разстояние четири пъти по-голямо от тази стая, Жак, като попита готови ли сме, изкомандва: „Огън“. Аз веднага вдигнах ръката си и я прострях в права линия, но сгреших, като се мерех в главата. Моят револвер имаше много твърд спусък, а аз съм свикнал с револвер, спусъкът на който няма голямо съпротивление. Съпротивлението на спусъка отклони куршума. Все едно, той прелетя около моя противник. Той, безобразникът, също стреля добре! Неговият куршум профуча край лицето ми и аз усетих вятъра, който се беше образувал.

Тя беше седнала на коленете му и го държеше в прегръдките си. Кло шепнеше:

— Бедничкият ми, бедничкият ми...

Накрая, когато той свърши разказа си, тя каза:

— Аз не мога да живея без тебе! Но сега моят мъж е в Париж и това е съпроводено с неудобства. Често аз ще съм свободна сутрин по един час, преди ти да си станал, и ще мога да дойда да те целуна, но аз за нищо на света не бих влязла в твоята ужасна къща. Какво да правим?

Ненадейно на Жорж му дойде една чудесна мисъл и той попита:

— Колко плащаш тук?

— Сто франка на месец.

— Много добре, аз ще наема тази квартира и ще се пренеса в нея.

При новото ми положение моята не ме устройва.

Тя помисли няколко минути, после отговори:

— Не. Аз не искам.

Той се изненада:

— Защо?

— Защото...

— Това не е никаква причина. Тази квартира е тъкмо за мен. Аз съм тук. Аз ще остана тук.

Той започна да се смее.

— Но тя е на мое име.

Тя продължи да упорства:

— Не, не искам...

— Защо, кажи най-после?

Тогава тя нежно му прошепна:

— Защото тука ти ще се любиш с други жени, а аз не искам.

Той се възмути:

— Никога няма да бъде това. Аз ти обещавам.

— Не, все пак ти ще ги довеждаш.

— Аз ти се заклевам.

— Истина ли?

— Честна дума. Това гнезденце е наше, само наше.

И в изблик на любов тя го прегърна:

— Съгласна съм, мили мой. Но ако ти не устоиш на думата си дори веднъж, макар един само път, всичко между нас ще свърши завинаги.

Той се закле и решиха да се премести още в същия ден. После тя му каза:

— В неделя те каня вкъщи да обядваме заедно. Моят мъж те намира очарователен.

Дюроа се почувства поласкан.

— Ах, нима?...

— Да, ти спечели неговите симпатии. И още нещо: казал си ми, че си израснал в селски чифлик, нали?

— Да, защо?

— Значи си запознат със земеделието?

— Да.

— Тогава му говори за градинарството и за реколтата, той много обича това.

— Добре, ще се погрижа да не забравя.

Преди да излезе, тя го обсипа със страстни целувки. След този дуел нейната любов се разпали още по-пламенно.

Отивайки към редакцията, Дюроа си мислеше: „Какво чудно същество. Колко е лекомислена, като птичка. Кой би могъл да знае какво иска тя и какво обича! И каква смешна двойка! Каква фантастична случайност е съединила този старец с тази безразсъдна жена? Кое е накарало този инспектор да вземе тази студентка?“ После

заклучи: „Все пак това е една чудесна любовница. Аз ще бъда голям глупак, ако я изпусна“.

VIII.

Дуелът издигна Дюроа в ранг на един от главните хроникьори на „Ла ви франсез“. Но понеже изпитваше голяма трудност при изразяването на мислите си, той си избра за своя специалност теми, трактуващи упадъка на нравите, изменението на характера, отслабването на патриотизма, анемията на чувството за чест у французите. (Той беше измислил думата „анемия“ и се гордееше с това).

И когато г-жа дьо Марел със своя скептичен и насмешлив, чисто парижки ум, се подиграваше на неговите разсъждения, той отговаряше, усмихвайки се: „Да! Но това ще ми създаде по-късно голяма репутация“.

Сега той живееше на улица „Константинопол“, където беше отнесъл своя куфар, своята четка, бръснач и сапун, предмети, които съставяха неговата покъщнина. Два или три пъти в седмицата младата жена идваше при него. Обикновено го заварваше в леглото и тя незабавно се събличаше и лягаше до него, все още треперееща от студа.

Дюроа пък всеки четвъртък вечеряше у тях и доставяше удоволствието на мъжа ѝ, като говореше с него за агрономия. И понеже той самият обичаше това, което земята ражда, понякога тъй се увличаше в разговорите си, че съвсем забравяха тяхната жена, която дремеше на канапето.

Лорин често заспиваше ту върху коленете на баща си, ту на коленете на Бел Ами.

И когато журналистът си отиваше, г-н дьо Марел винаги заявяваше с патетичен тон, с който той говореше за най-малкото нещо: „Това момче е наистина много приятно. То има много развит ум“.

Наближаваше края на февруари. Сутрин по улиците от количките на цветопродавачките започваше да се разнася аромат на теменуги. В житейското небе на Дюроа нямаше нито едно облаче. Една вечер той намери писмо, тикнато под вратата на квартирата си. Той погледна

печата и разбра, че писмото е изпратено от Кан. Той отвори плика и зачете:

„Кан, вила «Жоли»

Скъпи приятелю, вие ми бяхте казали, нали, че мога да разчитам на вас във всичко. Тогава, ето, аз се обръщам към вас с една голяма молба, а именно да дойдете да ме придружавате, да не ме оставяте сама в последните минути на Шарл, който вече е на умирање. Той може би не ще може да преживее тази седмица, макар че още става, но лекарят ме предупреди.

Аз нямам вече нито сила, нито кураж да присъствам денем и нощем на тази агония. И аз с ужас мисля за последните минути, които приближават. Аз няма към кого да се обърна, освен към вас, понеже моят мъж няма никакви роднини. Вие бяхте негов приятел; той ви отвори вратата на вестника. Елате, аз ви моля. Аз нямам друг, когото да извикам.

Оставам предан ваш другар
Мадлен Форесте“

Особено чувство изпълни сърцето на Жорж, едно чувство на освобождение, на перспективи, които се откриваха пред него, и той прошепна: „Разбира се, аз ще отида. Бедният Шарл! Това очаква всички ни!“

Патронът, на когото той съобщи за писмото на младата жена, се съгласи да разреши заминаването му, но без особено желание, като повтаряше:

— Но върнете се бързо, вие сте ни необходим.

Жорж Дюроа тръгна за Кан на другия ден с бързия влак в седем часа, след като беше предизвестил семейство дьо Марел с телеграма.

Пристигна на другия ден около четири часа вечерта. На гарата го посрещна изпратен от г-жа Форесте човек, който го отведе във вилата „Жоли“, разположена на един хълм, сред гора от елхи. Красиви бели къщи изпълваха пространството от Кан до залива Жуан. Вилата беше малка, ниска, в италиански стил. Тя бе накрая на пътя, който минаваше зигзагообразно през дърветата и след всеки завой се откриваха чудесни гледки.

Слугата отвори вратата и извика:

— О, господине, госпожата ви очаква с нетърпение.

Дюроа попита:

— Как е със здравето си господарят?

— О, не е добре, господине. Той няма да издържи дълго.

Салонът, в който Дюроа влезе, беше обвит с розов плат с гълъбови шарки. Голям и широк прозорец гледаше към града и към морето. Жорж шепнеше: „Дявол да го вземе, тук е хубаво като на чифлик. Откъде имат толкова пари?“

Шумът на рокля го накара да се обърне. Г-жа Форесте му подаде и двете си ръце:

— Колко е хубаво, че дойдохте!

И тя го целуна неочаквано. После те се спогледаха.

Г-жа Форесте беше малко бледа, отслабнала, но все пак свежа.

Дори му се стори, че беше станала по-хубава. Тя прошепна:

— Той е много зле, разбирате ли, той усеща, че си отива и ме тероризира жестоко. Аз му казах за вашето идване. Но къде е вашият багаж?

Дюроа отговори:

— Оставих го на гарата, понеже не знам в кой хотел ще ме посъветвате да отседна, за да бъда по-близо до вас...

Тя се подвоуми, после каза:

— Вие ще се настаните у нас. Вашата стая вече е готова. Всеки момент той може да умре и ако това се случи нощем, аз ще бъда сама. Аз ще пратя да потърсят багажа ви.

Той се поклони:

— Както обичате.

— Сега полекичка — каза тя.

Той я последва. Тя отвори една врата на първия етаж и Дюроа видя до прозореца, седнал в едно кресло, завит, посинял под червената светлина на залязващото слънце един труп, който го гледаше. Той едва го позна, това бе неговият приятел. В тази стая се усещаше миризмата на разни лекарства — миризма в стая на всеки туберкулозен, която трудно може да се определи каква е.

Форесте вдигна бавно ръката си, с видимо усилие.

— Ето те — каза той, — ти идеш да ме видиш преди да умра.

Благодаря ти.

Дюроа се опита да се пошегува:

— Да те видя умрял! Това не е нещо приятно и аз не бих дошъл за това нещо в Кан. Аз дойдох да те видя и да си почина малко.

Форесте каза:

— Седни — и той наведе глава, сякаш се пренесе в печални размишления.

Той дишаше някак бързо, тежко, изпускайки от време на време къси стонове, сякаш искаше да напомни на другите колко много е болен. Като разбра, че той не иска да говори повече, жена му се облакът на прозореца и каза, показвайки хоризонта с движение на главата си:

— Вижте там! Нали е красиво?

Хълмът срещу тях, обсеян с вили, се спускаше чак до града, който беше разположен по дължината на брега в полукръгове. Едната му страна завършваше с насип, където се намираше старата част на града със старинна пожарна кула; другата достигаше до Кроазет, срещу Леринските острови. Те изглеждаха като две зелени петна върху съвсем синята вода. Човек можеше да помисли, че това са две големи плаващи петна.

В далечината, затваряйки хоризонта от другата страна на залива, като се издигаше над насипа и над пожарната кула, върху блесналото небе се очертаваше дълга верига от синкави планини — ту кръгли, ту островърхи, ту назъбени. Веригата завършваше с голяма пирамидовидна шапка, простряла основите си в широкото море.

Г-жа Форесте посочи:

— Това е Естерел.

Зад тъмните планини небето беше пурпурно, кърваво и позлатено дотолкова, че окото не можеше да издържи на този блясък. Дюроа, като не намираше по-подходящи думи, за да изкаже учудването си, прошепна:

— О, да! Това е чудесно!

Форесте обърна глава към жена си и помоли:

— Дай ми малко въздух.

— Пази се, късно е, слънцето залязва — отговори тя, — ще се простудиш, а знаеш, че при това състояние на здравето ти това ще ти

навреди.

Той направи с дясната си ръка слабо, трескаво движение, като че искаше да удари с юмрук, и прошепна със злобната гримаса на умиращ. Устните му бяха изтънели, а страните хлътнали:

— Казвам ти, че се задушавам. Какво значение има за тебе дали ще умра един ден по-рано или по-късно, щом вече съм обречен...

Тя широко разтвори целия прозорец. Вятърът ласкаво погали и тримата. Това беше един топъл, нежен, мек вятър, предвестник на пролетта, напоен с уханието на разцъфтяващите дървета; най-силно се усещаше миризмата на смола и острото благоухание на еквалиптите.

Форесте поемаше въздуха със своето прекъсващо се и трескаво дишане. Той заби ноктите си в ръчките на креслото и каза с писклив, злобен шепот:

— Затвори прозореца. На мен това ми вреди. Предпочел бих да се задуша в някоя гробница.

И жена му затвори прозореца, после се загледа в далечината, като опря челото си до стъклото.

Дюроа се чувстваше неудобно, искаше му се да побеседва с болния, да го успокои. Но той не можеше да измисли нищо утешително.

— Значи и тук не се чувстваш добре? — попита той.

Форесте сви рамене и сърдито каза:

— Както виждаш — и отново отпусна глава.

Дюроа продължи:

— Дявол да го вземе, тук в сравнение с Париж, е чудесно. Там още е зима. Вали сняг, град, дъжд и тъй е тъмно, че трябва да се пали лампа още в три часа.

Форесте попита:

— Какво ново има в редакцията?

— Нищо ново. Назначиха за твой заместник малкия Лакрин от „Волтер“, но той не е подходящ. Време е да се завърнеш!

— Аз? Аз скоро ще отида да уреждам хрониката на шест стъпки под земята.

Мисълта за смъртта като идея фикс не излизаше от главата му, звънеше като камбана във всяка негова дума, във всяка мисъл.

Настъпи дълго мълчание, дълбоко и мъчително мълчание. Пламтящият залез бавно се губеше; планините чернееха на фона на

червеното, тъмнеещо небе. Един цветен лъч, начало на мръкването, който още беше запазил отблясъка на умирация пламък, проникна в стаята, озари мебелите, стените, покривките, ъглите със смесените тонове на мастилото и пурпура. Огледалото на камината, в което се отразяваше хоризонта, пламтеше също като някое грамадно кърваво петно.

Г-жа Форесте не мръдваше от мястото си, като продължаваше да стои гърбом към стаята и с лице към прозореца. Шарл започна да приказва с прекъсващ, задъхващ се, раздиращ душата глас:

— Още колко пъти ще мога да видя залеза на слънцето?... Осем... десет... петнадесет... или двадесет... може — тридесет... но не повече... Вие имате време, вие, другите... Но аз, с мен е свършено вече... И това ще продължава... след мен, сякаш още съм жив...

Той помълча няколко минути, после пак започна:

— Всичко това, което виждам, ми напомня, че няма да го видя повече след няколко дни... Това е страшно... да не мога да виждам нищо... нищо от това, което съществува... най-малките предмети, които пипаш — чашите... чинийките... леглото, където тъй приятно се почива... файтоните. Как хубаво е вечерно време да се поразходиш с файтон. Как обичах всичко това...

Той правеше с пръстите си върху ръчките на креслото нервни леки движения, сякаш свиреше на пиано. А когато мълчеше, беше потягостно, отколкото когато говореше, тъй като всеки чувстваше, че той мисли за най-страшното...

И Дюроа изведнъж си спомни това, което му беше казал Норбер дьо Варен преди няколко седмици: „Аз сега виждам смъртта тъй близо, че на мен често ми се иска да я прогоня с ръка... Аз я виждам навсякъде. Малките животни, премазани наскроз пътя, падащите листа, белият косъм, забелязан в брадата на някой приятел, ми късат сърцето и ми викат: «Ето я!»“

Тогава той не беше разбрал това; сега, като гледаше Форесте, той разбираше за какво е ставало дума. И го обхвана непозната, ужасна тъга, сякаш виждаше на това кресло, където се задушаваше този човек, ужасната смърт с издигната ръка. Искаше му се да стане, да избяга, да се върне веднага в Париж! О! Ако беше знаел колко е тягостно тук, не би дошъл никога.

Нощта беше изпълнила стаята, сякаш преждевременен траур беше обвил умирация. Виждаше се само прозорецът, в чието светло стъкло се очертаваше неподвижният силует на младата жена.

Форесте попита раздразнено:

— Е, какво, няма ли все пак да донесат лампата? Ето какво означава грижи за болен...

Тъмната сянка на фигурата, която се очертаваше на стъклото на прозореца, изчезна и се чу звън на звънец, който се разнесе из цялата къща. Само след минута влезе един слуга и постави лампа върху камината. Г-жа Форесте попита мъжа си:

— Ще спиш ли или ще слезеш да вечеряш?

— Ще слеза — промълви той.

Докато чакаха вечерята, тримата постояха още около час неподвижно, казвайки си само от време на време някоя банална дума. Те се страхуваха от мълчанието, от тишината в тази стая, където вече витаеше смъртта.

На Дюроа му се стори, че вечерята е безкрайно дълга. Те ядяха мълчаливо, без шум. Слугата влизаше тихо, излизаше, донасяше порциите обут в меки пантофи, понеже тракането на обувката дразнеше Шарл. Само монотонното тиктакане на часовника нарушаваше тишината.

След вечерята Дюроа се оплака, че е уморен и се оттегли в стаята си. Облегнат на прозореца, той гледаше пълната луна, застанала на сред небето, приличаща на грамадна глобусовидна лампа. Тя разстилаше върху белите стени на вилите своята матова и суха светлина и пръскаше над морето снопове от нежна движеща се позлата. Дюроа трескаво мислеше каква причина да намери, за да си отиде по-бързо. Хрумваха му хитрости, съчиняваше телеграми, получени уж от г-н Валтер, който го викаше да се върне.

Но неговото решение да избяга му се стори съвсем невъзможно. Когато се събуди на другия ден, той вече бе убеден, че г-жа Форесте няма да повярва на неговите измислици. Плашеше се от собствената си страхливост, поради която можеше да изгуби всичките облаги от своята преданост. Той си каза: „Пребиваването ми тук е отегчително, но в живота има и неприятни моменти. Трябва да издържа и без това няма да трае дълго“.

Беше ясен лазурен ден, един от тези ясни лазурни дни, който изпълват душата с радост. Дюроа слезе до морето, тъй като сметна, че още е много рано да влезе при Форесте.

Когато се върна във вилата, за да закуси, слугата му каза:

— Господарят вече два-три пъти пита за вас. Не искате ли да идете при него?

Дюроа влезе в стаята на Форесте. Той сякаш спеше в креслото. Жена му, легнала на дивана, четеше.

Болният изправи главата си:

— Е, как си? Тази сутрин изглеждаш добре — каза Дюроа.

— Да, по ми е добре — прошепна Форесте, — чувствам се по-добре. Закуси по-бързо с Мадлен, защото искам да направим една обиколка с файтон.

Щом младата жена остана сама с Дюроа, тя каза:

— Ето, днес той вярва, че ще оздравее. Още от сутринта чертае разни планове. Ние след малко ще отидем на залива Жуан, за да купим фаянсови материали за нашата квартира в Париж. Той много настоява да излезе, но аз се страхувам да не се случи нещо. Той няма да може да понесе друсането на файтона по пътя.

Когато файтонът пристигна, Форесте бавно, с помощта на слугата си слезе по стълбите. Като видя колата, той поиска да му махнат покрива.

— Ще настинеш. Това е безумие — противеше се жена му.

Той упорстваше:

— Не, на мен ми е много по-добре така.

Отначало минаха по сенчест път, който лъкатуши между ред градини, които придават на Кан вид на английски парк. После тръгнаха по пътя, който води за морето.

Форесте даваше описание на местността. Най-напред посочи вилата на парижки граф. След това обясни поименно коя къща чия собственост е. Беше весел, една изкуствена жалка веселост на осъден на смърт. Той показваше с пръста си, понеже нямаше сила да повдигне ръката си.

— Гледайте, ето остров „Света Маргарита“ и замъка, откъдето е избягал Базен. Да, ще я помним ние тази история!

След това започна да си припомня за службата в полка, за имената

на офицерите, всеки от които си имаше своя история.

Изведнъж пътят изви и заливът Жуан се разкри цял със своето бяло село и върха Антип на другия край. А Форесте, обхванат внезапно от някаква детинска радост, шепнеше:

— Ах! Ескадрата ще видиш сега, ескадрата!

В средата на малкото пристанище наистина се виждаха половин дузина големи кораби, приличащи на скали, които имат малки разклонения. Те изглеждаха тъй тежки и прилепени към дъното, че не можеше да се разбере как е възможно да се местят и движат. Те наподобяваха плаваща батарея, кръгла, висока, с вид на обсерватория, подобно на маяците, които се построяват върху рифовете.

Един голям тримачтов параход мина край тях, за да излезе в открито море, като беше разперил белите си блестящи платна. Сред тези железни, ужасни чудовища, застанали сред водата, той изглеждаше грандиозен и красив.

Форесте се мъчеше да ги познае всичките. Той назоваваше имената им: „Колбер“, „Сюфрен“, „Адмирал Дюпери“, „Грозний“, „Разоряващия“, после се поправяше:

— Не, имам грешка, онзи там е „Разоряващия“.

Стигнаха до голям павилион с надпис: „Фаянсови изработки на залива Жуан“. Файтонът, след като обиколи една ливадка, спря пред вратата.

Форесте искаше да купи две вази, които да сложи върху библиотеката си. Понеже той не можеше да слезе от файтона, донасяха му моделите един след друг. Дълго време той избира, като се съветваше с жена си и с Дюроа:

— Разбираш, това е за шкафа в дъното на моя кабинет. От моето кресло аз ще мога да ги гледам винаги. Как бих искал да изберем нещо старинно, в гръцки стил.

Той разглеждаше образците, поръчваше да донесат други, отново вземаше първите. Най-после направи избора си и, като заплати, поиска да ги изпратят веднага.

— След няколко дни ще се върна в Париж — каза той.

Тръгнаха си обратно. Но някъде долу, откъм залива, нахлу студено течение и болният започна да кашля. Отначалото приличаше на малка криза, но кашлицата постепенно се усилваше и премина в някакво

особено хълцане и хъркане. Форесте се задушаваше; и всеки път, когато искаше да поеме въздух, кашлицата късаше гърлото му, като излизаше от дълбочините на гърдите му. Нищо не помагаше и не можеше да го успокои. Наложиха се на ръце да го отнесат от файтона в стаята. Дюроа, който държеше нозете му, чувстваше как те се свиваха с всяко конвулсивно свиване на дробовете му.

Въпреки топлината на леглото, кризата продължи до среднощ. По някое време лекарствата потушиха смъртоносните атаки на кашлицата. През цялата нощ, чак до сутринта, Форесте не затвори очи.

Първото му желание бе да повикат бръснаря, понеже имаше навик да се бръсне всеки ден. Той се надигна, за да е по-удобно на бръснаря, но трябваше веднага да го сложат на леглото. Дишаше слабо и тежко с неимоверни усилия. Изплашена, г-жа Форесте нареди да събудят Дюроа, който току-що си беше легнал, за да го помоли да отиде да търси лекар.

Жорж почти веднага доведе лекаря Гаво, който предписа успокоително и даде няколко съвета. Но когато Дюроа отиде да го изпраща, лекарят каза:

— Това е агонията. Той ще умре утре заранта. Предупредете тази бедна млада жена и пратете да извикат свещеник. Аз тука нямам повече работа. Разбира се, ако потрябвам, аз съм на ваше разположение.

Дюроа помоли да повикат г-жа Форесте:

— Той вече умира. Лекарят посъветва да се извика свещеник. Какво мислите да се прави?

Тя остана дълго време в двоумение, после каза бавно, пресметнала всичко:

— Да, така ще бъде по-добре... в много отношения... Аз ще го подготвя, ще му кажа, че свещеникът иска да го види... Или нещо такова... Ще съм ви благодарна, ако отидете да доведете свещеник. Той да не бъде придирчив, а да се задоволи само с една изповед и да ни отърве от всичко друго...

Дюроа доведе един стар, добродушен свещеник, който разбра положението. Когато влезе при умиращия, г-жа Форесте излезе и седна, заедно с Дюроа, в съседната стая.

— Това много го развълнува — каза тя. — Когато споменах за свещеник, лицето му беше в ужас, като че... като че той беше

почувствал... почувствал... едно дихание... разбирате ли... Той разбра, че вече бе свършено и че трябваше вече да брои часовете...

Г-жа Форесте беше много бледа.

— Аз няма да забравя никога израза на неговото лице — каза тя. — В този момент той виждаше смъртта. Той я виждаше...

Двамата чуваха гласа на свещеника, който говореше високо, понеже беше малко глух. Той казваше:

— Но не, но не. Вие съвсем не сте в такова лошо положение, както си въобразявате. За доказателство може да послужи туй, че аз дойдох като приятел, като съсед.

Те не можеха да чуят какво каза Форесте. Старецът продължи:

— Не, аз няма да ви причестявам. Ние ще говорим за това, когато оздравеете. Ако искате да се възползвате от моето посещение, за да се изповядате малко, на мен ще ми бъде приятно. Аз съм пастор и използвам всеки случай да съм в услуга на паството си.

Настъпи дълго мълчание. Навярно Форесте говореше със своя беззвучен, задъхващ се глас.

След това изведнъж свещеникът започна да говори с друг тон, с тон на свещенослужител:

— Божието милосърдие няма край, изчетете Confiteor, мое чадो. Вие може би сте го забравили, аз ще ви помогна. Повтаряйте след мен: Confiteor Deo omnipotenti... Beatae Mariae semper virgini...

От време на време той спираше, за да може болният да повтаря след него. После каза:

— Сега се изповядайте.

Младата жена и Дюроа не се помръдваха от мястото си, обхванати от странно смущение, потресени, в печално очакване.

Форесте нещо избъбри, свещеникът повтори:

— Вие сте имали греховни наклонности... От какъв род, чадо мое?

Младата жена стана.

— Да идем в градината. Не трябва да чуваме неговите тайни — каза тя.

И те излязоха. Седнаха на една пейка край вратата, до разцъфнал розов храст и зад кошница, пълна с карамфили, които изпълваха въздуха със своите силни и приятни ухания.

Дюроа попита след късо мълчание:

— Много ли време още ще останете тук?

— О, не. Когато всичко свърши, аз ще се завърна — отговори тя.

— След десетина дни.

— Да, най-много.

— Той няма ли родители?

— Никого, освен братовчеди. Неговите родители са умрели, когато той е бил още съвсем млад.

И двамата гледаха, мълчейки една пеперуда, която събираше нектар от карамфилите, прехвърквайки от един на друг, с трептящи криле, чиито трептения продължаваха и когато тя кацаше.

Слугата съобщи, че свещеникът е свършил. Качиха се заедно горе. Форесте изглеждаше още по-отслабнал, отколкото през вчерашния ден. Свещеникът го държеше за ръката.

— Довиждане, чадо мое, аз ще дойда утре заранта.

Когато той излезе, болният, който се задушаваше, се опита да простре двете си ръце към жена си и прошепна:

— Спаси ме... спаси ме... мила моя... аз не искам да умирам... не искам да умирам... О, спасете ме... Кажете какво трябва да се направи, повикайте лекар... Ще взема всичко, което трябва... Аз не искам... не искам...

Той плачеше. Големи сълзи се търкаляха по неговите хлътнали бузи, а отслабналите краища на устата му правеха гримаса като на плачещо дете. После ръцете му, които паднаха върху леглото, започнаха да се движат бавно и непрекъснато, сякаш търсеха нещо върху покривката.

Жена му също се разплака, шепнейки:

— Няма нищо, няма нищо. Това е само криза, утре ще ти бъде по-добре. Ти вчера се умори много от разходката.

Форесте дишаше много по-бързо, отколкото заморено куче; той дишаше тъй ускорено, че дишането не можеше да се брой, тъй тихо, че едва се долавяше. Той повтаряше непрекъснато:

— Аз не искам да умра!... О! Боже мой... Боже мой... Какво е това, което става с мен? Аз няма да видя повече нищо... нищо... никога... О! Боже мой!

Той виждаше пред себе си нещо невидимо за другиги и тъй чудовищно, че в неговите фиксирани очи беше замръзнал ужасът.

Ръцете му продължаваха своето страшно, еднообразно движение.

Изведнъж той се разтрепера от главата до нозете и прошепна:

— Гробища... мене... Боже мой!

Форесте млъкна. Лежеше неподвижен, задушен и вцепенен.

Времето минаваше. В съседния манастир часовникът удари дванадесет на обяд. Дюроа излезе, за да хапне малко. След един час той се върна. Г-жа Форесте отказа да обядва. Болният не мърдаше. Слабите му пръсти все още се движеха върху покривката, сякаш искаха да я метнат върху лицето му. Младата жена беше седнала в едно кресло, до самото легло. Дюроа седна в друго кресло до нея. Двамата мълчаха в очакване на най-страшното.

Беше дошла една медицинска сестра, изпратена от лекаря, която дремеше край прозореца.

Дюроа също задремваше, когато изведнъж почувства, че става нещо. Той отвори очите си тъкмо в този момент, когато Форесте беше затворил своите, подобно на две свещи, които угасват. Чу се слабо изхъркване и две струи кръв бликнаха от краищата на устата му и се стекоха по ризата му. Ръцете му престанаха да мърдат. Дишането спря.

Жена му разбра, че това беше краят и, като извика, падна на колене и заплака върху покривката. Жорж, изненадан и смаян, се прекръсти машинално. Медицинската сестра се пробуди, и като приближи до леглото, каза:

— Свърши се.

Дюроа, чието самообладание се върна, прошепна, като въздъхна облекчено:

— Не очаквах, че това ще стане толкова бързо.

Когато първото вълнение премина, след пролетите първи сълзи, те се заеха с всичко, което трябваше да се извърши около мъртвеца. Дюроа тича чак до вечерта.

Като се върна, той усети глад. И г-жа Форесте хапна малко; после отидоха в стаята на покойника, за да прекарат нощта около тялото му. Две свещи горяха върху нощната масичка, до една тарелка с вода, в която плаваше клонче от мимоза, понеже нямаше чимшир.

Дюроа и г-жа Форесте бяха сами около този, който не съществуваше вече. Те стояха без да говорят и, замислили се, гледаха в него.

Жорж, който се вълнуваше от настъпилата тайна около мъртвеца, гледаше в него втренчено, без да вдига очи. Погледът и мислите му като че бяха приковани в това изсъхнало лице, което изглеждаше още помършаво, поради мъждукащите пламъчета на свещите. Това беше той, неговият приятел, Шарл Форесте, който до вчера приказваше с него! Какво странно и ужасно нещо е това пълно изчезване на едно същество! О! Сега той си спомни думите на Норбер дьо Варен, който бе преследван от страха от смъртта: „Никога едно същество не се връща“. Ще се родят милиони и милиарди такива подобни, с две очи, един нос, уста, череп и мислите вътре в него, но този, който сега е прострян върху леглото, никога отново няма да дойде.

В продължение на много години той живееше, ядеше, смееше се, обичаше, както всички хора. Сега всичко това е минало. За него всичко е свършено завинаги. Един живот! Няколко десетки години и после нищо повече! Раждат се, израстват, наслаждават се, нещо очакват и после умират. Сбогом! Мъж или жена, ти никога няма да се върнеш на земята! И все пак всеки носи в себе си трескавия, неосъществим стремеж към вечност, всеки е нещо като вселена във вселената и всеки изчезва, изгаря безследно в кладата на новите поколения. Растенията, животните, хората, звездите, световите — всичко се ражда, после умира, за да придобие друг образ. Но никога едно същество не идва отново — нито едно насекомо, нито един човек, нито една планета!

Необясним, безграничен страх обхвана душата на Дюроа, страх пред това неизбежно небитие, което тъй мимолетно и тъй жестоко разрушава безследно всяко същество. Той вече чувстваше неговата заплаха над главата си. И си спомни за насекомите, които живеят само няколко часа, за животните, които живеят няколко дни, за хората, които живеят няколко десетки години, за планините, които живеят няколко хилядолетия или века. Каква е разликата между едните и другите? Няколко часа повече — ето всичко.

Дюроа се обърна, за да не гледа повече в мъртвеца. Г-жа Форесте, която беше навела главата си, изглежда също бе потънала в печални мисли. Нейните руси коси тъй красиво падаха върху печалното ѝ лице, че сладка надежда се породила в душата на Жорж. Защо да се отчайва, когато пред него има още толкова години!

И той започна да я съзерцава. Тя, владена в мислите си, не го

забелязваше. Жорж си помисли: „Ето, едничкото хубаво нещо в живота е любовта! Да държиш в прегръдките си любима жена! Ето границата на човешкото щастие. Колко щастлив е бил покойникът, че е живял с тази очарователна и интелигентна жена! Как са се запознали те? Как тя се е съгласила да се омъжи за този бедняк, за тази посредственост? Как тя можа да създаде от него все пак нещо?“

И Дюроа започна да мисли за тайните, скрити във всяко същество. Той си спомни клюките за граф дьо Водрек, който, както казваха, беше дал зестрата и беше я омъжил.

Какво сега тя ще предприеме? За кого ще се омъжи? За депутат ли, както предполагаше г-жа дьо Марел, или за някакъв кариерист, само че по-способен от Форесте? Имаше ли тя проекти, планове, определени намерения? Колко му се искаше да разбере всичко това! Но какво го интересува какво ще предприеме тя? Той си задаваше този въпрос и забеляза, че безпокойството му се дължи на смътни, една уловими мисли, които се крият в дълбочината на душата и които не се откриват, докато не се проникне в нейните глъбини.

Да, защо да не опита да спечели тази победа? Колко силен и безстрашен ще бъде с тази жена. И колко бързо той би могъл да отиде далеч и уверено напред!

И защо да не успее? Той знаеше, че тя го харесва, че изпитва към него нещо по-силно от симпатия — едно от тия увлечения, които се зараждат между близки натури, основано на взаимен интерес и мълчаливо съучастие. В нейните очи той изглеждаше интелигентен, решителен, твърд. Тя можеше да има опора и доверие в него. Тя именно него бе повикала в това трудно положение и защо го беше повикала? Нима той нямаше право да вижда в това нещо като избор, признание, намерения? Ако тя беше мислила за него именно в тази минута, когато щеше да овдолее, това бе затуй, защото може би бе решила той да стане неин нов другар.

Дюроа беше обхванат от нетърпеливото желание да разбере, да я попита за нейните намерения. Той трябваше да замине вдругиден, тъй като виждаше, че е невъзможно да остане сам с младата жена в тази къща. Значи, трябваше да бърза, трябваше още преди да се върне в Париж да я разпита деликатно и умело за нейните намерения, за да не допусне да се подчини на желанията на някой друг.

В стаята владееше пълна тишина; чуваше се само как часовникът, поставен на камината, правеше своето редовно металическо тиктакане.

Дюроа прошепна:

— Може би сте много уморена?

— Да, но повече съм потресена от всичко, което се случи — отговори тя.

Звукът на техните гласове ги учуди, разнасяйки се в тази мрачна стая.

И двамата изведнъж погледнаха в лицето на мъртвеца, сякаш очакваха, че той ще се размърда, ще започне да ги слуша, както правеше преди няколко часа. Дюроа повтори:

— О, това е един силен удар за вас, голяма промяна в живота ви, голям поврат в цялото ви същество.

Тя въздъхна продължително, без да отговори нещо. Той продължи:

— Колко печално е за една млада жена да се почувства изведнъж сама...

После млъкна. Тя не каза нищо. Жорж прошепна:

— За всеки случай, спомнете си за сключения между нас договор. Вие можете да разполагате с мен, както искате. Аз съм на ваше разположение.

Тя му протегна ръката си, като го погледна с един от тези нежни и мечтателни погледи, които могат да ни развълнуват до мозъка на костите:

— Благодаря ви, вие сте много добър, премного. Ако и аз имах смелост и можех да направя нещо за вас, също бих казала: разчитайте на мен.

Той хвана протегнатата му ръка и я задържа, като я стискаше в своята ръка, обхванат от силното желание да я целуне. После бавно я приближи до устните си — това бе една дълга целувка върху тънката, топла, парфюмирана кожа.

Дюроа почувства, че това приятелско галене може много да продължи и отпусна малката ръка. Тя падна върху коляното на младата жена, която каза сериозно:

— Да, аз сега ще бъда сама, но ще се опитам да намеря кураж.

Жорж не знаеше как да й даде да разбере, че той би бил щастлив, много щастлив, ако се ожени за нея. Разбира се, че той не можеше да й

каже това в този час, на това място, пред този труп. Все пак му се струваше, че би могъл да намери една от тия заплетени и двусмислени фрази, чрез които може да се каже всичко с намеквания и недоизказвания.

Но трупят го притесняваше, тоя вкочанясал труп, прострян пред него, когото той чувстваше между себе си и нея. При това вече се усещаше, че във въздуха в стаята се носи подозрителна миризма, дъх на гниене, което излизаше от тия разлагащи се гърди, първият мирис на труп, който, бедните мъртъвци, намиращи се на леглото, хвърлят на своите роднини и близки, които са около тях — ужасна миризма, с която те бързо изпълват своя мъртворешки ковчег.

Дюроа попита:

— Не може ли да се отвори малко прозорецът? Струва ми се, че въздухът е много развален.

Тя отговори:

— Да, наистина, аз също забелязах това.

Дюроа отвори прозореца. Цялата благоуханна свежест на нощта нахлу в стаята, като раздвижи пламъка на двете свещи, които горяха до леглото. Луната разливаше своето тъмно и спокойно тихо сияние над белите стени на вилите и над грамадната светеща повърхност на морето. Дюроа, който дишаше с пълни гърди, изведнъж се почувства препълнен с надежди, като че около него вееха крилата на приближаващото се щастие.

Той се обърна:

— Елате малко да се освежите — каза той. — Времето е чудно хубаво.

Тя се приближи спокойно и се подпря с ръце до него. И той тихо каза:

— Изслушайте ме и разберете добре туй, което искам да кажа. Не се възмущавайте от това, което говоря в един такъв момент. Но аз ще замина вдругиден, а когато вие ще се върнете в Париж, може да бъде късно. Чуйте... Аз не съм нищо повече от един бедняк, който няма нищо, цялата кариера на когото е бъдещето, както добре знаете. Но аз притежавам постоянство, малко интелигентност и съм на добър път, на добър път. Знае се какво може да даде един човек с положение, а един човек, който сега започва да устройва живота си, не се знае докъде ще

стигне. Толкова по-зле или толкова по-добре в този случай. С една дума — аз вече ви казах веднъж, във вашия дом, че най-откровената ми мечта е да се ожения за такава жена като вас. Аз сега ви повтарям това мое желание. Не ми отговаряйте веднага. Позволете ми да продължа. Аз не ви правя сега предложение. Времето и мястото не са подходящи за това. Аз искам само да знаете, че можете да ме направите щастлив с една дума, можете да направите от мен другар, брат, ако поискате и мъж, че моето сърце, както и целият аз ви принадлежа. Аз не искам ей сега да ми отговорите, не искам. Когато се срещнем в Париж, вие ще ми дадете да разбера вашето решение. До това време нито дума, нали?

Той изказа всичко това без да я гледа, като че хвърляше думите в прострялата се пред него нощна тъма. Изглеждаше, че сякаш и тя нищо не беше чула; през цялото време стоеше неподвижна, гледайки също пред себе си, устремила неподвижен поглед към бледния пейзаж, осветен от луната. Те дълго време останаха един до друг; лакът до лакът, мълчаливи и замислени.

После тя прошепна:

— Стана малко студено — и като се обърна, отиде до леглото; той я последва.

Когато Дюроа се приближи до трупа, той усети, че Форесте наистина започва да мирише и отдалечи креслото си, защото не можеше да издържи дълго.

— Ще трябва утре заранта да го погребем — каза Жорж.

— Да, да. Разбира се, дърводелецът ще дойде към осем часа — каза тя.

И Дюроа, след като въздъхна, отрони:

— Бедно момче!

Тя също въздъхна високо и тъжно.

Сега двамата го поглеждаха от време на време, вече свикнали с присъствието на смъртта, като мислено се примиряваха със загубата на един близък човек. Те мълчаха, продължавайки нощното си бдение. Но към полунощ Дюроа заспа. Когато се пробуди, той видя, че г-жа Форесте също спеше, и като се настани по-удобно, той отново затвори очи, шепнейки: „Дявол да го вземе, хубаво е да дремнеш така“. Неочакван шум го накара да трепне. Влизаше пазачката. Г-жа Форесте, която беше на креслото срещу него, също се изненада. Тя беше малко

бледа, но все така хубава, свежа, любезна, въпреки прекараната нощ върху канапето.

Изведнъж, като погледна в трупа, Дюроа се разтрепера и извика:
— О, брадата му!

Тя беше израснала за няколко часа, както би израснала върху лицето на жив човек. Те стояха смаяни от тази проява на живот в мъртвеца — сякаш се страхуваха от неговото възкръсване. Двамата изгубиха и ума, и дума.

Жорж и г-жа Форесте отидоха да си починат.

След като поставиха Шарл в ковчега, сякаш почувстваха веднага облекчение и успокоение. По време на закуската седнаха един срещу друг със силното желание да говорят по-утешителни, по-весели и оптимистични неща за живота. През широко отворения прозорец влизаше приятният полъх на пролетта, носеща благоуханния дъх на карамфилите, които цъфтяха до вратата, г-жа Форесте предложи на Дюроа да се поразходят из градината. Те вървяха бавно край малката морава, вдишвайки с удоволствие приятния въздух, пълен с мирис на бор и евкалипти.

Изведнъж г-жа Форесте заприказва, без да се обръща с лице към него, както той беше ѝ говорил през нощта. Тя каза, като изговаряше думите бавно, със сериозен тих глас:

— Чуйте, мой скъпи приятелю, аз много мислих... вече... върху това, което вие ми предложихте и не искам да си заминете, без да получите от мене отговор. Все пак аз няма да ви кажа нито да, нито не. Ние ще почакаме, ще видим... Ще се опознаем по-добре. Аз искам вие от своя страна да помислите добре. Не се поддавайте на едно увлечение. Ако аз говоря сега с вас за това, преди бедният Шарл да е спуснат в гроба, то е така, защото смятам за нужно след вашите думи да ви запозная с някои мои възгледи, за да не храните дълго време надеждата, която ми изказахте, ако ние нямате един... един... характер, който да ме разбира и да ме поддържа. Разберете ме добре. Бракът за мене не е вериги, а едно сдружение. Аз разбирам това като свобода, пълна свобода във всичките ми постъпки, действия, излизания от къщи. Аз не бих могла да понасям нито контрол, нито ревност, нито разсъждения върху моето поведение. Разбира се, че аз се задължавам никога да не изложа името на човека, за когото ще се омъжа, никога да не го поставя

в смешно или глупаво положение. Но, той от своя страна също трябва да се ангажира да вижда в мен жена, равна на него, една съюзница, а не една подчинена и послушна във всичко съпруга. Аз зная, че моите идеи не са като тези на всички други хора, но аз не мога да ги изменя. Ето всичко. Прибавям и това — не ми отговаряйте, това ще бъде безполезно и неуместно. Ние ще се видим и ще приказваме може би още за всичко това, но по-късно. Сега идете и се разходете малко. Аз ще отида при него.

Той бавно целуна ръката ѝ и тръгна, без да каже нито дума.

Видяха се за кратко по време на вечерята. После си отидоха в стаите, понеже и двамата бяха много изморени.

На другия ден Шарл Форесте беше погребан в гробищата в Кан.

Жорж Дюроа реши да си замине с бързия влак, който заминаваше в един и половина часа.

Г-жа Форесте го изпрати до гарата. Те се разхождаха спокойно перона, очаквайки часа на заминаването на влака, като разговаряха за различни неща.

Влакът пристигна, истински бърз влак, който имаше само пет вагона.

Дюроа зае мястото си, после пак слезе, за да поприказва още няколко минути с нея, обхванат ненадейно от скръб, от една печал, от една голяма тъга, че оставя тази жена, сякаш я изгубваше завинаги.

Един гаров чиновник викаше: „Марсилия, Лион, Париж — качвайте се!“

Дюроа се качи, после застана до вратата, за да ѝ каже още няколко думи. Локомотивът изсвири и влакът бавно тръгна.

Жорж, който се беше показал от прозореца, гледаше младата жена, застанала неподвижно на перона. И ненадейно, когато вече щеше да я изгуби от погледа си, той приближи и двете си ръце до устните и ѝ прати една целувка. Тя му отвърна също така, само че с едно по-плахо, нерешително, едва забележимо движение.

Втора част

I.

Жорж Дюроа се върна към всичките си предишни навици. Той беше се настанил на първия етаж на една малка къщица, на улица „Цариградска“. Живееше спокойно, като човек, който се готви за нов живот. Отношенията му с г-жа дьо Марел заприличаха почти на съпружески. Сякаш се упражняваше предварително в онова, което щеше да се случи скоро. Любовницата му, която често се чудеше на спокойствието и редовността на техните връзки, повтаряше, смеейки се:

— Ти си по-спокоен дори от мъжа ми, та не си е струвало трудът да го сменям.

Г-жа Форесте не беше се върнала от Кан. Той получи от нея писмо, в което му съобщаваше, че ще се върне едва към средата на април. Тя не споменаваше нещо за тяхното сбогуване. Той беше напълно решен да употреби всички средства, за да се ожени за нея, ако все пак тя се двоуми. Дюроа вярваше в оная пленителна сила, която усещаше в себе си, сила голяма и непреодолима, която покоряваше всички жени.

Едно късо писъмце го предизвести, че решителният час приближава:

„В Париж съм. Елате да се видим. Мадлен Форесте“.

Нищо повече. Той го получи с пощата, която пристигна в девет часа. И отиде при нея в същия ден в три часа. Тя му простря и двете си ръце, като го посрещна с хубавата си мила усмивка. Двамата няколко секунди се гледаха проникателно. После тя прошепна:

— Колко добър се показахте, като дойдохте там при онези ужасни обстоятелства.

— Аз бих направил всичко, което бихте ми заповядали — отговори той.

Двамата седнаха. Тя го разпита за новини, за семейството на Валтер, за всички сътрудници и за вестника. Тя често мислеше за вестника.

— Силно усещах липсата му — говореше тя, — много силно. В душата си се чувствам журналистка. Какво да ви кажа, обичам тази професия.

След това тя млъкна. Стори му се, че в усмивката ѝ, в тона на гласа ѝ, в самите ѝ думи имаше някаква покана. Макар че се беше зарекъл да

не бърза с решението си, той каза:

— Е, добре... Защо... защо... да не се заловите пак... с това занятие... под името... под името... Дюроа.

Тя изведнъж стана сериозна и, като постави ръката на рамото му, тихичко каза:

— Нека не говорим още за това.

Дюроа усети, че тя се ужасява и, като коленичи пред нея, започна страстно да целува ръцете ѝ, като повтаряше:

— Благодаря, благодаря, колко много ви обичам!

Тя стана. Той направи същото и забеляза, че е много бледа. В този миг Дюроа разбра, че я е спечелил. И понеже се намираха един срещу друг, той я прегърна, после я целуна по челото с нежна, продължителна целувка.

Когато се освободи от прегръдките му, тя поде сериозно:

— Слушайте драги мой, нищо още не съм решила. Възможно е решението да бъде „да“, но вие ще ми дадете дума, че никому нищо няма да казвате за това, докато аз не ви разреша.

Дюроа се закле да изпълнява волята ѝ и си тръгна с препълнено от радост сърце. От този ден той беше много предпазлив при посещенията, които ѝ правеше. Не искаше от нея категорично съгласие, защото тя имаше свой начин на действия — да казва „по-нататък“, да прави проекти, в които влизаха и неговият, и нейният живот.

Дюроа работеше мъжки, не харчеше много, мъчеше се да спести някой и друг фрак, за да не бъде без нищо, когато дойде часът да се жени.

Лятото мина, мина и есента без някой да подозре нещо, защото те се виждаха рядко и то като обикновени познайници.

Една вечер Мадлен, като го гледаше проникателно, му каза:

— Не сте ли съобшили още за намерението ми на г-жа дьо Марел?

— Не, скъпа моя. Аз ви дадох дума, че ще пазя тайна, затова никому нищо не съм казал.

— Е, добре, време е вече да я предизвестите. Аз пък ще предизвестя семейство Валтер. Това ще стане още тази седмица, нали?

Той се изчерви и каза:

— Да, още утре.

Тя отвърна очите си от него, сякаш не искаше да забележи

неговото смущение, и продължи:

— Ако искате, ние ще се венчаем в началото на май. Това ще бъде много удобно.

— На всичко ви се подчинявам с радост.

— Много приятно ще ми бъде сватбата да стане на десети май, който е съботен ден, защото ми е рождения ден.

— Нека бъде на десети май.

— Родителите ви живеят близо до Руан, нали?

— Да, близо до Руан, в Кантельо.

— Какво работят те?

— Те са... те са... дребни рентиери.

— Ах! Много желая да се запозная с тях.

Той се смути и каза:

— Само че те... са...

После той, като истински твърд човек, решително добави:

— Мила моя приятелко, те са селяни, имат кръчма и направиха големи усилия, за да ми дадат възможност да се изуча. Аз не се срамувам от тях, тяхната... тяхната... селска простота може би ще ви притесни.

Тя се усмихна прелестно и лицето ѝ светна от нескрита доброта:

— Не. Много ще ги обичам. Ще идем да ги видим. Аз искам. И за това ще ви говоря. Аз също съм дъщеря на бедни родители... Но ги изгубих. Умряха. Никого вече нямам на този свят. — Тя му подаде ръка и добави: — Освен вас.

Дюроа бе развълнуван, почувства се напълно покорен от тази жена.

— Мислех за нещо — каза тя, — но то е доста трудно да се обясни.

— Какво е то? — попита той.

— Е, добре скъпи мой, и аз съм като всички жени, имам си... слабостите, дребнавостите, обичам това, което блести и звъни. Страстно обичам да нося благородно име. Не можете ли някак да си облагородите малко името по случай женитбата ни?

И тя се изчерви сякаш му беше предложила нещо неприлично.

— Много често съм мислил върху това, но не ми се вижда лесно — отговори той спокойно.

Той се засмя и каза:

— Страх ме е да не стана смешен.

Тя си повдигна раменете и рече:

— Никак не, никак не. Всички правят това и никой не им се надсмива. Разделете на две името си: Дю Роа. Много хубаво звучи.

— Не, не бива — веднага отговори той. — Този начин е много прост, много обикновен, много известен. Аз мислех да взема името на родното си място — най-напред като литературен псевдоним, после полека-лека да го прибавя към моето име. След това е много по-лесно да разделя на две името си, както ми предлагате.

— Родното ви място е Кантельо, нали? — попита тя.

— Да.

Тя се подвоуми и каза:

— Не. Не обичам окончанието му. Не можем ли да поизменим тая дума... Кантельо.

Тя взе едно перо от масата и написа различни имена, като опитваше на глас звучността им. Изведнъж извика:

— Открих, ето, вижте.

И тя му подаде един лист хартия. Той прочете: „Г-жа Дю Роа дьо Кантел“.

Жорж помисли малко, после сериозно каза:

— Да, това е много добро.

Мадлен се зарадва твърде много и повтаряше:

— Дю Роа дьо Кантел, Дю Роа дьо Кантел, г-жа Дю Роа дьо Кантел.

— Това е чудесно, чудесно.

И тя добави убедена:

— И ще видите колко лесно ще го възприемат всички. Но трябва да намерим подходящ случай, защото после ще бъде много късно. Още от утре вие ще подписвате хрониките си с името Д.ї дьо Кантел, а отзивите си просто с Дю Роа. Това се прави всеки ден във вестниците и никой няма да се учуди, че използвате псевдоним. До женитбата си ние можем още да го поизменим, като кажем на приятелите, че сте се отказали от вашето „Дю“ от скромност, поради положението си или дори без нищо да казваме.

— Кое е собственото име на баща ви?

— Александър.

Тя повтори тихо два-три пъти „Александър, Александър“, като слушаше звучността на сричките. После написа на един съвсем бял лист:

„Г-н и г-жа Александър Дю Роа дьо Кантел имат честта да ви съобщят за женитбата на г-н Жорж Дю Роа дьо Кантел, техен син, с г-жа Мадлен Форесте“.

Тя погледна с наслада написаното и възхитена от ефекта каза:

— С нищо нещо човек постига всичко, което поиска.

Когато Жорж отново бе на улицата, решен занапред да се нарича Дю Роа, и дори Дю Роа дьо Кантел, стори му се, че придобива друга важност. Той вървеше по-гордо, с високо изправена глава, с по-извити нагоре мустаци, както обикновено върви един благородник. В него напираше радостното желание да каже на минувачите: „Наричам се Дю Роа дьо Кантел“.

Още щом се върна у дома си, мисълта за г-жа дьо Марел го обезпокои и веднага ѝ писа, че иска да се срещне с нея на другия ден.

„Тази среща ще бъде много тежка — помисли си той. — Ще има много силна буря“.

С присъщата си безгрижност, не желаейки да мисли за неприятностите в живота, започна да пише статия за новите данъци, които трябваше да се въведат, за да се осигури равновесието в бюджета. В нея той предвиди сто франка годишен данък за благородната частица дьо и от петстотин до пет хиляди франка за титлите от барон до принц.

И се подписа: Д. дьо Кантел.

На другия ден той получи от г-жа дьо Марел бележка, в която тя му съобщаваше, че ще дойде в един часа.

Жорж я очакваше с безпокойство. Решил бе да ѝ каже всичко от самото начало и убедително да ѝ докаже, че не може завинаги да остане неженен. И понеже г-н дьо Марел продължава да живее, той е принуден да помисли за друга, своя законна съпруга.

Силно развълнуван, когато чу че се звъни, сърцето му започна да тупти неудържимо.

Г-жа дьо Марел се хвърли в прегръдките му и каза:

— Добър ден, Бел Ами!

Но след като усети студенина в прегръдката му, тя го изгледа и го попита:

— Какво ти е?

— Седни — каза той. — Ние трябва да поговорим сериозно.

Тя седна, без да сваля шапката си, като си вдигна само воала до челото. Дюроа наведе очи, като обмисляше откъде да захване. След това започна тихо:

— Моя скъпа приятелко, ти виждаш, че съм много смутен, много натъжен и много затруднен за онова, което ще кажа. Много те обичам, наистина те обичам от все сърце и страхът, че ще ти стане мъчно от онова, което ще ти кажа, ме натъжава още повече.

Тя пребледня, усети, че трепери:

— Какво има? Говори бързо!

Дюроа каза тъжно, но решително, с онова престорено отчаяние, с което понякога си служим, за да прикрием известна радост:

— Аз ще се женя.

Тя въздъхна силно като жена, която ще изгуби съзнание — това бе въздишка тежка, излязла от дълбочината на гърдите ѝ. И след това започна да се задавя, без да може да говори. Като видя, че тя нищо не казва, той продължи:

— Не можеш да си представиш колко страдах, докато взема това решение. Но аз нямам нито положение, нито пари. Сам съм в Париж. Трябва да имам някого до себе си, някого, който преди всичко да ми бъде съветник, утеха и подкрепа. Другарка, съюзница, търсих и... намерих!

Той млъкна, надявайки се, че тя ще отговори гневно, яростно и с обиди.

Г-жа дьо Марел беше поставила едната си ръка на сърцето, сякаш за да го задържи, и продължаваше да диша мъчително, като гърдите ѝ се повдигаха и люлееха главата ѝ. Той хвана ръката ѝ, която беше сложила върху облегалката на креслото, но тя бързо я дръпна. После зашепна, сякаш изгубваше съзнание:

— Ах, Боже мой!

Дюроа коленичи пред нея, без да смее да я докосне, и ѝ заговори:

— Кло, моя малка Кло, влез в положението ми, разбери ме. Ах! Да можеше да се ожения за тебе, какво щастие! Но ти си имаш мъж. Какво

можех да сторя? Размисли, моля ти се, размисли! Трябва да имам положение, но това не мога да постигна, ако нямам свой дом. Знаеш ли? Понякога ми е идвало да убия мъжа ти.

Той говореше със своя приятен пленителен глас, глас, който звучеше като музика.

От неподвижните очи на г-жа дьо Марел бавно се отрониха две сълзи и се търкулнаха по бузите ѝ. В същото време други две се образуваха в края на клепачите. Той прошепна:

— Ах, не плачи, Кло, не плачи, моля ти се. Ти разкъсваш сърцето ми.

Тя се опита да прояви достойнство и гордост, и попита с треперещ глас на жена, която ще се разплаче:

— Коя е тя?

Жорж се подвоуми, но като разбра, че трябва да ѝ каже, отговори:

— Мадлен Форесте.

Г-жа дьо Марел цяла се разтрепера, после млъкна и тъй дълбоко се замисли, сякаш беше забравила, че той се намира до нозете ѝ.

И две прозрачни капки непрекъснато се появяваха в очите ѝ, ронеха се и отново се явяваха други.

Тя стана. Дюроа разбра, че ще си тръгне, без да му продума, без да го укори и без да му прости. И той се почувства обиден и унижен до дъното на душата си.

Като искаше да я задържи, той улови здраво с ръцете си роклята ѝ и обгърна закръглените ѝ крака. Жорж я молеше:

— Заклевам те, Кло, не си отивай така, кажи нещо.

Тогава тя го изгледа от главата до краката, изгледа го с онзи влажен, крайно отчаян, толкова прелестен и толкова тъжен поглед, който показва безкрайната болка на едно женско сърце. Кло прошепна:

— Няма, няма какво да кажа... ти... ти имаш право... ти... добре избра, каквото ти трябваше...

И тя се измъкна от него, като се дръпна назад. Тръгна си, а той пак се опита да я задържи.

Като остана сам, Жорж се почувства замаян, сякаш бяха му нанесли силен удар по главата. „По-зле ли ще става или по-добре — промълви той. — Добре, че всичко свърши... без скандал“.

Почувствал се освободен от тежък товар, той се усети необвързан

за новия си живот, започна да боксира срещу стената в опиянение от успеха си.

Когато вече бе с г-жа Форесте, тя го попита:

— Предизвестихте ли г-жа дьо Марел?

Жорж отговори спокойно:

— Разбира се...

Тя го гледаше изпитателно със светлите си очи.

— И тя не се ли развълнува?

— Не. Никак. Обратно — тя прецени, че това е много добре.

Новината скоро се разнесе. Едни се изненадаха, други твърдяха, че са я предвиждали, трети пък се усмихваха, като с това искаха да дадат да се разбере, че никак не са изненадани.

Младият мъж, който под хрониката сега се подписваше с Д. дьо Кантел, под отзивите с Дю Роа, под политическите статии, които даваше от време на време с Дю Роа, половината от времето си прекарваше у годеницата. Тя се държеше с него с братска фамилиарност, в която се смесваше истинска, но скрита нежност и силен копнеж за близост, и която криеше някаква слабост. Тя бе решила женитбата да стане много тайно, само пред свидетелите, и още същата вечер да заминат за Руан. Планираше на другия ден да идат при старите родители на Жорж и да прекарат у тях няколко дни.

Дюроа се помъчи да я отклони от това намерение, но не успя и отстъпи.

Най-сетне дойде десети май. Младоженците прецениха, че е излишно църковното благословение, затова никого не поканиха и се явиха само в кметството. На връщане оттам занесоха багажа си на гара Сен Лазар и се качиха на влака, който заминава в шест часа вечерта, и потеглиха за Нормандия. Докато имаше и други пътници те не размениха нито дума помежду си. Но щом останаха сами във вагона те се спогледаха, и започнаха да се смеят, за да разсеят завладялото ги смущение.

Влакът бавно премина дългата Батиньолска гара, после пресече голата равнина, която започва от укрепленията и стига до Сена.

Дюроа и Мадлен от време на време разменяха по някоя и друга дума и после отново се обръщаха към прозореца.

Когато минаха Аниерския мост, те твърде много се развеселиха,

щом видяха покритата с кораби, рибари и лодки река. Силното майско слънце пръскаше полегато лъчите си върху корабите и тихата река, която изглеждаше неподвижна. Сред реката една лодка, изопнала на двата си края два големи триъгълника от бяло платно, за да пречи на най-малкото подухване на вятъра, приличаше на грамадна птица, готова да хвъркне. Дюроа прошепна:

— Обичам много парижките околности — с тях са свързани много мои приятни спомени.

Тя отговори:

— Ами лодките, колко хубаво е да се носиш по водата при залез-слънце!

После млъкнаха, сякаш не смееха да продължат спомените за миналото си и останаха неми, трогнати може би от поезията на съжалението за това минало.

Дюроа, седнал срещу Мадлен, хвана ръката ѝ и страстно я целуна.

— Когато се върнем — каза той, — понякога ще ходим да обядваме в „Шату“.

Тя тихичко каза:

— Толкова работи ще имаме да вършим! — сякаш искаше да му напомни: „Ще трябва да пожертваме приятното заради полезното“.

Жорж продължаваше да държи ръката ѝ неспокойно и не знаеше как да изрази любовта си. Ако пред него беше някоя неопитна млада жена, той въобще не би се смутил, но пред изтънчената опитност на Мадлен той се стесняваше. Боеше се да не би да се покаже глупав, много страхлив или много груб, много бавен или много прибързан. Той леко стискаше ръката ѝ в очакване на отговор на предизвикателството му.

— Много смешно ми се вижда, че вие сте моя жена — каза той.

— Защо? — попита тя изненадана.

— Не зная. Смешно ми се вижда. Искане ми се да ви целуна и ми е чудно, че имам право на това.

Тя спокойно му подаде бузата си — и той я целуна, сякаш целуваше сестра си.

Жорж продължи:

— Първият път, когато ви видях (както знаете, на оня обяд, на който ме покани Форесте), помислих си: „Ах, да можех да намеря

такава жена?“ Е, добре. Намерих я, имам я.

— Много сте мил — прошепна тя и го погледна хитро право в очите, със засмян поглед.

Жорж си мислеше: „Колко съм студен, колко глупав съм. Трябва да съм по-решителен“. И попита:

— Я ми кажете как се запознахте с Форесте?

Тя отговори предизвикателно и лукаво:

— Нима отиваме в Руан, за да говорим за него?

Той се изчерви и каза:

— Глупак съм аз. Вие направо ме засрамвате.

Тя бе във възторг.

— Аз ли? Възможно ли е това?

Влакът минаваше през Сенжерменската гора, когато тя видя как изплашена сърна прескочи с мощен скок една алея.

— Ах! Една сърна!

И докато тя гледаше през отворения прозорец, Дюроа се наведе и продължително я целуна по косата на врата ѝ, целувка на любовник.

Тя постоя за кратко неподвижна; после повдигна главата си и каза:

— Престанете, гъделичките ме.

Но той не се дръпна, а местеше захласнат къдравите си мустаци по бялата ѝ кожа — това бе една изнурителна целувка.

Тя се разтрепера и извика:

— Престанете вече.

Той беше хванал главата ѝ е дясната си ръка, спусната зад нея, и я обръщаше към себе си. После се хвърли към устата ѝ, както някоя граблива птица върху жертвата си.

Мадлен се бореше, отблъскваше го, мъчеше се да се отърве от него. Най-сетне успя и повтори:

— Но престанете вече.

Той не чуваше, прегръщаше я, целуваше я с жадни и разтреперани устни и се опитваше да я повали върху възглавниците на седалката. Тя с голяма мъка се отърва, стана и извика:

— Е, Жорж, престанете вече, моля. Не сме деца, все ще можем да потърпим до Руан.

Той седеше, цял почервенял и стреснат от разумните думи на Мадлен. После, като придоби пак малко хладнокръвие, каза весело:

— Добре, ще чакам. Но докато сме там, няма да произнеса дори двадесет думи. Мислете, защото все още минаваме през Поаси.

— Сега аз ще говоря — каза тя и седна пак до него.

Тя говори дълго за плановете, които им предстоеше да осъществят. Според нея, трябваше да задържат къщата, в която тя живееше с първия си мъж, а Дюроа щеше да заеме длъжността на Форесте във вестник „Лави франсез“, както и да получава неговата заплата.

Преди женитбата тя бе договорила с точността на вещ човек всички парични подробности по домакинството. Те се сдружиха с условие всеки да бъде господар на имота си и бяха предвидили всички възможни случаи: смърт, раздяла, раждане на едно или няколко деца. Дюроа имаше четири хиляди франка, но от тая сума дължеше хиляда и петстотин франка, които беше взел назаем. Останалите бяха спестени през годината. Мадлен имаше четиридесет хиляди франка, които ѝ беше оставил, както тя казваше, Форесте.

Тя си спомни за него и започна да го хвали.

— Той беше много пестелив, много добър, много трудолюбив. За кратко време щеше да стане богат.

Дюроа вече не слушаше, той беше отдаден на съвсем други мисли.

Тя спираше да говори и потъваше в размисъл, после пак продължаваше:

— След три-четири години ще можете да печелите от тридесет до четиридесет хиляди франка на година. Толкова щеше да печели Шарл, ако беше останал жив.

Жорж, на когото започнаха да омръзват поученията ѝ, отговори:

— Струва ми се, че ние не тръгнахме за Руан, за да говорим за него.

Тя го плесна леко по бузата и каза:

— Прав си, аз сгреших.

Мадлен се смееше. Като послушно дете той сложи ръцете си на коленете ѝ.

— Вие изглеждате глупав — каза тя.

— Такава е ролята ми — отговори той. — Вие преди малко ми я припомнихте и вече няма да я изоставя.

— Защо? — попита тя.

— Защото вие се нагърбвате с управлението на къщата, а дори и на

личността ми. Наистина, това е ваша работа, като вдовица!

Тя се замисли за миг и попита:

— Какво искате да кажете с това?

— Искам да кажа, че вие имате опит, с който ще премахнете моята неопитност, а имате и практика в женитбата и по този начин ще ме отървете от моето ергенско невежество.

— Прекалявате! — извика тя.

— Това е факт — отговори той. — Аз не познавам жените, а вие познавате мъжете, защото сте вдовица, вие ще се захванете да ме учите, още тая вечер, и дори, ако искате, можете веднага да започнете.

— Ох! Ако чакате това от мене!... — засмя се тя развеселена.

— Да, очаквам го — каза той с глас на ученик, който бързо-бързо казва урока си. — Аз очаквам дори, че вие ще ми дадете солидно образование в двадесет урока, десет от първоначалното... четене и граматика... десет по специализация и риторика... аз нищо не зная, туйто.

— Ти наистина си глупав — извика тя, забавлявайки се весело.

— Понеже започваш да ми говориш на ти — поде той, — тогава и аз ще последвам веднага примера ти и ще ти кажа, мила моя, че все повече и повече, от секунда на секунда, те обожавам и ми се струва, че Руан е много далеч!

Сега Жорж говореше натъртено, като актьор, ролята му беше шеговита и той забавляваше младата жена, която беше свикнала с маниерите и шегите на безгрижните и весели писатели. Тя го наблюдаваше отстрани, преценявайки, че наистина е пленителен. Изпитваше желанието, което се изпитва, когато се види зрял плод на някое овощно дърво. Но разумността я задържаше да почака и да изяде плода, когато му дойде времето.

И тя се изчерви от мислите, които я завладяха...

— Мой малък ученико — каза тя, — вярвайте в моя опит, в моя голям опит. Нищо не струват целувките във вагона. Те развалят апетита.

И добави:

— Никога човек не трябва да жъне нивата си, докато житото още не е узряло.

Възбуден от тези думи, в които той усещаше приятния лъх на женска похотливост, Жорж се прекръсти, и като си мърдаше устните,

сякаш се моли, каза, смеейки се:

— Аз вече се оставих под закрилата на света Антония, която пази от изкушения. Сега съм като от бронз.

Нощта се спускаше бавно и покриваше с прозрачен, като тънък воал мрак обширното поле, което се простираше отдясно. Влакът се движеше край Сена. Двамата гледаха реката, която се извиваше край пътя като широка ивица от полиран метал, в който се отразяваше пурпурът на слънчевия залез. Тоя блясък бавно гаснеше и потъмняваше тъжно. И полето потъваше в мрак със зловещите тръпки, тръпки на смъртта, които побиват земята при всяко мръкване.

Тая вечерна меланхолия влезе през отворения прозорец на вагона и завладя тъй веселите преди малко души на двамата съпрузи. Те бяха седнали един до друг, за да гледат умирането на тоя хубав и ясен майски ден.

В Мант бяха запалили малката лампичка с дървено масло, която пръскаше върху сивия груб копринен плат жълтата си и мъждива светлина. Дюроа обхвана през кръста жена си и я притисна към себе си. Неговото предишно желание преминаваше в нежност, нежност изнурена, желание овладяно — нежни милвания, с които се залъгват децата.

— Много ще те обичам, моя малка Мад — каза той тихо.

Тези думи развълнуваха младата жена. Приятни тръпки преминаха по цялото ѝ тяло, и като се наведе над него, а той беше опрял бузата си върху хладните ѝ гърди, подаде му устата си.

Тази целувка беше много дълга, няма и дълбока и неочаквано се превърна в едно внезапно и лудешко прегръщане, в една кротка запъхтяна борба и в едно разпалено и несръчно сливане.

След това те останаха прегърнати — и двамата малко разочаровани, отпаднали, уморени, но още нежни, докато свирката на влака не сигнализира, че наближава гара.

Като оправяше с края на пръстите си разрошената над слепите си очи коса, тя каза:

— Много е глупаво това. Ние се държим като хлапаци.

Но той продължи да целува ръцете ѝ — ту едната, ту другата с трескава бързина.

— Обожавам те, моя малка Мад — продължаваше той.

До Руан те почти не помръднаха. С бузи долепени една до друга, с очи устремени в прозореца, през който се мяркаше понякога светлината от къщите, и доволни, че са толкова близо един до друг и в очакване все повече усилващо се, те мечтаеха за по-интимни и по-свободни прегръщания.

Двамата се насочиха към един хотел, прозорците на който гледаха към кея. След като вечеряха набързо, легнаха да спят.

На другия ден в осем часа камериерката ги събуди.

Когато те изпиха чая си, Дюроа погледна жена си и ненадейно, с веселия устрем на щастлив човек, който току-що е намерил някакво съкровище, я прегърна и прошепна:

— Моя малка Мад, усещам, че те обичам много... много... много...

Тя се усмихна със своята доверчива и доволна усмивка и, като отвърна на целувките му, тихо каза:

— Може би и аз...

Но той продължаваше да е неспокоен от факта, че трябваше да посетят родителите му и реши, че е необходимо да я предупреди още един път.

— Знаеш ли, те са селяни, типични селяни, а не като тези от комичната опера.

— Зная, зная — казваше тя, като се смееше, — ти доста си ми говорил за това. Хайде сега стани, за да стана и аз.

Той скочи от леглото и, като обу чорапите си, каза:

— Там ще ни бъде много неудобно. В стаята ми има само едно старо легло, с дюшек пълен със слама. В Кантельо не знаят какво е легло с пружина.

— Толкова по-добре — каза възхитена тя. — Много приятно ще бъде да спи човек лошо... при... тебе и да се събуди от песента на петела.

Мадлен се беше облякла в роба, широка и дълга роба, която Дюроа веднага позна и му стана неприятно, като я видя. Защо ли? Той много добре знаеше, че тя има дузина такива сутрешни роби. Но не можеше ли да си купи нова? Той искаше нейните дрехи в стаята за през нощта, през време на любов, да не бъдат същите, които имаше при предишния ѝ мъж. Струваше му се, че в мекия и студен плат все е останало нещо от

докосванията на Форесте.

И той запали цигара и отиде до прозореца.

Гледката на пристанището, широката река, пълна с кораби с леки мачти, малки параходи, комините на които с голям шум изпускаха пушек, го оживиха. И той извика:

— Ех, че хубаво!

Мадлен изтича до прозореца и, като облегна двете си ръце на рамото на Жорж, наведена към него също остана възхитена и развълнувана и току повтаряше:

— Ах, колко е хубаво, колко е хубаво! Не знаех, че има толкова много кораби.

След час те тръгнаха, защото бяха решили да закусят у родителите на Жорж, на които отпреди няколко дена бяха съобщили, че ще ги посетят. С една раздрънкана и ръждясала кола те поеха по един доста грозен булевард, после минаха през ливади, през които течеше река, след което започнаха да се изкачват към планината. Мадлен, уморена, беше заспала под горещата милувка на слънцето, сякаш беше легнала в баня от светлина и полски въздух. Жорж я събуди и ѝ каза:

— Погледни.

Те се бяха спрели на едно високо място, прочуто с красивата гледка, която се откриваше пред погледа. Оттук се виждаше неизмеримата дълга и широка долина, през която буйната бистра река минаваше от единия до другия край. Виждаше се как реката идва отдалече, заобикаляща множество острови и, преди да мине през Руан, образуваше завой. После се виждаше градът, разположен на десния бряг, отчасти забулен в сутрешната мъгла, със слънчеви отблясъци върху покривите и със своите хиляди тънки островърхи или къси, но широки, нежни, изработени като исполински украшения камбанарии, със своите четвъртити или заоблени кули с хералдически корони на върха. Над върховете на готическите църкви се издигаше острият връх на съборната църква, чуден бронзов връх, най-висок от всички в света.

Отсреща, от другата страна на реката, в голямото предградие Сен Севр, се издигаха множество фабрични комини, които изпускаха в синьото небе черен дим. По-нататък, зад работническия квартал, се простираше борова гора. Сена, която минаваше между двата града, продължаваше пътя си, минаваше покрай едно вълнообразно

възвишение, покрито на върха с гора, където на места стърчаха блокове от бял камък. После реката се губеше в хоризонта, след като образуваше един дълъг полуелипсоиден завой. Виждаха се кораби, които плаваха по реката, теглени от парни лодки, които изпускаха гъст дим. Сред водата имаше острови, наредени един до друг, или пък много отдалечени един от друг — като нееднакви зърна на броеница.

Когато пътниците се нагледаха на чудесната гледка, колата отново потегли. Дюроа неочаквано видя на разстояние от стотина метра двама старци, които идваха към тях. Той скочи от колата и извика:

— Те са. Познах ги.

Двама селяни, мъж и жена, приближаваха към тях като не вървяха бодро, а се клатушкаха. Мъжът беше нисък, дебел, червендалест, изглеждащ силен, въпреки старостта си. Жената беше висока, суха, прегърбена, тъжна, същинска жена на полския труд, която е работила от детинство и никога не се е засмивала, докато мъжът ѝ весело е прекарвал, като е пеел заедно с посетителите на кръчмата.

Мадлен също слезе от колата и ги гледаше със свито от жал сърце. Те не познаха сина си, тоя хубав господин, и никога не биха се сетили, че тая хубава госпожа със светла рокля е тяхна снаха.

Те вървяха мълчешком и бързаха за срещата с очаквания син, без да обърнат внимание на тези господа, които вървяха подир една кола.

Те вече отминаха, когато Жорж, който се смееше, извика:

— Добро утро, татко Дюроа.

Двамата се спряха изведнъж, отначало учудени, а после съвсем смаяни. Първо майката дойде на себе си и, без да пристъпи, тихичко каза:

— Това нашият син ли е?

— Да, аз съм, майко Дюроа! — отговори Жорж и, като пристъпи към нея, целуна я по двете бузи е гореща синовна целувка. После той допря бузата си до бузата на баща си, който беше свил каскета си, каскет от черен копринен плат, според модата в Руан, подобен на каскетите, които носят търговците на добитък.

После Жорж каза:

— Ето и жена ми.

И двамата селяни впериха очи в Мадлен. Те я гледаха, както се гледа нещо необикновено, с неспокоен страх, смесен с одобрение и

задоволство у бащата и със завистлива враждебност у майката. Мъжът, който по природа беше весел, а от алкохола беше станал съвсем весел, се осмели и попита е лукаво подмигване:

— Можем ли и нея да целунем?

— Искан ли се питане? — отговори синът.

И Мадлен, ще не ще, подаде бузи за шумните целувки на селянина, който след това се избърса с опакото на едната си ръка.

Майката също целуна снаха си с враждебна студенина. Не, тя не беше снахата, за която мечтаеше — дебела и свежа фермерша, червена като ябълка и валчеста като плодовита кобила. Тая жена, със своето облекло и с парфюмите, на които ухаеше, приличаше на улична лека жена.

Всички тръгнаха след колата, в която беше куфарът на младоженците.

Бащата хвана под ръка сина си и, като го задържа назад, с любопитство го попита:

— Е, как вървят работите ти?

— Много добре — отговори синът.

— Толкова по-добре. Ами я ми кажи богата ли е жена ти?

— Има четиридесет хиляди франка — отговори Жорж.

— Я виж — зацъка от учудване бащата, впечатлен от сумата. И прибави сериозно убеден: — Бога ми, хубава жена.

Той наистина я бе харесал. Навремето и той минаваше за човек, който разбира от хубави жени.

Мадлен и майката вървяха една до друга, без да си говорят.

Стигнаха в селото, малко селце, разположено от двете страни на пътя, с по десет къщи от всяка страна — полуградски къщи и селски колиби, първите покрити с плочи, вторите със слама. Кафенето на дядо Дюроа „A le belle rue“, едноетажна къщичка със сайвант, се намиреше при входа на самото село. Отляво един боров клон, окачен над вратата, показваше, по старата мода, че жадните могат да влязат вътре да пият.

Трапезата бе наредена в кръчмата върху две маси, долепени една до друга и покрити с две кърпи. Една съседка, дошла да помага, като видя такава хубава госпожа, поздрави я с дълбок поклон. А после, като разпозна Жорж, извика:

— Господи, Боже, ти ли си бе, момче?

— Да, аз съм лельо Брюлен — отговори той весело. И веднага я целуна, както целуна баща си и майка си.

После се обърна към Мадлен и каза:

— Ела в нашата стая да си свалиш шапката.

Той я заведе през вратата отдясно в една студена стая, постлана с плочи, със стени, измазани с вар, а леглото му беше покрито с памучен плат. Над малко сандъче със светена вода висеше едно разпятие, две цветни картини — Павел и Виргиния под една синя палма, и Наполеон I, възседнал жълт кон. Това беше единствената украса в тая чиста, но малка стая.

Щом останаха сами, той целуна Мадлен и ѝ каза:

— Добър ден, Мад. Доволен съм, че се виждам с родителите си. Когато съм в Париж, не мисля за тях. А когато се върна тук, за мен е истинско удоволствие.

Бащата, като блъскаше с ръка по дъсчената ограда, викаше:

— Елате, елате! Супата е готова.

Всички седнаха на трапезата. Това беше продължителна селска закуска с подавани без ред гозби: след овчи бут — кървавица, подир кървавицата — пържени яйца. Старият Дюроа, развеселен от виното, пусна чучура на своите шеги, които криеше за големи тържества, неприлични и гнусни случки случили се както той казваше, с негови приятели. Жорж, въпреки че ги знаеше, пак се смееше. Той беше опиянен от родния въздух, обладан от любовта към родното място, от любимите места в детството, от всички спомени, от всички някогашни неща, припомнени отново — от нищо и никакви работи: една резка от нож в една врата, един крив стол, който напомняше за някоя дребна случка, мирис на земя, на бор и дървета, мирис, който идва от близката гора, дъхът на къщата, на водата.

Старата Дюроа не говореше. Тя продължаваше да е тъжна и строга. Внимателно наблюдаваше снаха си със събудена в сърцето си омраза, омраза на стара селянка с изранени пръсти, с обезобразени от тежка работа ръце и крака, против тая гражданка, която събуждаше у нея отвращение като от проклето, нечестиво същество, създадено за безделие и грях. Тя ставаше от време на време, за да донася ястия, за да налее от гарафата в чашите от жълтото и кисело питие или червената пенеста и сладка сидра от бутилките, на които тапата отскачаше като от

бутилките със сода.

Мадлен въобще не ядеше, не говореше, а стоеше тъжна, с усмивка, замръзнала на устните ѝ, но усмивка мрачна, покорна. Тя беше разочарована, съкрушена. Защо? Тя сама поиска да дойде. Тя знаеше, че отива у селяни, у бедни селяни... И какво ли друго е очаквала да види? А тя се надяваше да срещне хора романтични, с особен колорит, може би и по-културни, по-благородни, по-обичливи, по-изящни. Е, тя не искаше от тях да бъдат изтънчени като в романите. Коя беше всъщност причината, че те ѝ правеха лошо впечатление с хиляди дреболии, невидими неща, с хиляди неуловими грубости, със самата тяхна селяндурщина, с онова, за което говореха, с техните движения и със своята веселост?

Тя си спомни за майка си, за която никога никому не говореше — прелъстена учителка, възпитана в Сен Дени и умряла в недоимък и скръб, когато Мадлен е била дванадесетгодишна. Един непознат мъж беше отгледал малкото момиче. Може би баща ѝ? Кой беше той?

Тя не можа да научи това добре, макар, че имаше смътни подозрения.

Закуската нямаше край. Започнаха да влизат посетители, които се ръкуваха със стария Дюроа. Като виждаха сина, на глас изразяваха учудването си, а като забелязваха младата жена, лукаво подмигваха, което значеше: „Бога ми, бива си я жената на Жорж Дюроа“.

Други, недотам близки, сядаха пред дъсчените маси и викаха: — Един литър! Една чаша...

Някои от посетителите играеха на домино, като вдигаха голям шум.

Старата Дюроа не преставаше да шета насам-натам, да обслужва клиентите с мрачно лице, да прибира пари и да бърше масите с края на синята си престилка.

Дим от пръстени лули и прости цигари изпълваше стаята. Мадлен започна да кашля.

— Ще излезем ли? Аз повече не мога — каза тя.

Още не бяха свършили закуската. Старият Дюроа не остана доволен. Тогава тя седна на един стол пред вратата, край пътя, като чакаше двамата мъже да изпият кафето и питието си.

Жорж отиде при нея и я попита:

— Не искаш ли да се спуснем до Сена?

— Да, да, да вървим — каза тя зарадвана.

Като пристигнаха в Кроасе, те наеха лодка и целия следобед прекараха на един остров, под върбите, в приятната пролетна топлина, люлени от слабите вълни на реката.

Привечер се върнаха в дома на Дюроа.

Вечерята, при светлината на една свещ, беше по-мъчителна за Мадлен, отколкото закуската. Старият Дюроа, който беше полупиян, не говореше вече. Майката продължаваше да е начумерена.

Слабата светлина хвърляше по сивите стени сенките на главите — с грамадни носове и е исполински движения. Понякога се виждаше как грамадна ръка вдига вилицата, приличаща на вила, към уста, която се разтваряше като устата на чудовище.

Щом вечерята свърши, Мадлен извика Жорж навън, за да не остане в тая мрачна стая, в която се носеше острата миризма на стари лули и разлято питие.

Когато излязоха, той каза:

— Ти вече се притесняваш?

Тя искаше да изрази несъгласие е думите му, но той я спря.

— Не — каза Жорж, — аз много добре видях това. Ако искаш, още утре ще си вървим.

— Да, искам — измънка тя.

Двамата вървяха бавно. Беше топла нощ: нейната дълбока тъмнина сякаш беше изпълнена с леко шумолене, с нежни ласки и въздишки... Те бяха влезли в една тясна алея, под много високи дървета, между гъсти шубраци.

— Къде се намираме? — попита тя.

— В гората — отговори той.

— Голяма ли е гората?

— Много голяма, една от най-големите гори във Франция.

В тая алея сякаш спеше миризмата на пръст, на дървета, свойствена на гъстите гори, миризма, изпускана от сока на пъпките и сухата плесенясала трева на гъсталаците. Като повдигна главата си, Мадлен съгледа звезди между върховете на дърветата. И макар че никакъв вятър не люлееше клоните, тя усещаше смътното туптене на тоя океан от листа.

Душата ѝ се сви, странни тръпки пропълзяха по кожата ѝ, смътно притеснение стегна сърцето ѝ. Защо? Тя не разбираше. В този момент ѝ се струваше, че е изгубена, удавена, заобиколена от опасности, изоставена, самичка в света, под тоя жив свод, който шумоли ей там, горе над нея.

— Страх ме е. Искам да се върнем — каза тя.

— Добре, да се върнем.

— И утре... ще заминем за Париж, нали?

— Да, утре.

— Утре, още сутринта.

— Ако искаш, още сутринта.

Когато се върнаха, старите Дюроа си бяха легнали. Мадлен спа лошо, постоянно се събуждаше от новия за нея шум в селото, от виковете на кукумявката, грухтенето на някоя свиня, от кукуригането на един петел, който започна да пее още в полунощ.

Още щом се зазори, тя стана и се приготви за път.

Когато Жорж съобщи на родителите си, че ще си тръгват, баща му и майка му останаха като замръзнали. А после разбраха по чия воля става това. Бащата попита:

— Ще ви видим ли скоро пак?

— Да, още през това лято.

— Желая ти да не съжaliaваш за онова, което си направил — каза майката.

За да смекчи тяхното недоволство, Жорж им остави двеста франка. Колата, която едно хлапе отиде да повика, пристигна към десет часа. След като целунаха старите, Жорж и Мадлен потеглиха на път.

Като слизаха по нанадолнището, Жорж започна да се смее.

— Аз бях те предупредил — каза той. — Не трябваше да те запознавам с г-н и г-жа Дю Роа дьо Кантел.

Мадлен също започна да се смее:

— Сега съм очарована, те са добри хора, които започвам да обичам. Ще им изпратя подаръци от Париж.

После прошепна:

— Дю Роа дьо Кантел... Ти ще видиш, че никой няма да се изненада на нашите писма-покани. Ние ще разкажем, че сме прекарвали осем дни в имението на родителите ти.

И, като се доближи до него, тя целуна края на мустаците му и каза:

— Добър ден, Жо!

— Добър ден, Мад! — отговори той, като обхвана с една ръка талията ѝ.

Далеч, далеч в дъното на долината, се виждаше как голямата река се разлива като сребърна ивица под утринното слънце, виждаха се и всички комини на фабриките, които изпускаха към небето облаци дим и всички островърхи камбанарии, извисявайки се над стария град.

II.

Младите Дю Роа бяха се върнали в Париж преди два дни и Жорж беше се заловил пак за предишната си работа. Очакваше да го освободят от отдела за отзиви и, докато му възложат окончателно службата на Форесте, той се посвети изцяло на политиката.

Тази вечер той отиваше в къщата на своя предшественик с радостно сърце и със събуденото желание да целуне жена си, под чието физическо обаяние и доброволно подчинение се намираше. Като минаваше край една продавачка на цветя, на улица „Нотр Дам дьо Лорет“, реши да купи букет за Мадлен. Избра свежи, едва разцъфнали ухаещи рози.

Изкачвайки стълбите, на всеки етаж Жорж се оглеждаше самодоволно в онези огледала, които му припомняха за първото влизане в тази къща.

Той натисна звънеца, защото си беше забравил ключа, и същият слуга, когото беше задържал пак по съвета на жена си, му отвори.

— Върна ли се господарката? — попита Жорж.

— Да, господарю.

Но, като минаваше през трапезарията, той остана твърде учуден, като видя, че е приготвено за трима души. А в салона Мадлен поставяше във ваза с вода букет, съвсем като неговия. Стана му неприятно, сякаш бяха му откраднали идеята, вниманието и всичкото удоволствие, което очакваше.

— Та ти си поканила някого? — попита той.

— И да, и не — отговори тя, без да се обърне, като продължаваше

да нарежда цветята. — Моят стар приятел граф дьо Водрек, който идва на вечеря тука всеки понеделник, ще дойде, както всякога.

— А! Много добре — промърмори Жорж.

Той стоеше прав зад нея, е букет в ръка, но изпитваше желание да го скрие, да го хвърли. Но въпреки това, той каза:

— Виж, аз ти донесох рози!

Тя бързо се обърна и, цяла засмяна, извика:

— Ах, колко си мил!

И Мадлен му протегна ръката си и устните си с тъй искрен изблик от радост, че той се почувства утешен.

Тя взе цветята, помириша ги и, с живостта на ощастливо дете, ги постави в друга ваза, до първия букет.

— Колко съм доволна — прошепна тя и почти веднага добави уверено: — Знаеш ли, Водрек е пленителен, ти веднага ще се сближиш с него.

Звънчето иззвъня и на вратата се появи графът. Той влезе спокоен, сякаш бе у дома си. След като целуна любезно пръстите на младата жена, обърна се към съпруга, подаде му ръка сърдечно и попита:

— Добре ли сте, драги мой Дю Роа — сега той не изглеждаше груб, важен, както по-рано, беше любезен, като подчертаваше, че положението вече не е същото.

Жорж положи усилия да се покаже учтив, да отговори на добрия тон. Само след пет минути те разговаряха съвсем приятелски, сякаш се познаваха и обичаха от дълги години. Мадлен, чието лице гореше от радост, каза:

— Оставям ви сами. Трябва да отида за малко в кухнята.

И тя излезе, последвана от погледите и на двамата.

Когато се върна, Мадлен ги завари да говорят за театър. Те коментираха една нова пиеса и тяхното мнение беше дотолкова еднакво, че пред новото им приятелство се очертаваше добро бъдеще.

Вечерята беше много добра, интимна и сърдечна. И графът стоя до късна нощ, толкова добре се чувстваше той в тая къща, в това хубаво и ново домакинство.

Щом си отиде, Мадлен каза:

— Нали е много мил? Човек твърде много печели, когато го опознае отблизо. Ето един добър, сигурен, предан и верен приятел. Ах!

Без него...

Тя не довърши мисълта си и Жорж отговори:

— Да, наистина е много приятен. Мисля, че много добре ще се разберем помежду си.

Но тя веднага каза:

— Трябва да знаеш, че тази вечер, преди да си легнем, имаме работа. Нямах време да ти говоря за това преди вечерята, защото Водрек дойде веднага. Получих важни новини, новини за Мароко. Донесе ми ги депутатът, бъдещият министър Ларош Матьо. Трябва да напишем една важна статия, една сензационна статия. Имам факти и цифри. Веднага трябва да се заловим за работа. Хайде, вземи лампата.

Той взе лампата и двамата влязоха в работната стая. Върху библиотеката имаше три вази, които Форесте бе купил в залива Жуан в навечерието на последния ден от живота си. Под масата столчето на умрелия чакаше краката на Дю Роа. И той седна и взе писалката от слонова кост, чийто край другият бе изгризал със зъбите си.

Мадлен се облегна на камината и като запали цигара, разказа новините. После разви своите идеи и плана на статията. Той я слушаше с внимание и в същото време си водеше бележки. Когато тя свърши, Жорж направи някои възражения, анализира въпроса, разшири го, разви нов план за статия, план за борба против сегашното министерство.

— Трябва да се почне с атака — предложи той.

Жена му престана да пуши и с внимание следеше мисълта на Жорж. От време на време тя шепнеше:

— Да... да... Така е много добре... Това е отлично... Това е много силно...

И когато и той престана да говори, тя каза:

— Сега нека започнем да пишем.

В началото Жорж трудно и с мъка намираше думи. Тогава тя тихичко се наведе над рамото му и започна бавно да му шепне на ухото фразите си. От време на време спираше и питаше:

— Това ли е, което искаше да кажеш?

— Да, много добре — отговаряше той.

Мадлен хвърляше бодливи изрази, отровни женски фрази против главата на министерския съвет. Тя умело смесваше подигравките срещу политиката с подигравки срещу политиците и написаното

предизвикваше смях, като в същото време учудваше с верността на наблюдението.

Понякога Дю Роа прибавяше няколко реда, които придаваха по-дълбока и по-мощна сила на нападението. Освен това той умело използваше недомлъвките. А когато Мадлен даваше някакъв факт като верен, но на него му се виждаше съмнителен или компрометиращ, той съумяваше да го поднесе във вид на въпрос и по този начин внушението беше по-силно.

Когато статията бе готова, Жорж я прочете на глас. И двамата бяха доволни от написаното, очаровани и учудени. Те се усмихваха, сякаш бяха се разкрили един на друг. Те се погледнаха, трогнати от удивление и умиление, и страстно се целунаха.

Дю Роа взе пак лампата и с пламнал поглед каза:

— А сега, да вървим да спим.

— Минете пръв, господарю мой, защото вие осветявате пътя.

Жорж мина и тя тръгна подире му към спалнята, като гъделичкаше с края на пръстите си мястото между врата и косата му, за да го накара да върви по-бързо...

Статията излезе с подписа на Жорж Дю Роа дьо Кантел. Вдигна се голям шум. В камарата се разтревожиха от изнесеното в нея. Дядо Валтер честити на автора и му повери политическата редакция на „Ла ви франсез“. Отзивите дадоха на Буаренар.

Вестникът започна люта битка против министерството. Атаките винаги бяха подкрепяни с факти, понякога иронични, понякога сериозни, друг път шеговити или ядовити. Те учудваха с убедителната ударност и постоянство. Другите вестници редовно цитираха „Ла ви франсез“, препечатваха цели статии и хората на властта започнаха да мислят как да запушат устата на тоя непознат и яростен враг.

Името на Дю Роа респектиреше политическите среди. Той усещаше, че неговото влияние расте и по стискането на ръцете му, и по свалянето на шапките. От друга страна, жена му го смайваше с изобретателността на ума си, със способността да събира сведения и чрез големите си познанства.

Всеки път, когато се връщаше вкъщи, той намираще в салона я някой сенатор или депутат, я някой магистрат или генерал, които се държаха с Мадлен фамилиарно, като със стара приятелка. Къде се беше

запознала тя с всички тия хора? В обществото, казваше тя. Но как бе съумяла да спечели доверието им и обичта им, той не можеше да разбере. „Тя ще стане голяма дипломатка“ — мислеше си той.

Мадлен често се връщаше за обяд и вечеря късно, запъхтяна, зачервена, разтреперана и, преди още да си свали воала, казваше:

— Днес се случиха хубави работи. Представи си, министърът на правосъдието е назначил двама съдии, които са участвали в смесените комисии. Ние ще му дръпнем такъв бой, че дълго време ще го помни.

И наистина, последваха поредица убийствени публикации. Депутатът Ларош Матьо, който вечеряше у тях всеки вторник, след граф Водрек, в изблик на радост силно стискаше ръцете на Мадлен и Жорж и непрекъснато повтаряше:

— Дявол да го вземе! Каква работа. Може ли след такива съкрушителни удари да не успеем?! — Той наистина се надяваше да поеме министерството на външните работи, за което отдавна мечтаеше.

Ларош Матьо беше един от ония политици, които нямаха собствени убеждения, нито пък състояние. Липсваха му смелост, както и сериозни знания. Той беше провинциален адвокат, хубав човек в окръжен град, който лукаво пазеше равновесие между всички крайни партии — един вид йезуит републиканец и либерал от съмнително естество, каквито никнат като гъби на народното купище на всеобщото гласоподаване. С неговата селска макиавелщина минаваше за силен между другарите си, между всички изгубили мястото си в обществото, между разните недоносчета, от които се правят депутати. Той беше доста внимателен, доста коректен, доста фамилиарен, доста любезен — на това разчиташе за успехите си. И той имаше успехи между народа — в смесеното, смътното и не много хитро общество на различни фаворити на момента. За него навсякъде казваха: „Ларош ще стане министър“. И той повече от всички други вярваше, че ще стане министър.

Ларош беше един от главните акционери във вестника на дядо Валтер. Двамата бяха съдружници в много финансови начинания, Дю Роа го поддържаше с доверие и със смътни надежди за бъдещето. Пък нали всъщност продължаваше делото на Форесте, комуто Ларош Матьо беше обещал орден, когато дойде денят на възтържествуването. Орденът ще бъде на гърдите на новия мъж на Мадлен — това е всичко.

Всъщност нищо не беше се изменило.

Наистина нищо не беше се изменило. Неслучайно колегите на Дю Роа му устройваха неприятни шеги, от които той се ядосваше. Щом дойдеше в редакцията, някой му извикваше:

— Слушай, Форесте!

Той се преструваше, че не чува, ровейки из бюрото си. Гласът още по-силно повтаряше:

— Ей, Форесте!

И след това се чуваше задавеният смях на неколцина от колегите му.

Когато Дю Роа отиваше към писалището на директора, оня, който го бе извикал, го спираше и му казваше:

— Ах, прощавай! Искам да ти съобща чудно нещо, все те смесват с горкия Шарл. Причината за това е, че твоите статии твърде много приличат на неговите.

Дю Роа нищо не отговаряше, но кипеше от гняв и в него започна да се появява глуха омраза към умрелия.

Сам дядо Валтер веднъж, когато се чудеха на явната прилика в изразите и мислите между хрониките на новия политически редактор и ония на предишния, беше казал:

— Да, същински Форесте, само че по-силен, по-емоционален, по-мъжествен.

Друг път, като отваряше шкафа за билбоке, Дю Роа видя, че билбокетата на предшественика му бяха обвити с креп около дръжката, а билбокето, с което той си служеше, когато се упражняваше под ръководството на Сен Потен, беше окичено с розова панделка. Всички бяха наредени на същата дъска, според големината си, а на една табела беше написано: „Бивша колекция Форесте и с-ие, наследник на Форесте — Дю Роа, патент S. G. D. G. Изделия, които не увяхват и могат да служат във всички случаи, дори и по време на пътуване“.

Жорж спокойно затвори шкафа, като каза доста високо, за да го чуят:

— Навсякъде има глупци и завистници.

Но гордостта му беше наранена, тщеславието му беше засегнато, онова тщеславие и оная недоверчива писателска гордост, които довеждат до будна нервна чувствителност — еднаква и у репортера, и у

гениалния поет.

Думата „Форесте“ дразнеше ушите му; страх го беше да я чуе и усещаше, че се изчервява, когато я слуша. Това име за него беше една подигравка, нещо повече от подигравка, почти обида. То му крещеше: „Жена ти върши твоята работа, както вършеше работата и на другия си мъж. Без нея ти нищо нямаше да бъдеш“.

Жорж допускаше напълно, че Форесте без Мадлен нищо не би постигнал; но колкото за него, никак не е така.

Неспокойствието продължаваше и вкъщи. Тук всичко му напомняше за умрелия, цялата покъщнина, всички дреболии, всичко, до което се докоснеше. В началото той не мислеше за това, но устроената от колегите му зла шега беше причинила дълбока рана, която кървеше при всеки допир до цяло множество нищо и никакви работи, които досега той не забелязваше.

Дю Роа вече не можеше да вземе някаква вещ, без да му се стори веднага, че вижда сложена върху нея ръката на Шарл. Сега той употребяваше само онези неща, с които си е служил и по-рано, неща, които сам бе купил, обичал и имал. Жорж започваше да се ядосва дори на мисълта за предишната интимна близост на своя приятел с жена му.

Понякога той се чудеше на този бунт на сърцето си, който не можеше да се обясни, и се питаше: „Как става това, дявол да го вземе! Не ревнувам Мадлен от приятелите ѝ. Никога не се безпокоя от онова, което тя прави. Тя се връща и излиза, когато си иска, а пък дори само споменът за тоя глупак Шарл ме разярява!“ И прибавяше: „Всъщност той беше просто глупак; без съмнение, това е, което ме обижда. Яд ме е, че Мадлен е могла да се омъжи за такъв глупец“. И постоянно си повтаряше: „Как е било възможно тая жена да обича дори за миг такъв глупак?“

И всеки ден ядът му се усилваше от хиляди дребни неща, които го бодяха като игли от постоянното напомняне за другия — било с някоя дума на Мадлен, било с някоя дума на слугата, било с някоя дума на камериерката.

Една вечер Дю Роа, който обичаше сладкишите, попита:

— Защо нямаме сладкиши? Ти никога не поднасяш сладкиши.

Мадлен весело отговори:

— Наистина, въобще не ми идва наум за тях, защото Шарл никак

не ги обичаше.

Той прекъсна думата ѝ и раздразнен каза:

— Ах! Знаеш ли? Шарл започва да ми досажда. Все Шарл това, все Шарл онова, Шарл обичаше това, Шарл обичаше онова. Нали Шарл е пукнал — остави го вече на мира.

Мадлен го изгледа смаяна, не разбирайки тоя ненадеен гняв. После тя се досети донякъде какво става в него и напълно си обясни това мъчение от закъсняла ревност, което се усиляваше с всеки миг от всичко, което напомняше за другия.

Тя смяташе, че това е детинщина, но все пак се почувства поласкана и нищо не отговори.

Жорж се ядоса на себе си за това раздразнение, което не можа да скрие. И когато същата вечер след вечерята, приготвиха статия за другия ден, той бутна с крака столчето. Като не можеше да го обърне, той го изблъска с крак и попита засмяно:

— На Шарл винаги ли му е било студено на краката?

— О! Той постоянно страдаше от хрема, гърдите му не бяха здрави — отговори развеселена тя.

Дю Роа продължи озлобено:

— Впрочем, той доказа това — после прибави любезно: — За мое щастие.

И той целуна ръката на жена си.

Но когато си лягаше, измъчван постоянно от същата мисъл, той пак попита:

— Носеше ли Шарл памучни шапчици, за да не си простуди ушите?

Тя се поддаде на шегата и отговори:

— Не. Връзваше си челото с кърпа.

Жорж сви рамене и, високомерно, с презрение каза:

— Какъв глупак!

Оттогава Шарл стана за него предмет за постоянен разговор. Той говореше за него по всякакъв повод и с крайно съжаление го наричаше „горкият Шарл“.

Когато се връщаше от редакцията, където беше чул два-три пъти да го наричат Форесте, той си отмъщаваше, като преследваше умрелия с омразни подигравки и в дъното на гроба му. Жорж припомняше

неговите недостатъци, смешните му работи, дребнавостите му, с удоволствие ги изброяваше, като ги доизмисляше и преувеличаваше, сякаш беше решил да премахне от сърцето на жена си влиянието на един опасен съперник.

Той повтаряше:

— Кажи ми, Мад, припомняш ли си деня, когато тоя рогльо Форесте поиска да ни докаже, че дебелиите хора са по-силни от слабите?

После поиска да научи за покойния цял куп интимни и тайни подробности, но младата жена, на която това беше неприятно, не пожела да каже нищо. А той настояваше и упорстваше:

— Хайде, моля те, разкажи ми това. Много смешен ще да е бил тоя момент.

— Хайде, остави го най-сетне на мира — казваше с отегчение тя.

— Не, кажи ми — започваше пак той. — Наистина, това животно навярно много глупаво е изглеждало в леглото.

И Жорж завършваше със заключението:

— Какво повече беше той?

Една вечер, към края на юни, като пушеше цигара на прозореца, поради голямата вечерна горещина, поиска му се да направи една разходка. И попита:

— Искаш ли, моя малка Мад, да идем до Булонската гора?

— Разбира се.

Те наеха една отворена кола, стигнаха до Елисейските полета, след това отидоха и до алеята на Булонската гора. Тая нощ не духаше никакъв вятър — беше една от ония задушни нощи, когато сгорещеният парижки въздух нахлува в гърдите като гореща пара. Цяла редица файтони отвеждаха непрекъснато под сенките на дърветата безбройно множество влюбени.

Жорж и Мадлен се забавляваха, като гледаха прегърналите се двойки, които минаваха с файтоните — жените в светли рокли, а мъжете в тъмно облекло. Сякаш грамадна река от влюбени течеше към Булонската гора под звездното и горещо небе. Освен глухото търкаляне на колелета, никакъв друг шум не се чуваше. И тези влюбени двойки минаваха и минаваха, излегнали се във файтоните, безмълвни, притиснати един до друг, подвластни на взаимното привличане, треперещи в очакване на близкото прегръщане. Горещата нощ сякаш

беше пълна с целувки. Чувстването на нежните ласки и на животинската любов правеше по-тежък, по-задушен въздух. Всички тези двойки бяха опиянени от една и съща мисъл, от един и същи огън. Всички тези, натоварени с любов файтони, изпускаха по пътя, по който минаваха, един чувствен, тънък, смутителен дъх.

И Жорж, и Мадлен се почувстваха в плен на заразата на любовта. Те уловиха нежно ръце, задъхвайки се от задуха на въздуха и от възбудата, която ги обземаше.

Когато стигнаха до завоя, към укрепленията, те се целунаха и тя, засрамена, промълви:

— Ние и сега сме деца, както и когато отивахме за Руан.

Големият поток от файтони при входа на алеите се беше разделил. По пътя за езерата, по който вървяха младите, файтоните донякъде бяха по-отдалечени един от друг. Но гъстият мрак на дърветата, въздухът, който се разхлаждаше от листата и от влагата на капчиците, които капят по дърветата, прохладата на широкото нощно пространство, цяло окичено със звезди, придаваше на целувките на возещите се двойки по-фино очарование.

Жорж, като притисна Мадлен към себе си, прошепна:

— О, моя малка Мад.

— Спомняш ли си гората в селото ти? Колко зловеща беше каза тя.

В този момент му се стори, че неговата селска гора е пълна с отвратителни животни и е потънала в студен мрак, докато тук всичко е очарователно.

— Тук вятърът сякаш целува и гали и аз знам, че отвъд гората се намира Севр — допълни развълнувана Мадлен.

— Наистина — отговори той, — в гората на нашето село имаше само сърни, лисици, рогачи и глигани и тук-там колибка на някой Фересте (Фересте — горски стражар).

Тази дума, напомняща името на умрелия, излязла от устата му, го изненада, сякаш някой я извика от дъното на някоя гъста гора, и той веднага млъкна, отново обзет от оная чудновата и постоянна неприятност, от онова раздразнение, непреодолимо, необяснимо гризене, което от някое време насам му тровеше живота.

След малко той попита:

— Идвала ли си тук нощно време с Шарл?

— Да, често — отговори тя.

В този миг в него се появи желание да се върнат у дома си, нетърпеливо желание, което му свиваше сърцето. Образът на Форесте се беше върнал в ума му, владееше го, обгръщаше го. Той не можеше да мисли нищо друго, освен за него, не можеше да говори за никого друго, освен за него.

Жорж внезапно и злобно попита:

— Слушай, Мад! Туряла ли си рога на горкия Шарл?

Тя го погледна презрително:

— Ставаш вече отегчителен с повтарянето на едно и също нещо.

— Хайде, моя малка Мад, бъди откровена, признай си. Кажи туряла ли си му рога? Признай, че си му туряла рога — настояваше той.

Тя мълчеше обидена, както всички жени се обиждат при подобно обвинение.

Той пак повтори упорито:

— Дявол да го вземе, ако някой е носил рога на главата си, сигурно е той. О, да! Много приятно щеше да ми бъде, ако знаех, че Форесте е бил рогльо. Хм! Каква глупава патка!

Той усети, че тя се усмихна, може би защото си спомня нещо, и настоя:

— Хайде, кажи. Какво има, ако кажеш. Обратно, много смешно ще бъде да признаеш пред мене, че не си му изневерявала.

Жорж трепереше от надежда и желание да узнае, че наистина омразният Шарл, отвратителният мъртвец, проклетият мъртвец е носил рога. А всъщност друго, друго, по-смъртно чувство разпалваше желанието му да разбере това. Той повтаряше:

— Мад, моя малка Мад, моля ти се, кажи ми. Той беше тъкмо човек, комуто се падаха рога. Ти щеше просто да сгрешиш, ако не му бе туряла рога. Хайде, Мад, признай!

Мадлен се смееше с кротък, прекъсващ смях, приемайки това настояване за глупаво и смешно.

Жорж беше доближил устните си съвсем близо до ухото ѝ и повтаряше:

— Хайде... хайде... признай това.

Тя се дръпна назад и грубо каза:

— Ти си глупак. На такива въпроси отговаря ли се!

Тя изговори това така безцеремонно, че студени тръпки преминаха по тялото на Жорж. Той се смая, уплаши се, дори се задъха, сякаш бе изпитал някакво морално сътресение.

Сега файтонът вървеше край езерото, в което небето като че ли бе изсипало звездите си. Два лебеда, които едва се забелязваха в тъмното, плуваха бавно, необезпокоявани от никого.

Жорж извика на коларя:

— Да се върнем.

И файтонът потегли в обратна посока. Другите файтони се движеха бавно, а големите им фенери светеха като очи в тъмнината на Булонската гора.

Колко странно изговори тя това нещо. Дю Роа се попита: „Дали това не означава признание?“ И мисълта, че тя е изневерявала на първия си мъж, сега го подлудяваше. В гнева си му се искаше да я бие, да я удуши, да ѝ скубе косата.

Ах! Как жадуваше да беше му отговорила така: „Да, ако бих му изневерявала, драги мой, с тебе щях да сторя това тогава!“

Жорж в този миг щеше страстно да я целуне, да я прегърне, да я обича.

Той стоеше неподвижен, със скръстени ръце, с очи, обърнати към небето, силно смутен, поради което не можеше да размишлява. Усещаше само, че в него кипи оня яд и че се усилюва оня гняв, които тлеят в сърцето на всички мъже пред каприза на женското желание. Той за пръв път изпитваше онова смътно терзание на съпруг, който подозира! С една дума — той беше ревнив. Ревнуваше от умрелия, ревнуваше от Форесте! Той бе ревнив по един странен и болезнен начин, който неочаквано събуждаше омраза към Мадлен. Щом тя е изневерявала на другия, как можеше той да има вяра в нея?

Когато вече се поуспокои, той се опита да надвие страданието си: „Всички жени са едни и същи, тях човек трябва само да ги използва, а от себе си нищо да не им дава!“

Горчивината на сърцето му се изкачваше до устните му в думи на презрение и отвращение. Но той не допусна да ги произнесе на глас. „Светът е за силните. Трябва да бъда над всичко отгоре“ повтаряше той в себе си.

Колата вървеше по-бързо. Отново минаха край укрепленията. Дю

Роа гледаше червеникавата светлина на небето, подобна на силната светлина на ковачница. Носеше се неясен голям продължителен шум, шум глух и близък, и далечен, смътно и грамадно туптене на живот — това бе дъхът на Париж, който диша в тая лятна нощ като някой, капнал от умора исполин.

„Много глупаво ще бъде да се нервирам. Всеки се грижи за себе си! — мислеше си Жорж. — Победата е за смелите. Всичко на тоя свят е егоизъм. Егоизмът за слава и богатство струва повече от егоизма за жената и любовта“.

Триумфалната порта „Етоал“ се показва при входа на града, изправена върху своите две чудовищно големи нозе, като някой страшен исполин, който сякаш бе готов да тръгне и върви през отворената пред него широка алея. Тук Жорж и Мадлен пак се вляха в шествието на файтоните, които се връщаха у дома.

Мадлен усещаше, че нещо става в Жорж и попита кротко:

— За какво мислиш, скъпи мой? От половин час не си отронил нито дума.

Хилейки се, той отговори:

— Мисля за всички тия глупци, които се целуват, и си казвам, че всъщност имат по-друга работа да вършат в живота си.

— Да... Но това е добро понякога.

— То е добро... то е добро, когато човек няма нищо по-хубаво!

Мисълта на Жорж смъкваше поетическия ореол на живота и продължаваше да изпада в злобна ярост. „Голям глупец ще бъда — казваше си той, — ако се притеснявам, ако се лишавам от каквото и да е било, ако се смущавам, ако се безпокоя и разкъсвам душата си, както правя от някое време насам“.

Образът на Форесте отново мина през ума му, но без да го раздразни. Стори му се, че се е примирил вече с него, че пак са се сприятелили. Идеше му да извика: „Добър ден, миличък“.

Мадлен, която се притесняваше от това мълчание, попита:

— Не е ли по-добре преди да се приберем у дома, да идем в Тортони, да изядем по един сладолед?

Той я изгледа отстрани. Нежният ѝ бяло-румен профил се обля от светлината, идеща от кафе-шантана.

„Колко е хубава — помисли си той. — И толкова по-добре. Според

вълка, моя приятелко, и кучето. Но ти никога вече няма да ме видиш да се измъчвам пак заради тебе“.

После отговори:

— Разбира се, моя мила.

И за да отвлече вниманието ѝ, я целуна.

Мадлен трепна, стори ѝ се, че устните на Жорж са замръзнали. Но тя се усмихна — с обичайната си усмивка, и му подаде ръка, за да влязат в кафенето.

III.

На другия ден Дю Роа отиде в редакцията и най-напред влезе при Буаренар.

— Драги ми приятелю — каза той, — ще искам от тебе една услуга. От известно време някои мои колеги изпитват удоволствие да ме наричат Форесте. Аз обаче мисля, че това е глупаво. Ще бъдеш ли тъй добър да предупредиш без шум тия мои колеги, че занапред ще удрям плесница на всеки, който си позволи тази шега. Обръщам се към тебе, защото си разумен човек, който може да осуети неприятни крайности, пък си и бил свидетел вече в един дуел.

Буаренар взе присърце молбата на Жорж.

Дю Роа излезе от редакцията и след един час пак се върна. Никой повече не го нарече Форесте.

На връщане у дома си той чу женски гласове от салона и попита:

— Кой е тука?

— Госпожа Валтер и госпожа дьо Марел — отговори слугата.

Сърцето му започна леко да тупти. „Чакай да видим“ — рече си той и отвори вратата.

Клотилда седеше в ъгъла до камината и слънчев лъч, проникващ през прозореца, огряваше лицето ѝ. На Жорж му се стори, че тя пребледня, като го видя. Най-напред той поздрави г-жа Валтер и двете ѝ дъщери, които бяха седнали като стража от двете страни на майка си. После се обърна към бившата си любовница. Тя му подаде ръката си, той я пое и нарочно я стисна, сякаш искаше да ѝ каже: Продължавам да ви обичам.

И тя отговори по същия начин на това стискане.

— Прекарахте ли добре през изтеклия ден след последната ни среща?

— Да. Ами вие, Бел Ами? — усмихна се тя.

После се обърна към Мадлен и попита:

— Позволяваш ли ми да продължавам да го наричам Бел Ами?

— Защо не, моя мила. Позволявам ти всичко, каквото обичаш.

В тези думи сякаш се криеше някаква ирония.

Г-жа Валтер разказваше за едно увеселение, което щял да устрои в ергенското си жилище Жак Ривал, а именно фехтовални игри, на които щели да присъстват жени от висшето общество.

— Навярно ще е много любопитно това зрелище — говореше тя, — но аз безкрайно съжалявам, че няма да мога да отида, защото мъжът ми по това време няма да бъде тук, а няма кой друг да ме заведе.

Дю Роа веднага предложи услугите си и тя прие.

— Дъщерите ми и аз — каза тя — ще ви бъдем много признателни.

Той гледаше по-малката от госпожиците Валтер и си мислеше:

„Малката Сюзан никак, никак не е лоша“. Тя изглеждаше като някоя нежна руса кукла, много малка, но изящна, с тънка талия, с развити бедра и гърди, със сиво-сини емайлови очи, сякаш с четка изписани от някой изящен и с широка фантазия художник. Тя имаше много гладка, чиста бяла кожа и рошава, накъдрена коса, която приличаше на косата на хубавите разкошни кукли, които сме виждали в ръцете на момичета, много по-малки на ръст, отколкото играчката им.

По-голямата сестра, Роза, беше грозна, студена, една от ония моми, с които никой не иска да се среща, с които никой не иска да говори и за които никой нищо не приказва.

Майката стана и се обърна към Жорж:

— И така, аз ви очаквам в идващия четвъртък в два часа.

— Разчитайте на мене, госпожо — отговори той.

Щом тя излезе, стана и г-жа дьо Марел.

— Сбогом, Бел Ами.

Сега пък тя му стисна ръката много силно, много продължително. Жорж се развълнува от това мълчаливо признание и отново почувства слабост към тая малка, безгрижна и добра женица, която, може би, наистина го обичаше.

„Утре ще я посетя“ — помисли си той. Като остана насаме с Мадлен, тя започна да се смее с искрен и весел смях, и, като го гледаше право в лицето, каза:

— Знаеш ли, че ти възбуждаш любов у г-жа Валтер?

— Нима! — отговори той, като не искаше да вярва.

— Наистина, уверявам те, тя ми говори за тебе с безумен възторг. Това е тъй чудно от нейна страна! Искало ѝ се да намери за дъщерите си мъже, които да приличат на тебе!... За щастие у нея тия работи са без никакво значение.

Той не разбра какво иска да каже Мадлен и попита:

— Как без значение?

— Да, госпожа Валтер е една от ония, за които никой не е продумал никога, каза убедено Мадлен. — Тя е съвсем недостъпна. Тя познаваше нейния мъж толкова добре, колкото и аз. Но тя е съвсем друго. Освен това тя доста страда, че се омъжила за евреин, но му остана вярна. Тя е честна жена.

Дьо Роа се изненада:

— Аз мислех, че и тя е еврейка.

— Тя ли? Съвсем не. Тя е покровителка на всички благотворителни дела в църквата „Мадлен“. Тя дори се венча в църква, нещо, което за мъжа ѝ не беше от голямо значение.

— Та... значи... тя ме обича? — измънка Жорж.

— Положително. Ако имаше как, бих те посъветвала да поискаш за жена Сюзън, а не Роза, нали?

— И майката още не е за пренебрегване — отговори той, като си сучеше мустаците.

— Аз ти пожелавам, драги мой, майката — каза нетърпеливо Мадлен. — Но не се боя. На тия години, на които е тя, едва ли ще склони. Трябваше по-рано да стане това.

„Е, да можех наистина да се ожения за Сюзан!“, помисли си Жорж. После сви рамене и каза:

— Това е лудост! Би ли се съгласил баща ѝ?

Жорж занаяпред щеше по-внимателно да наблюдава отношението на г-жа Валтер към него, но без да мисли дали ще може да извлече някаква полза от това.

Всяка вечер той си спомняше за любовта с Клотилда. Тези

спомени бяха нежни и романтични в същото време. Той си спомняше за шегите и ласките ѝ и за техните немирничества.

„Наистина, тя е много хубава — повтаряше си той. — Да, ще я посетя“.

На другия ден, щом закуси, той наистина отиде на улица „Вернейл“. Слугинята му отвори вратата и фамилиарно, както е прието при слугите и слугините във всички буржоазни къщи, го попита:

— Добре ли сте, господине?

— Да, мое дете, добре съм — отговори той.

И Жорж влезе в салона, където неопитни ръце се упражняваха на пиано. Свиреше Лорин. Той се надяваше, че тя ще се хвърли на шията му. Лорин стана тежко, поздрави го учтиво, както би направил възрастен човек, и с достойнство си излезе.

Тя имаше такава походка на обидена жена, че той се зачуди. Влезе майката. Той хвана ръцете ѝ и ги целуна.

— Колко много мислех за вас — каза той.

— И аз също — отговори тя.

Седнаха. Двамата се гледаха в очите, усмихваха се и ги обхващаше желанието да се целунат.

— Обичам те, моя малка Кло.

— Също и аз.

— Тогава... Тогава... ти не се ли разсърди много?

— И да, и не... Стана ми мъчно, но после разбрах причината, която те е накарала да сториш това, и си казах — рано или късно той пак ще се върне при мене.

— Не смеех да дойда; не знаех как ще бъде приет. Не смеех, но твърде много ми се искаше да дойда. Добре, че ми дойде на ум — я ми кажи какво ѝ е на Лорин? Тя едва ми каза добър ден и излезе сърдита?

— Не зная. Но откакто ти се ожени, никой не може вече да ѝ говори за тебе. Аз мисля, че тя ревнува.

— Хайде, де.

— Наистина, мили мой. Тя вече не те нарича Бел Ами, а г-н Форесте.

Дю Роа се изчерви, после се доближи до младата жена и ѝ каза:

— Подай си устата.

Целунаха се.

— Къде можем пак да се видим? — попита той.

— На улица „Цариградска“.

— Значи, апартаментът не е даден под наем?

— Не. Аз го задържах.

— Ти ли го задържа?

— Да, защото вярвах, че ти пак ще се върнеш.

Гърдите му се повдигаха от горда радост. Това означава, че тя го обича, нейната любов към него е искрена, постоянна, от сърце.

— Обожавам те — каза тихо той.

После попита.

— Добре ли е мъжът ти?

— Да, много добре е. Той прекара тук един месец; онзи ден си замина.

Дю Роа не можа да се стърпи да не се изсмее:

— Как пък все така се случва!

— Да, много добре, че се случва така — отговори тя добродушно не ни пречи и когато е тука. Не знаеш ли това?

— Наистина. Той иначе е много добър човек.

— Ами ти — каза тя. — Как си с новия живот?

— Ни зле, ни добре. Жена ми е добра другарка и съдружница.

— Нищо повече.

— Нищо повече... Колкото за сърцето...

— Разбирам. Но е хубава.

— Да, но не ме вълнува.

Той се доближи пак до Клотилда и прошепна:

— Кога ще се видим пак?

— Ако искаш... утре.

— Да. Утре в два часа.

— Добре.

Той стана, за да си върви и някак свенливо каза:

— Знаеш ли, аз мисля пак сам да наема апартамента на улица „Цариградска“. Не бива повече ти да плащаш за него.

Тоя път тя целуна ръцете му с чувство на страстна любов и тихичко каза:

— Прави, каквото искаш. Аз съм доволна, че го задържах, за да се виждаме пак.

Дю Роа си отиде с душа, изпълнена със задоволство.

Когато минаваше край витрината на един фотограф, видя портрет на висока жена с големи очи и се сети за г-жа Валтер. „Наистина — каза си той, — нея още я бива. Как така аз досега да не я забелязах? Нетърпелив съм да видя как ще ме посрещне в четвъртък“.

Жорж си потриваше ръцете и вървеше, изпълнен с вътрешна радост, с радостта от своите успехи, със себелюбивата радост на способния човек, който успява, с тънката радост, предизвикана от поласканото тщеславие и задоволена чувственост, която причинява любовта на жените.

Когато дойде четвъртък, той припомни на Мадлен:

— Няма ли да дойдеш на устроеното у Ривал увеселение?

— А, не. Мене това никак не ме забавлява. Ще отида в камарата на депутатите.

И той отиде да вземе г-жа Валтер. Беше извикал отворен файтон, защото времето беше чудно хубаво.

Жорж остана изненадан, като я видя — тъй много хубава и млада му се стори. Тя носеше рокля от светъл плат и по корсажа, който беше малко цепнат, под копринена дантела можеше да се види честото повдигане на гърдите. Никога не бе я виждал толкова свежа. Тя наистина е за пожелаване. Изглеждаше спокойна и прилична, походката ѝ беше на добра майка, поради което бе почти незабелязвана от мъжките очи. Освен това тя говореше за неща познати, условни и умерени; идеите ѝ бяха разумни, добре поднасяни, неизложени на никаква опасност от каквито и да било прекалености.

Пред дома на Ривал бяха спрели цяла редица файтони. Дю Роа предложи на г-жа Валтер ръката си и те влязоха.

Увеселението бе устроено в полза на сирачетата от Шеста парижка част, под покровителството на всички жени на сенатори и депутати, които имаха връзки с вестник „Ла ви франсез“.

Г-жа Валтер беше обещала, че ще отиде с дъщерите си, но отказа титлата покровителка, защото тя даваше своето име само за благотворителните цели, които устройваше духовенството. Тя правеше това не от някакво голямо благочестие, а защото омъжването ѝ за евреин я караше, както тя си мислеше, да демонстрира своята религиозност, а устроеното от журналиста увеселение имаше, така да се

каже, републиканско значение, което можеше да се смята за противоклерикално.

От три седмици в почти всички вестници се пишеше: „Отличният ни събрат Жак Ривал напоследък е имал остроумната и в същото време великодушна идея да устрои в полза на сираците от Шеста парижка част голямо увеселение във фехтовалната зала на своето ергенско жилище. Поканите се отправят от госпожите Лалоаг, Ремонтел, Рисолен — жени на сенатори със същото име, и от госпожите Ларош Матьо, Персерол, Фирмел — жени на добре известни депутати. По време на атракцията ще се събират пожертвувания и събраните пари веднага ще се предадат на кмета на Шеста част или на неговия представител“.

Това бе една голяма реклама, която хитрият журналист беше измислил за издигане на своя авторитет и влияние.

Жак Ривал посрещаше гостите при входа на жилището си, където беше устроен бюфет, разносните за който щяха да се вземат от приходите. После той любезно посочваше малките стълбички, по които се слизаше в подземния етаж, където беше залата за фехтовка и стрелба.

— Долу, госпожи, долу — казваше той.

Състезанието ставаше в подземието.

Той се спусна да посрещне съпругата на своя директор, после стисна ръката на Дю Роа и му каза:

— Добър ден, Бел Ами.

Дю Роа го погледна изненадан и попита:

— Кой ви каза, че...

Ривал го прекъсна:

— Госпожа Валтер, която е пред нас и която смята това обръщение на много уместно.

Г-жа Валтер се изчерви и рече:

— Да, признавам, че ако ви познавах повече, щях да направя като малката Лорин — и аз щях да ви наричам Бел Ами. Това име много ви прилича.

Дю Роа се засмя и каза:

— Тогава аз ви моля вече да ме наричате така.

Тя наведе очи:

— Не, ние не сме много близки.

— Ще ми позволите ли да се надявам, че ще станем по-близки? —

прошепна той.

— Ще видим — каза тя.

При входа на тесните стълби, които се осветяваха от една газова лампа, той стана невидим. В ненадейното преминаване от дневната светлина към тая жълта светлина имаше нещо печално. По тия спиралообразни стълби нахлуваше дъх от подземие, дъх от топла влага, от плесенянали стени, очистени за случая, и миризма, която напомняше черковна служба, както и миризма от разни други парфюми.

От тая дупка идваше шумът на множеството гласове и на раздвижената навалица.

Цялата изба беше осветена от газови светилници и венециански фенери, скрити в гъсти листа, които покриваха измазаните каменни стени. Навсякъде се виждаха само клони, таванът беше покрит с папрат, а земята с листа и цветя.

Всички намираха това са очарователно, за плод на чудно въображение. В дъното на малката избица се издигаше ограда за стрелците, както и два реда столове за съдиите.

И в цялото подземие пейките, наредени по десет от двете страни, отдясно и отляво, можеха да се поберат близо двеста души, а поканените бяха четиристотин.

Пред оградата млади момци, облечени във фехтовално облекло, слаби, с дълги ръце и крака, с прегънат донякъде кръст, с мустаци като куки, вече се пъчеха пред зрителите. Те си казваха един на друг имената, посочваха майсторите и любителите и всички бележити мъже на фехтовалното изкуство. Около тях говореха господа, облечени в рединготи, млади и стари, които, изглежда че бяха близки. И те също се мъчеха да се покажат, желяеха да бъдат забелязани; те бяха първи майстори по боравене със сабя и фехтовка.

Почти всички жени, насядали по пейките, шумоляха с роклите си и вдигаха голяма глъчка. Те вееха с ветрилата си, както в театъра, защото в тая пещера, покрита с листа, беше задушно. Един шегобиец от време на време викаше: „Лимонада, лимонада!“

Г-жа Валтер и дъщерите ѝ се отправиха към запазените специално за тях места. Дю Роа, след като ги настани и се накани да ги остави, каза:

— Принуден съм да ви напусна, защото мъже не могат да седят на

пейките.

Но г-жа Валтер отговори някак смутено:

— Много бих желала да останете тук. Вие ще ми казвате имената на стрелците. Вижте, ако застанете прав на края на тази пейка, никому няма да пречите.

Тя го гледаше с хубавите си големи очи и настояваше:

— Хайде, останете с нас, господин... господин Бел Ами. Вие ми трябва.

— Ще се подчиня с удоволствие, госпожо — отвори той.

Отвсякъде повтаряха:

— Тази изба наистина е чудна, много е хубава.

Жорж добре познаваше тая зала. Той си спомни сутринта, която прекара тук един ден преди дуела, съвсем сам, срещу една малка мишена, която го гледаше от втората по-малка изба като някое грамадно и страшно око.

Гласът на Жак Ривал екна откъм стълбите:

— Ще започнат, госпожи.

И шестима господа в добре обтегнати дрехи, за да им бъдат поизпъкнали гърдите, се качиха на естрадата и седнаха на определените за съдиите столове. Имената им веднага се разбраха: генерал Релналди, председател, дребно човече с големи мустаци; живописецът Жозефин Руде, висок плешив мъж с дълга брада; Матео дьо Дюхар, Симон Рамонсел, Пиер дьо Карвен, трима елегантни момци, и Гаспар Мерлерон, учител по фехтовка.

От двете страни на подземиято бяха окачени два картон с надписи. На картоната отдясно беше написано: „Господин Крефкьор“, а на оня отляво — „Господин Плюмо“. Това бяха двама учители по фехтовка, двама добри учители от втори разряд. Те се явиха, и двамата слаботелесни, с войнствен вид, с несръчни донякъде движения. След като поздравиха зрителите по военному, започнаха да се нападат. С бялото си и кафяво платнено облекло приличаха на двама палячовци — войници, които се бият за развлечение.

От време на време се чуваше думата: „Улучени!“ И шестимата господа съдии си навеждаха главите напред, като вещи лица. Зрителите виждаха само две живи кукли, които мърдаха и си протягаха ръцете напред; те нищо не разбираха, но бяха доволни. Но тия двама глупаци

им се виждаха не много грациозни и дори смешни. Припомнях си за дървените борци, които се продават на Нова година по булевардите.

Първите двама фехтовчици се смениха с господин Плантон и господин Карапен, единият цивилен, а другият — военен. Г-н Плантон беше съвсем нисък, а г-н Карапен — много дебел. Човек би казал, че още първият удар със сабя ще направи да излезе всичкият въздух от тая топка, приличаща на гутаперчов слон.

Всички се смееха. Г-н Плантон подскачаше като маймуна, а г-н Карапен само мърдаше ръката си, а тялото му, поради прекалената дебелина, стоеше неподвижно. На всеки пет минути той се спускаше напред толкова тежко и с такова усилие, сякаш взема най-енергично решение, а после с голяма мъка едва можеше да стане.

Вещите лица заявиха, че той фехтува много изкусно. И доверчивата публика повярва. После дойдоха г-н Порион и г-н Лампалм, единият учител по фехтовка, другият любител. Те се хвърлиха в яростна борба, като се спускаха един срещу друг с ожесточение и принуждаваха съдиите да бягат, заедно със столовете, тичаха по естрадата от единия до другия край, като единият от тях настъпваше, а другият отстъпваше със силни и смешни скокове. Те правиха малки скокове назад, които размиваха госпожите, и големи налитания напред, които донякъде караха да се вълнуват зрителите. Това гимнастическо състезание бе характеризирано от един непознат шегобиец, който извика: „Не се напъвайте много. Нищо няма да постигнете!“

Но зрителите се възмутиха от тази нетактичност и я осъдиха.

Вещите лица издадоха своята присъда, която гласеше, че борците показали голямо усърдие, но невинаги уместно са използвали енергията си.

Първата част завърши с много хубаво състезание със сабя между Жак Ривал и прочутия белгийски професор Лъобег. Ривал много се хареса на жените. И наистина той беше хубав, строен, гъвкав, подвижен и по-грациозен от всички други преди него. В начина да се предпазва и да напада той показваше известно светско изящество и се явяваше противоположност на енергичния, но обикновен начин на противника си. „Възпитаният човек си личи“ — казваха всички.

Ривал победи. Всички му ръкопляскаха.

Но от няколко минути един особен шум на горния етаж

обезпокояваше зрителите. Чуваше се силно тупане с крака, придружено с шумни смехове. Двестате поканени, които не бяха могли да влязат в избата, без съмнение се забавляваха, както си знаеха. По малките извити стълби се бяха натрупали петдесетина души. Долу горещината ставаше страшна.

— Въздух искаме — викаха всички. — Дайте ни да пием нещо разхладително.

А смешникът, който вече бе привлякъл вниманието на всички, квичеше с остър глас, който заглушаваше шума от разговорите:

— Сумада! Лимонада! Бира!

Появи се Ривал, цял зачервен, все още със състезателно облекло.

— Ще заръчам да донесат разхладителни питиета — каза той и тръгна към стълбите, но всяка връзка с горния етаж беше прекъсната, трудно можеше да се мине през стената от хора, които се бяха натрупали по стъпалата на стълбите.

Ривал викаше:

— Кажете да донесат студено питие за госпожите!

Петдесет гласа повтаряха:

— Студено!

Най-сетне се показва един поднос. Но на него имаше само празни чаши, защото, докато го донесат, питието беше изпито.

Един силен глас изпищя:

— Задушаваме се, нека свършват по-бързо, че да си вървим.

— Да се съберат помощи! — извика друг.

И цялата публика, изтощена от топлината, но все пак весела, повтори:

— Помощи... помощи... помощи...

И шест госпожи тръгнаха да обикалят между пейките. В подземията се разнесе звънкането на сребърните монети, които пуснаха в кутиите.

Дю Роа посочваше на г-жа Валтер видните мъже и назоваваше имената им. Те бяха хора от висшето общество, журналисти, сътрудници на големи вестници, на старите вестници, които гледаха с високомерие на „Ла ви франсез“, с известна въздържаност, плод на техния опит. Те бяха видели с очите си смъртта на много от тези политико-финансови вестници, рожби на съмнителни комбинации,

които изчезваха заедно с падането на правителството, което ги поддържаше. Тук имаше и живописци, и скулптори, и хора, които изобщо обичат спорта, един поет-академик, когото сочеха с пръст, двама музиканти и много благородници-чужденци, след името на които Дю Роа прибавяше сричката Rast (което значеше Rasta genere, т.е. човек, който живееше богато, без да знае откъде има средствата за такъв живот), за да подражава, както казваше той, на англичаните, които пишат на картичките си слога Esq.

Някой му извика:

— Добър ден, Бел Ами!

Това беше граф дьо Водрек. Дю Роа се извини пред госпожите и отиде да се ръкува с него.

Като се върна, той каза:

— Чудесен човек е Водрек. Как си личи, че е от добър род.

Г-жа Валтер нищо не отговори. Тя беше уморена и гърдите ѝ се повдигаха при всяко поемане на белите дробове. Това привличаше вниманието на Дю Роа и от време на време погледът му се срещаше с погледа на „господарката“, поглед неспокоен, колеблив, който, щом паднеше върху него, веднага се вдигаше. И той си мислеше: „Я виж..., я виж... Нима и на тая съм завъртял ума?“

Госпожите, които събираха помощи, минаха покрай тях.

Касичките им бяха пълни със сребърни и златни монети и върху естрадата окачиха ново обявление с думите: „Голям сюрприз“.

Членовете на журито пак заеха местата си. И публиката очакваше с любопитство изненадата.

Явиха се две жени със саби в ръце, във фехтовално облекло, с тъмни гащи и долна фуста, достигаща до над коленете, и една толкова висока броня на гърдите, че ги караше да държат нагоре главите си. Те бяха млади и хубави. Като поздравяваха зрителите, те се усмихваха. Публиката им ръкопляска дълго време. И всред веселия шум и тихи шепи те започнаха състезанието. По устните на съдиите, които одобряваха ударите с тихо изказано „браво“, беше изписана приятна усмивка.

Публиката беше много доволна от това дуелиране и изказваше задоволството си от двете състезателки. Те възбуждаха желания у мъжете, а у жените удовлетворяваха свойствения на парижката публика

вкус към двусмислените забавления, към всичко престорено хубаво и неистински грациозно, към кафешантанските певици и оперетните куплети.

Всеки път, когато едната от фехтовачките атакуваше другата, радостен трепет обхващаше публиката. Онази, която стоеше гърбом към залата, с доста пълен гръб, особено много привличаше вниманието на зрителите, които гледаха със зяпнали уста и с широко отворени очи. И всички шумно ръкопляскаха.

След това започна състезание със саби, но никой не обърна внимание на това, защото любопитството на всички бе насочено към онова, което ставаше горе. В продължение на няколко минути се чуваше големият шум от местене на мебели, които влачеха по пода — сякаш се изпразваше целият етаж. После изведнъж се разнесоха звуци от пиано и ясно се чу равномерния тропот от крака, които скачаха в такт. Гостите от горния етаж, за да компенсират загубата от това, че нищо не виждаха, си устройха танцово забавление.

Най-напред между публиката във фехтовалната зала изригна голям смях. След това у жените се появи желание да танцуват и те престанаха да се интересуват от онова, което ставаше на естрадата, и започнаха да говорят гласно. Всички приеха идеята закъснелите да си устройат танц, като много забавна. Защо пък да се притесняват? И всички, които се намираха в подземие, пожелаха да бъдат горе.

Но двама нови състезатели се явиха на сцената и се спуснаха един срещу друг с бурна устреманост, която привлече вниманието на всички. Те се втурваха един срещу друг и отстъпваха с такава гъвкава изящност, с такива отмерени движения, с такава увереност в силата, с такава правилност в хода и с такъв такт в играта, че непосветените в тайните на фехтовалното изкуство се изненадаха и възхитиха.

Спокойната им бързина, умерената им гъвкавост, бързите им движения, които бяха тъй добре разчетени, че изглеждаха бавни, привличаха и пленяваха окото със силата на съвършенството си. Зрителите усетиха, че гледат нещо хубаво и особено, че двама големи художници в своята специалност им показваха най-хубавото, което можеше да се види — всичко, което двама майстори бяха в състояние да покажат от своите способности, умения, умствено знание и физическа сръчност.

И когато след последния удар двамата състезатели си стиснаха ръцете, всички нададоха викове и оглушително ура. Тропаха с крака и ревяха. Всички вече знаеха и имената на истински талантливите фехтовачи — Сержан и Равинян.

Изведнъж възхитените зрители започнаха да стават агресивни. Мъжете се гледаха предизвикателно. Една усмивка можеше да ги провокира. Хора, които през целия си живот не бяха хващали фехтовална сабя в ръката си, сега започваха да махат с бастуните си по примера на онова, което току-що бяха видели.

Но постепенно публиката се укроти и полека-лека започна да се изкачва по малките стълбички. Най-сетне и те щяха да пият. Но когато видяха с очите си, че ония, които бяха устроили бала, бяха почистили бюфета и си бяха отишли с думите, че не е честно да се разваля спокойствието на двеста души, всички възнегодуваха. Не бе останала нито една паста, нито една капка шампанско, сироп или бира, ни едно бонбонче или един плод, нищо, съвсем нищо. Те бяха ограбили и опустошили всичко.

Слугите им разказваха подробно за станалото, като, преструвайки се на наскърбени, едва сдържаха смеха си.

— Госпожите — казваха те, — бяха по-ненаситни и ядоха и пиха, докато им стане тежко на стомаха.

Тези разкази приличаха на разказите на хора, останали живи след обирането и разграбването на един превзет от неприятеля град.

И така всички си тръгнаха. Някои мъже се разкайваха, че са дали двайсет франка за помощи; те негодуваха, че гостите от горния етаж се бяха почерпили, без нищо да платят.

Госпожите покровителки бяха събрали повече от три хиляди франка. Като се извадят разноските за сираците от Шестата част, оставаха 220 франка.

Дю Роа, който придружаваше семейството на Валтер, чакаше файтона си. Като отвеждаше назад своята патронеса и бе седнал срещу нея, той пак срещна нейния ласкав и смутен поглед. „Дявол да го вземе — казваше си той, — струва ми се, че тя е глътнала въдицата“. И се усмихваше доволен, че наистина има успех сред жените. И това беше самата истина — та нали и г-жа дьо Марел, след подновяването на тяхната любов, изглеждаше като полудяла.

Той се върна у дома си много весел.

Мадлен го чакаше в салона.

— Имам интересни новини — каза тя. — Мароканският въпрос се усложнява. След няколко месеца Франция ще може да изпрати една експедиция. Във всеки случай ние ще използваме този факт, за да съборим правителството и Ларош ще се възползва от това, за да поеме министерството на външните работи.

Дю Роа, за да подразни жена си, престори се, че не вярва на това. Няма вече да се намерят дотам луди хора, за да повторят туниската лудост.

Но тя нетърпеливо свивате рамене.

— Аз ти казвам, да! Аз ти казвам, да! Не разбираш ли, че този въпрос за тях е важен паричен въпрос. Днес, драги мой, в политическите комбинации не трябва да се казва: „Cherchez la femme“, а: „Cherchez l'affaire“. Преди всичко интересът.

— Празна работа! — каза той презрително, за да я раздразни.

— И ти си наивен като Форесте — каза тя с явното желание да го обиди и ядоса.

Но той се усмихна и отговори:

— Като оня рогльо Форесте ли?

И Мадлен, поразена, изхлипа:

— Ах, Жорж!

По лицето на Жорж бе изписана нахалност и подигравка и той продължи:

— Е, какво? Оная вечер ти сама не призна ли пред мене, че Форесте е рогльо?

И той прибави, сякаш дълбоко го съжаляваше:

— Горкият!

Мадлен не пожела да отговори, а си обърна гърба и след кратко мълчание каза:

— Във вторник ще имаме гости: г-жа Ларош Матьо ще дойде на обед с виконтеса дьо Персемюр. Ти няма ли да поканиш Ривал и Норбер дьо Варен? Утре ще поканя г-жа Валтер и г-жа дьо Марел. Може би ще дойде и г-жа Рисолен.

От известно време, благодарение на политическото влияние на мъжа си, тя разширяваше кръга на познанствата си, за да привлече у

дома си, доброволно или насила, жените на сенаторите и депутатите, които имаха нужда от подкрепата на „Ла ви франсез“.

— Много добре — отговори Дю Роа. — Аз ще поканя Ривал и Норбер.

Той беше доволен и си търкаше ръцете, защото беше намерил добро средство да дразни жена си и да задоволява необяснимия гняв и голямата ревност, която се появи у него по време на тяхната разходка в Булонската гора. Щом станеше дума за Форесте, той винаги го наричаше рогоносец. Той чувстваше, че това наистина ядосва Мадлен. И същата вечер той намери десет пъти случаи да произнесе с иронично добродушие името „рогльо Форесте“.

Жорж сега нямаше нищо против покойника. Той си отмъщаваше за него.

Жена му се преструваше, че не слуша и стоеше срещу него засмяна и равнодушна.

На другия ден, понеже тя се готвеше да отиде да покани г-жа Валтер, той поиска да я изпревари, за да намери самичка патронесата и да види дали наистина тя е разположена към него. Това го забавляваше и ласкаеше. А после... защо не... ако това е възможно.

Той се озова на булевард „Малерб“ в два часа. Въведоха го в салона.

Г-жа Валтер се яви и с радостна гордост му подаде ръка.

— Кой добър вятър ви е довел тук?

— Никакъв добър вятър, а желание да ви видя. Някаква сила ме тласна да дойда у вас, не зная, нямам нищо да ви казвам. Дойдох, и туйто! Ще ме извините ли за това ранно посещение и за откровеното обяснение?

Той изказа това шеговито, с усмивка на устните и сериозност в гласа? Тя се изненада, поизчерви се и измънка:

— Наистина... не разбирам... вие ме учудвате...

— Аз ви се обяснявам в любов с весел тон, за да не ви изплаша. Те седнаха един до друг. Тя възприе това обяснение като шег.

— Значи това е сериозно... обяснение?

— Разбира се! Измина доста време откакто искам да го направя. Но не смеех. Казват, че сте толкова строга, толкова недостъпна.

— Защо избрахте за това днешния ден? — попита тя.

— Не зная — после сниши гласа си и каза: — Или по-точно, защото от вчера насам започнах да мисля само за вас.

Тя изведнъж побледня и извика:

— Стига вече детинщини, да говорим за друго.

Но той най-ненадейно падна на колене пред нея и тя се изплаши. Тя искаше да стане, но той насила я държеше седнала, с двете си ръце, обвити около кръста ѝ, и страстно ѝ повтаряше:

— Да, наистина ви обичам. До полуда. Отдавна ви обичам. Не ми отговаряйте. Какво да ви кажа, луд съм! Обичам ви... А! Да знаете колко много ви обичам!

Тя се задушаваше, опитваше се да каже нещо, но не можеше да изговори нито една дума. Отстраняваше го с двете си ръце, беше го уловила за косата, за да не допусне устата му, която усещаше, че иска да се доближи до нейната. И тя въртеше главата отдясно наляво и отляво надясно, бързо и със затворени очи, за да не гледа.

Той я стискаше през роклята, опипваше я и тя премаляваше от тая груба, силна милувка.

След това ненадейно стана и поиска да я прегърне, но, освободена за миг, тя се измъкна от ръцете му, дръпна се назад и започна да бяга от кресло на кресло.

Това гонене му се видя смешно и той се тръшна на един стол, скри лицето си в ръце и се престори, че плаче. После се изправи и извика:

— Сбогом! Сбогом! — и избяга.

Спокойно си взе бастуна от чакалнята и излезе на улицата. „Дявол да го вземе — каза си той — аз мисля, че работата добре тръгва“.

Жорж отиде в телеграфа, за да изпрати телеграма на Клотилда, на която определяше среща за другия ден.

Като се върна у дома, той попита жена си:

— Е, покани ли всички гости за обяда ни?

— Да — отговори тя, — само г-жа Валтер не е уверена дали ще бъде свободна. Тя се двоуми: говори за не знам що, за някакви задължения, за съвест. С една дума, видя ми се много смешна. Но както и да е, аз се надявам, че все пак ще дойде.

Той сви рамене и каза:

— Разбира се, че ще дойде.

До деня на обяда Жорж не беше сигурен.

В сутринта преди приема Мадлен получи писъмце от патронесата: „С големи усилия се освободих от ангажиментите си и ще ви бъда гостенка. Но мъжът ми няма да може да ме придружи“.

Дю Роа помисли: „Много добре направих, че не отидох пак. Ето я успокоена. Внимание“.

Но той очакваше гостуването и с известно безпокойство. Тя пристигна много спокойна, малко студена, малко горда. Той се държеше много смирено, много скромно и покорно.

Госпожите Ларош Матьо и Рисолен бяха придружавани от мъжете си. Виконтеса дьо Персемюр говори за висшето общество, г-жа дьо Марел беше пленителна — в една рокля, особено оригинална, в жълто и черно, испанско облекло, което добре очертаване хубавия ѝ кръст, гърдите ѝ и кръглите ѝ ръце и правеше енергична малката ѝ птича главица.

Дю Роа седеше от дясната страна на г-жа Валтер и по време на обяда ѝ говори само за сериозни неща, като жестикулираше прекалено. От време на време поглеждаше Клотилда. „Наистина тя е по-хубава и по-апетитна“ — мислеше си той.

После обръщаше поглед към жена си, която също така му харесваше, макар да чувстваше към нея скрита непоправима, глуха злоба.

Но патронесата го предизвикваше с трудността на завладяването и с новостта, която винаги желаят мъжете.

Г-жа Валтер поиска да си тръгне рано.

— Аз ще ви придружа — каза Жорж.

Тя не прие.

— Защо не искате? — настоя той. — Много ще се обидя от това. Може би трябва да мисля, че не сте ми простили. Вие виждате колко съм спокоен.

— Не може да оставите така гостите си — отговори тя.

— Но аз ще се върна само след двадесет минути — каза той усмихнато.

— Няма да забележат дори отсъствието ми. Ако ми откажете, дълбоко ще ме обидите.

— Е, добре, приемам — каза тя.

Но щом се качиха във файтона, той ѝ улови ръката, страстно я

целуна и каза:

— Обичам ви, обичам ви. Позволете ми да ви кажа, че ви обичам. Няма да ви посегна...

— О... след като ми дадохте дума... това е лошо... много лошо.

Той се престори, че прави голямо усилие, за да се владее, после продължи със сдържан глас:

— Вие виждате как се владее, а пък... Но оставете да ви кажа само това... Обичам ви... и да ви го повтарям всеки ден... да, оставете ме да идвам в дома ви и да стоя на колене пет минути пред вас и да изговарям тия думи, гледайки пленителното ви лице.

Тя му беше оставила ръката си и запъхтяна му отговори:

— Не, не мога, не искам. Помислете какво ще кажат слугите ми, дъщерите ми. Не, не, това е невъзможно...

— Не мога вече да живея, ако не ви виждам — каза той. — У вас ли ще бъде или другаде, но поне за една минута само всеки ден трябва да ви виждам, трябва да докосвам ръката ви, да дишам въздуха, който се образува около роклята ви, да гледам очертанията на тялото ви и хубавите ви големи очи, които ме подлудяват.

Цяла разтреперана, тя слушаше тая банална любовна музика и повтаряше:

— Не... не... това е невъзможно. Млъкнете.

Жорж ѝ говореше шепнешком на ухото. Той усещаше, че полека-лека ще завладее тая простодушна жена, която трябваше да убеди да се срещат — от началото, където тя поиска, а после — където той пожелае.

— Слушайте — каза той, — трябва да ви видя... Ще ви видя... ще ви чакам пред вашите врата... като някой просяк... Ако вие не слезете, аз ще се кача у вас, но ще ви видя, ще ви видя... утре.

— Не, не — повтаряше тя, — не идвайте. Няма да ви приема. Помислете за дъщерите ми.

— Тогава кажете ми къде ще ви срещна... на улицата..., където и да е..., в който час вие решите..., достатъчно е да ви видя..., ще ви поздравя, ще ви кажа: „Обичам ви“ и ще си вървя.

Тя се двоумеше. И понеже файтонът спря край вратата на къщата ѝ, бързо-бързо изговори:

— Е, добре, утре, в три и половина часа ще вляза в църквата „Света Троица“.

И като слезе, извика на файтонджията:

— Заведете господин Дю Роа у дома му.

Когато се върна, жена му го попита:

— Къде ходи?

— Ходих до телеграфа, за да подам една бърза телеграма — отговори той тихо.

До него се доближи г-жа дьо Марел и му каза:

— Бел Ами, вие ще ме придружите до вкъщи; както знаете, дойдох да обядвам толкова далеч само при това условие.

После се обърна към Мадлен и каза:

— Не ревнуваш ли?

— Не, не много — отговори нерешително г-жа Дю Роа.

Гостите започнаха да се разотиват. Г-жа Ларош Матьо приличаше на малка провинциална слугиня. Тя беше дъщеря на нотариус, омъжена за Ларош, който тогава беше скромнен адвокат. Г-жа Рисолен, стара претенциозна жена, приличаше на акушерка, която е възпитавана в училище. Виконтеса Персемюр гледаше на тях гордо. Нейната бяла ръка с отвращение се докосваше до тези обикновени ръце.

Клотилда, цялата в дантели, на стълбите каза на Мадлен:

— Обядът ти беше разкошен. След време тук ще бъде първият политически салон в Париж.

Щом остана самичка с Жорж, тя го прегърна и каза:

— Ах, мой Бел Ами, от ден на ден все по-много те обичам.

Файтонът, с който пътуваха, се люлееше като кораб.

— Не е като в нашата стая — каза тя.

— Да, не е — отговори той, но в този момент мислеше за г-жа Валтер.

IV.

Площадът пред църквата „Света Троица“ беше почти пуст. Печеше юлско слънце. Тежка жегата тегнеше над Париж, въздухът не достигаше.

Фонтаните пред църквата изглеждаха уморени, а водата в басейна, където плуваха листа и късчета хартия, бе станала зеленикава, гъста и мътна.

Едно куче, което бе скочило през каменната ограда, се къпеше в тая вода със съмнителна чистота. Неколцина, седнали на пейките до малката кръгла градинка от двете страни на главните църковни врати със завист гледаха къпещото се животно.

Дю Роа извади часовника си. Часът беше три. Трябваше да чака още тридесет минути. „На нея църквите ѝ служат за всичко — мислеше си той. — Те ѝ служат за утеха, че се омъжила за евреин, служат ѝ като протест в политическия свят, създават ѝ порядъчност в избраното общество, служат ѝ за прибежище в любовните ѝ срещи. Ето какво значи да си служи човек с религията, както си служи с чадъра за всеки случай — ако е хубаво времето, става бастун, ако има слънце — служи за сянка; ако вали, служи за предпазване от дъжда... Стотици са жените, които нямат нищо общо с Бога, но които не искат да се говори за него лошо и, когато им дотрябва, търсят го за посредник. Ако им предложат да влязат в нечия спалня, това те ще сметнат за безчестие, а приемат като нещо съвсем естествено да си устройват любовни срещи пред олтара“.

Жорж вървеше бавно покрай басейна; после пак погледна часовника на камбанарията, който беше с две минути напред от неговия. Стрелките показваха три часа и пет минути.

Той прецени, че ще бъде много по-добре да влезе вътре. Лъхна го хлад като от някое подземие и той с пълни гърди започна да диша тая хладина. После обиколи средата на църквата, за да се запознае добре с мястото. В дъното на обширната сграда други отмерени стъпки, понякога прекъсвани, понякога подновявани, отговаряха на тропота на краката му, който звучно се издигаше до високия свод. Полюбопитства да види кой е тоя, който се разхожда. Това беше един дебел господин без коси, който си бе вдигнал главата нагоре, а шапката си държеше зад гърба.

Тук-там някоя стара жена тихо, с лице, покрито с ръцете, се молеше.

Чувството на уединение, самотност, спокойствие обземаеше мисълта. Светлината, която минаваше през цветните стъкла на прозорците, беше приятна за очите.

Дю Роа отиде пак до вратата и отново погледна часовника си. Още беше само три и четвърт. Той седна при главния вход и съжаляваше, че

тук не може да изпуши една цигара. На другия край на църквата, близо до хора, все още се чуваха бавните стъпки на дебелия господин.

Някой влезе. Жорж бързо се обърна. Това беше една жена от простолудието: с вълнена рокля, бедна жена, която коленичи близо до първия стол и остана като закована със скръстени ръце и поглед към небето, с душа потънала в молитва.

Дю Роа я гледаше с любопитство и се питаше каква ли болка, какво ли отчаяние са сломили това тъжно сърце. Може би това беше поради бедността, която личеше по нейното облекло. Може би имаше и мъж, който я съсипваше от бой или пък умираше някое нейно дете.

— Горките същества — шепнеше той. — А има такива, които страдат.

Беше го яд на безмилостната природа. После размисли, че тези нещастници поне вярват, че за тях се грижат горе на небето и че всичко в техния живот е написано в книгите на небето и ще им се случи — там, горе.

И Дю Роа, когото тишината на църквата предразполагаше да се отдава на дълбоки размишления, с една дума разреши тайната на сътворението, като каза тихичко:

— Колко е глупаво всичко това.

Шум от рокля достигна до ушите му и той потрепна. Беше тя. Той стана и бързо пристъпи към нея. Тя не му подаде ръката си и пошепна:

— Много малко време имам. Трябва да се върна у дома, коленичете до мене, за да не ни забележат.

И тя отиде навътре в църквата, като търсеше удобно и сигурно място, подобно на жена, която добре познава сградата. Лицето ѝ беше скрито под воала. Тя вървеше тихо, стъпките ѝ едва се чуваха. Когато стигна близо до хора, тя се обърна и пошепна със същия тон, с който винаги си служат в църквите:

— По-добре ще бъде да идем някъде отстрани, за да не правим впечатление.

Тя застана пред дарохранителницата на главния олтар и направи дълбок поклон, като наполовина коленичи, и зави надясно, върна се пак към входа, после, като помисли, взе едно молитвено столче и коленичи.

Жорж седна на близкото молитвено столче и, щом се настаниха и взеха молитвена поза, той ѝ каза:

— Благодаря ви. Страстно ви обичам. Иска ми се винаги да ви казвам, че ви обичам, да разкажа как започнах да ви обичам, как ме пленихте, когато ви видях за първи път... Ще ми позволите ли един ден да излея сърцето си пред вас?...

Тя го слушаше, изглеждайки че е отдадена на дълбоко размишление, и като че ли нищо не чуваше. Но изведнъж през пръстите си тя зашептя:

— Луда съм, като ви оставям така да ми говорите, луда съм, че съм дошла тука, луда съм, че правя това и ви оставям да вярвате, че тая... тая... среща може да има някакво последствие. Забравете туй, трябва да го забравите и не ми говори за това.

Тя почака. Той търсеше отговор, търсеше решителни, страстни думи, но като не можеше да прибави към думите изразителни жестове, не знаеше какво да каже.

— Нищо не очаквам... — започна отново той, — на нищо не се надявам. Обичам ви. Каквото и да правите, аз ще го повтарям толкова често, с такава сила и пламенност, че най-сетне ще го разберете. Аз искам моята любов да проникне във вас, да ви я излея в душата, дума по дума, част по част, ден по ден. И ще дочакам мига, когато най-сетне ще ми кажете: „И аз ви обичам“.

Той усещаше как трепери рамото ѝ до неговото, как се повдигат гърдите ѝ и тя промълви запъхтяна:

— И аз ви обичам.

Той подскочи, сякаш бяха го ударили по главата, и въздъхна:

— О! Боже мой!...

Тя продължи, задушавайки се:

— Трябваше ли да ви кажа това? Усещам се виновна и достойна за презрение... Аз..., която имам две дъщери..., но не мога..., не мога..., не бих повярвала..., не бих никога помислила..., но това надминава..., това надминава силите ми. Слушайте..., слушайте... Никога никого не съм обичала..., освен вас..., кълна ви се. И ви обичам от една година насам, тайно, в гънките на моето сърце. Ах! Страдах, да, и се борих, не мога вече, обичам ви...

Тя беше закрила лицето си с ръце и плачеше и цялото ѝ тяло, потресено от вълнението, трепереше.

Жорж пошепна:

— Дайте ми да докосна ръката ви, да я стисна...

Тя свали бавно ръката от лицето си. Бузата ѝ бе мокра и от края на клепачите ѝ една сълза бавно се отрони.

Той беше хванал ръката ѝ и я стискаше.

— Ах! Колко ми се иска да изсуша сълзите ви.

— Не злоупотребявайте с мене... — каза тя с тих, разбит глас, който приличаше на въздишка — аз погубих себе си!

Поиска му се да се усмихне. Как можеше да злоупотреби с нея на това място? Той сложи до сърцето си ръката, която държеше, и попита:

— Усещате ли как то тупти?...

Но от няколко минути се чуваше как стъпките на този, който се разхождаше, се приближават. Той беше обиколил олтарите и най-малко за втори път минаваше до малкия десен придял. Когато г-жа Валтер усети, че той е вече близо до тях тя издърпа ръцете си от ръцете на Жорж и отново закри лицето си.

Двамата останаха неподвижни, коленичили, като че отправяха заедно към небето горещи молитви. Дебелият господин мина покрай тях, погледна ги равнодушно и се отдалечи към другия край на църквата, като продължаваше да държи шапката си отзад. Но Дю Роа, който искаше да се срещнат другаде, а не в църквата „Света Троица“ прошепна:

— Къде ще ви видя утре?

Тя не отговори. Тя изглеждаше бездушна, преобърната в молеща се статуя.

— Съгласна ли сте да се видим утре в парка „Монсо“? — попита той.

Тя се обърна към него с открито лице, лице бледо, набръчкано от ужасно страдание и с прекъсващ глас каза:

— Оставете ме..., оставете ме..., сега... Вървете си..., вървете си..., само за пет минути..., много страдам, близо до вас..., искам да се моля..., не мога..., вървете си... Оставете ме да се моля..., самичка..., пет минути... Не мога..., оставете ме да моля Бога... да ми прости..., да ме избави... Оставете ме... пет минути...

Лицето ѝ беше толкова развълнувано, тъй страдалческо, че той стана покорно, после, като се подвоуми, попита:

— Мога ли да се върна след малко?

Тя направи знак с главата си, с което искаше да каже:

— Да, след малко.

И той отиде към хора.

Тогава тя се опита да се моли.

Направи човешко усилие да призове Бога и с разтреперано тяло, сякаш не бе на себе си, извика към небето:

— Милост!

Тя като обезумяла затваряше очите си, за да не види този, който току-що си беше отишъл! Тя го прогонваше от мисълта си, бореше се против него, но вместо небесното видение, което жадуваше нейното отчаяно сърце, тя продължаваше да вижда къдравите мустаци на младия мъж.

От една година насам тя водеше такава борба всеки ден, всяка вечер против усиливащото се изкушение, против тоя образ, който безпокоеше съня ѝ, който смущаваше тялото ѝ и разстройваше нощното ѝ спокойствие. Тя се чувстваше като животно, хванато в клопка, вързано, хвърлено в прегръдките на тоя мъж, който я беше победил и завладял само с мустаците си и с цвета на очите си.

И сега, в тая църква, тъй близо до Бога, тя се чувстваше по-слаба, по-изоставена, още по-нещастна, отколкото в дома си. Тя вече страдаше, че той се е отдалечил от нея. Освен това тя се бореше като отчаяна, бранеше се, викаше за помощ с всичката сила на душата си. Тя би предпочела да умре, отколкото да се предаде така, тя, която никога не бе се предавала. Тя шепнеше обезумели умолителни думи, като чуваше как стъпките на Жорж отслабваха в далечината под сводовете.

Тя разбра, че всичко е свършено, че борбата е безполезна! Но пак не искаше да отстъпи; и нея я обхвана една от ония нервни кризи, които карат жените да ридаят, да се удрят и да се гърчат на земята. Тя цяла трепереше и явно усещаше, че ще падне, че ще се строполи между столовете и ще издаде пронизителни писъци.

Някой бързо се приближаваше. Тя обърна глава. Беше един свещеник. Тогава тя стана, завтече се към него с молитвено прострени ръце и тихичко каза:

— Спасете ме! Ах, спасете ме!

Той се спря изненадан и попита.

— Какво обичате, госпожо?

— Искам да ме спасите. Имайте милост към мене. Ако не ми помогнете, изгубена съм.

Той я изгледа и се питаше дали не е луда. После каза:

— Какво мога да направя за вас?

Той беше млад момък, висок, донякъде дебел, с пълни и увиснали бузи, покрити с червеникав оттенък от старателно обръсната брада, с една дума — хубав градски викарий, от богатия квартал, който бе свикнал с богати грешници.

— Изповядайте ме — каза тя — и посъветвайте ме, подкрепете ме, кажете ми какво трябва да правя.

— Аз изповядвам всяка събота, от три до шест часа — каза той.

Тя улови ръката му, стисна я и повтаряше:

— Не! Не! Не! Веднага! Веднага трябва! Той е тук! В тая църква! Чака ме.

— Кой ви чака? — попита свещеникът.

— Един човек..., който ще ме погуби, който ще ме вземе, ако не ме избавите... Не мога вече да избягам от него... Много съм слаба..., много слаба..., много слаба... Толкова слаба!...

Тя падна на колене пред него, заплака и каза:

— Ах! Смилете се над мене, отче! Избавете ме, за Бога, избавете ме!

Тя го държеше за черната дреха, за да не избяга, а той, неспокоен, гледаше на всички страни, за да не би някое недоброжелателно или много благочестиво око да види как тая жена е коленичила пред него.

И като разбра, че не ще може да се отърве от нея, каза:

— Станете. Сега, като че нарочно, ключът от изповедалнята е в мен.

И, като бръкна в джоба си, той извади една връзка ключове, избра един от тях и бързо тръгна към малките дървени килийки, където вярващите си отдъхват от своите прегрешения.

Той влезе в средната врата, която затвори след себе си, а г-жа Валтер се хвърли в тясната килийка отстрани и, измъчена, с жар, със страстен надежден порив, каза:

— Благословете ме, отче, защото съгреших.

* * *

Дю Роа обиколи хора и влезе в левия придал. Когато стигна до средата, той срещна дебелия плешив господин, който продължаваше да върви бавно, и помисли:

— Какво ли прави тука тоя странен човек?

И човекът от своя страна усети крачките му и изгледа Жорж с явно желание да му говори. Когато съвсем се доближи до него, той го поздрави и много учтиво му каза:

— Прощавайте, господине, за безпокойството, но можете ли да ми кажете кога е била съградена тая църква?

Дю Роа отговори:

— Да си призная, не зная много добре, но струва ми се, че има двадесет или двадесет и пет години. А и аз за пръв път влизам в нея.

— И аз също. Никога досега не бях я виждал.

Тогава Жорж, у когото се събуди любопитството, каза:

— Струва ми се, че вие я разглеждате много внимателно. Вие я изучавате подробно.

— Не я разглеждам, господине, а чакам жена си, която ми определи да се срещнем тука, а много закъсня.

После млъкна и след малко каза:

— Вън е страшна жега.

Изведнъж на Дю Роа му се стори, че този човек прилича на Форесте.

— Вие сте от провинцията, нали? — попита той.

— Да, от Рен съм. А вие, господине, от любопитство ли влязохте в тая църква?

— Не, една жена чакам.

И, като си взе сбогом, Жорж се отдалечи с усмивка на уста.

Когато се доближи до голямата врата, той пак видя жената, която продължаваше да стои на колене и да се моли.

„Молитвата й, както виждам, е усърдна“ — помисли си той.

Състраданието му към нея вече се беше изпарило.

Жорж мина край нея и отново бавно се отправи към десния придял, за да намери г-жа Валтер. Той погледна отдалеч на мястото, където я беше оставил, и се изненада, че не я вижда. Значи тя си е отишла! Той се спря учуден и ядосан. После си помисли, че тя го търси

и повторно обиколи църквата. Като не я намери, върна се и седна на стола, където тя седеше, с надежда, че ще дойде да го намери.

Скоро тих шепот от гласове привлече вниманието му. В тоя ъгъл на църквата никого не видя. Тогава откъде идваше това шептене? Той стана, огледа се и видя в съседния параклис вратите на изповедалнята. Късче от рокля се показва изпод вратата и се влачеше по каменните плочи. Той се доближи и видя, че това е г-жа Валтер. Тя се изповядваше!...

У него се появи желание да я хване за раменете и да я измъкне от тая килия. После си помисли:

— Не! Днес е редът на свещеника, а утре ще бъде моят ред.

И той седна спокойно срещу решетките на изповедалнята, надсмивайки се над това приключение.

Дълго време чака. Най-после г-жа Валтер стана, обърна се, видя го и отиде при него. Лицето ѝ беше студено и строго.

— Моля ви, господине — каза тя, — не ме придружавайте, не вървете подире ми и не идвайте самичък в дома ми. Няма да ви приема. Сбогом!

И тя с достойнство се отдалечи.

Жорж я остави да си върви, защото не искаше да насилва събитията. После, като видя свещеника, който някак смутен излизаше също от изповедалнята, той се запъти направо към него и, като го загледа в очите, изръмжа през нос:

— Ако не носехте расо, какви две хубави плесници щях да ви лепна по вашата гнусна муцуна.

После той се завъртя на петите си и излезе от църквата.

Дебелият господин, изправен на главната врата с шапка на глава и с ръце отзад, уморен от чакане, разглеждаше с разсеян поглед обширния площад и улици, които се съединяваха там.

Когато Дю Роа мина покрай него, те се поздравиха.

Жорж, останал свободен, отиде в редакцията. Щом влезе вътре, по загрижените лица на младите хора видя, че тука става нещо необикновено и веднага влезе в кабинета на директора.

Дядо Валтер прав, нервен, диктуваше статия с откъслечни фрази, даваше поръчки на репортерите си, които го бяха заобиколили, нещо препоръчваше на Буаренар и разпечатваше писма.

Когато Дю Роа влезе, директорът радостно извика:

— Ах! Какво щастие, ето и нашият Бел Ами.

Той веднага млъкна, малко засрамен, и се извини:

— Извинявайте, че ви нарекох така. Много съм развълнуван от обстоятелствата. А после, слушам жена си и дъщерите си от сутрин до вечер, че ви наричат Бел Ами, тъй че и аз свикнах. Сърдите ли ми се?

— Никак, не — каза Жорж засмяно. — В това няма нищо неприятно за мене.

— Много добре — каза дядо Валтер, — тогава и аз ще ви наричам, както всички, Бел Ами. Ами знаете ли, у нас станаха важни събития. Правителството падна след едно гласуване с триста и десет гласа против двеста. Ваканциите пак се отложиха, отложиха се за неопределено време, а сега сме двадесет и осми юли. Испания се сърди заради Мароко и това събори Дюран, дьо Лен и привържениците му. Ние се намираме в много лошо положение. Маро е натоварен да състави нов кабинет. Той взе генерал Бутен д'Акр за военен министър, а приятелят ни Ларош Матьо за министър на външните работи. За себе си запазва министерството на вътрешните работи и министър-председателството. Ние ще станем официозен вестник. Пиша уводна статия, едно просто изложение на програмата, като начертавам задачите на министрите.

И той се усмихна и продължи:

— Пътят, по който мислят да вървят, разбира се. Но ще ми дотрябва нещо интересно по Мароканския въпрос, нещо, което да отговаря на сегашното време, някоя ефектна, сензационна бележка, статия... Намерете ми нещо такова.

Дю Роа помисли малко и отговори:

— Имам, каквото искате. Ще ви дам една статия върху политическото положение на цялата ни африканска колония, с Тунис отляво, Алжир в средата и Мароко отдясно, историята на расите, които населяват тая обширна земя.

И разказа за една екскурзия по мароканската граница, до големия Фигуигски оазис, където никой европейец не е стъпвал и който е причина за сегашния конфликт.

— Това влиза ли в работа?

Дядо Валтер извика:

— Чудесно! А какво заглавие носи?

— От Тунис до Танжер.

— Непременно.

И Дю Роа остана да търси в течението на „Ла ви франсез“ първата си статия „Спомени на един африкански ловец“. Бързо я намери. А тя, под друго заглавие, основно преработена, чудесно ще отговаря на времето, защото там ставаше дума за колониалната политика, за алжирското население и за една екскурзия в Оранската област.

За по-малко от час статията бе преработена, пригоди я за сегашния случай, даде ѝ съвременен вид, като похвали новия кабинет.

Като прочете статията, директорът каза:

— Много добра... много добра. Вие сте скъпоценен човек. Аз ви се радвам от все сърце.

И Дю Роа отиде да обядва, доволен от тоя ден, въпреки случилото се в църквата „Св. Троица“, защото усещаше, че е спечелил играта.

Жена му го чакаше с трескаво нетърпение. Като го видя, тя извика:

— Знаеш ли, че Ларош е министър на външните работи?

— Да, и дори написах по тоя повод статия за Алжир.

— Каква статия?

— Ти я знаеш, първата, която написахме заедно: „Спомени на един африкански ловец“, преработена е и е пригодена за случая.

Тя се усмихна.

— А, да, тя много добре отговаря за случая.

После помисли малко и каза:

— Дойде ми на ум онова продължение, което щеше да напишеш тогава и го... остави наред пътя. Сега можеш да го напишеш — една поредица разкази, които биха отговаряли на положението.

Като седна на трапезата, той отговори:

— Много добре. Сега нищо не пречи на това, щом тоя рогльо Форесте отиде на оня свят.

— Тая шега е твърде неуместна — възрази тя сухо и обидена добави: — и моля ти се да поставиш точка на нея. — Ти прекали повече от допустимото.

Той се готвеше да отговори иронично, но в това време му донесоха телеграма, която съдържаеше само следния текст, без подпис:

Аз бях изгубила и ума, и дума. Простете ми и елате утре в четири

часа в парка „Монсо“.

Той разбра веднага кой е подателят и сърцето му се изпълни с радост. Като пхна в джоба телеграмата, той каза:

— Няма да го повторя вече, моя мила. Признавам, че това е глупаво.

И докато обядваше, повтаряше си тия няколко думи: „Аз бях изгубила и ума, и дума и елате утре, в четири часа в парка «Монсо»“.

И така, тя отстъпи. Това значеше: „Предавам се, ваша съм, където поискате, когато поискате“.

Жорж започна да се смее. Мадлен попита:

— Какво има?

— Нищо особено. Спомних си за един свещеник, когото преди малко срещнах и който имаше много забавен вид.

На другия ден точно в определения час Дю Роа пристигна на срещата. По всички пейки на парка бяха насядали премалели от жегата буржоа и нехайни слугини, които сякаш дремеха, докато децата се валяха в пясъка на пътя.

Жорж намери г-жа Валтер в една малка старинна развалина, където течеше малко вода. Тя обикаляше неспокойна и угрижена около един тесен кръг от колони.

Щом той я поздрави, тя каза:

— Колко много хора има в тая градина!

Той се възползва от случая и попита:

— Имате право, искате ли да отидем другаде?

— Но къде?

— Където и да е. Да седнем в някой файтон например. Ще спуснете завеската откъм вас и никак няма да се виждате.

— Да, предпочитам това; тука умирам от страх.

— Добре, тогава след пет минути ще ме намерите на входа, който води за булеварда. Там ще дойда с файтон.

И той се отдалечи тичешком.

Щом се качи в колата и добре закри прозореца откъм себе си, тя попита:

— Къде казахте на коларя да ни закара?

— Вие не се грижете, той знае — отговори Жорж.

Той беше казал на коларя адреса на своя апартамент на улица „Цариградска“.

Тя продължи:

— Не можете да си представите колко много страдам заради вас, колко се мъча и измъчвам. Вчера, в църквата, аз бях жестока с вас, исках да избягам от вас. Беше ме страх да остана самичка с вас.

Простихте ли ми?

Той ѝ стискаше ръцете и казваше:

— Да, да. Като ви обичам, и както ви обичам, има ли нещо, което да не бих ви простил?

Тя го гледаше умолително.

— Слушайте — каза му тя, — трябва да ми дадете дума, че ще ме уважавате, че няма..., че няма... Иначе не ще мога да ви гледам.

Отначало той не отговори; под мустаците му се появи тънка усмивка, която смущаваше жените.

— Аз съм ваш роб — каза той.

Тогава тя започна да му разказва как е разбрала, че го обича — като се научила, че ще се ожени за Мадлен Форесте. Тя спомена подробности, малки подробности на дати и интимни работи.

Изведнъж тя млъкна. Файтонът спря. Дю Роа отвори вратичката на колата.

— Къде сме? — попита тя.

— Слезте и влезнете в тая къща — отговори той. — Тук ще бъдем по-спокойни.

— Но къде сме?

— Това е моята ергенска квартира, която повторно наех... за няколко дни..., за да имаме едно място, където да можем да се виждаме.

Тя се улови за вратичката на колата, уплашена от мисълта за тая среща насаме, и почти извика:

— Не, не, не искам! Не искам!

— Заклевам ви се, че ще се отнеса с вас с уважение — каза решително той. — Елате. Както виждате, гледат ни и ще се съберат около нас. Бързайте..., бързайте... слизайте. Заклевам ви се, че ще се отнеса с вас с уважение — повтори той.

Един продавач на вино стоеше на вратата на кръчмата си и ги гледаше с любопитство. Тя, обзета от ужас, бързо влезе в къщата.

Тя тръгна да се качва по стълбите. Той я задържа за ръката и каза:
— Тука, на първия етаж.

Щом затвори вратата, той я сграбчи като жертва. Тя се бранеше, бореше се, шепнеше:

— Ох! Боже мой!... Ох! Боже мой!...

Той я целуваше страстно по врата, по очите, по устните, без да може тя да се отърве от лудите му целувки. И макар, че го отстраняваше, макар че дърпаше устата си, неволно му отвърщаше на целувките. Изведнъж тя престана да се бори и победена, покорена, остави му се да я съблече. Той събличаше бързо една по една всички части от облеклото ѝ с такава лекота, сякаш бе камериерка.

Тя изтръгна от ръцете му корсажа си, за да си затули с него лицето, и стоеше права, съвсем пребледняла, всред своите дрехи, хвърлени на земята.

Той не ѝ събу обувките и я занесе на ръце към леглото. Тогава тя му пошепна на ухото:

— Заклевам ви се..., заклевам ви се..., че никога не съм имала любовник.

Както една мома би казала: „Заклевам ви се, че съм девица“.

А той си мислеше: „Мен, Бога ми, това нещо ми е все едно“.

V.

Настана есен. Семейство Дю Роа беше прекарало цялото лято в Париж и водеше решителна борба в „Ла ви франсез“ в защита на новия кабинет през време на късите ваканции на депутатите.

Макар че бяха още първите дни на октомври, камарите скоро щяха да подновят заседанията си, защото събитията в Мароко ставаха заплашителни.

Всъщност, никой не вярваше, че ще има поход към Танжер, макар че в деня на разпускането на парламента един депутат от десницата, граф дьо Ламбер Серазен, в една много умна реч, на която ръкопляскаха дори и депутатите от центъра, предложи да се хване на облог и да даде като залог мустаците си, както някога направил един прочут индийски вицецрал, против бакенбардите на председателя на министерския съвет,

че новият кабинет няма да може да действа като стария и да изпрати в Танжер една армия, по подобие на она в Тунис, от любов към съразмерността, както поставят за съразмерност две вази върху една камина.

— Африканската земя — беше прибавил той — наистина е камина за Франция, господа. В нея изгарят най-добрите ни дърва, камина, която много поема и която се пали с банкноти. Вие си позволихте артистичната фантазия да окичите левия ъгъл с туниска играчка, която ви струва скъпо, а г-н Маро, както ще видите, ще иска да подражава на предшественика си и да окичи десния ъгъл с мароканска играчка.

Тези думи, станали прочути, бяха послужили на Дю Роа като тема за десет статии за алжирската колония, за цялата негова поредица, прекъсната по време на влизането му в редакцията на вестника. Той поддържаше решително идеята за военен поход, макар и да беше убеден, че това няма да стане. Той раздрънка патриотическия арсенал и бомбардира Испания с красноречиви, презрителни аргументи, с които човек си служи против народите, на които интересите са противоположни на неговите.

„Ла ви франсез“ беше станал вестник с тежест, поради известните си връзки с властта, тук се помещаваха политическите новини преди това да стане в най-сериозните вестници. Подробно се представяха намеренията на приятелите министри. Всички парижки и провинциални вестници черпеха от него сведенията си. Всички правеха извадка от него, всички се бояха, всички започваха да го уважават. Той вече не беше съмнителен орган на група политически клюкари, а преден орган на кабинета.

Ларош Матьо беше душата на вестника, а Дю Роа негов изразител на мислите. За дядо Валтер, ням депутат и хитър издател, който умееше да се спотаи, казваха, че се занимава тайно с едно предприятие за медни мини в Мароко.

Салонът на Мадлен беше станал влиятелен център, в който всяка седмица се събираха мнозина членове от кабинета. Дори и министър-председателят бе обядвал два пъти у тях; и жените на държавните мъже, които някога се двоумяха дали да прескочат прага ѝ, сега се хвалеха, че са нейни приятелки и ѝ правеха повече посещения, отколкото тя правеше на тях.

Министърът на външните работи беше почти като господар в къщата. Той отиваше там всеки час, носеше телеграми, разяснения, сведения, които диктуваше кога на Жорж, кога на Мадлен — сякаш му бяха секретари.

Когато Дю Роа, след заминаването на министъра, оставаше насаме с Мадлен, той със заплашителен глас и с вероломни инсинуации се възмущаваше от обноските на тоя случаен големец. Но тя презрително си повдигаше рамената и повтаряше.

— Постигни и ти това, което той е постигнал. Стани министър и тогава ще можеш да заповядваш. А докато не стане това, мълчи.

Той я гледаше отстрани и си сучеше мустаците.

— Никой не знае — казваше той — за какво ме бива, но един ден, може би, всеки ще научи това.

А тя отговаряше философски:

— Който бъде жив, ще види.

Сутринта, в деня, в който се откриха заседанията на камарите, Мадлен, още в леглото, препоръчваше на Жорж хиляди неща, докато той се обличаше, за да иде да закуси у г-н Ларош Матьо и да вземе от него наставления, преди заседанието, по политическата статия за утрешния брой на вестника, защото тая статия щеше да бъде един вид официална декларация за истинските намерения на кабинета.

— Преди всичко — казваше Мадлен — не забравяй да го попиташ дали генерал Белонк е пратен в Оран, както ставаше дума. Това би било от голямо значение.

— Аз зная, колкото и ти, какво трябва да правя — отговори той раздражено. — Остави ме на мира с твоите неврели-некипели.

— Драги мой — каза тя спокойно, — ти винаги забравяш половината от поръчките, които ти давам за министъра.

— Омръзна ми вече твоя министър — изръмжа той. — Той е глупак.

— Той е толкова мой министър, колкото и твой — каза тя спокойно. — Ти имаш от него по-голяма полза, отколкото аз.

Жорж се обърна към нея засмяно и каза:

— Прощавай, но той не ме ухажва.

— И мене също — каза тя, — но той издигна благосъстоянието ни. Жорж млъкна. След малко каза:

— Ако ми се отдаде да избирам между твоите обожатели, пак бих предпочел оня стар глупак дьо Водрек. Какво ли стана с него. Осем дни вече, откакто не съм го виждал.

— Той е болен — отговори тя спокойно, — писа ми, че дори и от леглото си не става, поради болките от подагра. Ти би трябвало да отидеш и да се поинтересуваш как е. Ти знаеш, че той много те обича и туй ще му бъде много приятно.

— Да, ей сега ще отида — отговори Жорж.

Той се натъкми, постави си шапката на главата и се огледа дали всичко му е наред. Като се увери, че всичко е изрядно, доближи се до леглото, целуна жена си по челото и каза:

— Довиждане, моя мила, ще се върна не по-рано от седем часа.

И той излезе.

Г-н Ларош Матьо го чакаше, защото в този ден закусваше в десет часа, тъй като министерският съвет щеше да се събере на обяд, преди да започват заседанията в парламента.

Щом седнаха на трапезата с частния секретар на министъра, защото г-жа Ларош Матьо не пожела да промени часа на закуската, Дю Роа отвори дума за статията си и, като гледаше надрасканите по визитни картинни бележки, изложи каква ще бъде тя в общи линии. И когато свърши, каза:

— Намирате ли, драги министри, нещо за изменение.

— Много малко неща, драги приятелю. Може би много положително говорите по Мароканския въпрос. Говорете за похода, като за нещо, което би трябвало да се предприеме, но като оставите да се разбира, че няма да се случи и че вие ни най-малко вярвате, че той ще се предприеме. Направете така, че публиката да чете между редовете, че ние нямаме намерение да се пъхнем в тая авантюра.

— Много добре. Разбрах. Жена ми ме натовари да ви питам, по тоя повод дали генерал Белонк ще бъде изпратен в Оран. Според онова, което вече ми казахте, заключавам, че няма да бъде изпратен.

— Не — късо отговори министърът.

После говориха за сесията, която се открива. Ларош Матьо започна да ораторствува, като се упражняваше в ефекта на фразите, които щеше да излее върху колегите си няколко часа по-късно. Той махаше дясната си ръка, като ту вдигаше нагоре вилицата си, ту ножа си, ту залък хляб и

без да гледа някого, обърнат към невидимото събрание, той говореше с красноречието на хубав момък, който знае, че това му приляга.

Малки завити мустачки, приличащи на скорпионови опашки, стърчаха над устните му; а косата му, намазана с брилянтин, разделена над челото, образуваше на слепите му очи два завитъка, каквито носят провинциалните хубавци. Той беше прекалено дебел, доста подпухнал, макар и млад; коремът му напъваше под жилетката.

Частният секретар спокойно си ядеше и пиеше, без съмнение навикнал на тия душеве от многоглаголстване, но Дю Роа, когото завистта за постигнатата сполука гризеше, мислеше: „Пустият му глупак! Какви глупци са наистина тия политически мъже!“

И като сравняваше собственото си достойно със значението на тоя дърдорко министър си мислеше: „Ах, ако имах само сто хиляди франка, за да се кандидатирам в моя хубав Руан, за да замеся в тая каша своите славни, хитри и груби нормандци, какъв държавен мъж бих станал при тия недалновидни глупци“.

Г-н Ларош Матьо говори, докато си изпие кафето. След това, като видя, че е късно, звънна да докарат файтона му и, като подаде на журналиста ръка, каза:

— Разбрахте ли ме, драги приятелю?

— Много добре, драги ми министри, разчитайте на мене.

И Дю Роа бавно тръгна към редакцията, за да напише статията си. А в четири часа щеше да се срещне на улица „Цариградска“ с г-жа дьо Марел, с която редовно се виждаше два пъти в седмицата — в понеделник и петък. Но щом влезе в редакцията, дадоха му една телеграма. Г-жа Валтер му съобщаваше:

„Без друго трябва днес да говоря с тебе. Работата е много важна. Чакай ме в два часа на улица «Цариградска». Мога да ти направя голяма услуга.

Твоя приятелка до гроба,
Виржиния“

— Дявол да я вземе — изруга той, — каква лепка.

Разстроен, Жорж веднага излезе; беше крайно раздразнен и не можеше да работи.

От шест седмици насам той се мъчеше да прекъсне контактите си с нея, но не можеше да отслаби упоритата ѝ привързаност.

След като тя му се отдаде, налегна я страшно угризение на съвестта и в три последователни срещи тя обсипа Жорж с укори и клетви. Отегчен от тия сцени и вече наситен от тая зряла и склонна към драми жена, той просто се отдалечи от нея с надежда, че с това приключението ще свърши. Но тогава тя лудешки се привърза към него, като се хвърли в тая любов, както някои се хвърлят в реката с камък на врата. Той се остави да бъде неин пленник от слабост, от угода, от непредпазливост и тя го беше затворила в една необуздана и уморителна страст, преследваше го с нежността си.

Тя искаше да се вижда с него всеки ден, викаше го всеки час с телеграми за бързи срещи в ъгъла на някоя улица, в някой магазин, в някоя градина. И повтаряше същите фрази, че го обожаваше, че го боготвори, после се отдалечаваше от него, като му се кълнеше, че „е много щастлива, че го е видяла“.

Г-жа Валтер излезе съвсем по-друга, отколкото си я представяше: тя се стараеше да го прелъсти с детинска гальовност, със смешни за нейните години любовни детинщини. Останала дотогава строго честна, девствена по сърце, затворена за всяко чувство, неопитала никаква чувственост, тая кротка жена, на която спокойната четиридесет годишна възраст приличаше на бледа есен след студено лято, изведнъж изпита в себе си любов, която приличаше на увехнала пролет, с изобилни дребни, зле поникнали неразпъпили се още цветенца, усети чудновато разцъфтяване на моминска любов, любов закъсняла, гореща и наивна, изразяваща се в непредвидените пориви като у шестнадесетгодишно момиче. Тя му пишеше по десет писма на ден; писма глупави и лудешки, писани с чудноват, поетически и смешен стил, пълен с имена на животни и птици — подобен на индийския стил.

Щом оставаха самички, тя го целуваше и обсипваше с тежки любезности на дебела мома, с кривения на доста дебелиите си устни, с подскачания, които разтърсваха под корсажа твърде едрите ѝ гърди.

Най-противно му беше да я слуша да го нарича: „мой плъхо“, „мое куче“, „моя котка“, „мое съкровище“, „моя синя птица“, „мое мило дете“ и да я гледа всеки път да му се отдава чак след разиграване на малка комедийка на детинска срамежливост, малки движения на страх,

които тя намираше прелестни, и дребни лудории на лека жена.

Тя питаше:

— Чия е тая уста?

И когато той не отговаряше веднага „моя“, тя дотолкова настояваше, че го правеше да пребледнее от раздразнение. Струваше му се, че тя би трябвало да усеща, че в любовта са нужни такт, сръчност, благоразумие и точност, че, като му се е отдала, тя, като зряла жена, майка на семейство, светска жена, би трябвало да се държи солидно, да бъде въздържано страстна, строга, може би със сълзи, но със сълзи на Дидона, а не със сълзите на Жулиета.

Непрекъснато му повтаряше:

— Колко много те обичам, мое дете! Кажи ми, мое бебенце, обичаш ли ме и ти толкова?

Той не можеше вече да я слуша да казва „мое дете“ или „мое бебенце“. Тогава му идеше да я нарече „моя бабо“.

— Какво безумие направих, че ти се отдадох — казваше му тя. — Но не се кая. Толкова е сладка любовта!

„Толкова е сладка любовта“ — тя произнасяше тези думи като актриса, която играе добродушна жена.

А после тя го дразнеше с несръчността на милванията си. Станала изведнъж чувствена от целувката на тоя хубав момък, който толкова силно бе разпалил кръвта ѝ, тя внасяше в прегръщанията си една неизкусна горещина, смесена с такова сериозно внимание, че на Дю Роа му идваше да се засмее. Това му напомняше за старците, които се опитват да се учат да четат.

И когато тя го притискаше силно в прегръдките си, като го гледаше пламенно с онзи дълбок и ужасен поглед, който имат някои застаряващи жени, величествени в своята последна любов, когато тя го захапваше със своята безмълвна и разтреперана уста, като го притискаше в своята дебела и гореща снага, уморена, но ненаситна, тя се улисваше като някое малко момиче и, за да се покаже наивна, говореше като малко дете:

— Толкова те обичам, мое дете. Толкова те обичам. Обичай и ти малката женица!

Тогава му идваше дивото желание да изругае, да си грабне шапката и да избяга.

В началото се виждаха на улица „Цариградска“, но Дю Роа, който се боеше да не би да се срещнат с г-жа дьо Марел, сега намираше хиляди предлози да отказва тия срещи.

И той се принуди почти всеки ден да ходи в къщата ѝ — кога да закусва, кога да обядва. Тя му стискаше ръката под трапезата, подаваше му устата си зад вратата да я целуне. Но той обичаше да се забавлява със Сюзан, която го развеселяваше със своите лудории. Под нейната външност на кукла се криеше подвижен, хитър, изненадващ, потаен ум, който винаги се представяше за някоя панаирна марионетка. Тя се подиграваше с всичко и с всички уместно и язвително. Жорж провокираше веселостта ѝ, предизвикваше тая ирония и те много добре се разбираха.

— Слушайте, Бел Ами, елате тука, Бел Ами — настояваше тя.

Той веднага оставяше майката и тичаше при дъщерята, която му шепнеше на ухото някоя лоша шега и те се смееха от все сърце.

При това, той беше преситен от любовта на майката, тя вече предизвикваше у него непреодолимо отвращение; той не можеше нито да я гледа, нито да я слуша, нито да мисли за нея без да не го хваща яд...

И той престана да ходи у тях и престана да отговаря на писмата ѝ, и да отстъпва на молбите ѝ.

Най-после тя разбра, че той не я обича вече и ужасно страдаше. Но това я ожесточи и започна да го следи, да го дебне, да го чака във файтон със спуснати завески пред вратата на редакцията, пред вратата на къщата му, по улиците, през които тя се надяваше, че той ще мине.

На Жорж му бе накипяло дотолкова, че му се искаше да я изругае грубо, да я удари, да ѝ каже ясно: „Е, стига вече, дотягате ми“. Но винаги се въздържаше. Заради вестника. И той със студенина, а понякога дори и с груби думи се стараеше да ѝ даде да разбере, че най-сетне трябва да се сложи край на това.

А тя постоянно се стараеше да измисли някоя хитрина, за да го примамва на улица „Цариградска“. И той трепереше от страх да не би някой ден двете жени да се срещнат на вратата лице в лице.

Любовта му към г-жа дьо Марел, обратно, се разгаряше още по-силно. Той я наричаше свое „малко детенце“ и тя наистина му харесваше. В техните натури имаше нещо много общо. И той, и тя бяха

от породата на авантюристите, от породата на ония светски скитници, които носят души на бохеми.

Те прекараха лятото в очарователна любов, подобно на студенти, които ядат, пият и се веселят, като избягваха да закусват или обядват в „Аржантаил“, „Бужевал“, „Мезон“, „Поаси“, като плаваха цели часове с лодка и събираха цветя покрай брега. Тя обичаше пържените риби от Сена и разни видове ястия, обичаше беседите в кръчмите и виковете на лодкарите. Той пък я повеждаше към някой трамвай от предградията и обикаляха като си приказваха весели работи из парижкото поле, където се намират множество буржоазни летни къщи.

И когато се налагаше да се върне, за да обядва у г-жа Валтер, той изпитваше истинска ненавист към нахалната стара любовница, тъй като едва се бе разделил с прелестната дъщеря Марел, с която току-що бе изгасил огъня на своята страст.

Когато вече мислеше, че може би се е отървал от патронесата, на която без заобикалки и почти грубо беше изказал решението си да скъса близостта си с нея, той получи в редакцията телеграма, с която го викаше в два часа на улица „Цариградска“.

„Трябва без друго да ти говоря днес — звъняха в ушите му досадните думи. — Работата е много важна, много важна. Чакай ме в два часа на улица «Цариградска». Мога да ти направя голяма услуга. Твоя приятелка до гроб Виржиния“.

„Какво ли иска пак от мене тоя стар бухал? — мислеше си той.

— Обзалагам се, че няма нищо да ми каже. Тя иска да ми повтори, че ме обожава. Но все пак трябва да се видим. Тя говори за много важна работа и за голяма услуга, това може би е истина. Ами Клотилда, която ще дойде в четири часа?

Първата трябва да изпратя най-късно в три часа. Дявол да го вземе! Дано не се срещнат. Какви кранти са тия жени!“

И в този момент той си помисли, че наистина само Мадлен никога не му е създавала неприятности. Тя живееше с него и изглеждаше, че много го обича. В същото време не допускаше да се развали неизменният ред на обикновените занятия на живота.

Жорж бавно вървеше към жилището си за любовни срещи, а душата му негодуваше от патронесата: „Ах! Много хубаво ще я посрещна, ако няма какво да ми каже. Френският език на Камбрана ще

се окаже академичен пред моя. Най-напред ще й кажа, че кракът ми няма да стъпи в нейния дом“.

Той влезе в квартирата и веднага след него дойде и г-жа Валтер. Щом го видя, тя извика:

— А, ти получи телеграмата ми! Какво щастие!

Той се беше намръщил.

— Да, намерих я в редакцията, когато се готвех да тръгна за камарата. Какво пак ще искаш?

Тя си беше вдигнала воала, за да го целуне и се доближаваше до него плахо и смирено, подобно на някоя често бита кучка.

— Колко си жесток с мене... Колко грубо ми говориш... Какво съм ти направила? Не можеш да си представиш колко страдам заради тебе!

— Пак ли ще почнеш? — изръмжа той.

Тя стоеше права, съвсем близо до него и чакаше една усмивка, един жест, за да се хвърли в прегръдките му.

— Ако си имал намерение да се държиш така с мене, не трябваше да ме прелъстяваш, трябваше да ме оставиш мирна и прилежна, каквато си бях. Спомняш ли си какво ми казваше в църквата и как ме накара насила да вляза в тая къща. А виж сега как ми говориш! Как ме приемаш! Боже мой! Боже мой! Колко ме измъчваш.

Той тропна с крак по пода и ядосано каза:

— Ах, стига вече! Млъкни! Ни минута не мога да остана с тебе, без да чуя тая песен. Наистина, може да си помисля, че съм те прелъстил на дванадесет години и че ти беше като ангел невинна. Не, моя мила, нека си спомним фактите. Това не беше отвлечане на малолетна. Ти ми се отдаде на една възраст, в която владееше пълния си разсъдък. Аз ти благодаря, крайно признателен съм ти, но не съм длъжен да се държа за роклята ти до гроба. Ти имаш мъж, аз имам жена. Нито аз, нито ти сме свободни. Ние просто си позволихме една от никого невидяна и ненаучена прищявка и това е всичко.

— Ах! Колко си груб! Колко си жесток, колко си нечестен! — каза тя. — Да, аз не бях малко момиче, но никога не съм обичала, никога не съм...

— Аз зная това — прекъсна я той. — Ти вече двадесет пъти си ми го казвала. Но си родила две деца... Значи не аз ти отнех девствеността.

Тя се дръпна назад и извика:

— Ах, Жорж! Това е възмутително.

И като постави ръцете си на гърдите, тя започна да се задушава от риданията, които разтърсваха тялото ѝ.

Когато видя сълзите ѝ, той взе шапката си от камината и каза:

— А! Ти ще плачеш? Тогава сбогом! Затова ли представление ме извика тук.

Тя пристъпи една крачка напред, за да му препречи пътя и, като извади бързо кърпичката от джоба си, с рязко движение изтри сълзите си.

— Не... дойдох... да ти съобщя една новина — каза тя — една политическа новина..., за да ти дам възможност да спечелиш петдесет хиляди франка, та дори и повече..., ако искаш.

Той веднага омекна и попита:

— Как може да стане това? Какво искаш да кажеш?

— Снощи случайно дочух няколко думи от мъжа си и Ларош. Те много не се криеха от мене, но Валтер заръча на министъра да не ти разкрива тайната, защото ти ще я извадиш наяве.

Дю Роа беше оставил шапката си на един стол и много внимателно слушаше.

— И така, какво има?

— Ще завладеят Мароко!

— Празна работа. Аз бях на закуска у Ларош и той почти ми продиктува намеренията на правителството.

— Не, мили мой, те те излъгаха, защото ги е страх да не би да се разбере това, което кроят.

— Седни — каза Жорж.

И сам той седна на едно кресло. Тогава тя постави на земята едно малко столче, седна на него между краката на Жорж и продължи галено:

— Понеже сега винаги си мисля за тебе, обръщам внимание на всичко, което шушукат около мене.

И тя започна бавно да му обяснява как е усетила от известно време насам, че се готви нещо без негово знание, че си служат с него, но се боят от съперничеството му.

— Както знаеш, когато някой обича, става хитър — каза тя.

Чак вчера тя разбрала. То било едно голямо, много голямо, тайно

организирано начинание. Тя се усмихваше сега и бе довольна, че е проявила хитрост. Тя се въодушевяваше като говореше като жена на финансист, свикнала с машинациите на борсата, на игрите с ценности, запозната с неочакваните покачвания и слизания, които само за два часа съсипват хиляди дребни буржоа, дребни рентиери, които са вложили спестените си пари в предприятия, гарантирани с имената на почитани, уважавани мъже, политици или банкери.

— А! Много е смело това, което направиха те — повтаряше тя. — Много е смело. Всичко става под ръководството на Валтер. Той разбира от тези работи. Наистина начинанието обещава много.

Жорж започна да губи търпение от това предисловие.

— Хайде, казвай бързо.

— Е, добре! Танжерската експедиция било решено да се проведе още в деня, в който Ларош стана министър на външните работи; и полека-лека те откупили целия марокански заем, който бе паднал по шестдесет и четири или пет франка. Те го откупили много майсторски чрез съмнителни агенти, които не възбудили никакво недоверие. Изиграли дори Ротшилдовци, които се чудели, като гледали, че постоянно се търсят марокански ценни книжа. Отговорили им, като им казали имената на посредниците — всички хора провалени, всички без пари. Това успокоило големите банки. Сега ще бъде предприета експедицията и щом бъдем там, френската държава ще гарантира дълга и нашите приятели ще спечелят петдесет-шестдесет милиона. Разбираш ли сега каква е работата? Като я разбираш, ще разбереш и защо се боят и от най-малкото разкриване на тайната.

Тя беше облегла главата си върху жилетката на младия мъж, ръцете — върху коленете му; тя се притискаше, тя се прилепваше в него, защото усещаше, че сега тя го интересува. И бе готова да направи всичко, всичко да извърши за едно погалване, за една усмивка.

— Уверена ли сте в това? — попита той.

— Разбира се — отговори решително тя.

— Наистина много смело е това — каза той. — А тоя мръсник Ларош? Аз пак ще го пипна него. Ах, тоя нехранимайко! Да се пази! Да се пази!... Министерската му ложа няма да се отърве от ръцете ми!

После пак се замисли и каза:

— Да, трябва да се възползвам от това.

— Ти все още можеш да купиш от заема — каза тя. — Сега той е още седемдесет и два франка.

— Да — каза той, — но не разполагам с пари.

Тя вдигна очите си и умолително го изгледа:

— Аз помислих за това, мое коте, и ако беше доста любезен, доста любезен, ако ме обичаше поне малко, ти щеше да се съгласиш да ти дам назаем.

Той отговори рязко, почти грубо:

— Колкото затова, не.

— Слушай — каза умолително тя, — има едно нещо, което можеш да направиш, без да прибъгваш до заем. Аз имах намерение да купя от тоя заем за десет хиляди франка, за да си създам един малък капиталец. Добре! И ще купя за двадесет хиляди! Половината ще бъдат твои. Ти разбираш, че тия пари няма да дам на Валтер. Както се казва, засега няма да платиш нищо. Ако се сполучи в това, ти ще спечелиш шестдесет хиляди франка, от които ще ми върнеш десетте, когато обичаш.

— Не — каза той, — не обичам никак такива комбинации.

Тогава, за да го убеди, тя се спусна в разсъждения, разказваше му, че в действителност той заема десет хиляди франка на дума и следователно значи, че тя нищо не му е заемала, защото парите отпуска банката на Валтер. Освен това — посочи тя, — той е водил в „Ла ви франсез“ цялата политическа борба, нещо, което направи възможно всичко, което се случва. И ще бъде наивен, ако не се възползва от това.

— Тогава мисли, че тия десет хиляди франка ти ги дава назаем Валтер, комуто си направил услуги, които струват повече от това — заключи тя.

— Добре, нека бъде така — каза той. — Наполовина участвам с тебе. Ако изгубим, ще ти платя десет хиляди франка.

Тя остана толкова доволна, че стана, обхвана главата му с двете си ръце и започна страстно да го целува. Отначало той не се противеше, но когато тя започна да става все по-агресивна и го прегръщаше и обсипваше с ласки, той изведнъж се сети, че скоро ще дойде другата. А не искаше да изгуби напразно времето си и да излее в прегръдките на старата страстта си, която по-добре би било да запази за младата.

И той тихичко я отблъсна като каза:

— Хайде, бъди благоразумна.

Тя го изгледа отчаяно:

— Ах! Жорж, дори и да те прегърна не мога.

— Не, не днес — отговори той. — Боли ме главата и страдам.

Тогава тя пак седна кротко между краката му и попита:

— Ще дойдеш ли утре да обядваш у дома? Голямо удоволствие ще ми направиш.

Той се подвоуми, но не посмя да откаже.

— Разбира се, ще дойда.

— Благодаря, мили мой.

Тя бавно търкаше бузата си в гърдите на младия мъж и един от дългите ѝ черни косми се закачи на жилетката му. Тя забеляза това и една лудешка мисъл ѝ мина през ума, една от ония суеверни мисли, които често съставляват целия разсъдък на жените. Тя бавно започна да увива тоя косъм около едно копче. После уви друг на по-горното копче, и друг на още по-горното. Като стане, той веднага ще ги отскубне и ще ѝ причини болка. Какво щастие! И той ще отнесе нещо от нея, без да знае, ще отнесе едно малко снопче от косата ѝ. Това беше връзка, с която тя го свързваше, една тайна, невидима връзка, един талисман, който оставаше при него. И той, без да ще, ще мисли за нея, ще бълнува за нея, на другия ден ще я обича малко повече.

— Ще трябва да те оставя — каза неочаквано той, — защото ще ме чакат в камарата на края на заседанието.

— Ох! Значи трябва вече да се разделим — въздъхна тя.

И като се примири с положението си, каза:

— Върви, драги мой, но утре ще дойдеш на обяд.

И като стана, усети в главата си остра болка, сякаш бяха ѝ уболи кожата с игли. Сърцето ѝ тупаше: тя беше доволна, че поне малко е страдала по негова причина.

— Сбогом! — каза тя.

Той я прегърна със състрадателна усмивка и я целуна студено по очите.

Но тя, обезумяла от това докосване, прошепна:

— Нима трябва вече да се разделим?

И тя с умолителен поглед сочеше съседната стая, чиято врата бе отворена. Той я отстрани от себе си бързо и каза:

— Трябва да бързам, ще стане късно.

Тогава тя му подаде устните си и той едва се докосна до тях.

Тя излезе пред него, като повтаряше:

— Утре, в седем часа.

— Утре, в седем часа — отговори той.

Разделиха се. Тя тръгна надясно, той наляво.

Дю Роа отиде до външния булевард. После стигна до булевард „Малерб“, по който тръгна бавно. Като минаваше пред една сладкарница, той видя захаросани кестени в един стъклен съд и си помисли: „Ще занеса на Клотилда“.

И той купи в една кесия от тия захаросани плодове, които тя до полуда обичаше.

В четири часа той се върна, за да чака младата си любовница.

Тя дойде малко късно, защото мъжът ѝ си беше дошъл за осем дни.

— Можеш ли да дойдеш утре на обяд? — попита тя. — Той много ще се зарадва, като те види.

— Не, ще обядвам у патрона. Имаме да обсъдим цял куп политически и финансови въпроси.

Тя си беше свалила шапката, а сега си махна и корсажа, който много я стягаше. Той посочи книжния пакет на камината, като ѝ каза:

— Донесох и захаросани кестени.

— Какво щастие! Колко си любезен! — извика тя, като изпляска с ръце.

Тя ги взе, хапна си един и рече:

— Колко са сладки! Усещам, че няма да оставя нито един.

После изгледа Жорж с чувствена веселост и прибави:

— Както виждам, ти угаждаш на всичките ми пороци.

Тя бавно ядеше кестените и постоянно поглеждаше в книжното пакетче, сякаш искаше да види дали има още.

— Слушай — каза тя, — седни на креслото, а аз ще седна между краката ти, за да си изям бонбоните. Така ще ми бъде много приятно.

Той се усмихна, седна и я взе между краката си, както държеше преди малко г-жа Валтер.

Тя си повдигаше главата към него, за да му говори и му казваше с пълни уста:

— Знаеш ли, драги мой, аз те сънувах, сънувах, че двамата сме

предприели голямо пътуване с една камила. Тя имаше две гърбици. Всеки от нас бе възседнал една гърбица и пътувахме през пустинята. Ние бяхме взели със себе си в една кесия сладкиши и бутилка вино и обядвахме, седнали на гърбиците. Но това ни омръзна, защото не можехме да правим друго нещо; ние бяхме много далеч един от друг и аз исках да сляза.

— И аз исках да сляза — отговори той.

Него го забавляваше тоя сън и се смееше; подканваше я да говори глупости, да дърдори, да разказва всички тия детинщини, всички тия нежни глупости, които разказват влюбените. Тия същите закачки, които му се виждаха мили в устата на г-жа дьо Марел, биха крайно го раздразнили, ако излизаха от устата на г-жа Валтер.

И Клотилда го наричаше „мили мой“, „мое дете“, „мое котенце“, но тия думи му се виждаха приятни и гальовни. Когато преди малко ги произнасяше другата, те го ядосваха, втръсваха му. Защото любовните думи, които са все едни и същи, добиват вкуса на устните, от които излизат.

Но, макар и да се забавляваше с тия лудости, не преставаше да мисли за седемдесетте хиляди франка, които щеше да спечели. И той изведнъж я удари с два пръста по главата и прекъсна дърдоренето ѝ:

— Слушай, мое котенце! Ще те натоваря с една задача, до мъжа ти. Кажи му, от моя страна, да купи утре за десет хиляди франка марокански заем, който се продава по седемдесет и два; и му давам дума, че и три месеца няма да се минат, ще спечели от шестдесет до осемдесет хиляди франка. Но му кажи нищо да не говори за това. Кажи му още, че Танжерският поход е решен и че френската държава ще гарантира мароканския дълг. Но не казвай това на други. Това е държавна тайна, която ти поверявам.

Тя го изслуша сериозно и после тихо каза:

— Благодаря ти, още тая вечер ще му кажа. Ти можеш да разчиташ на него; той няма никому нищо да каже. Той е много сигурен човек. От него няма никаква опасност.

Беше изяла вече всички кестени, смачка с ръцете си книжното пакетче и го хвърли в камината. После каза:

— Хайде да си легнем.

И без да става, тя започна да разкопчава жилетката на Жорж.

Изведнџж тя се спря и, като извади между двата си прѣста един дълџг косџм, взет от едно копче, започна да се смее.

— Я виж, ти си взел един косџм от Мадлен. Виж, това се казва верен мџж.

После, като престана да се смее, дълго време разглежда тѣнкия косџм, който бе намерила, и рече:

— Тоя косџм не е от Мадлен, той е черен. Навярно е от камериерката — каза тя усмихнато.

Тя разглеждаше жилетката с внимание на полицаи и намери втори косџм, увит около друго копче; после видя трети и, разтреперана почти, пребледня и извика:

— Ах! Ти си спал с някоя жена, която е увила косми по всичките ти копчета.

Той се чудеше и само повтаряше:

— Не. Ти си луда... Ти си луда...

Изведнџж той си спомни, разбра, отначало се смути, после се засмя и отрече нейните подозрения. И бе доволен в душата си, че тя го подозира, че го ревнува.

Тя продължаваше да търси и намираше още косми, които отвиваше бързо и после ги хвърляше върху килима.

Сџс своя хитѣр женски инстинкт тя се увери в предположенията си и, разгневена, побесняла, готова да заплаче извика:

— Тая жена те обича... и е искала да отнесеш частичка от нея... Ах! Какѣв си изневерник...

Изведнџж тя изпищя силно, обзета от нервна радост:

— О-хо!... Тя е стара..., намерих бял косџм... Ах! Ти си я обѣрнал на стари жени... Плащат ли ти?... Кажи, плащат ли ти?... Ах! Ти си се предал на старите жени... Тогава аз вече не ти трябва... Задрѣж другите...

Тя стана, завтече се да си вземе корсажа, който бе хвърлила на един стол и бързо се стегна с него. Засрамен, Жорж искаше да я задѣржи и мѣнкаше:

— Вярвай, не..., Кло..., ти си глупава... Не зная, какво е това... Слушай... Остани..., моля ти се... остани...

— Задрѣж старата си жена — повтаряше тя, — задрѣж я... Порѣчай да ти направят от космите ѝ прѣстен... от белите ѝ косми...

Има колкото за един пръстен...

Тя бързо се облече, оправя косата си и си постави воала. И когато той се мъчеше да я хване, тя с всичката си сила му плесна една плесница по лицето. И докато той дойде на себе си от замайването, тя отвори вратата и избяга.

Като остана самичък, ужасен гняв го обзе против г-жа Валтер. Той ще ѝ отмъсти жестоко, много жестоко. Тоя път няма вече да ѝ прости, не!

Жорж отиде до булеварда и, като ходеше нагоре-надолу, спря пред магазина на един бижутер, за да гледа един хронометър, който отдавна му се искаше да купи, а струваше осемнадесет хиляди франка.

И изведнъж с разтреперано от радост сърце помисли: „Ако спечеля седемдесет хиляди франка, ще мога да го купя“.

И продължи да мисли какви други работи ще направи с тия седемдесет хиляди франка. Най-напред ще стане депутат. После ще купи хронометъра, после ще играе на борсата и после... и после...

Нямаше желание да отиде в редакцията, затова предпочете преди да се види с Валтер, да говори с Мадлен и да напише статията. И той си тръгна за вкъщи.

Когато стигна на улица „Друо“, той внезапно се спря — забравил беше да се поинтересува какво става с граф дьо Водрек, който живееше на „Шосе д'Антен“. И той се върна назад, като продължаваше да се лута, да мисли за хиляди неща, да се отдава на приятно бълнуване, да мисли за приятни неща, за добри неща, за предстоящото богатство, както и за тоя мръсник Ларош и за тая стара кранта директоршата. От гнева на Клотилда той не се безпокоеше, защото знаеше, че тя бързо забравя всичко.

Когато узна от портиера къде живее граф дьо Водрек, той попита:

— Как е г-н дьо Водрек? Казаха ми, че през последните няколко дни е болен.

— Господин графът — отговори портиерът — е много зле, господине. Казват, че няма да преживее нощта. Подагратата го е ударила в сърцето.

Дю Роа остана тъй поразен, че не знаеше какво да прави! Водрек умираше! През ума му минаваха разбъркани, многобройни смътни мисли, които не смееше сам на себе си да изкаже.

— Благодаря... пак ще дойда... — измънка той, без да разбира какво казва.

После се качи на един файтон и тръгна за дома си.

Жена му се беше върнала.

Той влезе в стаята ѝ запъхтян и веднага ѝ каза:

— Не знаеш ли? Водрек е на умиране!

Мадлен беше седнала и четеше някакво писмо. Тя повдигна очите си и три пъти повтори:

— Какво? Какво казваш?... Какво казваш... ти казваш...

— Казвам ти, че Водрек е на умиране от подагрен припадък, стигнал до сърцето. Какво мислиш да направиш? — добави той.

Тя скочи бледна, бузите ѝ нервно трепереха, и горчиво заплака, като си затули лицето с ръце. Тя остана права, разтърсвана от плач, разкъсвана от скръб.

Но изведнъж тя се успокои и, като изтри сълзите си, каза:

— Аз... аз ще ида там... Не се безпокой за мене... Не зная в колко часа ще се върна... Не ме чакай...

— Много добре, върви — отговори той.

Те си стиснаха ръцете и тя излезе толкова бързо, че си забрави ръкавиците.

Жорж, след като обядва самичък, започна да пише статията си. Той я написа тъкмо както мислеше министърът, като остави на читателя да разбере, че няма да се състои мароканският поход. После я занесе в редакцията, поговори малко с директора и тръгна за дома си с цигара в уста и с облекчено сърце, без сам да знае защо.

Жена му не се беше върнала.

Той легна и заспа.

Мадлен се върна около полунощ. Жорж се събуди и седна на леглото.

— Е, как е? — попита той.

Той никога не беше я виждал толкова бледа и толкова развълнувана.

— Умря — тихо каза тя.

— А! И... нищо ли не ти каза?

— Нищо. Когато пристигнах, той вече беше изгубил съзнание.

Жорж мислеше. На устните му идваха въпроси, които не смееше

да зададе.

— Легни си — каза той.

Тя бързо се съблече и легна при него.

— До смъртното му легло имаше ли роднини?

— Само един племенник.

— Ами тоя племенник срещаше ли се често с него?

— Никога. От десет години насам никога не са се били срещали.

— Имаше ли други роднини?

— Не... не вярвам.

— Тогава... тоя ли племенник ще наследи?

— Не зная.

— Много ли богат беше Водрек?

— Да, много богат.

— Знаеш ли колко имаше горе-долу?

— Не, не зная точно. Един или може би два милиона.

Той млъкна.

Тя угаси свещта. През цялата нощ те лежаха един до друг, мълчаливи, будни и унесени в мислите си.

Жорж не можеше да спи. Сега му се струваха нищожни седемдесетте хиляди франка, които му обеща г-жа Валтер. Стори му се, че Мадлен плаче. За да се увери, той попита:

— Спиш ли?

— Не.

Гласът ѝ трепереше от плач.

Той продължи:

— Забравих да ти кажа, че твоят министър ме изигра.

— Как така?

И той ѝ разказа надълго и нашироко, с всички подробности, приготвената между Ларош и Валтер комбинация.

Когато той свърши, тя го попита:

— Как научи това?

— Позволи ми — отговори той — да не ти казвам. Ти имаш свои източници за сведения, които аз не искам да знам. Също така и аз имам и искам да ги запазя в тайна. За всеки случай, отговарям за точността на своите сведения.

Тогава тя каза:

— Да, това е възможно... Минаваше ми през ума, че те вършат нещо скришом от нас.

Но Жорж, когото сън не хващаше, се доближи до жена си и леко ѝ целуна ухото.

Тя бързо го отблъсна и каза:

— Моля ти се, остави ме на мира. Сега никак не съм разположена да върша глупости.

Той се подчини, обърна се към стената и като си затвори очите, най-после заспа.

VI.

Църквата беше покрита с черно и над главния вход един герб, с корона отгоре, показваше на минувачите, че погребват благородник.

Опелото беше свършило, присъстващите един по един си отиваха, като минаваха край ковчега и край племенника на граф Водрек, който приемаше съболезнованията и благодареше.

Когато Жорж Дю Роа и жена му излязоха, те тръгнаха един до друг, за да си отидат вкъщи. Те вървяха и мълчаха.

Най-сетне Жорж, като да говореше на себе си, каза:

— Наистина, това е много чудно!

— Какво, драги мой? — попита Мадлен.

— Че Водрек нищо не ни остави!

Тя изведнъж се изчерви, като че ли по бялата ѝ кожа се пусна ненадейно розов воал.

— Защо да ни остави нещо? — каза тя. — На какво основание? — после, като помълча малко, продължи: — Може би има завещание у някой нотариус. Ние още нищо не можем да знаем.

Жорж поразмисли и каза:

— Да, възможно е, защото той беше много добър приятел и на двама ни. Два пъти в седмицата обядваше у нас, където идваше по всяко време. Обичаше те като баща. Нямаше семейство — ни деца, ни братя, ни сестри, а само един племенник, далечен роднина. Да, трябва да има завещание. Аз не искам много нещо, а само един спомен, за да докаже, че е помислил за нас, че е признавал привързаността ни към него. Беше

длъжен да ни даде доказателство за своето приятелство.

— Възможно е, наистина, да има завещание — каза тя замислено и равнодушно.

Като влизаха вкъщи, слугата подаде писмо на Мадлен. Тя го отвори и след това го подаде на Жорж.

„Кантора на господин Ламаньор,
Нотариус
ул. «Дьо Вож» 17

Госпожо,

Имам чест да ви моля да благоволите и да дойдете в кантората ми от два до четири часа, във вторник, сряда или четвъртък, за една работа, която се отнася до вас.

Приемете и пр.
Ламаньор“

Тоя път Жорж се изчерви.

— Това ще се отнася — каза той — за завещанието. Чудно е, че тебе вика, а не мене, който законно съм глава на семейство.

Отначало тя не отговори, а после, като поразмисли малко, каза:

— Искаш ли още сега да отидем?

— Да, искам.

Когато влязоха в кантората на г-н Ламаньор, първият писар стана бързо и ги заведе при господаря си. Нотариусът беше ниско, кръгло човече. Главата му приличаше на топка, закована в друга топка, която имаше два толкова малки и къси крака, че и те приличаха на топки. Той ги поздрави, посочи им столове и, като се обърна към Мадлен, каза:

— Госпожо, повиках ви да ви съобщя за завещанието на граф дьо Водрек, което се отнася до вас.

Жорж не можа да се стърпи:

— Аз така и мислех.

— Ще ви съобщя и съдържанието на тоя документ, което е, впрочем, много късо — добави нотариусът.

Той взе един лист от дебела папка, която стоеше пред него, и прочете:

„Подписаният, Пол-Емил-Киприан-Гонтран, граф дьо Водрек, здрав тялом и духом, тук излагам последната си воля.

Понеже смъртта може да ме отнесе всеки час, предвид, че може ненадейно да ме намери, реших да напиша завещанието си, което ще бъде оставено у г-н Ламаньор.

Като нямам преки наследници, завещавам всичкото си богатство, което се състои от борсови ценности за шестстотин хиляди франка и от недвижими имоти близо до петстотин хиляди франка, на г-жа Клара-Мадлен Дю Роа, без никакви ограничения. Аз я моля да приеме тоя дар от един приятел, като доказателство на предана, дълбока и почтителна обич“.

След това нотариусът добави:

— Това е всичко. Тоя документ е от последния месец август и замества също такъв документ, написан преди две години на името на Клара-Мадлен Форесте. Аз имам това първо завещание, което би могло да докаже, в случай на оспорване от страна на семейството, че волята на г-н граф дьо Водрек не се е променяла.

Мадлен, пребледняла, гледаше в земята. Жорж, нервен, сучеше между пръстите края на мустаците си. След кратко мълчание, нотариусът продължи:

— От само себе си се разбира, че госпожата не може да приеме завещанието без ваше съгласие.

Дю Роа стана и сухо каза:

— Искам да ми се даде време да помисля.

Нотариусът, усмихнат, се поклони и любезно каза:

— Разбирам чувствата, които ви карат да се двоумите, господине. Трябва да добавя, че племенникът на г-н дьо Водрек, който тази сутрин научи последната воля на чичо си, заявява, че е готов да я уважи, ако му бъде отпусната сумата сто хиляди франка. Според мене завещанието е неоспоримо, но, ако се заведе дело, ще се вдигне шум, нещо, което може би за вас ще е по-добре да се избегне. Светът често пъти гледа недоброжелателно. Във всеки случай, ще можете ли да ми съобщите отговора си преди събота?

Жорж се поклони и каза:

— Да, господине.

Жорж церемониално се поклони, даде път на жена си, която мълчеше, да мине и излезе тъй студено, че нотариусът престана да се усмихва.

Щом се върнаха вкъщи, Дю Роа затвори силно вратата и, като хвърли шапката си на леглото, попита:

— Ти си била любовница на Водрек?

Мадлен, която си сваляше воала, бързо се обърна към него.

— Аз ли?

— Да, ти. Никой не оставя цялото си богатство на една жена, без да...

Тя цяла се разтрепера и не можеше да извади карфиците, с които беше забоден воала.

След като поразмисли, тя развълнувано каза:

— Слушай... слушай... ти си луд... Ти си... Ти си... Преди малко не беше ли ти, който се надяваше, че ще ти остави нещо?

Жорж стоеше изправен до нея и следеше всичките й вълнения, като някой съдия, който иска да улови най-малката слабост на един обвиняем. Той каза, като наблягаше на всяка дума:

— Да... Той можеше да остави нещо на мене... На мене... твой мъж... разбираш ли..., но не на тебе... на тебе, негова приятелка. Разликата е голяма, съществена, от гледището на приличието... и на общественото мнение.

И Мадлен също се загледа дълбоко и странно в очите му, като че искаше да прочете нещо в тях или да открие това неизвестно у човека, в което никога не може да се проникне и което трудно може да се съзре, когато човек не е нащрек или не внимава; очи, които са като полуотворени врати за проникване в тайните на душата. И тя отговори бавно:

— На мене пък ми се струва, че ако..., че за хората щеше да е еднакво чудно, ако беше завещал всичкото си състояние на тебе.

— Защо? — попита той рязко.

— Защото — каза тя, подвоуми се и пак продължи: — защото си мой мъж; защото ти го познаваш отскоро..., защото аз съм му приятелка отдавна...; защото първото му завещание, направено, когато още Форесте беше жив, пак беше на мое име.

Жорж, който ходеше нервно назад и напред заяви:

— Ти не можеш да приемеш това завещание.

— Много добре — отговори тя равнодушно. — Тогава защо да чакаме до събота; ние можем веднага да съобщим на Ламаньор.

Той се спря срещу нея. И те пак се загледаха в очите, като се стараеха да проникнат до непроницаемата тайна на сърцата си и да узнаят истинските си мисли. С това безмълвно изпитание те се стараеха да проникнат в съвестта си, във вътрешната борба на две същества, които макар и да живеят заедно, продължават да не се познават, подозират се, дебнат се, но не узнават нищо от гънките на душата си.

И той изведнъж ѝ каза тихо в лицето:

— Хайде, признай си, че си била любовница на Водрек.

Тя повдигна раменете си и каза:

— Ти си глупав... Водрек ме обичаше много, много..., но нищо повече.

— Лъжеш, това е невъзможно — извика той, като тропна по пода с крак.

— А пък то си е така — отговори тя спокойно.

Той пак започна да ходи из стаята, пак се спря и каза:

— Тогава, обясни ми, защо ти оставя цялото си богатство...

— То е съвсем просто — отговори тя съвсем небрежно и незаинтересовано. — Както ти казваше преди малко, той имаше само нас приятели, или, по-точно, само мене, защото той ме познаваше още от дете. Майка ми беше домоуправителка у негови роднини. Той отиваше постоянно у тях и понеже нямаше кръвни наследници, помислил е за мене. Възможно е, може би, и да е бил влюбен в мене. Но коя жена не обичат така, защо тая скрита любов да не е изписала изпод перото му моето име, когато намислил да изкаже последната си воля? Всеки понеделник той ми носеше цветя, а на теб не носеше и ти никак не се чудеше за това. Днес той ми оставя богатството си по същата причина, защото няма кому да го остави. Обратно, много чудно щеше да бъде, ако го беше оставил на тебе. Защо? Какъв си му ти?

Тя говореше толкова естествено и спокойно, че Жорж започна да се двоуми.

— Както и да е — каза той, — при такива условия ние не можем да приемем това наследство. Лошо впечатление ще направи. Цял свят ще

помисли, че ти е бил любовник, всички ще започнат да се подиграват с мене. И без това колегите ми са настроени да ми завиждат и да ме нападат. Аз трябва да се грижа и да пазя повече от всеки друг път своята чест и доброто си име. Не мога да приема и да допусна жена ми да приеме такова едно наследство, завещано от човек, когото хорските уста са й прикачили като любовник. Може би Форесте би изтърпял това, но аз не.

— Много добре, драги мой — каза кротко тя, — нека не го приемем; един милион по-малко ще имаме в джоба си и толкова.

Той продължаваше да се разхожда из стаята и започна да мисли за жена си гласно, без да се обръща към нея:

— Да... един милион... толкова по-зле... Когато е завещавал, въобще не е разбирал каква нетактичност, какво незначително приличие върши. Той не е забелязал в какво лъжливо, смешно положение ще ме постави. Всичко в живота зависи от това какъв вид ще дадеш на една работа. Той трябваше да завещае половината от богатството си на мене и тогава всичко щеше да се уреди.

Той седна, кръстоса краката си и започна да сучи края на мустака си, както винаги правеше, когато изпитваше досада, неспокойствие и неприятност.

— Аз повече няма да говоря по въпроса, оставям те ти да го обмислиш добре — каза в заключение Мадлен.

Мина много време. Той мълчеше. И след дълго двоумение каза:

— Светът никога няма да разбере нито защо Водрек направи тебе единствена наследница, нито защо аз приех това. Да приемем това богатство така, ще означава да признаем... ти, че си имала интимни връзки с него, а аз, че съм гледал благосклонно на това безчестие. Разбираш ли как ще се разбере това приемане? Трябва да се намери околен път, хитър начин за изглаждане на тая работа. Например, трябва да направим така, че хората да разберат, че това богатство той е разделил между нас, като е дал половината на мъжа, половината на жената.

— Как може да стане това? — попита тя. — Завещанието е категорично.

— А, това става много лесно — отговори той. — Ти можеш да ми дадеш половината от наследството чрез подаряване приживе. Ние

нямаме деца, значи това е възможно. Така ще се запуши устата на хорското злословие.

— Аз не виждам — възрази тя малко нетърпеливо — как ще се запуши устата на хорското злословие, когато завещанието е подписано от Водрек.

— Има ли нужда — отговори той сърдито — да го показваме и да го окачваме по стените? Ще ти кажа най-сетне, че ти си глупава. Ще казваме, че граф дьо Водрек ни е оставил богатството си наполовина. С една дума, ти не можеш да приемеш завещанието без мое разрешение, а аз ти давам разрешение с условие да си го разделим, нещо, което ще ме отърве от подигравките на хората.

Тя още веднъж го изгледа с проницателен поглед.

— Както искаш — каза тя. — Аз на всичко съм готова.

Тогава Жорж стана и пак започна да се разхожда. Той изглеждаше, че още се двоуми.

— Не... решително не — каза той. — Може би по-добре е съвсем да се откажем от него... Това е по-достопечно, по-почтено, по-честно. Но ако стане, както аз казвам, никой нищо не може да предположи.

Той се спря пред Мадлен и каза:

— Да, моя мила, ако си съгласна, аз мога сам да отида при нотариус Ламаньор, да се допитам до него и да му обясня работата. Аз ще му кажа моите съмнения и ще допълня, че сме се спрели на решението да си разделим наследството от приличие, за да запушим хорските усти. Щом аз приемам половината от това наследство, явно е, че никой вече няма право да се смее. Това означава, че аз открито заявявам: Жена ми приема, защото аз приемам, аз, нейният мъж, който съм съдия на онова, което тя може да прави, без да си накърнява честта. Иначе би било скандално.

— Както ти искаш — прошепна Мадлен.

Жорж продължи да говори разпалено:

— Със съгласието за раздялата на наследството наполовина всичко става ясно като бял ден. Ние наследяваме богатството на един приятел, който не е искал да прави разлика между нас, който не е искал да каже: „Предпочитам единия пред другия след смъртта си, както съм го предпочитал и приживе“. Да, то се разбира, по-много е обичал жената, но като е оставил богатството си и на единия, и на другия, искал е да

каже ясно, че предпочитанието му е било съвсем платоническо. И бъди уверена, че ако бе размислил, така щеше да направи. Но не е размислил, не е предвидил последиците. Както много добре казваше ти преди малко, на тебе донасяше цветя всяка седмица, на тебе поиска да остави и последния си спомен, без да си даде сметка.

— Решено е — прекъсна го тя раздражено. — Разбрах. Няма нужда от толкова обяснения. Иди веднага при нотариуса.

Той се изчерви и каза:

— Имаш право, отивам.

Той си взе шапката и на излизане каза:

— Ще гледам да уредя проблема с племенника, с парите, които иска.

— Дай му стоте хиляди франка, които иска — каза гордо тя, — вземи ги от моите пари.

Той се засрами и веднага отговори:

— А, не! Ще ги делим. Като дадем по петдесет хиляди франка, ще ни останат чисти цял милион.

Когато отиде при нотариуса, Жорж му обясни за комбинацията, която била измислила жена му.

На другия ден те подписаха дарителния запис за петстотин хиляди франка, които Мадлен Дю Роа предоставяше на мъжа си.

На излизане от кантората на нотариуса, понеже времето беше хубаво, Жорж предложи да отидат пеша до булеварда. Той любезничеше с нея и беше нежен, смееше се и беше радостен, а тя обратно, беше замислена и доста строга.

Беше студен есенен ден. Хората бързаха, сякаш отиваха да вършат някоя важна работа. Дю Роа заведе жена си пред магазина, където често бе гледал желанния хронометър.

— Искаш ли да ти подаря някоя скъпоценност? — попита той.

— Както решиш — отговори тя равнодушно.

Като влязоха вътре, той попита:

— Какво обичаш — огърлица ли, гривна ли, или обеци?

Като видя златните накити със скъпоценни камъни, студенината ѝ отмина и тя започна жадно и с любопитство да разглежда красиво изработените бижута.

— Ето една много хубава гривна — изведнъж извика тя.

Това беше верижка с чудновата форма, всяка брънка на която имаше по един различен камък.

— Колко струва тая гривна? — попита Жорж.

— Три хиляди франка, господине — отговори бижутерът.

— Ако ми я отстъпите за две хиляди и петстотин, ще я купя веднага.

Бижутерът се подвоуми и отговори:

— Не, господине, не е възможно.

Дю Роа продължи:

— Прибавете тоя хронометър за хиляда и петстотин франка и за всичко ще ви броя четири хиляди франка. Съгласни ли сте? Ако не, отивам другаде.

Бижутерът, след дълго двоумение, накрая прие.

— Нека бъде господине, както казвате.

Жорж Дю Роа, като даде адреса си, добави:

— Ще дадете да инкрустират върху хронометъра Ж.Р.К., поставени под баронска корона.

Мадлен се учуди и се поусмихна. А когато излязоха, тя го хвана под ръка някак с нежност. Той ѝ се видя наистина сръчен и твърд. Сега като има богатство, нужна му е и титла.

— Бъдете спокойни — каза търговецът, — това ще бъде готово за четвъртък, господин бароне.

Двамата минаха край театър „Водевил“. Имаше представление на нова пиеса.

— Ако искаш — каза той, — тая вечер да идем на театър...

Намериха една ложа и я ангажираха. След това Жорж предложи:

— Да обядваме ли в някой ресторант?

— Да, ще ми бъде приятно.

Той беше щастлив с богатството и мислеше какво още друго могат да направят.

— Да идем ли да намерим госпожа дьо Марел, за да прекара вечерта с нас? Казаха ми, че мъжът ѝ е тук. Ще ми бъде много драго да се видя с него.

Жорж, който като че ли се боеше от първата среща с любовницата си в дома ѝ, беше доволен, че отива с жена си и по такъв начин се отървава от всякакви обяснения.

Но Клотилда се престори, че нищо не помни и дори насили мъжа си да приеме поканата.

Вечерята премина чудесно, а и времето беше много хубаво.

Жорж и Мадлен се върнаха късно. Фенерите вече бяха угасени. За да им бъде светло по стълбите, Жорж от време на време запалваше кибрит.

Като стигнаха на площадката на първия етаж, пламъкът, който пламна с драсването на кибрита, отрази в огледалото осветените им лица. Те приличаха на видения, ненадейно появили се и готови да се изгубят в нощната тъма.

Дю Роа си вдигна ръката, за да освети по-добре лицата им и с тържествуващ смях каза:

— Ето, милионерите идват.

VII.

Два месеца се бяха минали откакто бе завоювано Мароко. Франция, господар на Танжер, владееше цялото африканско крайбрежие на Средиземно море, чак до Триполи, и беше гарантирала дългът на новоприсъединената страна.

Говореше се, че двама министри спечелили там до двадесетина милиона и почти открито се споменаваше името на Ларош Матьо.

Колкото за Валтер, всеки в Париж знаеше, че е спечелил от заема двойно повече, от тридесет до четиридесет милиона, и от осем до десет милиона от медни и железни мини, както и от обширни земи, купени много евтино преди завоюването и препродадени на другия ден след френската окупация на колонизаторски дружества.

За няколко дни той бе станал един от господарите на света, един от ония всесилни финансисти, които са по-силни от кралете и които карат да се навеждат главите, да шепнат устата и да изваждат наяве всичката низост и завист, които се крият в дълбочината на човешкото сърце.

Той не беше вече евреинът Валтер, директор на банка със съмнителен кредит и на несериозен вестник, депутат, когото подозират в нечестиви дела. Той беше господин Валтер, богатият евреин.

И той искаше да покаже това.

Като знаеше, че княз Карлсбургски, който имаше една от най-хубавите къщи на улицата в предградието Сен Оноре, с градина в Елисейските полета, се нуждае от пари, той му предложи да купи за двадесет и четири часа тая къща, с покъщнината ѝ, без да вдигне от нея дори и едно кресло. Той даде за нея три милиона. Князът, подмамен от сумата, прие.

На другия ден Валтер се настани в новата си къща.

Тогава друга мисъл му мина през ума, истинска мисъл на завоевател, който иска да превземе Париж, една Бонапартовска мисъл.

По онова време целият град отиваше да гледа една голяма картина от маджарския живописец Маркович, изложена у експерта Жан Льонобле. Тя представляваше Христос, който ходи по водата.

Възхитените критици заявяваха, че тая картина е най-великолепното изящно дело на века.

Валтер я купи за петстотин хиляди франка. По такъв начин той за един ден сложи край на общественото любопитство и накара целия Париж да говори за него, да му завижда, да го осъжда или да го възхвалява.

После той обяви чрез вестниците, че ще покани всички известни лица от парижкото общество да разгледат една вечер в дома му бележитото произведение на чуждия художник, за да не може никой да каже, че той е взел само за себе си това произведение на изкуството.

Къщата му ще бъде отворена. Ще може да отиде всеки, който пожелае, стига да покаже на вратата поканата. А тя гласеше: „Господин и госпожа Валтер ви молят да им направите честта да идете у тях на 30 декември, от девет часа до полунощ, за да видите картината на Карл Маркович «Исус ходи по водата», осветена с електрическо осветление.“

В постскрипtum, с много дребни букви, можеше да се прочете: „След полунощ ще има танци“. И така, които биха поискали, биха останали и между тях семейство Валтер щеше да си избере новите познайници.

Другите щяха да погледат картината, къщата и стопаните със светско нахално или равнодушно любопитство и след това щяха да си отидат, както са дошли. И дядо Валтер много добре знаеше, че те ще дойдат, както бяха дошли у братята му евреи, станали богати като него.

Най-напред в къщата му трябваше да влязат всички титулувани

лица, за които се пишеше във вестниците. Те ще влязат, за да видят лицето на един човек, който за шест седмици е спечелил петдесет милиона. Те ще влязат също, за да видят и преброят ония, които ще дойдат там. Те ще влязат още, защото е показал добър вкус и сръчност да ги повика да гледат и да се чудят, че той притежава една християнска картина, макар че е израилев син.

Той сякаш им казваше: „Вижте, аз платих петстотин хиляди франка за религиозното произведение на Маркович «Исус ходи по водата». И това художествено произведение ще остане у мене, пред очите ми, винаги, в къщата на евреина Валтер“.

В обществото, в обществото на дукините и на жокеите твърде много се говори за тая покана, която, впрочем, с нищо не обвързваше когото и да било. Ще идват у него, както отиват у господин Пти, за да гледат акварели. Семейство Валтер имаше едно изящно произведение; това семейство отваряше една вечер вратите си, за да могат всички да видят това произведение и да му се наслаждават. Има ли нещо по-добро от това?

„Ла ви франсез“ от петнадесет дни насам, всяка сутрин, съобщаваше за вечерта на тридесети декември и се стараеше да събуди общественото любопитство.

Дю Роа побесняваше от завист за тържеството на патрона. Той се беше помислил за богат със своите петстотин хиляди франка, които бе изтръгнал от жена си, и сега му се струваше, че е беден, страшно беден. И той сравняваше оскъдното си богатство с дъжда от милиони, който беше валил около му, без той да съумее да се добере до нещо.

Неговият завистлив гняв с всеки ден се усилваше. Той се сърдеше на всички, на семейство Валтер, у когото вече не отиваше, на жена си, която, измамена от Ларош, го съветваше да купи марокански акции, а особено се сърдеше на министъра, който си бе послужил с него като с оръдие и който обядваше у него два пъти в седмицата. Жорж му беше секретар, агент, проводник на мислите му във вестника и когато пишеше под негова диктовка, усещаше безумното желание да удуши тоя тържествуващ хубостник. Като министър, Ларош имаше скромни успехи и, за да запази министерския си пост, той не допускаше да се разбере, че е пълен със злато. Но Дю Роа се сецаше за това злато по гордия говор на случайно издигналия се адвокат, по нахалните му

обноски, по смелите му мнения, по неговата пълна самоувереност.

Сега Ларош беше господар в къщата на Дю Роа, той беше заел мястото и дните за посещение на граф дьо Водрек и говореше на слугите като някой втори господар.

Жорж трепереше и го търпеше, както някое куче, което иска да ухапе, а не смее. И често се отнасяше жестоко и грубо с Мадлен, която повдигаше раменете си и гледаше на него като на неразумно момче. И тя се чудеше на неговото винаги лошо настроение и повтаряше:

— Не те разбирам. Ти постоянно се оплакваш, а положението ти е великолепно.

Той се обръщаше гърбом към нея и нищо не отговаряше.

Отначало Жорж каза, че няма да отиде на вечеринката у Валтер и че не иска вече да стъпи в къщата на този мръсен евреин.

От два месеца насам г-жа Валтер му пишеше всеки ден и го молеше да отиде у тях, да ѝ определи място за среща, където обича, за да му предаде, както казваше тя, седемдесет хиляди франка, които е спечелила за него.

Той не отговаряше и хвърляше в огъня тия отчаяни писма. Не че се отказваше да приеме своя дял от печалбата, но искаше да я подлуди, презрително да се държи с нея, да я тъпче под краката си. Тя беше много богата! Той искаше да се покаже горд.

Същия ден, в който щеше да бъде изложена картината, Мадлен му припомни, че никак не е прав, че не иска да отиде. Той ѝ отговори:

— Остави ме на мира. Аз ще остана у дома.

Но след обед ненадейно каза:

— Така или иначе, но по-добре е да изпълним това си задължение. Пригответи се бързо.

— Ще бъда готова за четвърт час — каза тя, видимо доволна от решението му.

Той мърмореше и се обличаше, а във файтона продължаваше да излива яда си.

Дворът на къщата на Карлсбург беше осветен от четири електрически кълба на всеки ъгъл, които приличаха на четири синкави малки месечини. По стъпалата на стълбите бе постлан великолепен килим и на всяка площадка стоеше като статуя изправен по един човек в униформа.

— Ето ти чудо — изръмжа той.

Дю Роа свиваше раменете си и завист късаше сърцето му.

— Мълчи — каза жена му, — направи и ти толкова.

Двамата влязоха вътре и подадоха връхните си дрехи на слугите, които ги посрещнаха. Там завариха много жени с мъжете си, които също си сменяха горните дрехи. Чуваше се шепнене:

— Много хубаво, много хубаво!

Грамадната чакалня беше покрита със скъпи платна, които изобразяваха любовните похождения на Марс и Венера. Отдясно и отляво се издигаха двете страни на монументални стълби, които достигаха до първия етаж. Преградките бяха чудо на железарското изкуство. Старата позлата на железата отразяваше слаба светлина по цялото продължение на стъпалата от червен мрамор.

При входа на салоните две малки момичета, облечени — едното в рокля от розов цвят, другото в рокля в син цвят — поднасяха букети на дамите. Това всички възприемаха като нещо прекрасно.

В салоните имаше доста хора. Повечето жени бяха облечени в рокли, каквито носят, когато излизат из града, за да покажат, че са дошли тука, както отиват по всички частни изложби. Ония, които мислеха да останат на бала, бяха с голи ръце и шии.

Г-жа Валтер, заобиколена от приятелки, се намираше във втория салон и приемаше поздравите на гостите. Мнозина въобще не я познаваха и се разхождаха като в някой музей, без да искат да знаят за домакините.

Когато видя Дю Роа, тя пребледня и дори се поколеба дали да го посрещне. Но после остана на мястото си, за да отиде той при нея. Той я поздрави вежливо, а Мадлен я удави в нежности и комплименти.

И Жорж остави жена си при г-жа Валтер и се изгуби между множеството, навярно за да чуе неодобрителните отзиви на гостите.

Посетителите се разхождаха из петте салона, покрити със скъпи платове, италиански шевици или източни килими в различен стил и цвят, а по стените бяха окачени картини от стари художници. Най-често се спираха и се чудеха на една малка стая, в стил Людовик XVI, един вид будоар, покрит с копринен плат, с розови букети върху бледосин фон. Ниските мебели от позлатено дърво, покрити с плат като оня по стените, бяха чудесно изработени.

Жорж познаваше известните лица: княгиня дьо Тед Расим, граф и графиня дьо Роневел, генерал княз Андремон, прекрасната маркиза дьо Дюн, всички ония мъже и жени, които посещават всички представления.

Някой го улови за ръка и весело му пошепна на ухото:

— Ах! Ето ви най-сетне и вас, Бел Ами! Защо вече не ви виждаме?

Беше Сюзан Валтер, която го гледаше със своите нежни емайлови очи под къдравия облак на своята коса.

Той твърде много се зарадва като я видя и сърдечно се ръкува с нея.

— Не можех да дойда — извини се той. — От два месеца насам толкова съм претрупан с работа, че не можех да излизам.

— Това е лошо, много лошо, много лошо — продължи сериозно тя. — Вие много ни огорчавате, защото мама и аз ви обичаме много. Ако питате мене, аз не мога без вас. Аз се притеснявам, когато не сте у нас. Както виждате, аз ви говоря без заобикалки, за да нямате право така да се губите. Дайте ми ръката си, аз самичка ще ви покажа „Исус, който ходи по водата“; тая картина се намира съвсем навътре, зад зимната градина. Тате я постави нарочно там, за да бъдат принудени посетителите да обикалят навсякъде. За чудене е, че баща ми толкова се гордее с тая хубава къща.

Те вървяха бавно между множеството. Всички се обръщаха да гледат тоя хубав момък и тая прелестна кукла.

— Ето една хубава двойка — каза един познат живописец. — Тя е забележителна като всичко друго.

„Ако бях наистина умен — мислеше си Жорж, — за тая щях да се ожения. А това не беше невъзможно. Как не помислих на времето? Как се реших да взема другата? Какво безумие! Човек винаги прибързано постъпва, никога не размишлява зряло“.

И завист, люта завист капеше в душата му — капка по капка — и тровеше всичките му радости, правеше омразен живота му.

Сюзан казваше:

— О! Идвайте често, Бел Ами. Сега, когато тате е толкова богат, ние ще вършим лудории, ще се забавляваме до насита.

И, като продължаваше своята все съща мисъл, той отговори:

— Ах! Вие сега ще се омъжите. Ще вземете някой хубав княз и ние вече никога няма да се видим.

— А! Не, не още — извика искрено тя. — Аз искам някого, който да ми харесва, който много да ми харесва, който съвсем да ми харесва. Доста съм богата за двама.

Той се усмихна иронично и високомерно и започна да й казва имената на ония, които минаваха за хора, много благородни, които си бяха продали ръждясалите титли на дъщерите на финансисти, и които живееха при жените си или далеч от тях, но свободни, без срам, известни и почитани.

И в заключение каза:

— И шест месеца няма да се минат и вие ще се уловите в тая клопка. Ще станете госпожа маркиза, госпожа дукиня или госпожа княгиня и ще гледате на мен от много високо, госпожице.

Тя негодуваше, удряше го с ветрилото си по рамото и се кълнеше, че ще се омъжи само по любов.

Той се смееше.

— Ще видим. Вие сте много богата.

— Но и вие взехте едно наследство — каза тя.

Той произнесе едно „ах!“.

— Нека не говорим за него. То едва дава двадесет хиляди ливри годишно приход. За сегашното време то не е много.

— Но и жена ви наследи.

— Да. Един милион на двама ни. Четиридесет хиляди приход. С тях не можем да имаме дори и собствен файтон.

Те стигнаха до последния салон и срещу тях беше зимната градина — една обширна градина, пълна с големи дървета от южните страни, под които се намираха цели групи редки цветя. На влизане под тази мрачна зеленина, където светлината проникваше като сребриста вълна, се усещаше топлата преснота от влажната земя и силен дъх от благоухания. Това усещане беше странно, приятно и очарователно, неестествено, дразнещо и меко. Те вървяха по настилка, приличаща на мъх, между две гъсти групи храсталаци. Ненадейно Дю Роа съгледа отляво, под един широк свод от палмови дървета, обширен басейн от бял мрамор, където човек можеше да се къпе, и по краищата на който четири големи лебеда от делфийски фаянс изпускаха вода от полуотворените си клюнове.

Дъното на басейна беше покрито със златен прах и вътре плуваха

няколко грамадни червени риби, странни китайски чудовища с издадени навън очи, с люспи, заобиколени със синя ивица, един вид мандарини на морската дълбочина, които се движеха или спираха върху това златно дъно и приличаха на чудноватите китайски шевици. Жорж спря с разтуптяно сърце и си каза: „Виж колко е разкошно. Ето къща, в каквато човек трябва да живее. Други постигнаха това нещо. Защо да не мога и аз да го постигна“.

Той мислеше как да постигне това и как не можеше веднага да открие изход, ядосваше се на безсилието си. Сюзан вече не му говореше, тя беше позалисана. Той я погледна отстрани и още веднъж си помисли: „А за това достатъчно беше да се ожения за тая малка, жива кукла“.

Но изведнъж Сюзан като че се събуди.

— Внимавайте — каза тя и тласна Жорж през една група храсти, която преграждаше пътя им и веднага го накара да завие надясно.

Сред една горица от чудновати дървета, които издигаха нагоре във въздуха своите листа, треперещи, разтворени като ръце с дълги пръсти, се виждаше един неподвижен мъж, изправен всред морето.

Впечатлението беше поразително. Картината, на която краищата бяха скрити в подвижната зеленина, приличаше на черна дупка в една фантастична и поразителна далечина.

За да разбере човек, трябваше добре да гледа. Рамката пресичаше наполовина лодката, в която се намираха апостолите, едва осветявани от полегатите лъчи на фенер, с който един от тях, седнал на единия край на лодката, осветяваше Исус, който идваше. Христос вървеше стъпвайки върху една вълна, която се разбиваше покорна, гладка, милваща под божествената стъпка, която я тъпчеше. Всичко около Богочовека беше тъмно. Само звездите светеха на небето. Лицата на апостолите, в слабата светлина на фенера в ръцете на онзи, който светеше на Господ, изглеждаха изкривени от учудване.

Това беше наистина могъщо и неочаквано произведение на художник, едно от ония произведения, които се запечатват в мисълта и оставят у вас впечатление, което трае с години.

Ония, които гледаха тая картина, отначало стояха мълчаливи, после си отиваха замислени и едва след това започваха да я оценяват.

Дю Роа, като я разглеждаше известно време, каза:

— Колко е хубаво човек да бъде в състояние да плаща такива играчки.

Но понеже го блъскаха и тласкаха други, за да видят и те, той се върна назад, като продължаваше да държи под ръката си малката ръчичка на Сюзан, която сякаш го постискваше. Тя го попита:

— Не искате ли да изпиете чаша шампанско? Да идем в бюфета. Там ще намерим баща ми.

И те бавно минаха през всички салони, където множеството се увеличаваше, шумеше — отбрано множество, което се среща само на някой обществен празник.

На Жорж изведнъж му се стори, че чува един глас да казва:

— Това е Ларош и г-жа Дю Роа.

Тия думи достигнаха до ушите му като някакъв далечен шум, който се носи от вятъра. Откъде идваха тези думи?

Той се огледа на всички страни и наистина видя жена си, която минаваше под ръка с министъра. Те приказваха тихичко, интимно, усмихваха се и се гледаха очи в очи.

Стори му се, че хората, които ги гледат, си шепнеха и той усети в себе си зверското и глупаво желание да се хвърли върху тия две същества и да ги убие с юмруци. Тя го поставяше в смешно положение. Спомни си за Форесте. Сега може би казваха: тоя рогльо Дю Роа. Коя беше тя? Една малка, случайно издигната жена, доста хитра наистина, но със скромни възможности. Те отиваха в дома му, защото се страхуваха от него, защото усещаха, че е силен. Не! Никога няма да стигна надалече с тая жена, която правеше къщата му винаги съмнителна, която постоянно се компрометираще, на която поведението показваше, че е интригантка. Сега тя ще спъва вървежа му напред. Ах! Да се бе сетил, да бе знаел! Как би изиграл по-голяма, по-силна роля! Каква хубава игра би могъл да спечели, ако имаше за другарка в играта малката Сюзан! Как е бил толкова сляп, та да не е разбрал това.

Те стигнаха в трапезарията — една грамадна стая с мраморни колони. Валтер забеляза своя хроникьор и се спусна да се ръкува с него. Той беше пиан от радост.

— Видяхте ли всичко? Кажи, Сюзан, показва ли му всичко? Колко много свят, нали, Бел Ами? Видяхте ли княз дьо Герш? Той ей сега беше тук, за да изпие чаша пунш.

После се спусна към сенатора Рисолен, който влечеше жена си, смаяна и облечена съвсем безвкусно.

Един господин поздрави Сюзан. Той беше висок, тънък момък, с руси бакенбарди, малко плешив, със светска външност. Жорж чу името му — маркиз дьо Казол, и веднага го обзе ревност. От кога го познава тя? Без съмнение откак е станала богата. Той видя в него претендента.

Някой го хвана за ръката. Беше Норбер дьо Варен. Старият поет със своята гъста коса и овехтели дрехи се разхождаше равнодушно и уморено.

— Това се казва веселие — рече той. — Ей сега ще танцуват; после ще си легнат; и момичетата ще бъдат доволни. Пийте шампанско, то е много хубаво.

Той каза да му наляят една чаша и, като се поклони на Дю Роа, който беше взел друга чаша, каза:

— Пия за надмощието на ума над милионите — после прибави тихо: — не че ми е мъчно, когато ги имат други, или че ще се сърдя, ако аз ги имам. Но протестирам по принцип.

Жорж вече не го слушаше. Той търсеше Сюзан, която изчезна с маркиз Казол, и, като напусна ненадейно Норбер дьо Варен, потъна в множеството.

Една тълпа, която искаше да пие, го спря. И след като успя да мине, срещна се лице с лице с г-н и г-жа дьо Марел.

— Колко много ви благодаря, драги мой, за съвета, който ми дадохте чрез Клотилда — каза г-н дьо Марел. — От мароканския заем спечелих близо сто хиляди франка. На вас ги дължа. Може да се каже, че вие сте ценен приятел.

Мъжете се обърнаха да видят тая елегантна хубава брюнетка. Дю Роа отговори:

— В замяна на тая услуга, драги мой, аз взимам жена ви, или, по-добре, давам ѝ ръката си. Съпрузите винаги трябва да се разделят.

Г-н дьо Марел се поклони и рече:

— Правилно! Ако ви изгубя, след един час да ви намеря тука.

И двамата млади потънаха в множеството.

— Колко много им върви на семейство Валтер — повтаряше Клотилда. — Какво значи човек да разбира от работата си!

— Така е! — отговори Жорж. — Твърдите хора винаги успяват —

било с едно, било с друго средство.

— Ето две момичета — продължи тя, — всяка една от които ще има от двадесет до тридесет милиона, без да се смята, че Сюзан е и хубава.

Той не каза нищо. Ядосваше се, когато неговата мисъл излизаше от други уста.

Г-жа дьо Марел още не беше видяла картината „Исус ходи по водата“. Той предложи да ѝ я покаже. Те се забавляваха като говореха лошо за хората, като се подиграваха с непознати лица. Покрай тях мина Сен Потен, който носеше на дрехата си многобройни ордени, което много ги развесели.

— Какво смесено общество — каза Дю Роа.

Боаренар, който се ръкува с него, също така беше окичил бутониерата си със зелена и жълта лента, която носеше в деня на дуела.

Виконтеса дьо Персемюр, грамадна и наконтена дама, говореше с един дук в малкия будоар в стил Людовик XVI.

— Любовна среща — каза Жорж.

Но като отминаваше зимната градина, той пак видя жена си, седнала до Ларош Матьо, почти скрити зад една група дървета. Те сякаш искаха да кажат: „Ние се срещаме тук публично, защото не искаме да знаем за общественото мнение“.

Г-жа дьо Марел призна, че „Исус“, нарисуван от Маркович, е чуден.

— Ами Лорин? Още ли ми се сърди? — попита той.

— Да, още. Тя не иска да те види и излиза, когато се говори за тебе.

Той нищо не отговори. Неочакваната омраза на това момиче го огорчаваше и му тежеше на сърцето.

Сюзан ги спря на прага на една врата и извика:

— Ах! Ето ви! Е, Бел Ами, сам ще останете. Ще взема хубавата Клотилда, за да ѝ покажа стаята си.

И двете жени тръгнаха бързо, като се мушкаха през навалицата с онова вълнообразно движение, движение на змии, което умеят да правят, когато са сред навалица.

Почти в същото време един глас извика:

— Жорж!

Това беше г-жа Валтер.

Тя продължи много тихо:

— Ах, колко сте зверски жесток. Колко ме карате да страдам безполезно. Накарах Сюзан да отстрани тая, която ви придружаваше, за да мога да ви кажа една дума. Слушайте, трябва... трябва да ви говоря тая вечер... или пък... или пък... Идете в зимната градина. Там ще намерите отляво една врата и през нея ще излезете в градината. Вървете по алеята, която е насреща. На самия край ще видите една беседка. Чакайте ме там, ще дойда след десет минути. Ако не искате, кълна ви се, че тука веднага ще вдигна скандал.

— Добре. Ще бъда след десет минути на мястото, което ми определяте — отговори той високомерно.

И те се разделиха. Без малко Жак Ривал щеше да стане причина за закъсняването му. Той го беше хванал под ръка и много разпалено му разказваше цял куп работи. Той идваше, без съмнение, от бюфета. Дю Роа едва успя да го предаде в ръцете на г-н дьо Марел, когото намери между две врати, и избяга. При това трябваше да се пази да не го види жена му и Ларош. И той успя, защото те изглеждаха много въодушевени, и се озова в градината.

Студеният въздух го обля като леден душ. Той си помисли: „Дявол да го вземе, хрема ще ме хване“ и постави кърпата си на врата като вратовръзка. После тръгна с бавни крачки по алеята, защото не виждаше добре след излизането си от силната светлина в салоните.

Жорж забеляза отдясно и отляво храсталаци без листа, чиито тънки клончета се люлееха. През тия клончета минаваше слаба светлина, светлина, която идваше от прозорците на къщата. На пътя той съгледа пред себе си нещо бяло и г-жа Валтер, с голи ръце, с гола шия, с разтреперен глас, каза:

— Ах, ето те, та ти нима искаш да ме убиеш?

— Моля ти се — отговори той спокойно, — без драми, защото иначе веднага ще си отида.

Тя го беше уловила за врата и с устни до неговите устни говореше:

— Но какво съм ти сторила? Ти се държиш с мене като нехранимайко, какво съм ти сторила?

Той се помъчи да я отблъсне:

— Последния път, когато се видях с тебе, ти уви косата си на

всичките ми копчета и това без малко не стана причина за раздяла между мен и жена ми.

— Жена ти малко иска да знае за това, а някоя от любовниците ти е вдигнала скандал.

— Аз нямам любовници.

— Я мълчи! Защо тогава не идваш при мене, дори и да ме видиш? Защо отказваш да обядваш с мене поне веднъж в седмицата? Жестоко е страданието ми; толкова те обичам, че само за тебе мисля; каквото и да погледна, все ти си ми пред очите, не смея да произнеса една дума, без да не ме е страх да спомена твоето име! Ти не разбираш това? Струва ми се, че съм вкопчена с нокти, че съм вързана в чувал, а сама не зная какво става с мен. Споменът за тебе е винаги пред очите ми и ми стиска гърлото, къса ми нещо тука в гърдите, под гърдите, подкосява краката ми дотолкова, че нямам сила да вървя. И през целия ден седя като безумна на стола и мисля за тебе.

Той я гледаше учудено. Тя не беше вече оная дебела, весела жена, каквато я познаваше, а обезумяла, отчаяна, на всичко способна.

В този момент един неясен план се зараждаше в главата му и той отговори:

— Любовта, draga моя, не е вечна. Хората се женят и се разделят. Но когато тя продължава, както е между нас, тя става ужасен товар. Аз не искам вече тоя товар. Това е истината. Но ако ти съумееш да станеш разумна, да ме приемеш и да се държиш с мене като с приятел, ще идвам пак, както някога.

Тя постави двете си ръце върху черната дреха на Жорж и каза:

— За да се срещам с тебе, на всичко съм способна.

— Тогава, решено е — каза той, — ние сме приятели и нищо повече.

— Решено е — прошепна тя.

После протегна устните си към него и каза:

— Още една целувка... последната.

Той кротко отказа:

— Не. Трябва да спазим условието.

Тя направи крачка назад, като изтри две сълзи, после извади от корсажа си връзка банкноти, вързани с розова копринена лента, подаде я на Дю Роа и каза:

— Това е твоя дял от печалбата от мароканския заем. Толкова бях щастлива, че спечелих това за тебе. На, вземи го...

Той не искаше да го приеме.

— Не, няма да взема тези пари.

Тогава тя се възмути и извика:

— Ах! Не прави това! Те са твои и нищо повече. Ако не ги вземеш, ще ги хвърля в някой канал. Ти няма да ме накараш да сторя това, Жорж!

Той взе малката връзка и я пхна в джоба си.

— Трябва да се прибираме — каза той. — Ще те хване пневмония.

— Ако мога да умра, толкова по-добре — възрази тя и хвана едната му ръка, целуна я страстно, бясно, отчаяно и след това бързо тръгна към къщи.

Той се върна обратно. Вървеше и размишляваше. После влезе в зимната градина с гордо чело и с усмивка на устните.

Жена му и Ларош не бяха вече там. Множеството намаляваше, очевидно беше, че никой няма да остане на бала. Той видя Сюзан, че държи сестра си под ръка. Те и двете дойдоха при него, за да му предложат да танцува първия кадрил с граф дьо Латур Ивелин.

Той се изненада:

— Кой пък е тоя?

— Нов приятел на сестра ми — отговори Сюзан лукаво.

Роза се изчерви и каза:

— Лоша си, Сюзан, тоя господин не е нито мой, нито твой приятел.

— Аз зная какво искам да кажа — усмихна се Сюзан.

Роза се разсърди, обърна се гърбом към тях и се отдалечи.

Дю Роа хвана под ръка младото момиче и мило ѝ каза:

— Слушайте, мое мило дете, вярвате ли, че съм ви приятел?

— Разбира се, вярвам, Бел Ами.

— Имате ли доверие в мене?

— Напълно.

— Спомняте ли си какво ви казах преди малко?

— За какво?

— За женитбата ви, или по-точно за мъжа, когото ще вземете.

— Да.

— Е, добре, ще ми обещаєте ли нещо?

— Да, но какво?

— Когато някой ви поиска за жена, да се допитате до мене и да не давате никому съгласието си преди да вземете мнението ми.

— Много добре.

— И това нека бъде тайна между нас двамата. Нито дума няма да казвате за това нито на баща си, нито на майка си.

— Нито дума.

— Заклевате ли се?

— Заклевам се.

Появи се Ривал и със сериозен тон каза:

— Госпожице, баща ви ви вика на бала.

— Да вървим, Бел Ами — каза тя.

Но той не прие, решил бе да си тръгне веднага, защото искаше да остане самичък. Много нови неща му минаха през ума. Потърси жена си. След малко я видя, че пие в бюфета шоколад с двама непознати. Тя ги представи на мъжа си, без да му каже имената им.

След няколко минути той попита:

— Ще си вървим ли?

— Както искаш.

Той я хвана под ръка, минаха през салоните, където публиката се разотиваше.

— Къде е госпожа Валтер? — попита тя. — Искам да ѝ кажа сбогом.

— Няма нужда. Тя ще се опита да ни задържи на бала, а на мене и без това вече ми омръзна.

— Наистина, имаш право.

През целия път те мълчаха, но щом влязоха в стаята си, Мадлен, усмихната, му каза, без да си снема дори воала:

— Ти не знаеш, аз имам за тебе един сюрприз.

— Какъв е този сюрприз? — почти изръмжа той.

— Познай.

— Няма защо да се измъчвам.

— Е, добре! Вдруги ден е първи януари.

— Да.

— Той е ден за подаръци.

— Да.

— Ето твоя подарък, който Ларош ми даде преди малко.

Тя му подаде една малка черна кутийка, която приличаше на кутия за скъпоценности. Той я отвори равнодушно и видя кръста на Почетния легион.

Той пребледня малко, после се усмихна и каза:

— Предпочел бих десет милиона. Това не му струва скъпо.

Мадлен очакваше голяма радост, поради което се ядоса на тая студенина.

— Наистина, ти си невъзможен. Сега нищо не може да те зарадва.

— Тоя човек — отговори той спокойно, — просто си плаща дълга.

А той ми дължи още много...

Тя се учуди от тона му и продължи:

— Но това не е лошо, на твоите години...

— Всичко е относително — рече той. — Днес можех да имам повече.

Той взе кутията, сложи я отворена върху камината, погледа няколко минути лъскавата звезда, която се намираше вътре, затвори кутията и си легна, свивайки раменете си.

И наистина, Държавен вестник от първи януари публикува, че г-н Проспер Жорж Дю Роа, публицист, получава званието „Кавалер на Почетния легион“ поради големи заслуги.

Името му беше вписано с две думи и това направи на Жорж много по-голямо удоволствие, отколкото самия орден.

Един час след като прочете тая новина, станала вече публична, той получи от г-жа Валтер писмо, в което тя го молеше да отиде същата вечер с жена си на вечеря у тях, в чест на това отличие. Той малко се подвоуми, после като хвърли писмото, писано с двусмислени изрази, каза на Мадлен:

— Тази вечер ще вечеряме у семейство Валтер.

Тя се изненада и каза:

— Ами аз мислех, че ти не искаш вече да стъпваш у тях.

— Промених решението си — каза той.

Когато пристигнаха, г-жа Валтер беше самичка в малкия будоар, стил Людовик XVI, който беше определен за близки гости. Облечена в черна рокля, тя беше напудрила косата си и това я правеше прелестна.

Отдалече тя изглеждаше стара, а отблизо твърде млада.

— Вие в траур ли сте? — попита Мадлен.

— И да, и не — отговори тя нажалено. — Никого от своите не съм изгубила, но съм стигнала на тази възраст, когато човек носи траур за живота си. Днес го облякох, за да го осветя. Занапред ще го нося в сърцето си.

„Ще трае ли дълго това решение?“ — помисли Дю Роа.

Вечерята премина почти мрачно. Само Сюзан дърдореше непрекъснато. Роза изглеждаше замислена. Всички честитиха на Жорж.

Вечерта потеглиха за вкъщи, като, разговаряйки минаха през салоните и през зимната градина. Понеже Дю Роа вървеше отзад с г-жа Валтер, тя го хвана за ръката:

— Слушайте — каза тихо тя. — Никога вече няма да ви говоря за нищо, но вярвайте Жорж! Както виждате не ви говоря на ти. Не мога да живея без вас, не мога. Това е невъобразимо мъчение. През целия ден и цялата нощ ви усещам, вие постоянно сте пред очите ми, чувствам ви в сърцето си и в тялото си. Сякаш сте ми дали да пия отрова, която ме къса отвътре. Не мога! Не, не мога. Искане ми се да бъда за вас само една стара жена. За да ви покажа това, аз направих косата си бяла. Но идвайте тука, идвайте от време на време като приятел.

Тя му беше хванала ръката и я стискаше, като впиваше ноктите си в нея.

— То е решено — отговори той спокойно. — Няма нужда да говорим пак за това. Както виждате, щом получих писмото ви, веднага дойдох.

Валтер, който вървеше напред с двете си дъщери и Мадлен, почака Дю Роа близо до „Исус, който ходи по водата“.

— Представете си — каза той, като се смееше, — вчера намерих жена си коленичила пред тая картина, като в някой параклис. Тук тя се молеше. И аз се смях!

Г-жа Валтер възрази с твърд глас, в който трептеше тайната екзалтация:

— Този Христос ще избави душата ми. Той ми дава мъжество и сила всеки път, когато го погледна.

И, като се спря срещу изправения сред морето Бог, тя каза:

— Колко е хубав! Колко се страхуват от него и колко го обичат

хората! Погледнете главата му, очите му. Колко е прост и в същото време свръхестествен!

Сюзан извика:

— На вас, Бел Ами, прилича. Уверена съм, че ако имахте бакенбарди или ако той беше обръснат, и двамата щяхте съвсем да си приличате. Това е наистина поразително!

Тя поиска от него да се изправи до самата картина и всички признаха, наистина, че двете лица си приличат!

Всички се изненадаха. На Валтер това нещо му се стори много чудновато. Мадлен усмихнато каза, че Исус изглежда по-мъжествен.

Г-жа Валтер стоеше неподвижна, като гледаше с втрещени очи лицето на своя любовник до лицето на Христос. Тя беше станала толкова бледа, колкото бяла беше и косата ѝ.

VIII.

През останалото време от зимата семейство Дю Роа често отиваше у семейство Валтер. Дори Жорж всеки ден обядваше там самичък, защото Мадлен казваше, че е уморена и предпочиташе да остане вкъщи.

Той беше определил петъците за посещение там и тези вечери г-жа Валтер не канеше други; този ден беше определен само за Бел Ами. След обедата играеха на карти, хранеха китайските риби, веселяха се. Много пъти зад някоя врата, зад група дървета в зимната градина или в някои тъмен ъгъл, г-жа Валтер ненадейно сграбчваше в прегръдките си младия мъж и с всички сили го притискаше към гърдите си и му шептеше на ухото:

— Обичам те!... Обичам те!... Обичам те с цялата си душа!...

О той винаги хладно я отблъскваше, като отговаряше сухо:

— Ако пак започнете, няма повече да стъпя тук.

Веднъж, към края на март, се заговори за женитбата на двете сестри. Роза, казваха, щеше да се омъжи за граф дьо Латур Ивелин, а Сюзан за маркиз дьо Казол. И двамата бяха станали твърде свои в къщата и с тях се отнасяха особено благосклонно.

Жорж и Сюзан общуваха в братска и свободна интимност, цели часове си говореха, подиграваха се с всички и изглеждаше, че много им

е приятно да са заедно. Втори път никога не бяха говорили за възможната женитба на Сюзан, нито за кандидатите, които се явяваха.

Една сутрин г-н Валтер заведе Дю Роа в дома си на закуска. След закуската г-жа Валтер бе извикана да говори с един иконом. Тогава Жорж каза на Сюзан:

— Да отидем да нахраним червените риби.

И двамата взеха от трапезата един голям къс хляб и отидоха в зимната градина. Върху мраморната настилка около басейна бяха наредени възглавници, за да може да се седи на колене и да се наблюдават отблизо плаващите риби. Двамата коленичиха един до друг и, наведени над водата, започнаха да хвърлят късчета хляб. Рибите веднага се доближиха, като си движеха опашките, удряха перките си и въртяха големите си изпъкнали очи, преобръщаха се, гмуркаха се, за да уловят храната, и пак се показваха на повърхността, за да искат друга. Те правеха смешни движения с устата си, бързи, внезапни скокове, чудновати обръщания. Тези малки чудовища се пръскаха като огньове в прозрачната вода по златния пясък или се спираха и си показваха синята ивица, която окръжаваше люспите им.

Жорж и Сюзан гледаха отразените си лица във водата и се усмихваха.

Изведнъж той каза тихо:

— Сюзан, не е добре да криете някои неща от мене.

— Какво крия, Бел Ами? — попита тя.

— Не си ли спомняте какво ми обещахте тук, на това място, във вечерта на бала?

— Не си спомням.

— Да споделяте с мене, когато някой ви поиска ръката.

— И какво?

— Поискаха ви ръката...

— Кой?

— Вие го знаете.

— Заклевам ви, никого не познавам.

— Да, познавате го. Тоя голям себелюбец, маркиз дьо Казол.

— Преди всичко той не е себелюбец.

— Възможно е; но е глупав, съсипан от картоиграене и изтощен от пирувания. Наистина, той е добър кандидат за вас, която сте толкова

хубава, толкова свежа, толкова умна.

— Вие какво имате против него? — попита тя усмихнато.

— Аз ли? Нищо.

— Имате. Защото той не е такъв, какъвто го обрисовахте.

— Да, той е глупав и интригант.

Тя се обърна и престана да гледа във водата.

— Но вие защо сте против?

И той изговори, сякаш му изтръгват някаква тайна от сърцето:

— Имам... Имам... Имам това, че ревнувам...

— Вие ли? — попита тя изненадано.

— Да, аз.

— Я виж. Ами защо?

— Защото съм влюбен във вас. И вие знаете това.

Тогава Сюзан каза строго и твърдо:

— Вие, Бел Ами, сте луд.

— Много добре зная, че съм луд — отвърна той. — Ако не бях луд, щях ли да ви кажа това аз, женен мъж, на вас, младо момиче? Аз съм нещо повече от луд, престъпник съм, дори нехранимайко. Без да имам някаква надежда, аз си губя ума по тая мисъл. И когато чувам да казват, че ще се омъжите, дотолкова се разболявам, че ми иде да убия някого. Трябва да ми простите за това, Сюзан!

Той млъкна. Всички риби, на които вече не хвърляха хляб, стояха неподвижни, почти наредени по права линия, също като английски войници, и гледаха лицата на Сюзан и Жорж.

Сюзан, полутъжна, полувесела, каза:

— Жалко е, че сте женен. Какво да се прави? Няма начин.

Свършено е!

Той ненадейно се обърна към нея и, съвсем близо до лицето ѝ, каза:

— Ако бях свободен, щяхте ли да се омъжите за мен?

— Да, Бел Ами — отговори тя, — непременно щях да се омъжа за вас, защото вие ми харесвате много повече от всички други.

Той стана:

— Благодаря... благодаря... И моля ви се, за никого не се съгласявайте да се омъжите. Почакайте още малко. Моля ви се! Давате ли ми дума за това?

Малко смутена и без да разбира какво иска той от нея, тя каза:
— Обещавам ви.

Дю Роа хвърли във водата големия къс хляб, който още държеше в ръцете си, и избяга, сякаш беше си изгубил ума, без да каже сбогом. Всички риби лакомо се спуснаха върху хляба, който плуваше и започнаха да го ръфат с ненаситните си уста. Те го отвялякоха на другия край на басейна, движещи се под него, образуваха една подвижна маса, приличаща на въртящо се цвете, паднало във водата.

Сюзан, учудена, неспокойна, стана и бавно тръгна към къщи.

Жорж си беше отишъл.

Той се прибра в дома си много спокоен. Мадлен пишеше писма.

— Ще обядваш ли в петък у семейство Валтер? — попита той. — Аз ще обядвам.

— Не — каза тя нерешително. — Не ми е добре. Предпочитам да си остана вкъщи.

— Както обичаш — отговори той. — Никой не те задължава.

Жорж взе шапката си и отново излезе.

Той отдавна я дебнеше, наблюдаваше всичките ѝ постъпки. Часът, който той чакаше, най-сетне настана. По гласа, с който тя отговори „предпочитам да остана у дома си“, той никак не се излъга.

Жорж беше любезен с нея и през следващите дни. Той изглеждаше дори весел, нещо, което не беше вече характерно за него напоследък. Тя му казваше:

— Най-сетне ти пак започна да ставаш мил.

В петък той излезе рано, за да се поразходи, както казваше, преди да отиде у семейство Валтер. В шест часа вече беше на площад „Нотр дам дьо Лорет“, за да наеме файтон.

— Ще спрете на улица „Фонтен“, срещу седемнайсети номер — каза той на коларя — и ще стоите там, докато ви заповядам. После ще ме заведете на улица „Лафайет“, пред ресторант „Кок Фезан“.

Файтонът потегли и Дю Роа спусна завеските. Щом стигна до своята къща, той впери очи към вратата. След десет минути чакане той видя, че Мадлен излезе и тръгна към булеварда. След като тя се отдалечи, той си подаде главата от вратата и извика:

— Карайте!

Колата пак потегли и спря пред „Кок Фезан“, буржоазен ресторант,

както бе известен в квартала. Жорж влезе в общата зала. Докато се хранеше, той поглеждаше от време на време часовника си. В седем и половина, след като си изпи кафето, поръча две чаши хубаво шампанско и изпуши бавно една цигара. След това излезе, хвана друг файтон. Слезе на улица „Рошфун“, пред къщата, която бе посочил на водача.

Без да попита портиера, той се качи на третия етаж и когато слугинята отвори вратата, той попита:

— Тука ли е господин Гибар дьо Лорм?

— Да, господине.

Слугинята го въведе в салона, където той почака малко. После влезе един висок мъж с орден, с войнишка стойка, със сива коса, макар и да бе още млад. Дю Роа го поздрави и му каза:

— Както предполагам, господин полицейски пристав, жена ми вечеря с любовника си в една квартира, която са наели на улица „Дьо Мартир“.

Приставът се поклони и каза:

— На ваше разположение съм, господине.

Жорж продължи:

— Вие имате право да влизате в частен дом до девет часа, нали? Мине ли тоя час, вие вече не можете да влизате, за да освидетелствате едно прелюбодеяние.

— Не, господине, зиме до седем часа, от тридесет и първи март нататък до девет часа. Днес сме пети април — значи имаме време до девет часа.

— Е, добре, господин пристав. Долу ни чака един файтон и ние можем да вземем агентите, които ще ви придружават и ще почакаме малко пред вратата. Колкото по-късно идем, толкова по-голяма надежда имаме да ги заварим на мястото на престъплението.

— Както обичате, господине.

Приставът излезе, после пак се върна, облечен в пардесю, което закриваше трицветния му пояс. Той се отдръпна, за да мине Дю Роа. Но журналистът, който се беше замислил, отказа да излезе пръв, като повтаряше:

— След вас... след вас...

Приставът се поклони и излезе, а след него и Жорж.

Най-напред те отидоха в участъка да вземат трима агенти, цивилно

облечени, които чакаха, защото Жорж още през деня беше казал, че тази вечер ще стане залавянето. Един от агентите се качи на капрата, до коларя. Другите двама влязоха във файтона, който потегли за улица „Дьо Мартир“.

— Имам плана на апартамента — каза Дю Роа. — На втория етаж, най-напред ще влезем в една малка чакалня, после в трапезарията, след това в спалнята. И трите стаи са свързани. Нито една врата не може да улесни бягството им. Наблизо има един ключар, който е готов да дойде, щом го извикате.

Като стигнаха до посочената къща, часът беше осем и четвърт. Те чакаха повече от двадесет минути. И когато наближи осем и три четвърти, Жорж каза:

— Да вървим.

И те се качиха по стълбите, без да се обалят на портиера, който, впрочем, не ги и забеляза. Един от агентите остана на улицата, за да пази входа. Четиримата спряха на втория етаж и най-напред Дю Роа долепи ухото си до вратата, а после погледна през ключалката на бравата. Той нищо не чу и нищо не видя. Позвъни.

Приставът каза на агентите си:

— Вие ще останете тука и ще бъдете готови за повикване.

След две-три минути Жорж пак позвъня няколко пъти едно след друго. Чу се шум в апартамента, после леки стъпки, които приближиха към вратата. Някой идваше да види кой звъни. Тогава Жорж силно потропа с пръст по дървената врата. Един глас, женски глас, в който личеше старание да се измени, попита:

— Кой е там?

— Отворете, в името на закона — отговори приставът.

Гласът повторно попита:

— Кой сте вие?

— Полицейски пристав съм. Отворете или ще разбия вратата.

Гласът продължи:

— Какво искате?

— Аз съм — каза Дю Роа. — Напразно се мъчите да ни заблудите и да ни отклоните.

Леките стъпки, стъпки на боси крака, се отдалечиха и след няколко секунди пак се върнаха.

— Ако не искате да отворите — каза Жорж, — ние ще разбием вратата.

И той стискаше дръжката на бравата, а с рамото си леко натискаше. Понеже вече никой не отговаряше, той изведнъж я заклати толкова силно и толкова здраво, че старата брава на вратата се счупи. Пантите се откъртиха и излязоха от дървото и Жорж едва не падна върху Мадлен, която стоеше в чакалнята, облечена в риза, с разрошени коси, с боси крака и със свещ в ръка.

— Тя е — извика той. — Хванахме ги.

И той се спусна в апартамента. Приставът си свали шапката и тръгна след него. И Мадлен, уплашена тръгна след тях, като им светеше.

Те минаха през трапезарията, в която по нераздигнатата маса се виждаха остатъците от вечерята: празни бутилки от шампанско, отворена кутия от чер гъши дроб, кости от кокошка и полуизядени филии хляб. В две чинии, оставени на лавицата, имаше черупки от стриди.

Стаята изглеждаше разхвърляна, сякаш е имало борба. На един стол бе праметната рокля, а мъжки панталони бяха хвърлени на облегалката на креслото. На пода до леглото бяха изхлuzени четири обувки — две големи и две малки.

Това бе стая в къща под наем, с обикновени мебели, където се носеше оная отвратителна, неприятна миризма на хотелски стаи, миризма от завесите, постелите, стените, столовете, миризма от всички ония, които са спали един ден или са живели шест месеца в тоя дом и са оставили нещо от своя дъх, от своя човешки дъх, който прибавен към дъха на предишните обитатели, образуваше една смесена и нетърпима, еднаква за всички такива места воня.

Върху камината бяха натрупани чиния за банички, „Шартрьоз“ и две наполовина пълни чаши; на бронзовата окачалка беше закачена голяма мъжка шапка.

Приставът бързо се обърна, погледна Мадлен в очите и я попита:

— Вие ли сте госпожа Клара-Мадлен Дю Роа, законна съпруга на господин Проспер Жорж Дю Роа, публицист, който се намира тук?

— Да, господине — със задавен глас отговори тя.

— Какво правите тук?

Мадлен мълчеше.

Приставът повтори.

— Какво правите тука? Намирам ви във вкъща, почти полугола, в нает апартамент. Какво сте дошла да правите тук?

Той почака малко. И понеже тя продължаваше да мълчи, каза:

— Щом вие, госпожо, не искате да кажете, ще бъда принуден да констатирам факта.

В леглото имаше човек, скрит под чаршаф. Приставът се доближи и извика:

— Господине!

Мъжът не мръдна. Той сякаш обърна гърба си, а главата му беше пъхната под възглавницата.

— Господине — повтори приставът, — моля ви се не ме принуждавайте да постъпвам по-решително.

Но завитото тяло продължаваше да стои неподвижно, сякаш беше мъртво.

Дю Роа беше се доближил до леглото, хвана покривката, издърпа я и, като махна възглавницата, откри бледото лице на г-н Ларош Матьо. Той се наведе над него и разтреперан от желание да го улови за гушата и да го удуши, със стиснати зъби му каза:

— Поне се покажете по-мъжествен в безчестието си!

Приставът пак го попита:

— Кой сте вие?

Понеже слисаният любовник не отговори, той продължи:

— Полицейски пристав съм и ви каня да си кажете името.

Жорж, който трепереше, с животински гняв извика:

— Отговаряйте, подлецо, или аз ще ви кажа името!

Тогава легналият мъж проговори:

— Господин приставе, вие не бива да оставяте да ме обижда този човек. С вас ли или с него имам работа? На вас ли или на него трябва да отговоря?

Изглеждаше, че не бе му останала слюнка в устата.

— На мене, господине — отговори приставът, — само на мене. Питам ви, кой сте вие?

Мъжът в леглото мълчеше. Той държеше чаршафа стегнато около врата си и си въртеше уплашените очи. Малките му щръкнали мустачки

изглеждаха съвсем черни при вида на бледото му лице.

— Не искате ли да отговорите? — попита приставът. — Тогава аз ще се принудя да ви арестувам. Станете. Ще ви разпитам, когато се облечете.

Той се размърда в леглото.

— Но не мога пред вас.

— Защо? — попита приставът.

— Защото — замънка той, — защото... съм съвсем гол.

Дю Роа започна да се смее и като взе падналата на земята риза, хвърли я на леглото и извика:

— Хайде, ставайте, щом сте се съблекли пред жена ми, защо да не се облечете пред мене.

После обърна гърба си и отиде към камината.

Мадлен, като видя, че всичко е изгубено, започна да възвръща хладнокръвието си, готова беше на всичко. В очите ѝ светеше дръзко мъжество; тя сви едно парче хартия и запали, като за приемане на гости, десетте свещи на старите свещници, които стояха на ъглите на камината. После се облегна на мрамора и, като простря на угасващия огън един от босите си крака, който повдигна отзад фустата ѝ, тя взе цигара, запали я и започна да пуши.

Приставът беше се върнал при нея, докато любовникът ѝ се обличаше.

— Често ли вършите тая работа? — попита тя.

— Колкото е възможно по-рядко, госпожо — отговори той сериозно.

Тя се усмихна иронично и каза:

— Съчувствам ви, но това не е приятна работа.

Тя се преструваше, че не гледа, че не вижда мъжа си.

Господинът от леглото продължаваше да се облича. Той си бе обул панталоните и обувката и се приближи, като обличаше жилетката си.

Полицейският пристав се обърна към него и каза:

— Ще ми кажете ли сега, господине, кой сте?

Той не отговори:

— Принуден съм да ви арестувам — каза приставът.

Тогава човекът бързо извика:

— Не се докосвайте до мене. Аз съм неприкосновен!

Дю Роа се спусна към него, като искаше да го повали на земята и изръмжа в лицето му:

— Тук се касае до заварено престъпление... до заварено престъпление. Ако искам, мога да кажа да те арестуват... Да, мога. Тоя човек се нарича Ларош Матьо и е министър на външните работи.

Полицейският пристав отстъпи назад смаян и каза:

— Наистина, господине, ще ми кажете ли най-сетне кой сте?

— За пръв път тоя нехранимайко не излъга — с нежелание каза човекът. — Наистина се казвам Ларош Матьо, министър.

После вдигна ръката си към гърдите на Жорж, където се показваше като огнец една малка червена точка, и добави:

— И тоя нехранимайко носи на дрехата си почетния кръст, който аз съм му дал.

Дю Роа побледня. С едно бързо движение той откъсна от бутониерата си червената лентичка, хвърли я в огъня и рече:

— Ето колко струва един орден, който се дава от развратници като вас.

Те застанаха лице срещу лице, разярени, със стиснати юмруци, единият слаб, със спуснати мустаци, а другият — дебел, със завити мустаци.

Приставът бързо застана между тях и, като ги отблъсна с ръце, каза:

— Господа, вие се забравяте, губите достойнството си!

Те млъкнаха и се обърнаха гърбом един към друг. Мадлен, неподвижна, продължаваше да пуши и се усмихваше.

Полицейският пристав поде:

— Господин министре, заварих ви самичък с г-жа Дю Роа, която е тука, заварих вас легнал, а нея полугола. Понеже вашите дрехи бяха разхвърляни тук-там из стаята, това означава заварено престъпление — прелюбодеяние. Вие не можете да откажете нещо очевидно. Какво има да отговорите?

Ларош Матьо измънка:

— Няма какво да кажа, изпълнете задълженията си.

Приставът се обърна към Мадлен:

— Признавате ли, госпожо, че господинът е ваш любовник?

Тя смело отговори:

— Не отказвам, той е мой любовник — отвърна тя.

— Това е достатъчно.

След това приставът си записа някои неща за състоянието и разположението на къщата. Като свърши писането, министърът, който вече се беше облякъл и чакаше с палто и шапка в ръце, попита:

— Нужен ли съм ви още, господине? Какво трябва да направя? Мога ли да си вървя?

Дю Роа се обърна към него, усмихна се нахално и каза:

— Защо? Ние свършихме. Вие можете, господине, пак да си легнете. Ние ще ви оставим самички.

И като си сложи ръката на рамото на полицейския пристав, добави:

— Да си вървим, господин приставе, ние тука нямаме повече работа.

Изненадан сякаш, приставът тръгна след него. Но на прага на стаята Жорж се спря, за да му даде път да мине. Приставът от вежливост отказа да мине:

— Минете, господине — настояваше Дю Роа.

— След вас — каза приставът.

Тогава Жорж се поклони и иронично-вежливо каза:

— Ваш е редът, господин полицейски пристав. Аз тук съм почти у дома си.

После затвори предпазливо вратата.

След един час Жорж Дюроа отиде в редакцията на „Ла ви франсез“. Г-н Валтер беше там. Той продължаваше да ръководи и грижливо да наблюдава вестника си, който вече се разпространяваше добре и спомагаше много на увеличаващите се операции на банката му.

Директорът вдигна главата си и попита:

— Идвате ли? Много особен изглеждате. Защо не дойдохте у дома да вечеряте? Откъде идвате?

Дю Роа, който беше уверен в силата си, като наблягаше на всяка дума каза:

— Свалих министъра на външните работи.

Валтер помисли, че той се шегува.

— Да, свалихте го долу... Как?

— Ще променя кабинета. Това е. Отдавна трябваше да се изпъди тоя нехранимайко.

Старецът, смаян, помисли, че хроникьорът му е пиан и каза:

— Вие говорите глупости.

— Съвсем не. Заварих г-н Ларош Матьо да блудства с жена ми.

Полицейският пристав констатира факта. Министърът е опозорен.

Валтер слисан махна очилата си и попита.

— Да не се подигравате с мене.

— Съвсем не. Аз дори ще напиша за това отзив. Ще съборя този измамник, тоя нехранимайко, този обществен злосторник.

Жорж сложи ръката си на едно кресло и добави:

— Горко на ония, които ми се препречват на пътя. Аз никога не прощavam.

Директорът още се двоумеше дали добре разбира. Той каза:

— Но... жена ви.

— Аз още утре сутринта ще дам заявление за развод. Ще я препратя при покойния Форесте.

— Ще се разведете?

— Дявол да го вземе, аз бях станал за смях. Но трябваше да се правя на глупав, за да ги уловя. И това стана. Господар съм на положението.

Г-н Валтер не можеше още да дойде на себе си; той гледаше Дю Роа с уплашени очи и си мислеше: „Дявол да го вземе, този човек трябва да се държи с добро“.

Жорж продължи:

— Свободен съм вече... Имам и известно богатство. През месец октомври ще има избори и аз ще се кандидатирам в родното си място. С тая жена, която беше съмнителна за всички, досега не можех да се издигна и да се наложа, за да ме почитате. Тя ме беше взела за глупец, тя ме измами и зароби. Но като разбрах играта ѝ, следих я, тая никаквица.

Той се засмя и добави:

— Горкият Форесте беше рогльо... Рогльо без да се сеща, доверчив и спокоен. Ето, че се отървах от крастата, която ми беше оставил. Ръцете ми са развързани. Сега вече мога да се издигна.

Той беше възседнал един стол и повтори, сякаш бълнуваше:

— Ще се издигна.

А дядо Валтер продължаваше да го гледа с опулени очи, очилата

му бяха вдигнати на челото; той си мислеше: „Наистина ще се издигне тоя нехранимайко“.

Жорж стана.

— Ще напиша отзив. Трябва внимателно да го напиша. Но знаете ли, това ще бъде ужасно за министъра. Тоя човек е обречен на гибел. Не може да се измъкне от пропастта. „Ла ви франсез“ няма вече интерес да го котка.

Старецът се подвоуми малко, после каза:

— Правете — каза той, — каквото искате. Пада им се на такива, които попадат в такава каша.

IX.

Бяха изминали три месеца. Разводът на Дю Роа току-що беше приключил. Мадлен пак взе името на Форесте. И понеже семейство Валтер щяха да заминат на петнайсети юли за Трувил, решиха преди да се разделят да прекарат един ден извън града.

Избраха четвъртък и тръгнаха на път в девет часа сутринта, с голям файтон с шест места, теглен от четири коня.

Щяха да закусят в Сен Жермен. Бел Ами беше поискал да бъде сам с компанията, защото не можеше да търпи присъствието и лицето на маркиз дьо Казол, но в последния час се реши да грабнат направо от леглото граф дьо Латур Ивелин. Бяха му съобщили още преди един ден. Файтонът бързо мина през Елисейските полета, а после през Булонската гора.

Времето беше чудесно, не много горещо лятно време. Лястовиците образуваха в небесната синина големи криви линии, които сякаш се виждаха и след изчезването на птиците.

Трите жени бяха седнали във файтона — майката между двете дъщери, а тримата мъже — срещу тях — Валтер между двамата поканени.

Преминаха Сена, отминаха Мон Валериан, стигнаха Бижувал и след това вървяха покрай реката чак до Пек.

Граф дьо Латур Ивелин — мъж в доста напреднала възраст, с дълги и редки бакенбарди, краищата на които се развяваха от най-

малкото подухване на вятъра, караше Дю Роа да казва: „Той добре използва вятъра за брадата си“ — нежно гледаше Роза. Те бяха сгодени от един месец насам.

Жорж, много бледен, често поглеждаше Сюзан, която също беше бледа. Погледите им се срещаха и те сякаш се разбираха, разменяха тайно някоя мисъл. Г-жа Валтер беше спокойна, щастлива.

Закуската продължи доста време. Преди да тръгнат за Париж, Жорж предложи да направят една обиколка по терасата.

Най-напред се спряха, за да се насладят на гледката. Всички се наредиха край стената и се възхищаваха от обширността на хоризонта. Сена течеше в полите на един дълъг хълм по посока към Мазон Лафит. Реката приличаше на исполинска змия, простряна в зеленината. Отдясно, на върха на хълма, Морлайският водопровод издигаше в небето своя грамаден профил на гъсеница с два крака и отдолу Морли се губеше в една гъста група дървета.

По обширното поле, което се простираше отсреща, тук-там се виждаха села.

Водоемите на Везине образуваха бистри и чисти езера. Отляво, съвсем надалече, се виждаше островърхата камбанария на Сартрувил.

— Никъде в света — каза Волтер — не се среща такава гледка. Като нея няма и в Швейцария.

Те вървяха бавно, за да могат по-дълго да се наслаждават на тая гледка.

Жорж и Сюзан останаха назад. Щом другите се отдалечиха от тях на няколко крачки, той й каза тихо и сдържано:

— Сюзан, обожавам ви. До полуда ви обичам.

— И аз, Бел Ами — прошепна тя.

— Ако не ми станете жена — продължи той, — ще напусна Париж и Франция.

— Опитайте се тогава — отговори тя — да ме поискате от баща ми. Може би ще се съгласи.

— Не, вече десети път ви повтарям, че това е безполезно. Ще ми затворят вратата на вашата къща; ще ме изпъдят от вестника; и дори няма да можем да се виждаме. Уверен съм, че ако ви поискам, нищо добро няма да излезе. Обещаха са ви на маркиз дьо Казол. Надяват се, че накрая ще се съгласите и чакат.

— Какво трябва да се направи тогава? — попита тя.

Той се подвоуми, погледна я отстрани и каза:

— Обичате ли ме дотолкова, че да направите една лудост?

— Да — отговори тя решително.

— Една голяма лудост?

— Да.

— Най-голямата лудост?

— Да.

— Ще бъдете ли доста смела да не се боите от баща си и майка си?

— Да.

— Наистина ли? Тогава има един начин, един-единствен начин.

Това трябва да направите вие, а не аз. Слушайте. Тая вечер, като се върнем, ще отидете по-напред при майка си, когато няма никой при нея, и ще ѝ кажете, че искате да се омъжите за мен. Тя страшно ще се развълнува и силно ще се разсърди...

— О! Мама ще се съгласи — прекъсна го Сюзан.

— Не — отвърна той живо. — Вие не я познавате. Тя повече ще се разсърди и разгневи, отколкото баща ви. Ще видите, че тя ще откаже. Но вие ще се държите твърдо, няма да отстъпвате; ще повтаряте, че искате мене за мъж, мене и никой друг. Ще направите ли това?

— Ще го направя.

— След като разговаряте с майка си, същото нещо ще кажете на баща си, много сериозно, много решително.

— Да, да. А после?

— А после, ето това е най-сериозното. Ако сте решена, ако сте решена твърдо, твърдо решена да бъдете моя жена, моя мила, моя мила Сюзан, аз ще ви... ще ви отвлеча!

Тя така много се зарадва, само дето не изръкопляска.

— О! Какво щастие! Ще ме отвлечете? Кога ще ме отвлечете?

Цялата древна поезия за нощни отвлечения, всички прелестни приключения, които се разказват из книгите, изведнъж изплуваха в главата ѝ, струваше ѝ се, че всичко това е един вълшебен сън, който приближава да се сбъдне.

— Кога ще ме отвлечете? — отново попита тя.

— Тая вечер... Тая нощ — отговори той много тихо.

— Ами къде ще отидем? — попита тя разтреперена.

— Това е моя тайна. Размислете добре върху онова, което ще направите. Мислете добре, тъй като след това бягство вие ще бъдете моя жена! Това е единственият начин, но е... но е много опасно за вас.

— Готова съм на всичко — каза тя. — Къде ще ви намеря пак?

— Ще можете ли да излезете от дома си самичка?

— Да. Зная да отварям малката врата.

— Е, добре! Когато портиерът си легне, около полунощ, елате да ме намерите на площад „Де ла Конкорд“. Ще ме намерите в един файтон, спрян пред министерството на мореплаването.

— Ще дойда.

— Наистина ли?

— Да.

Той ѝ улови ръката, целуна я и каза:

— Ах! Колко ви обичам! Колко сте добра и смела! Значи вие не искате да вземете за мъж господин дьо Казол?

— О! Не!

— Баща ви разсърди ли се много, когато казахте „не“?

— То се знае; той пак искаше да ме изпрати в манастир.

— Вие виждате, че трябва да бъдете решителна.

— Ще бъда.

Тя гледаше обширния хоризонт с глава, изпълнена с мисълта за отвличането. Тя ще бъде отвлечена!... Тя се гордееше с това! Тя никак не искаше да знае за честта си, за онова, което я очакваше.

Г-жа Валтер се обърна и извика:

— Защо не дойдеш тука, мое дете? Какво правиш с Бел Ами?

Жорж и Сюзан застигнаха другите. Те говореха за морските бани, където скоро щяха да отидат. После, за да не минат по същия път, те се върнаха през Шату.

Жорж вече нищо не говореше. Той си мислеше: ако Сюзан бъде поне по-смела, най-сетне той ще сполучи. От три месеца насам той я вплиташе в непреодолимата мрежа на своята нежност. Той я плени, завладя я. Предизвика я да се влюби тя в него, както само той умееше да прави това. Той лесно завладя нейната наивна душа на кукла. Жорж успя най-напред да я накара да не се съгласява да стане жена на г-н дьо Казол. А сега я накара да се съгласи да избяга с него. Защото нямаше друг начин.

Г-жа Валтер, той много добре знаеше това, никога няма да се съгласи да му даде дъщеря си. Тя все още го обичаше, тя винаги ще го обича с неукротима буйност. Той я задържаше със своята умишлена студенина, но усещаше, че безсилна и ненаситна страст я измъчва. Той не ще може никога да я склони. Никога тя няма да се съгласи Сюзан да се омъжи за него. Но успее ли веднъж да измъкне от тях момичето, той ще влезе в преговори с бащата.

Като мислеше за всичко това, той отговаряше с откъслечни фрази на онова, което му казваха, и което никак не чуваше. Когато стигнаха в Париж, той сякаш дойде на себе си.

И Сюзан мислеше. Звънчетата на четирите коня дрънчаха в главата ѝ, показваха ѝ големи пътища без край, осветени от луната.

Когато файтонът спря в двора на къщата, поканиха Жорж на вечеря, но той отказа и се върна у дома си.

След като похапна малко, той подреди книжата си, сякаш се готвеше за дълъг път. Няколко компрометиращи писма той изгори, други скри, а на неколцина приятели написа писма.

От време на време той поглеждаше стенния часовник и си мислеше: „Сега там сигурно е горещо“. Неспокойствие гризеше сърцето му. Ако не сполучи? Но от какво ще се бои? Той все още може да се отърве. А пък играта, която тая вечер играеше, беше много сериозна.

Към единайсет часа той излезе, нае файтон и потегли към площад „Де ла Конкорд“, край министерството на мореплаването.

От време на време той запалваше клечка кибрит, за да види колко е часът. Когато наближи полунощ, нетърпението му се засили. Той непрекъснато си подаваше главата през вратичката, за да гледа. Един далечен часовник удари дванадесет, после друг по-наблизо, после два заедно, после един, последен, много надалеч. Когато тоя, последният, престана да бие, той си помисли: „Свърши. Работата пропадна. Тя няма да дойде“.

Но той реши да чака тука до съмване. В такива работи човек трябва да бъде търпелив.

Когато вече беше се отчаял, че тя няма да дойде и се питаше какво ли се е случило, ненадейно едно женско лице мина покрай вратичката на файтона и попита:

— Вие ли сте, Бел Ами?

Той подскочи и се задави.

— Вие ли сте, Сюзан?

— Да, аз съм.

Той не можеше от вълнение да отвори бързо вратичката и повтаряше:

— А! Вие сте... Вие сте... Вие сте... Влезте.

Тя влезе и седна до него. Той извика на водача:

— Карайте!

И колата потегли.

Тя беше запъхтяна и не говореше.

— Е, добре, как стана всичко това? — попита той.

Тогава тя каза, почти премалаяла:

— Ох! Ужасно беше, особено с мама.

Той беше неспокоен и трепереше.

— Майка ви? Какво ви каза тя? Разкажете ми.

— Ох! То беше ужасно. Влязох при нея и й казах добре приготвената си реч. Тогава тя побледня и извика: „Никога! Никога!“ Аз плаках, сърдих се, заклех се, че освен вас, за никого друго няма да се омъжа. Помислих си, че ще ме бие. Тя стана като луда; тя ми каза, че пак ще ме пратят в манастир още на другия ден. Аз никога не бях я виждала такава, никога! Тогава тате, като чу всичко това, влезе вътре. Той не се разсърди, колкото нея. Но ми каза, че вие не сте достатъчно добър кандидат за мене. Понеже те и мене разсърдиха, започнах да викам по-силно от тях. И това ме накара да реша да бягам с вас. И аз дойдох. Къде отиваме сега?

Той нежно я обгърна през кръста; тя го слушаше най-внимателно, с разтуптяно сърце. Жорж усети в себе си омразна злоба против тях. Но той имаше вече дъщеря им и те сега ще видят...

— Много е късно сега да се качим на влака — отговори той, — затова този файтон ще ни заведе в Севр, където ще прекараме нощта. А утре ще заминем за Рош Гюйок. То е едно хубаво село край река Сена, между Монт и Боинер.

— Само че аз нямам със себе си никакви неща. Нищо нямам — каза тя.

Той се усмихна безгрижно и рече:

— Не се безпокой! Ние ще се устроим някак там.

Файтонът се носеше по улиците. Жорж хвана едната ръка на Сюзан и започна нежно и с уважение да я целува. Той не знаеше какво да ѝ разказва, защото не познаваше платоническата любов.

Стори му се, че тя плаче.

— Какво ви е, мило мое дете? — попита той уплашен.

— Горката ми майка, сега няма да може да спи, ако е забелязала моето заминаване — с плачлив глас отговори тя.

А майка ѝ наистина не спеше.

Щом Сюзан излезе от стаята ѝ, г-жа Валтер остана самичка с мъжа си.

— Боже мой! Какво значи всичко това? — попита тя слисана, угнетена.

Валтер сърдито викаше:

— Това значи, че тоя интригант я е прелъстил. Той ѝ внуши да не приеме Казол. Той сега гледа в зестрата ѝ.

Валтер бясно крачеше из стаята. После каза:

— А и ти постоянно го викаше, ласкаеше го, глезеше го и се чудеше как да му угаждаш: „Бел Ами тук, Бел Ами там“, все това беше от сутрин до вечер. Това ти е отплатата.

Тя побледня и каза:

— Аз ли? Аз ли го канех?

Той ѝ извика в лицето:

— Да, ти! Вие всички — и Марел, и Сюзан, и другите сте луди по него. Нима ти си мислиш, че аз не виждам, че ти не можеш и два дни да изтърпиш и да не го викнеш да дойде тук?

— Няма да ти позволя да ми говориш така — трагично се изправи тя. — Ти забравяш, че аз не съм била възпитана като тебе из бакалниците.

Той отначало остана неподвижен и смаян, после изказа една люта клетва и излезе, като блъсна вратата.

Щом остана самичка, тя инстинктивно отиде пред огледалото да се огледа, сякаш, за да види дали не е станала у нея някаква промяна, толкова невъзможно и чудовищно ѝ се виждаше онова, което ставаше. Сюзан влюбена в Бел Ами! И Бел Ами иска да се ожени за Сюзан! Не! Тя сигурно се лъже, това не е вярно. Момичето навярно е усетило едно съвсем естествено увлечение към тоя хубав мъж. То се е надявало, че

ще му стане мъж; то е извършило една необмислена постъпка! Но той? Той не може да бъде неин съучастник! Тя разсъждаваше развълнувана, както става винаги преди големи нещастия. Не, Бел Ами едва ли знае нещо за постъпката на Сюзан!

И тя дълго време мисли за възможното коварство и възможната невинност на тоя човек. Какъв нехранимайко е, ако той е приготвил тоя удар! И какво ще стане? Какви големи опасности и мъки предвиждаше тя.

Ако той нищо не знаеше, всичко може да се уреди. Щяха да предприемат едно пътуване със Сюзан за шест месеца и всичко щеше да свърши. Но как ще може след това да го гледа? Защото тя продължаваше да го обича. Тази страст беше се загнездила в нея подобно на върхове от стрела, които не могат вече да се извадят. Да живее без него, без да го вижда — това ще бъде смърт за нея.

Мислите й се лутаха в тия терзания и в тая неувереност. Тя започна да усеща някаква болка в главата. Тревожеше се от неизвестността, сърдеше се, че нищо не знае. Стенният часовник показваше един часа. „Аз не мога така да стоя, ще полудея — каза си тя. — Трябва да зная. Ще събудя Сюзан, за да я разпитам“.

И тя тръгна боса, за да не вдига шум, със свещ в ръката, към стаята на дъщеря си. Отвори тихо, влезе вътре, погледна в леглото. То не беше приготвено за спане. Отначало помисли, че Сюзан още спори с баща си. Но веднага мина през ума й едно ужасно подозрение и тя се завтече към мъжа си. С един скок се озова при него бледна и запъхтяна. Той беше легнал и още четеше.

— Какво има? Какво ти стана? — попита той уплашено.

— Видя ли Сюзан? — попита тя.

— Аз ли? Не! Защо?

— Тя... е... отишла. Няма я в... стаята й.

Той скочи от леглото, обу си чехлите и без панталони, само по риза, се спусна към стаята на дъщеря си. Щом влезе вътре и не я намери, у него не остана никакво съмнение, че тя е избягала. Той се тръшна на едно от креслата и тури лампата на земята пред себе си. След малко в стаята влезе и жена му. Тя едва изговори „Ами сега?“ Той вече нямаше сила да отговори; той не можеше вече да се сърди, само въздишаше:

— Свърши се вече, тя му е в ръцете. Ние сме изгубени.

Тя не разбираше и попита:

— Как така изгубени?

— Разбира се, изгубени. Сега той на всяка цена трябва да се ожени за нея.

— Той ли? Никога! Ти луд ли си? — почти като животно изпищя тя.

Той отговори тъжно:

— Няма никаква полза от писъци. Дю Роа я отвлече, обезчести я. Най-добре е да му я дадем. Ако постъпим умело, никой няма да чуе за това приключение.

Разтресена от ужасно вълнение, тя повтори:

— Никога! Никога няма да му дам Сюзан! Никога няма да се съглася!

— Но той я има, свърши се вече! И ще я има, и ще я крие дотогава, докато не отстъпим. Тъй че, за да избегнем скандала, трябва да отстъпим веднага.

Жена му, разкъсвана от скрита болка, повтори:

— Не! Не! Никога няма да се съглася!

— Но няма защо да спорим — продължи той. — Това трябва да стане. Ах, тоя нехранимайко, как ни изигра... Но все пак той е силен. Ние бихме могли да намерим много по-добър по положение, но по ум и бъдеще — не. Той е човек с бъдеще. Той ще стане депутат и министър.

— Никога няма да оставя да се ожени за Сюзан... Чуваш ли... Никога! — каза с дива енергия г-жа Валтер.

Накрая г-н Валтер се разсърди и, като практичен човек, започна да защитава Бел Ами.

— Мълчи... Повтарям, че трябва... И че без туй трябва. И кой знае? Може би няма да се каем. С такъв вид хора никой не знае какво може да стане. Ти видя как той с три статии събори тоя глупак Ларош Матьо и колко достолепно извърши това, което беше нещо крайно трудно за него като съпруг. Ще видим. Както и да е, ние се хванахме в клопката. Ние не можем вече да се измъкнем от нея.

На г-жа Валтер ѝ идваше да извика, да се търкаля по земята, да си скубе косата. И тя отново извика с отчаян глас:

— Няма да я вземе... Аз... не... искам... Не!

Валтер стана, взе лампата и продължи:

— Наистина, ти си глупава като всички жени. Вие винаги действате импулсивно. Вие не умеете да се подчинявате на обстоятелствата, вие сте глупави! Аз ти казвам, че той ще се ожени за нея... Трябва да се ожени.

И той излезе, като си влечеше пантофите. Като комично видение, по нощна риза той мина по широкия коридор на обширната заспала къща и без шум влезе в стаята си.

Г-жа Валтер стоеше права, разкъсвана от непоносима болка. Тя все още не разбираше добре положението. Тя само страдаше. После ѝ се стори, че не може да остане на това място неподвижна до сутринта. Усещаше в себе си силна нужда да бяга, да тича, да иска помощ, да ѝ се помогне.

Тя мислеше кого би могла да повика при себе си. Кой човек? Тя не намираше кого. Някой свещеник! Да, някой свещеник. Тя ще падне пред него на колене, ще му изповяда всичко, ще изповяда пред него греха си и отчаянието си. Тогава той ще разбере, че тоя нехранимайко не може да се ожени за Сюзан и не би оставил да стане това.

Свещеник ѝ трябваше веднага. Но къде да го намери? Къде да отиде да го намери? Тогава пред очите ѝ се мерна като призрак кроткото лице на Исус, който върви по водата. Тя го видя, както го виждаше, когато гледаше картината. И той я повика и ѝ каза: „Ела при мене. Ела, коленичи пред мене и аз ще те утеша и ще ти вдъхна какво трябва да направиш“.

Тя взе свещта, излезе от стаята и тръгна към зимната градина. Исус се намираше съвсем накрая, в една малка стаичка, която се затваряше със стъклена врата, за да не се развали от влагата картината. Тая стаичка ѝ приличаше на параклис в гора със старинни дървета.

Когато г-жа Валтер влезе в зимната градина, понеже я бе виждала винаги хубаво осветена, тя остана поразена пред дълбокия мрак. Нежните растения сгъстяваха атмосферата с тежкия си дъх. И понеже вратите не се отваряха вече, въздухът на тая чудновата гора, затворен под стъкления свод, с мъка влизаше в гърдите, замайваше, опиваше, причиняваше удоволствие и страдание, предаваше усещане на раздразнително наслаждение и смърт.

Г-жа Валтер вървеше бавно, смутена от тъмнината, в която, при

треперливата светлина на свещта, се очертаваха чудновати растения, приличащи на чудовища, на страшни, грозни същества. Изведнъж тя видя Христос. Отвори вратата и падна на колене. Отначало тя започна да се моли разсеяно, като изговаряше любовни думи, страстни и отчаяни молби. След това вдигна очи към него и я обзе страх. Той приличаше толкова много на Бел Ами. При трептящия блясък на единствената свещ, която едва го осветяваше, стори ѝ се, че не Бог я гледаше, а нейният любовник. Същите негови очи, челото, изразът на лицето му и високомерието му.

— Исусе! Исусе! Исусе! — промълви тя.

И думата „Жорж“ напираше на устните ѝ. Веднага ѝ мина през ум мисълта, че тъкмо в тоя час Жорж, може би, владееше дъщеря ѝ. Той беше сам с нея, някъде в някоя стая. Той! Той! Със Сюзан!

— Исусе!... Исусе!... — повтаряше тя, но мислеше за тях... за дъщеря си с любовника ѝ. Те бяха самички в една стая... И беше нощ. Тя ги виждаше. Тя толкова ясно ги виждаше, че сякаш се изправяха пред нея, на мястото на картината! Те се усмихваха! Те се целуваха. Стаята беше тъмна. Тя стана да отиде при тях, да улови дъщеря си за косата и да я изтръгне от неговите прегръдки. Тя щеше да я улови за гушата, да я удари, дъщеря си, която се отдаваше на този човек. Тя я пипаше... Ръцете ѝ се докоснаха до картината, до краката на Христос.

Г-жа Валтер силно извика и падна на гърба си. Свещта ѝ се търкулна и угасна.

Какво стана после? Тя сънува дълго време странни, страшни сънища. Жорж и Сюзан постоянно минаваха пред очите ѝ, заедно с Исус Христос, който благославяше престъпната им любов.

Тя смътно усещаше, че не се намира в стаята си. Искеше да стане, да тича, а не можеше. Чувстваше, че се вцепенява, че се сковават частите на тялото ѝ. Само мисълта ѝ оставаше будна, но измъчвана от ужасни, неистински, фантастични образи. Тя потъваше в странен сън, сън, който упояващите растения от южните страни вкарват в човешкия мозък чудновати форми и силни благоухания.

Сутринта намериха г-жа Валтер простряна в безсъзнание, почти бездиханна, пред „Исус, който ходи по вълните“. Вдигнаха я, но тя беше толкова зле, че животът ѝ беше в опасност. Свести се едва на другия ден. Като си припомни за всичко случило се през нощта, тя се

разплака.

Семейство Валтер обясниха на слугите, че Сюзан внезапно е заминала в манастир. А г-н Валтер отговори на едно дълго писмо на Дю Роа, че е съгласен дъщеря му да стане негова жена.

Бел Ами беше изпратил това писмо по пощата в часа, когато излизаше от Париж. Беше го написал още в навечерието на тръгването си. В това писмо той обясняваше, че отдавна обичал младото момиче, че никога не са се уговаряли предварително, но като видял, че тя съвсем свободно отива при него и му казва „Аз ще бъда ваша жена“, той решил, че има право да отговори на чувствата ѝ, дори да пази в тайна това, докато не получи отговор от родителите ѝ, отговор, който за него няма толкова важно значение, колкото волята на Сюзан.

Той искаше г-н Валтер да му отговори с писмо „До поискване“, а негов приятел щял да му препрати писмото.

Когато Жорж постигна целта си, двамата със Сюзан се върнаха в Париж. Бел Ами я изпрати при родителите ѝ, а самият той не се яви пред тях.

Те бяха прекарвали шест дни край Сена в Ларош Гюйон. Никога Сюзан не бе се забавлявала толкова. Тя игра ролята на овчарка. Понеже той я представяше за своя сестра, те живееха в свободна и целомъдрена интимност. Още на другия ден след тяхното пристигане тя си купи горни и долни дрехи на селянка и започна да лови риба с въдица, покрила главата си с много голяма сламена шапка, украсена с полски цветя. Това място бе твърде романтично. Там имаше една стара кула и стар замък, където излагаха чудесни килими. Жорж, облякъл къса дрешка, купена от един селски продавач, се разхождаше със Сюзан, било пеш край реката, било с лодка. Те се целуваха страстно разтреперани — тя невинна, а той готов на всичко. Но Жорж умееше да се владее и когато ѝ каза, че на другия ден ще се върнат в Париж и че баща ѝ се е съгласил да му стане жена, тя добродушно попита:

— Съгласи ли се вече? Ах, щастлива съм, че ще бъда ваша жена!

Х.

В малкия апартамент на улица „Цариградска“ беше тъмно, защото

Жорж Дю Роа и Клотилда дьо Марел, които се срещнаха на вратата, влязоха веднага и тя, без да му даде време да отвори завесите, бе го запитала:

— И така, ти ще се жениш за Сюзан Валтер, нали?

Той веднага призна и добави:

— Та ти не знаеш ли?

Застанала права пред него, разгневена, негодуваща, тя поде:

— Ти се жениш за Сюзан Валтер! Това е вече нахално! Това е прекалено! Вече три месеца криеш това от мене, само аз не зная. Научих от мъжа ми!

Дю Роа започна да се смее. Малко смутен, той си остави шапката на единия край на камината и седна в едно кресло. Г-жа дьо Марел го гледаше право в очите.

— Откакто напусна жена си — каза със сърдит глас тя, — ти подготвяше това нещо, а мене задържа за любовница, докато се ожениш, нали? Какъв непрокопсаник!

— Защо? — попита той. — Имах жена, която ми изневеряваше.

Разведох се с нея и се женя за друга. Има ли нещо по-просто от това?

— Ах, колко си хитър и опасен! — каза тя разтреперана.

Той пак се усмихна:

— Дявол да го вземе! Простаците и глупаците винаги са жертва!

Но тя продължаваше мисълта си.

— Как не те разбрах от самото начало! Но не можех да повярвам, че ти ще бъдеш толкова долен човек.

— Моля ти се, внимавай с думите, с които си служиш — възрази той с достойнство.

Тя се възмути от думите му и каза:

— Какво! Нима ти искаш да си сложа ръкавици и да ти говоря!

Откакто те познавам, ти се държиш с мене като нехранимайко. Ти лъжеш всички. Ти използваш всички, ти търсиш удоволствие и вземаш пари отвсякъде и искаш още да те смятам за честен човек.

Той стана и с разтреперани устни извика:

— Мълчи или ще те изгоня оттука!

— Да ме изгониш оттука, да ме изпъдиш от тука!... Ти ме пъдиш оттука... Ти... Ти? — извика тя.

Г-жа дьо Марел вече не можеше да говори, дотолкова се задушаваше от гняв и изведнъж, като че ли вратата на гнева ѝ се счупи и тя избухна:

— Да изляза оттука? Забрави ли, че наемът на тази къща съм плащала аз още от първия ден. А, да, ти от време на време се сещаше да плащаш. Но кой я нае? Аз... Кой я задържа? Аз... И ти искаш насила да ме изгониш оттука. Мълчи никаквико. Нима мислиш, че не зная как открадна от Мадлен половината наследство от Водрек? Нима мислиш, че не зная как легна със Сюзан, за да я принудиш да се омъжи за тебе?

Той я хвана за раменете, раздруса я с ръцете си и каза:

— Не говори за Сюзан! Забранявам ти!

— Ти спа с нея, зная — извика тя.

Той би изтърпял каквото и било друго, но тая лъжа го възмущаваше. Истините, които преди малко чу, го накараха да трепери от негодувание, но тая лъжа за момичето, което щеше да му стане жена, предизвикваше у него неистово желание да я удари. Той повтори:

— Мълчи! Чуваш ли?... Мълчи!...

И той я друсаше, както друсат клон от дърво, за да паднат плодовете му. Тя, съкрушена, с широко отворена уста, с безумни очи, изрева:

— Ти спа с нея!...

Той я пусна и удари по лицето ѝ такава плесница, че тя залитна към стената, но пак се обърна към него и, като се повдигна на ръцете си, още веднъж извика силно:

— Ти спа с нея!

Той се хвърли отгоре ѝ и, като я държеше под себе си, започна да я бие, сякаш биеше мъж.

Изведнъж тя падна и започна да пъшка под ударите му. Тя вече не мърдаше, скрила лицето си в ъгъла до стената, издаваше жалки викове.

Жорж престана да я бие и се изправи. После, за да се съвземе, направи няколко крачки из стаята. Но за нещо се сети, отиде в другата стая, напълни легена със студена вода и си потопи главата. После си изми ръцете и, като се бършеше грижливо, се върна в стаята.

Тя не бе мръднала. Лежеше простряна на земята и плачеше.

— Ще престанеш ли скоро да ревеш? — попита той.

Тя не отговори. Той застана в средата на стаята, смутен и засрамен

пред безпомощното женско тяло. Но неочаквано блесна друга мисъл в главата му. Той взе шапката си от камината и каза сурово:

— Сбогом. Когато решиш да си ходиш, остави ключа на портиера. Аз не мога да чакам да ти дойде кефът.

Той излезе, затвори вратата, отиде при портиера и му каза:

— Господжата остана. Тя скоро ще си отиде. Ще кажете на стопанина на къщата, че от първи октомври напускам квартирата. Сега е десети август, значи предизвестявам го в предвидения от закона срок.

И той бързо излезе.

Жорж имаше задължението да направи последните покупки за сватбата. Сватбата беше определена за двадесети октомври, след откриването на камарите. Венчавката щеше да стане в църквата „Мадлен“. Много злословиха за тая сватба, без да знаят добре истината. Носеха се всякакви слухове. Шушукаше се за някакво отвличане, но никой нищо не знаеше със сигурност. Според слугите, г-жа Валтер, която вече не разговаряше с бъдещия си зет, се отровила от яд през нощта, когато се решило да стане сватбата. А същата нощ, преди да се случи това, била изпратила дъщеря си в манастир. Пренесли я полумъртва. Навярно никога няма да оздравее. Сега тя приличаше на стара жена. Косата ѝ беше побеляла. Беше станала набожна и всяка неделя се причестяваше.

В първите дни на септември „Ла ви франсез“ съобщи, че барон Дю Роа дьо Кантел става главен редактор, а г-н Валтер запазва директорството. В редакцията бяха привлечени цяла дузина известни хроникьори, сътрудници за отзиви, политически редактори, театрални и литературни критици. Силата на парите изигра главната роля известни имена от големите вестници да се озоват в „Ла ви франсез“.

Старите журналисти, сериозните и уважавани журналисти, вече не си свиваха раменете, когато говореха за „Ла ви франсез“. Бързият и пълен успех заличи презрението, с което сериозните писатели се отнасяха при прохождането на вестника.

Сватбата на главния му редактор беше цяло парижко събитие. Жорж Дю Роа и семейство Валтер от известно време събуждаха у хората голямо любопитство. Всички видни личности се очакваше да присъстват на сватбата.

Това събитие стана през един слънчев есенен ден.

Още от седем часа сутринта всички прислужници на църквата „Мадлен“, които бяха постлали по стъпалата на стълбата широк червен килим, спираха минувачите и съобщаваха, че предстои голяма церемония. Чиновниците, които отиваха в канцелариите си, шивачките, продавачките в магазините, се спираха, гледаха и обсъждаха колко много пари харчат богатите, когато се женят.

Около десет часа любопитните започнаха да се спират. Те постояваха няколко минути с надежда, че церемонията всеки момент ще започне и после си отиваха.

В единадесет часа дойдоха отделение градски сержанти и веднага започнаха да разпръсват тълпата, която непрекъснато се увеличаваше. Скоро пристигнаха първите поканени, които, предвидливо бяха дошли по-рано, за да застанат на хубаво място и да виждат всичко. Те седнаха на крайните столове, по продължение на средата на църквата. Стичаха се жени, които вдигаха шум с роклите си, шум от копринени рокли. Идваха мъже, почти всички плешиви, които вървяха изправени, давайки си по-сериозен вид.

Църквата се пълнеше.

Един слънчев сноп се промъкваше през грамадната отворена врата и осветяваше първите редове. От покрития със свещи олтар се пръскаше жълта, слаба и бледа светлина, която се сливаше със силната светлина, проникваща от голямата врата.

Норбер дьо Варен, който търсеше някакъв приятел, съгледа Жан Ривал в средата на редиците столове и отиде при него.

— Както виждате — каза той, — бъдещето е на хитреците.

Ривал, който въобще не беше завистлив, отговори:

— Браво на него. Той си нареди живота.

После попита:

— Знаете ли какво става с жена му?

Норбер дьо Варен се усмихна:

— И да, и не. Казаха ми, че тя живее много скромно в Монмартър. Но... има едно но..., от някое време насам чета в „Перо“ политически статии, които твърде много приличат на статиите на Форесте и Дю Роа. Те са от Жан Льо Дол, млад човек, хубав, интелигентен момък, от същия сорт, като приятеля ни Жорж. От това аз заключавам, че тя е обичала начеващите и вечно ще ги обича. Пък е и богата. Водрек и

Ларош Матьо не посещаваха къщата й напразно.

Ривал каза:

— Тая малка Мадлен си я бива. При това е много пъргава и много хитра. Но я ми кажете, как става това, че Дю Роа се венчава в църква, след обявен развод?

Норбер дьо Варен отговори:

— В църква се венчава, защото първият му брак не беше църковен.

— Как така?

— Нашият Бел Ами, когато се ожени, от равнодушие ли, или от икономия, прецени, че е достатъчно само кметството. Той се задоволи и без църковно благословение. Това означава, че той се явява в църквата днес като неженен и тя ще извърши обряда с всички церемонии, които ще струват скъпо на дядо Валтер.

Глъчката на увеличилото се множество се усилваше. Чуваха се гласове на хора, които говореха високо. Посочваха видни мъже, които се гордееха, доволни, че хората ги виждат и грижливо спазваха своите, за публиката нагодени маниери. Те бяха свикнали да се показват така на всички тържества, на които според тях бяха необходими украшения, художествени играчки. Ривал продължи:

— Я ми кажете, драги мой, вие, които често отивате в семейство Валтер, наистина ли госпожа Валтер и Дю Роа никога не си говорят?

— Никога. Тя не искаше да му даде дъщеря си. Но той държеше бащата, заплашвайки го с някакви трупове, струва ми се, трупове, погребани в Мароко. Той заплашил стареца с ужасни разкрития. Валтер си припомни примера с Ларош Матьо и веднага отстъпи. Но майката упорита, като всички жени, се закле, че никога няма да продума на зетя си. Те изглеждат много смешни един срещу друг. Тя прилича на статуя, статуя на Отмъщението, а той е много смутен, макар че се държи добре, защото умее да се владее.

Колеги идваха при тях да ги поздравляват. Чуваха се откъслеци от политически разговори. А глъчката от натрупалия се пред църквата народ, неясна, като шума на далечно море, влизаше през вратата заедно със слънцето, изкачваше се до самия свод над събралата се в храма отбрана публика.

Изведнъж портиерът удари три пъти по плочите с дървото на своята алебарда. Всички се обърнаха и цялата църква екна

продължително от шума на роклите и размърдването на столовете. И на осветената от слънчевите лъчи голяма врата се появи младата невеста, облегната на бащината си ръка. Тя все още приличаше на кукла, на една хубава бяла кукла, окичена с портокалови цветя.

Тя постоя малко на прага. След това органите в църквата издадоха един мощен звук — със своя силен металически глас — те известиха влизането на младоженката.

Тя вървеше с наведена глава, но не плахо, полуразвълнувана, хубава, прелестна, мъничка женица. Жените, като минаваха край тях, се усмихваха и си шепнеха. Мъжете шушукаха: „Очарователна, прелестна“. Г-н Валтер вървеше с видимо достойнство, малко бледен, с очила на носа. Зад тях четири приятелки на момичето, и четирите облечени в рокли в розов цвят, и четирите хубави, образуваха свитата на тая малка кралица. Шаферите, добре подбрани, вървяха със стъпки, които сякаш бяха управлявани от някой учител по танц.

След тях вървеше г-жа Валтер, под ръка с бащата на другия си зет, маркиз дьо Латур Ивелин, седемдесет и две годишен старец. Тя не вървеше, а се влачеше, готова да падне при всяко свое движение напред. Усещаше, че краката ѝ се залепват върху плочите, че те не искат да вървят напред, че сърцето ѝ тупаше в гърдите като някой заловен звяр, който скача, за да избяга. Тя беше отслабнала. Бялата ѝ коса правеше лицето ѝ да изглежда още по-бледо и по-хлътнало. За да не види никого, за да не мисли, може би, само за онова, което я измъчваше, тя гледаше пред себе си.

После се появи Жорж Дю Роа с една непозната стара жена. Той държеше главата си нагоре, но също гледаше почти неподвижно под свитите си вежди. Мустаците му сякаш трепереха. Всички го определяха като много хубав момък. Той вървеше гордо, снагата му беше тънка, краката прави. Дрехите му стояха добре. На ревера си той носеше малката червена лентичка на Почетния легион.

След това идваха роднините — Роза със сенатора Рисолен. Тя беше омъжена от преди шест седмици. Граф Латур Ивелин придружаваше виконтеса дьо Персемюр.

Накрая се появи едно чудновато шествие от роднини или приятели на Дю Роа, които беше представил на новото си семейство — хора познати, които веднага стават близки, и далечни роднини на случайни

богаташи, благородници, изпаднали, разорени, очернени, понякога женени. Такива бяха г-н дьо Белвин, маркиз дьо Банфовен, граф и графиня дьо Равенл, дук дьо Раморано, княз дьо Кравалов, кавалер Валреали, както и поканените от г-н Валтер княз дьо Герж, дук и дукиня дьо Ферасин, хубавата маркиза дьо Дюл. Неколцината роднини на г-жа Валтер имаха вид на провинциалисти.

А органите продължаваха да свирят — те изпускаха в грамадната сграда от излъсканите си гърла своите гръмки и размерени звукове, които издигаха към небето радостта или скръбта на хората.

Затвориха главните врати и изведнъж стана тъмно, сякаш бяха изгонили слънцето.

Жорж коленичи до годеницата си, срещу осветения олтар. Новият танжерски кардинал, с жезъл в ръка, с митра на главата, излезе от светилището и се яви, за да ги съедини от името на Всевишния.

Той зададе обичайните въпроси, размени пръстените, произнесе думите, които свързват с вериги, и отправи към младоженците една християнска проповед. Той говори надълго с тържествени изрази за верността. Той беше дебел, висок мъж, един от ония хубавци кардинали, у който коремът е величие. Дочуха се ридания, които накараха неколцина да се обърнат. Г-жа Валтер, с лице покрито с ръцете, плачеше.

Тя се принуди да се оттегли. Какво можеше да стори? Но от оня ден, в който тя изпъди от стаята си върналата се нейна дъщеря, като отказа да я прегърне, от оня ден, в който много тихо каза на Дю Роа, който се яви пред нея и церемонно я поздрави: „Вие сте най-ниското същество, което познавам, недейте ми говори вече, защото няма да ви отговарям!“, тя се измъчваше от една непоносима и неукротима болка. Тя силно мразеше Сюзан, омразата ѝ се състоеше от отчаяна страст и разкъсваща ревност, странната ревност на майка и любовница, неизказана, жестока, мъчителна, като жива рана.

И ето сега кардиналът венчава дъщеря ѝ и нейния любовник в църква пред очите на две хиляди души и пред нея! И тя не можеше ли нищо да каже? Тя не можеше ли да извика: „Тоя мъж е мой, той е мой любовник, тоя брак, който вие благославяте, е безчестен“.

Много жени, от умиление, шептяха:

— Колко е развълнувана горката майка.

Кардиналът проповядваше:

— Вие сте между честитите на земята, между най-богатите и уважаваните. Вие, господине, когото дарбата издига над другите, вие, който пишете, който учите, който съветвате, който ръководите народа, вие имате хубава задача за изпълнение, вие можете хубав пример да дадете...

Дю Роа го слушаше, опиянен от гордост. Един кардинал на римската църква му говореше така. И той усещаше зад гърба си цялото множество, цялото блестящо множество, дошло заради него. Струваше му се, че някаква сила го тласка напред, издига го нагоре. Той ставаше един от властелините на земята, той, синът на двама бедни селяни от Кантелю.

Той изведнъж видя в скромната кръчма на върха на хълма, над обширната Руанска долина, баща си и майка си как поднасят питиета на селяните. Той им беше изпратил пет хиляди франка от наследството на граф дьо Водрек. Сега ще им изпрати петдесет хиляди и те ще си купят един малък имот. Те ще бъдат доволни, щастливи.

Кардиналът беше свършил проповедта си. Един свещеник, със златовезан патрахил, отиде в олтара. И органите пак започнаха да свирят в прослава на младоженците. Те издаваха звукове проточени, гръмки, бурни, като вълни, тъй звучни и тъй величествени, сякаш щяха да вдигнат и изхвърлят покрива, за да полетят към синьото небе. Техните трептящи звуци изпълваха цялата църква. После утихваха и във въздуха се носеха нежни звуци, които минаваха край ухото като леко дихание. И отново тая красива музика се усилваше, ставаше страшна по сила и пълнота, сякаш една песъчинка се разрастваше в цяла планета.

После се чува човешки гласове и минаха над наведените глави. Пееха Вори и Ландек, от Операта. Таманът пръскаше тънко благоухание от смирна и върху жертвеника се извършваше божествената служба; Богочовекът, по зова на свещеника, слизаше на земята, за да освети тържеството на барон Жорж Дю Роа.

Бел Ами, коленичил до Сюзан, беше навел челото си. В този миг той се чувстваше почти верен, религиозен, преизпълнен с признателност към Бога, който го закриляше, който беше толкова милостив към него. И без да знае всъщност към кого се обръща, той му благодареше за успеха си.

Когато службата свърши, той стана и, като подаде ръка на жена си, мина в светилището. Тогава започна нескончаемото дефиниране на присъстващите. Жорж, полудял от радост, мислеше се за крал, когото цял народ е дошъл да приветства.

Той се ръкуваше, изговаряше думи, които нищо не значеха и отговаряше на поздравите с „Много сте любезни“.

Ненадейно видя г-жа дьо Марел. И споменът за всички целувки, които ѝ беше дал и които тя му беше върнала, споменът за всички техни милувки, за нейните любезности, звука на гласа ѝ, сладостта на устните ѝ, възбуди в кръвта му желанието да я има пак. Тя беше хубава, елегантна — с детинското си лице и с живите си очи. Жорж си мислеше: „Но все пак каква хубава любовница“. Тя се приближи плахо и твърде неспокойна му подаде ръка. Той я хвана в своята и я задържа. Тогава той усети топлата покана на тая женска ръка, нежното стискане, което прощава и възвръща миналото. И сам той стискаше тая малка ръчица, сякаш искаше да каже: „Още те обичам, още съм твой!“

Очите им се срещнаха усмихнати, светнали, изпълнени с любов. И тя прошепна със своя приятен и красив глас:

— До скоро виждане, господине.

Той весело отговори:

— До скоро, госпожо.

И г-жа дьо Марел се отдалечи.

Други хора се натискаха към тях. Тълпата течеше пред него като река.

Церемонията вървеше към своя край. Последните присъстващи си отидоха.

Жорж отново хвана Сюзан под ръка, за да минат през църквата.

Храмът беше пълен с хора, защото всеки беше пак отишъл на мястото си, за да ги види да минават заедно. Той вървеше бавно, спокойно, с вдигната глава, с очи, впити в осветената от слънцето разтворена врата. Жорж усещаше по тялото си леки тръпки, ония студени тръпки, които пораждат неизмеримо щастие. Той никого не виждаше. Мислеше само за себе си.

Когато стигна на прага, той видя натрупаната тълпа, тълпа тъмна, шумна, дошла там за него, за Жорж Дю Роа. Парижаните го гледаха и му завивдаха.

После вдигна очите си и, нататък някъде, зад площада на Съгласието, видя камарата на депутатите. И му се стори, че оттук с един скок ще се намери пред вратите на Бурбонския дворец. Той слизаше бавно по стъпалата между два реда зрители. Но той не ги виждаше; мисълта му сега се връщаше назад и пред ослепените му от силното слънце очи се носеше образът на г-жа дьо Марел, която, изправена пред огледалото, поправя къдрите на косата си, които винаги ѝ се разваляха в леглото...